

คู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชน

International Law Handbook

หนังสือกฎหมายเพื่ออาจารย์บุชา
แต่ อาจารย์นพนธิ สุริยะ
เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ 65 ปี พ.ศ. 2554

Liber Amicorum for Ajarn Nophanidhi Suriya
In honour of his retirement in 2011

คู่มือ
กฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชน
International Law Handbook

หนังสือกฎหมายเพื่ออาจารย์บุชา
แต่ อาจารย์นพนธิ สุริยะ
เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ 65 ปี พ.ศ. 2554

Liber Amicorum for Ajarn Nophanidhi Suriya
In honour of his retirement in 2011

หนังสือกฎหมายเพื่ออาจารย์บูชา
แต่ อาจารย์นพนธิ สุริยะ
เนื่องในโอกาสเกษียณอายุราชการ 65 ปี พ.ศ. 2554

พิมพ์ : เมษายน 2555

ISBN :

แบบปก : เล็ก พิชัย

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์เดือนตุลา

โทรศัพท์ 0-2996-7392-4 โทรสาร 0-2996-7395

สารคดี

รองศาสตราจารย์นพนิธิ สุริยะ หรือ “อาจารย์นพ” รับราชการในการสอนหนังสือมานานโดยนับว่าเป็น “อาจารย์ประจำ” ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ยุคแรกๆ ที่ผู้บริหารคณะในสมัยนั้นตั้งใจจะให้มีโอกาสประจำเพื่อทดแทน “ระบบอาจารย์พิเศษ” จนอายุครบ ๖๐ ปี ในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ และได้รับการต่ออายุราชการจนถึงอายุ ๖๕ ปีจนเกษียณอายุราชการเต็มตามที่ระเบียบราชการอนุญาตให้ทำได้ในปี พ.ศ. ๒๕๕๔

ผมจำได้ว่าผมได้มีโอกาสเข้าร่วมงานเสวนาทางวิชาการที่ภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศได้มีการจัดขึ้นในโอกาสที่ “อาจารย์นพ” มีอายุครบ ๖๐ ปี ซึ่งยังประทับใจในบรรยากาศทางวิชาการและมิตรไมตรีของเพื่อนร่วมงาน เพื่อนร่วมวิชาชีพ และบรรดาศิษย์ทั้งจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และจากต่างมหาวิทยาลัย บัดนี้ผ่านมาแล้ว ๕ ปี

“อาจารย์นพ” ทำหน้าที่สอนวิชาต่างๆ ในสาขากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง โดยเฉพาะในกฎหมายสิทธิมนุษยชนและเป็นที่รักของศิษย์ทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา ไม่ว่าจะในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หรือในต่างสถาบัน

ผมหวังว่าแม้ถึงวัยเกษียณอายุราชการแล้ว “อาจารย์นพ” ก็ยังสละเวลาอันมีค่าในการถ่ายทอดความรู้ด้านกฎหมายระหว่างประเทศ และประสบการณ์อื่นๆ แก่ศิษย์และอุทิศตนให้แก่คณะนิติศาสตร์ต่อไป

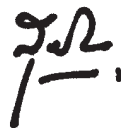
“อาจารย์นพ” นอกเหนือจากทำหน้าที่ในการเรื่องการเรียนการสอนแล้วยังเคยทำหน้าที่ด้านบริหารที่สำคัญในคณะนิติศาสตร์โดยเฉพาะอย่างยิ่ง

ในส่วนที่เกี่ยวกับงานวิเทศสัมพันธ์ของคณะเพื่อประสานความร่วมมือในการหาแหล่งทุนการศึกษาแก่คณาจารย์ในการศึกษาต่อในต่างประเทศ ยังได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการในส่วนราชการต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้รับการโปรดเกล้าฯ เป็นกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งเป็นที่ภาคภูมิใจของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การจัดทำหนังสือเพื่อเป็นการแสดงมุทิตาจิตในโอกาสที่คณาจารย์ได้เกษียณอายุราชการนั้นนอกจากจะแสดงถึงวัฒนธรรมองค์กรของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในการดูแลกันและกันแล้วยังเป็นโอกาสในการที่คณาจารย์จะได้สร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการสู่สังคมอีกทางหนึ่ง ทั้งยังเป็นนโยบายสำคัญของคณบดีอีกด้วย

สำหรับการจัดทำหนังสืออาจารย์ยงชญาเล่มนี้นอกจากเพื่อเป็นเกียรติแต่ “อาจารย์นพ” ที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จัดทำขึ้นอย่างเป็นทางการแล้วยังเป็นโอกาสในการนำความรู้กฎหมายระหว่างประเทศเบื้องต้นสู่ประชาชน ซึ่งน่าจะเป็นเล่มแรกๆ ที่นำเผยแพร่ความรู้ในลักษณะนี้ บทความทั้งหมดจึงได้ใช้ภาษาที่ง่ายต่อความเข้าใจของประชาชนทั่วไป ทั้งจะนำหนังสือเล่มนี้เผยแพร่บนเว็บไซต์ของคณะนิติศาสตร์เพื่อเผยแพร่ไปในวงกว้างอีกด้วย

คณะนิติศาสตร์ขอขอบคุณสำหรับความร่วมมือร่วมใจของคณะทำงานทุกท่าน ที่มีส่วนในการทำให้หนังสือสำเร็จตามวัตถุประสงค์และหวังเป็นอย่างยิ่งที่หนังสือเล่มนี้จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนโดยทั่วไป

(ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล)
คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

บทบรรณาธิการ

ความเป็นครูเป็นอาจารย์นั้นยิ่งใหญ่และมีความสำคัญในทุกยุคสมัย ด้วยความยิ่งใหญ่และความสำคัญของความเป็นครู ทำให้ภาระหน้าที่ความเป็นครูไม่เคยสิ้นสุดลงแม้ในวันเกษียณอายุราชการ หากแต่ยังคงความเป็นครูให้ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องมิได้ลดน้อยลงตามกาลเวลาที่ผ่านไป

การเกษียณอายุของท่านอาจารย์นพ ของศิษย์ หรือรองศาสตราจารย์ นพนิธิ สุริยะ ไม่มีผลต่อความเป็นครูของท่านแต่อย่างใด ท่านยังทำหน้าที่ครู เช่นทุกวันที่ผ่านมา ท่านเป็นหนึ่งในอาจารย์ผู้เกษียณอายุที่มีความมุ่งมั่น สรรสร้างคุณประโยชน์ในทางวิชาการแก่ศิษย์และประเทศไทยเสมอมา โดยเฉพาะความรู้ความสามารถด้านกฎหมายระหว่างประเทศ ท่านเป็นครูผู้จุดประกายและเปิดโลกของกฎหมายระหว่างประเทศให้นักกฎหมาย มาเป็นเวลาหลายสิบปี ศิษย์ของท่านทั้งหลายต่างนำความรู้ที่ได้รับไปใช้ ประกอบอาชีพจนประสบความสำเร็จมีความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

เมื่อครบเวลาต่ออายุราชการของท่านอาจารย์นพ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล คณบดีคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เห็นควรให้มีการทำหนังสือ อาริยาบูชามอบต่ออาจารย์ เพื่อเป็นเกียรติและระลึกถึงคุณงามความดีของ อาจารย์นพ ที่มีต่อคณะนิติศาสตร์และแก่ศิษย์ บรรดาศิษย์ทุกรุ่นต่างร่วมแรง ร่วมใจสืบสานสิ่งที่อาจารย์นพได้ทำตลอดมาและยืนยันความเป็นครูแท้ของ อาจารย์นพที่มีต่อศิษย์ทั้งหลายให้เป็นที่ยอมรับ

เมื่อกล่าวถึง “กฎหมาย” โดยทั่วไปมักถูกมองเป็นเรื่องที่มีความซับซ้อนเข้าใจยาก ต้องท่องต้องจำ นำเปื้อนนายกระทั่งทำให้ปฏิเสธที่จะเรียนรู้กฎหมาย แต่โลกปัจจุบันไม่มีประเทศใดที่สามารถดำรงอยู่ได้โดยไม่ต้องมีความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ กฎหมายระหว่างประเทศจึงเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากขึ้นตามลำดับ แม้ว่าจะเป็นเรื่องที่ยุ่ยากซับซ้อนมาก แต่เป็นสิ่งี่ประชาชนทั่วไปไม่สามารถปฏิเสธการมีอยู่ของกฎหมายระหว่างประเทศและความเกี่ยวพันของกฎหมายระหว่างประเทศในชีวิตประจำวัน เช่นเดียวกับกฎหมายภายใน

หนังสือเล่มนี้ นอกจากจะได้จัดทำขึ้นเป็นอาจารย์บุชาแล้ว ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะให้ประชาชนทั่วไปที่มีความกระหายใคร่รู้เรื่องกฎหมายระหว่างประเทศที่มีจำนวนมากขึ้นตามลำดับ ได้มีความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ มีความเข้าใจกฎหมายระหว่างประเทศมากยิ่งขึ้น และรับรู้ได้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศไม่ได้อยู่ไกลตัว จากที่ประชาชนรู้จักสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา หรือรัฐสภา คณะรัฐมนตรี หรือรัฐบาล และศาล แต่ยังไม่รู้จักบทบาทหน้าที่ขององค์กรรัฐเหล่านี้ที่ใช้อำนาจอธิปไตยของปวงชนชาวไทยในทางระหว่างประเทศ ในการสร้างความผูกพันระหว่างประเทศ การทำให้กฎหมายระหว่างประเทศมีผลบังคับใช้ภายในประเทศ ตลอดจนการใช้กฎหมายระหว่างประเทศในการระงับข้อพิพาท ประชาชนทั่วไปจะได้รู้ว่าการใช้อำนาจอธิปไตย นอกจากองค์กรของรัฐจะใช้อำนาจอธิปไตยภายในประเทศแล้วยังมีการใช้ออกไปภายนอกประเทศ ทั้งในลักษณะของการกระทำฝ่ายเดียวของรัฐ การทำสนธิสัญญา รวมถึงการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศ

คู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชนเล่มนี้ครอบคลุมสาระสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศที่ประชาชนทั่วไปควรรู้ ได้แก่ ลักษณะของกฎหมายระหว่างประเทศ บ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศ สนธิสัญญา

ที่เกี่ยวข้องกับประเทศไทย ผู้ทรงสิทธิในกฎหมายระหว่างประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายใน การระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี องค์การระหว่างประเทศ และสิทธิมนุษยชน จากวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้ที่ต้องการให้ประชาชนทั่วไปได้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศ การเรียบเรียงและภาษาที่ใช้จึงได้คำนึงถึงความเข้าใจของประชาชนทั่วไปเป็นประการสำคัญ เพื่อให้หนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือเล่มแรกที่เปิดโลกกฎหมายระหว่างประเทศสู่ประชาชนทั่วไป

เมื่ออาจารย์นพ ทราบว่าจะทำหนังสืออาจารย์บุญชาติให้ท่าน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความรู้ด้านกฎหมายระหว่างประเทศแก่ประชาชนทั่วไป ท่านอาจารย์นพไม่รอช้าที่จะเสนอตัวเป็นผู้เขียนร่วมในหนังสือที่จะจัดทำขึ้นเพื่อมอบแต่อาจารย์เอง ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นไม่บ่อยนัก แต่เมื่อท่านกล่าวอ้างถึงประโยชน์ของประชาชนทั่วไปที่จะได้รับความรู้เกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศแล้ว ศิษย์ทั้งหลายจึงต้องยอมท่านแต่โดยดีไม่มีข้อโต้แย้งแต่อย่างใด นอกจากนี้ ท่านอาจารย์นพนิธิ ได้สละเวลาร่วมงานในทุกกระบวนการนับแต่ริเริ่มการทำงานในร้านอาหารแห่งหนึ่งริมแม่น้ำเจ้าพระยา การวางแผนงาน การดำเนินงาน การดำเนินการเรื่องต่างๆ รวมถึงการประชุมเตรียมงานครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม 2554 ภายใต้โครงการตรวจสอบสถานการณ์ด้านองค์ความรู้กฎหมายระหว่างประเทศ : ตอนการสำรวจหัวข้อกฎหมายระหว่างประเทศที่จำเป็นต้องรู้สำหรับนักกฎหมายไทย และการประชุมครั้งที่ 2 ตามโครงการตรวจสอบสถานการณ์ด้านองค์ความรู้กฎหมายระหว่างประเทศ : ตอนการระดมสมองของนักกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อสร้างสรรค์คู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชน

ในการประชุมทั้งสองครั้งบรรดาศิษย์ของอาจารย์นพ ทั้งใกล้ไกลต่างเข้าร่วมโครงการด้วยความสนใจ เพราะทราบดีว่าการทำงานครั้งนี้ นอกจากเป็นอาจารย์บุญชาติแก่อาจารย์นพที่ทุกคนรักและเคารพแล้ว ยังเป็นการทำ

หนังสือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชนเล่มแรกอีกด้วย บรรดาศิษย์ของอาจารย์นพทั้งที่เป็นศิษย์ในสมัยเรียนปริญญาตรีและหรือปริญญาโท ซึ่งปัจจุบันทำงานในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่มีโอกาสได้คลุกคลีกับประชาชนหลากหลายกลุ่ม ต่างช่วยกันสำรวจหัวข้อกฎหมายระหว่างประเทศที่จำเป็นต้องรู้และระดมสมองกำหนดเนื้อหาสาระสำคัญที่ประชาชนควรรู้เพื่อทำคู่มือกฎหมายระหว่างประเทศที่เข้าใจง่าย ศิษย์หลายคนที่ยังปัจจุบันเดินทางมาเฝ้าอาจารย์นพ หลังจากสำเร็จการศึกษาจากคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์แล้วประกอบอาชีพเป็นอาจารย์เช่นเดียวกับอาจารย์นพ อาทิ ศิษย์ในที่ปรึกษาอาจารย์นพ ท่านศาสตราจารย์ ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ ศิษย์อีกหลายท่าน ได้สละเวลาเดินทางมาไกลไม่ว่าจากมหาวิทยาลัยพะเยา จังหวัดพะเยา มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก รวมถึงมหาวิทยาลัยในกรุงเทพมหานคร เช่น มหาวิทยาลัยรังสิต มหาวิทยาลัยสยาม เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีศิษย์ที่ทำงานในสำนักงานกฎหมาย นักวิชาการอิสระ รวมถึงศิษย์ปัจจุบัน ฯลฯ ต่างพร้อมเพรียงกันมาคารวะอาจารย์นพ และร่วมทำงานกันอย่างจริงใจและจริงจัง เพื่อการทำงานระหว่างประเทศให้ถึงประชาชนอย่างแท้จริง นอกจากนี้ ในการประชุมเตรียมงานทั้งสองครั้งคุณวีรวัฒน์ ปรียวงศ์ และคุณจิตติรัฐ ว่องแก้ว แม้มิได้เป็นศิษย์โดยตรงแต่เป็นศิษย์ผ่านทางหนังสือกฎหมายระหว่างประเทศของอาจารย์นพ ต่างยินดีร่วมเป็นมิตรทางวิชาการกฎหมายระหว่างประเทศที่จะนำความรู้กฎหมายระหว่างประเทศสู่ประชาชนในมุมมองที่หลากหลาย ท่านทั้งสองได้สละเวลาอันมีค่าร่วมงานในครั้งนี้อย่างเต็มที่เต็มกำลังความสามารถ และยินดีร่วมโครงการอบรมกฎหมายระหว่างประเทศแก่ประชาชนในโอกาสต่อไป

การทำหนังสือเล่มนี้ประสบความสำเร็จได้ด้วยการสนับสนุนอย่างเต็มที่จากคณบดี ผู้เขียน ผู้อ่านต้นฉบับ บรรดาศิษย์ของท่านอาจารย์นพนิตที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่าน โดยเฉพาะรองศาสตราจารย์ ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา

สายสุนทร หัวหน้าภาควิชาภาษามวยระหว่างประเทศ ผู้เป็นกำลังสำคัญในการผลักดันให้งานออกมาดีที่สุด ผู้ช่วยศาสตราจารย์พิรุณา ดิงศภักดิ์ ผู้เป็นแรงสนับสนุน และความตั้งใจจริงของผู้มีส่วนร่วมทุกท่านที่เล็งเห็นถึงประโยชน์ของประชาชนเป็นสำคัญ เมื่อหนังสือเล่มนี้ได้ทดลองนำเสนอให้แก่ประชาชนทั่วไปได้ลองอ่านผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้รับผลตอบรับที่ดีจากประชาชน ผู้สนใจกฎหมายระหว่างประเทศ บางรายเป็นผู้อ่านจากต่างประเทศ ที่อ่านพร้อมให้คำแนะนำและช่วยพิสูจน์อักษรในขณะเดียวกัน

ความดีงามและคุณค่าของหนังสือเล่มนี้เกิดจากการกลั่นกรองความรู้ที่ท่านอาจารย์นพได้ถ่ายทอดแก่ศิษย์และความรักความศรัทธาของศิษย์ที่มีต่ออาจารย์นพ ขอมอบเป็นอาจารย์บูชาแต่ท่านอาจารย์นพและคณะทำงานทุกท่าน ส่วนข้อผิดพลาดประการใดที่มีในการจัดทำหนังสือเล่มนี้บรรณาธิการยินดีน้อมรับไว้แก้ไขต่อไป

อาจารย์ ดร.ชาติชาย เชษฐสุนน
(บรรณาธิการบริหาร)

สารบัญ

สารคดี	3
<i>สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล</i>	
บทบรรณาธิการ	5
<i>ชาติชาย เชษฐสุขมน</i>	
จากใจ “ท่านอาจารย์นพ”...	15
ประวัติของรองศาสตราจารย์นพนธิ สุริยะ	19
รูปภาพของรองศาสตราจารย์นพนธิ สุริยะ	24
บทความ	
1. กฎหมายระหว่างประเทศ : รูปร่าง หน้าตา และที่มาเป็นอย่างไร?	25
<i>เขียนโดย วีรพัฒน์ ปรียวงศ์</i>	
2. กฎหมายระหว่างประเทศสัมพันธ์กับกฎหมายไทย ได้อย่างไร?	51
<i>เขียนโดย นพนธิ สุริยะ</i>	
3. ใครฟ้องคดีต่อศาลโลกได้บ้าง?	59
<i>เขียนโดย เบญญา วงศ์สวรรค์</i>	
4. ไม่ไปศาลโลก ไปอนุญาโตตุลาการแทนได้หรือไม่?	71
<i>เขียนโดย ปรากฏณ์ สิริพรโอภาส</i>	

5. องค์การระหว่างประเทศ คือ อะไร? 80
เขียนโดย วิศรุต ส่ำลืออ่อน
6. ประชาคมอาเซียน : มองอนาคตของประเทศไทย
และเพื่อนบ้าน? 89
เขียนโดย วิทยา ฟองวาสนาส่ง
7. จีนก็คนเหมือนกันนะ: ทำไมถึงทำกับจีนได้? 102
เขียนโดย พอหทัย สิทธิยศ
8. กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับคนหน้าสนใจ:
ตำราของศาสตราจารย์ ดร.มาร์ติน โวล์ฟ 111
เขียนโดย บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ

บทส่งท้าย

- การพัฒนาวิชากฎหมายระหว่างประเทศในประเทศไทย : 121
จากกฎหมายเพื่อรับรองอำนาจอธิปไตยของรัฐสู่กฎหมาย
เพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชน
เขียนโดย พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตตรา สายสุนทร

ภาคผนวก

1. เล่าให้ครบแล้วขบกันต่อ: คำพิพากษาศาลโลก
คดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505 127
เขียนโดย วีรพัฒน์ ปรียวงศ์
2. กฎบัตรอาเซียน 150
รวบรวมโดย อูติรัฐ ว่องแก้ว
3. โครงสร้างอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน 200
เรียบเรียงโดย อูติรัฐ ว่องแก้ว

4. ปริญญาสาเกล้าด้วยสิทธิมนุษยชน 1948	207
แปลโดย นพนธิ สุริยะ	
5. อาจารย์บุชา-Liber Amicorum	230
เขียนโดย วีรพัฒน์ ปรียวงศ์	
คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการ	235
แนะนำคณะกรรมการ	236
ผู้ริเริ่ม	236
ผู้เขียน	237
ผู้อ่าน	242
ผู้ประสานงาน	245
ความในใจแต่อาจารย์นพนธิ	247
รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนาวิชาการ	260
โครงการตรวจสอบสถานการณ์ด้านองค์ความรู้กฎหมายระหว่างประเทศ :	
ตอนการสำรวจหัวข้อกฎหมายระหว่างประเทศที่จำเป็นต้องรู้	
สำหรับนักกฎหมายไทย	
รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนาวิชาการ	268
โครงการตรวจสอบสถานการณ์ด้านองค์ความรู้กฎหมายระหว่างประเทศ :	
ตอนการระดมสมองของนักกฎหมายระหว่างประเทศเพื่อสร้างสรรค์	
คู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชน	

จากใจ “ท่านอาจารย์นพ”...

หนังสือคู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชน จัดพิมพ์เพื่อเป็นอาจริยบูชาในวาระเกษียณอายุราชการของ “ท่านอาจารย์นพนิธิ สุริยะ” หรือที่ลูกศิษย์เอย่นามของท่านโดยย่อด้วยความเคารพว่า “อาจารย์นพ”

ถ้อยคำจากใจเรียบเรียงผ่านตัวอักษร บ่งบอกถึงความหวังดีที่อาจารย์นพมีต่อลูกศิษย์ ส่วนคำกล่าวที่ว่า “ครู อาจารย์เปรียบเสมือนเรือจ้าง” นั้น คงใช้ไม่ได้สำหรับสายสัมพันธ์ที่งดงามที่ศิษย์มีต่อ “อาจารย์นพ” จึงได้รวมพลังความคิด ร่วมสร้างสรรค์หนังสือเล่มนี้ขึ้น

39 ปีสำหรับบทบาทการเป็นอาจารย์สอนกฎหมายของอาจารย์นพ ซึ่งท่านได้ย้อนเล่าถึงมารดาของท่านผู้เป็นแรงบันดาลใจและเป็นแบบอย่างของการเป็น “ครู” คนแรกของท่าน ไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเพียงใดก็ตาม ยังคงทำให้อาจารย์นพระลึกเสมอว่า การอ่าน การค้นคว้าในสิ่งที่ผู้อื่นไม่รู้ แต่อยากรู้ แล้วเราสามารถบอกเขาได้ทำให้เรามีความสุขเสมอ วินาทีที่ท่านตัดสินใจเลือกที่จะเป็น “ครู” สอนกฎหมายจนกระทั่งวันนี้ความตั้งใจและความรักในบทบาทนี้ของท่านยังไม่เคยเปลี่ยนแปลง

“ความรักในบทบาท” วลีนี้เหมาะสำหรับท่านอาจารย์ เพราะแสดงความเป็นตัวตนของอาจารย์นพที่รู้สึกได้และทำให้ปักใจเชื่ออย่างสนิทใจว่า การเป็นครูอาจารย์เป็นงานของผู้ที่มีใจรักจริงๆ อาจารย์นพให้ข้อคิดไว้ว่า “ครูว่า ชีวิตคนเรา ขอแค่ไม่เจ็บ ไม่จนก็พอแล้ว การเป็นครูไม่อดอยาก แต่ต้องไม่ฟุ่มเฟือย”

อาจารย์นพนธิมุมมองที่เป็นอมตะในทุกกาลสมัยเกี่ยวกับการทำงานไม่ว่าจะเป็นงานหรืออาชีพใดก็ตามดังคำพูดที่เปี่ยมไปด้วยความมุ่งมั่นของท่าน “คุณมีความเชื่อว่า ถ้าคนเราทำให้สิ่งที่ตนรักและทุ่มเท เราจะทำสำเร็จจนได้” ด้วยเหตุผลนี้เองทำให้อาจารย์นพนธิซึ่งเป็นอาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้เฟียรพยายามเดินทางไปสอนวิชากฎหมายระหว่างประเทศให้นักศึกษาที่ต่างจังหวัดอย่างสม่ำเสมอ ตามคำเชิญของมหาวิทยาลัยต่างๆ ทั้งภาคเหนือและภาคอีสาน โดยไม่เห็นว่าเป็นความยากลำบาก แม้ว่าจะเหนื่อยบ้างจากการเดินทาง แต่เมื่อทำด้วยใจรักและคำนึงถึงสิ่งที่นักศึกษาจะได้รับ อาจารย์นพนธิกล่าวเพียงสั้นๆ ว่า “คุ้มค่าและควรไป”

เมื่อกล่าวถึง “ลูกศิษย์” ไม่ว่าจะเป็นศิษย์จากมหาวิทยาลัยใดก็ตาม อาจารย์นพนธิบอกว่า “การให้ความรู้ที่ดีที่สุดกับลูกศิษย์ ไม่ใช่การบอกว่าอะไรผิด อะไรถูก เพราะคนเรามีความเห็นที่แตกต่างตามหลักการของเหตุผลได้เสมอ ยิ่งถ้าเป็นนักกฎหมายด้วย แต่น่าจะเป็นการดีถ้าทำให้เขาได้ฝึกคิดคือ ทำให้นักศึกษาตั้งข้อสงสัย เมื่อเขาสงสัยเขาจะอยากรู้ จะศึกษาทั้งข้อเท็จจริง ข้อกฎหมาย และได้คำตอบในสิ่งที่เขาอยากรู้ ครูอาจารย์จะเป็นที่ปรึกษาเป็นผู้ให้คำแนะนำ และร่วมคิดไปด้วยกัน”

และเมื่อถามว่า บรรดาลูกศิษย์เคยสร้างความเหนื่อยใจให้อาจารย์บ้างไหม อาจารย์นพนธิตอบพร้อมด้วยรอยยิ้มว่า “ลูกศิษย์มีหลายแบบคงต้องค่อยๆ หาวิธีรับมือไป ทำให้เขารู้ว่าเราจริงใจและตั้งใจมาสอนเขา” อาจารย์นพนธิกล่าวต่อด้วยแววตามุ่งมั่นว่า “เมื่อจริงใจก็จะเกิดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ในการสอน ทำให้เตรียมตัวและปรับอารมณ์ก่อนเข้าไปสอน” และนั่นคงเป็นที่มาที่ลูกศิษย์ซึ่งได้มีโอกาสเรียนกับอาจารย์นพนธิจะพูดกันเสมอว่า “ท่านใจดีและอารมณ์ดีด้วย”

อีกประการที่อาจารย์นพเห็นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญในการสอน คือ “ต้องให้เกียรติ ให้โอกาสนักศึกษาได้พูด ได้แสดงความคิดเห็น ได้ค้นคว้า และต้องรับฟังความเห็นที่แตกต่าง” ท่านกล่าวด้วยใบหน้ายิ้มว่า “ครูว่าการคุยแลกเปลี่ยนความคิดกับลูกศิษย์เป็นเรื่องที่สนุก” อาจารย์นพจะให้เกียรติลูกศิษย์ทุกคนของท่าน เวลาที่พูดคุยกับลูกศิษย์ ไม่ว่าจะในสถานที่ใด จะมีหน้าที่การงานอย่างไร หรืออายุเท่าใดก็ตาม ท่านจะใช้สรรพนามว่า “คุณ” กับลูกศิษย์ทุกคน และแทนตัวท่านเองว่า “ครู” เสมอ

“ตัวอย่างที่ดีมีค่ากว่าคำสอน” ประโยคนี้ผุดขึ้นมาในใจของผู้สัมภาษณ์ทันที โดยที่อาจารย์นพไม่ได้กล่าวในบทสนทนา เพียงแต่ผู้สัมภาษณ์รู้สึกได้เองหลังจากได้ฟังท่านเล่าถึงลูกศิษย์คนหนึ่งที่ท่านเคยกล่าวคำขอโทษในห้องเรียน ด้วยเหตุที่ท่านให้คะแนนลูกศิษย์คนนั้นผิดไป ท่านมีความเห็นว่า “คนเราไม่ว่าจะเป็นเพศใด ไม่ว่าจะมียศตำแหน่ง หรือเป็นครูอาจารย์เขาก็ตาม เมื่อทำผิดก็ต้องกล่าวคำขอโทษให้เป็น ครูว่าการขอโทษไม่ใช่เรื่องน่าอายที่จะพูดออกมา การที่ทำผิดแล้วไม่ขอโทษนั้นเป็นเรื่องที่น่าอายยิ่งกว่า ที่สำคัญเราเป็นครูอาจารย์ด้วยแล้วจะเป็นตัวอย่างที่ไม่ดี”

สำหรับการสร้างสรรค์หนังสือคู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชนเพื่อเป็นอาจริยบูชาเล่มนี้ ด้วยน้ำเสียงสันติของอาจารย์นพ ระหว่างบทสนทนาได้ปรากฏให้เห็นถึงความปิติยินดีของท่าน “ครูรู้สึกดีใจยินดีที่ได้มีหนังสือกฎหมายระหว่างประเทศที่ใช้ภาษาธรรมดา เหมาะกับผู้ที่ไม่ได้ผ่านการเรียนกฎหมายมา และยังเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่ในมุมมองของคนทั่วไปอาจจะเป็นเรื่องไกลตัวด้วยแล้วหนังสือเล่มนี้อาจจะเป็นจุดเริ่มต้นที่ทำให้ผู้ซึ่งไม่ใช่ นักกฎหมายได้เข้าใจ และเห็นความสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศยิ่งขึ้น”

ส่วนลูกศิษย์ของท่านอาจารย์นพ ซึ่งอุทิศตนเขียนหนังสือเล่มนี้ อาจารย์นพกล่าวถึงด้วยถ้อยคำที่ราบเรียบ ถ่อมตน แต่รู้สึกได้ว่าท่านเปิดยินดี เมื่อเห็นดวงตาของท่านรีนไปด้วยน้ำตา ท่านกล่าวว่า “ครูไม่คิดว่าศิษย์เหล่านี้ซึ่งครูได้สอนไป จะกลับมาสละเวลาของเขาช่วยกันเขียนหนังสือนี้ และที่สำคัญคืออุทิศความรู้ที่มีเพราะสุดท้ายแล้วสิ่งดีดีก็เกิดกับประชาชน ครูไม่อยากจะเกณฑ์ว่าใครต้องมาเขียนหรือเขียนเรื่องอะไร แต่เมื่อเขาได้ทำ ได้เขียนในเรื่องที่เขาอยากเขียนหรือถนัด ก็เป็นประโยชน์กับผู้อื่นต่อไป ซึ่งตรงนี้เป็นสิ่งที่ครูรู้สึกขอบคุณ”

การให้ความรู้ การถ่ายทอดความรู้ต่อผู้รับจากรุ่นสู่รุ่น และผู้รับเหล่านั้นได้ส่งต่อให้กับผู้อื่น “การให้ที่ไม่มีวันสิ้นสุด” เป็นสายสัมพันธ์ของการแบ่งปันท่ามกลางความจริงใจและความผูกพันที่มีต่อกันระหว่าง ครู อาจารย์และศิษย์ ซึ่งยังคงชัดเจนไม่ได้เหือดหายไปตามกาลเวลาของชั่วโมงเรียนที่สิ้นสุดไปแล้วแต่อย่างใด

บทความจากการสัมภาษณ์ ท่านอาจารย์นพนธิ สุริยะ

เรียบเรียงโดย พวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์

ประวัติของรองศาสตราจารย์นพนธิ สุริยะ

ชื่อ	นพนธิ NOPHANIDHI
นามสกุล	สุริยะ SURIYA
วันเดือนปีเกิด	26 ธันวาคม 2488
สังกัด	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อายุราชการ	(2515–2554) ประมาณ 39 ปี
ตำแหน่ง	รองศาสตราจารย์ ระดับ 9

ครอบครัว

บิดา	พล.อ.ท. มานพ สุริยะ ม.ว.ม., ป.ช., ท.จ.ว., ป.ภ.ร. 3 การศึกษา โรงเรียนนายร้อยทหารบกสหรัฐ U.S.M.A. (West Point)
มารดา	ศาสตราจารย์ เกียรติคุณ ท่านผู้หญิง ศรีนาถ สุริยะ ป.ม., ท.ช., ท.จ.ว. การศึกษา อ.บ. (จุฬาลงกรณ์) M.A. (U.C.L.A.)
ภรรยา	นางศรีมณฑา สุริยะ การศึกษา ร.บ. (ธรรมศาสตร์)
บุตร	นายนิธิพงศ์ สุริยะ การศึกษา ร.บ. (ธรรมศาสตร์) M.G.A. (University of Maryland)

การศึกษา

โรงเรียน

- เซนต์คาเบรียล
- อัสสัมชัญ
- เตรียมอุดมศึกษา

มหาวิทยาลัย

- ธรรมศาสตร์ น.บ.
- YALE (U.S.A.) LL.M
- MONASH (AUSTRALIA) CERT

สถาบัน

- Institut International des Droits de l'Homme (France)
- The Hague Academy of International Law (Netherlands)
- Institute for International Studies and Training (Japan)

สถานที่สอน

- มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- มหาวิทยาลัยกรุงเทพ
- มหาวิทยาลัยขอนแก่น
- มหาวิทยาลัยนเรศวร
- มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
- สถาบันพระปกเกล้า

วิชาที่สอนและงานเขียน

- กฎหมายระหว่างประเทศ
- สนธิสัญญา
- สิทธิมนุษยชน
  - การเลือกปฏิบัติ
  - ความเสมอภาค
  - ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

งานที่ได้รับมอบหมายพิเศษ

อาจารย์ที่ปรึกษาและถวายพระอักษรภาษาต่างประเทศและกฎหมาย :
พระเจ้าหลานเธอ พระองค์เจ้าพัชรกิติยาภา

งานที่เกี่ยวข้องกับการต่างประเทศ

- ที่ปรึกษาคณะผู้แทนไทย-การประชุมสหประชาชาติ กรุงเวียนนา
- อนุกรรมการติดตามและดำเนินการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล
- อนุกรรมการแปลงอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล
- ประธานคณะกรรมการตรวจทานคำแปลอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ
- ประสานงานและดำเนินการ
  - N.G.O. ด้านสิทธิมนุษยชน
  - คณะกรรมการกาชาดสากล

งานที่ทำให้ฝ่ายนิติบัญญัติ

- ผู้อำนวยการ, คณะกรรมการการยุติธรรมและสิทธิมนุษยชน
- กรรมการ
  - วิสามัญพิจารณาร่าง พ.ร.บ. เดินเรือในน่านน้ำไทย
  - วิสามัญพิจารณาร่าง พ.ร.บ. ศุลกากร
  - วิสามัญพิจารณาร่าง พ.ร.บ. คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- รองประธานคณะกรรมการสมานฉันท์

งานบรรยายพิเศษ

- โรงเรียนกิจการพลเรือน
- สถาบันพัฒนาข้าราชการตำรวจ
- ศาลยุติธรรมและองค์กรอื่นๆ ของรัฐ

งานที่ได้รับแต่งตั้งจากหน่วยงานอื่น

- อนุกรรมการจัดทำหนังสือเฉลิมพระเกียรติฯ (คณะกรรมการเอกลักษณ์ของชาติ)
  - คณะกรรมการกลั่นกรองข้อสอบวิชาสังคมศึกษา (ทบวงมหาวิทยาลัย)
  - กรรมการกฤษฎีกา (คณะที่ 9)
  - คณะกรรมการที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหม
  - ที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์

- มหาปรมาภรณ์ช้างเผือก (ม.ป.ช.)
- ตติยจุลจอมเกล้า (ต.จ.)

บทบาทใหม่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- เริ่มรับราชการในตำแหน่งอาจารย์ เมื่อวันที่ 21 มิถุนายน 2515
- กรรมการดำเนินการตามหลักสูตรพื้นฐานทั่วไปของมหาวิทยาลัย 2517
- ผู้ช่วยอธิการบดี 2519
- กรรมการประจำคณะนิติศาสตร์ 2525
- คณะทำงานรองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ 2525
- กรรมการบริหารทุนการศึกษาต่างประเทศ 2528
- กรรมการพัฒนาการเรียนการสอน 2529
- หัวหน้าภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ 2525 และ 2548
- กรรมการประเมินผลการสอน 2550

วาทกรรมพันธกิจกับท่านปรีดี พนมยงค์

วาทกรรมพันธกิจและมองเพื่อน

วาทกรรมพันธกิจสละเวลาเพื่อประชาชน

วาทกรรมพันธกิจในวันสบายๆ

วาทกรรมพันธกิจพิจารณา

วาทกรรมพันธกิจกับส่วนหนึ่งของผู้ร่วมทำงาน คู่มีอกผูกพันมาจกระหว่างประเทศสำหรับประชาชน

กฎหมายระหว่างประเทศ : รูปร่าง หน้าตา และที่มาเป็นอย่างไร?

วีรพัฒน์ ปริยวงศ์ *

1. กฎหมายระหว่างประเทศ มีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร?

หากเรานึกถึง “กฎหมายไทย” ในลักษณะที่มีรูปร่างจับต้องได้ในชีวิตประจำวัน เราอาจนึกถึงเจ้าหน้าที่ตำรวจที่สอดส่องให้เราเคารพกฎจราจรบนท้องถนน หรือเจ้าหน้าที่ทหารที่ลาดตระเวนปราบปรามผู้ก่อความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เราอาจนึกถึงบริษัทหรือห้างร้านที่เราเข้าหุนกับเพื่อนหรือครอบครัวและจดทะเบียนเพื่อทำการค้า หากเราเป็นเจ้าของโรงงานเราก็จะนึกถึงกฎหมายที่ห้ามปล่อยสารพิษลงแม่น้ำลำคลอง หากเราซื้อที่ดินเราอาจนึกถึงโฉนดที่กฎหมายรับรองว่าเราเป็นเจ้าของที่ดิน แต่กฎหมายก็ไม่อนุญาตให้เราบุกเข้าไปในที่อุทยาน และเราอาจนึกถึงคำสัญญาของนักการเมืองว่าจะไปแก้กฎหมายในสภาเพื่อทำให้ความเป็นอยู่ของเราดีขึ้น และหากใครทำผิดกฎหมาย ก็อาจต้องขึ้นศาลแพ่ง ศาลอาญา ศาลปกครองหรือศาลรัฐธรรมนูญที่พิจารณาคดีความต่าง ๆ ให้เป็นไปตามกฎหมาย

---

* นักวิชาการอิสระและอดีตนักกฎหมายในคดีศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ. นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด (รางวัลทุนฟูลไบรท์และวิทยานิพนธ์เกียรตินิยม). นิติศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง). อีเมล verapat@post.harvard.edu. ผู้สนใจความเบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายระหว่างประเทศและบ่อเกิดของกฎหมายระหว่างประเทศ โปรดดูเพิ่มที่ นพนิติ สุริยะ, Lecture Notes กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1 พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ : บริษัท สำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2552.

เหตุการณ์ในชีวิตประจำวันเหล่านี้ทำให้เราพได้เห็นรูปร่างหน้าตาของ “กฎหมายไทย” ที่เราพบเห็นภายในประเทศ “กฎหมายไทย” มีไว้เพื่อให้คนไทยอยู่ร่วมกันได้โดยทุกคนต้องเคารพกฎหมายไทย และชาวต่างชาติที่มาเมืองไทยก็ย่อมต้องเคารพกฎหมายไทยเช่นกัน

แต่เหตุการณ์ในชีวิตของคนไทยก็ได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะในประเทศไทย และประเทศไทยก็ได้เป็นประเทศเดียวในโลก คนไทยและคนต่างชาติต่างเดินทางไปมาหาสู่ ติดต่อกับหรือทำการค้าอยู่เป็นเรื่องปกติ และย่อมมีกรณีหลายกรณีที่ “กฎหมายไทย” ไม่สามารถจัดการหรือแก้ไขปัญหาได้โดยลำพัง เช่น หากตำรวจไทยจะจับคนร้ายที่ทำความผิดในเมืองไทย แต่คนร้ายหนีไปอยู่ที่ต่างประเทศ ตำรวจต่างประเทศจะช่วยจับคนร้ายส่งมาให้ตำรวจไทยหรือไม่? หากโรงงานในประเทศเพื่อนบ้านปล่อยสารพิษลงแม่น้ำจนไหลมากระทบต่อชาวประมงไทย โรงงานนอกประเทศต้องหยุดปล่อยสารพิษหรือไม่? หากคนไทยส่งกุ้งไปขายที่ต่างประเทศ แต่ถูกรัฐบาลต่างประเทศสั่งไม่ให้ขาย ผู้ส่งออกกุ้งไทยจะต้องยอมขาดทุนหรือไม่?

หรือหากยกตัวอย่างที่คนไทยรู้จักกันดี คือ กรณีปราสาทพระวิหาร¹ ปัจจุบันไทยกับกัมพูชายังทะเลาะกันว่าพื้นที่ดินแดนบริเวณใกล้เคียงกับปราสาทพระวิหารส่วนใดเป็นของไทยส่วนใดเป็นของกัมพูชา หากประเทศไทยจะแก้ปัญหาโดยบอกว่าจะใช้กฎหมายไทยบังคับให้กัมพูชาต้องปฏิบัติตาม เช่น ห้ามชาวกัมพูชาสร้างชุมชน วัดหรือตลาดในพื้นที่ดังกล่าว ประเทศกัมพูชาก็อาจทำในลักษณะเดียวกัน คือ ออกกฎหมายประกาศว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นของกัมพูชาและอนุญาตให้ชาวกัมพูชาเข้าไป โดยที่ต่างฝ่ายต่างก็ยอมไม่ฟังกันและกัน และต่างอ้างว่าตนมี “อธิปไตย” เป็นของตนเอง ย่อมไม่ต้อง

¹ สำหรับคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหาร ซึ่งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (“ศาลโลก”) ได้พิพากษาไปเมื่อ พ.ศ. 2505 โปรดดูเพิ่มที่ภาคผนวกที่ 1 ของหนังสือเล่มนี้.

ตกอยู่ใต้อำนาจของประเทศอื่นใด เมื่อไทยมีอธิปไตยเป็นของตนเอง ไทยย่อมไม่จำเป็นต้องเชื่อฟังว่ากัมพูชาจะออกกฎหมายมาสั่งไทยว่าอย่างไร กัมพูชาเองก็ย่อมเชื่อหรืออ้างในสิ่งเดียวกัน

หากไทยและกัมพูชาต่างไม่มีใครยอมใคร แล้วเรื่องจะบานปลายจนกลายเป็นสงครามหรือไม่?

จุดนี้เองทำให้ไทย กัมพูชา และประเทศต่างๆ ในโลก ต่างหันมาพึ่งพา “กฎหมายระหว่างประเทศ” เป็นเครื่องมือจัดการและบรรเทาปัญหา เช่น ไทยและกัมพูชาอาจทำข้อตกลงเป็นกฎหมายผูกพันกันระหว่างประเทศโดยตกลงตั้งคณะกรรมการมาพิจารณาปัญหาและสำรวจแนวเขตแดนร่วมกัน หรืออาจตกลงให้มีผู้สังเกตการณ์จากอาเซียนเข้ามาร่วมรับรู้เหตุการณ์ในบริเวณที่ทะเลาะกัน หรือหากตกลงกันไม่ได้ ก็อาจอาศัยช่องทางศาลหรืออนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศช่วยตัดสินระงับข้อพิพาท² เป็นต้น

แม้ว่า “กฎหมายภายในประเทศ” เช่น กฎหมายไทย กับ “กฎหมายระหว่างประเทศ” จะมีเป้าหมายเหมือนกัน คือเป็นเครื่องมือช่วยให้สมาชิกในสังคมอยู่ร่วมกันโดยสันติ แต่ “กฎหมายระหว่างประเทศ” ก็มีรูปร่างหน้าตาเฉพาะที่แตกต่างไปจากกฎหมายภายในประเทศ ดังนี้

(1) รูปร่างหน้าตาของ “อำนาจอธิปไตย”

เวลาเรานึกถึง “อำนาจอธิปไตย” ในทางกฎหมายภายในประเทศ เราจะนึกถึงอำนาจสูงสุดในการปกครองภายในประเทศ บางประเทศอาจถือว่าอำนาจสูงสุดอยู่ที่พระราชอา ในขณะที่เป็นประเทศที่เป็นประชาธิปไตยทั่วไปย่อมยอมรับว่าอำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนและมีการแบ่งแยกใช้อำนาจ

² เรื่องการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ โปรดดูเพิ่มเติมที่บทที่ 3 และบทที่ 4 ของหนังสือเล่มนี้.

ตามขั้นตอน เช่น เมื่อปวงชนไปเลือกตั้งผู้แทน ผู้แทนย่อมได้รับอำนาจมา ออกกฎหมายใช้ปกครองในประเทศได้ ทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นประชาชน ข้าราชการ นักการเมือง ศาล และชาวต่างชาติที่เดินทางมาในประเทศ จึงย่อมต้องเคารพกฎหมายของประเทศนั้น ดังนั้น รูปร่างหน้าตาของกฎหมายภายในประเทศจึงมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับกฎกติกาที่ผู้มีอำนาจสูงสุดได้แบ่งแยก มอบหมาย หรือสั่งการให้ผู้ที่มิอำนาจน้อยกว่าต้องปฏิบัติตามอย่างชัดเจน

แต่หากเรานึกถึง “อำนาจอธิปไตย” ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ เราจะนึกถึง “ความเสมอภาคเท่าเทียมกัน” ของแต่ละประเทศ เพราะในสังคมระหว่างประเทศยุคปัจจุบันไม่มีประเทศไหนที่จะอ้างว่าตนมีอำนาจสูงสุดเหนือประเทศอื่นในโลก หรืออ้างอำนาจใดมายึดครองควบคุมเพื่อเป็นเจ้าของกันไม่ได้ ต่างจากในอดีตที่มีการทำสงครามเพื่อขยายอาณาจักรหรืออาณานิคม และในเมื่อปัจจุบันกฎหมายภายในประเทศต่างยอมรับว่าประเทศตนเองมี “อำนาจอธิปไตย” เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองภายในประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศก็ย่อมต้องทำหน้าที่ให้สอดคล้องกัน กล่าวคือ เมื่อแต่ละประเทศอยู่ร่วมกัน ก็ย่อมต้องเสมอภาคกัน และหากจะตกลงแลกเปลี่ยนเพื่อยอมได้ หรือยอมเสียสิ่งใด ก็ต้องเป็นไปโดยอาศัย “ความยินยอม” (consent) เท่านั้น (อาทิ การที่แต่ละประเทศตกลงทำสนธิสัญญาแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ต่างๆ) แต่ประเทศใดจะอ้างเพียงอำนาจอธิปไตย หรืออำนาจอื่น เช่น อำนาจทางการทหารของตนมาบีบบังคับขู่เข็ญประเทศอื่น หรือเพื่อทำให้ประเทศตนเองเลยไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้น ย่อมมิอาจทำได้

กล่าวในอีกทางหนึ่ง หากแต่ละประเทศมีอธิปไตยภายในประเทศอย่างแท้จริง คือ ประเทศอื่นก้าวก่ายแทรกแซงหรือบีบบังคับเรื่องภายในประเทศไม่ได้ ทุกประเทศก็ย่อมต้องเคารพกฎหมายระหว่างประเทศที่ว่า “อธิปไตย” แม้จะ “สูงสุดภายในประเทศ” แต่ก็ต้อง “เท่าเทียมกันในทางระหว่างประเทศ” และหากประเทศใดได้ยินยอมตกลงผูกพันที่จะทำตามกฎหมายระหว่าง

ประเทศแล้ว ก็ต้องผูกพันตามนั้น คือทุกประเทศต้องปฏิบัติตามกฎหมายที่ตกลงยินยอมอย่างเท่าเทียมกัน ประเทศใดที่ไม่ได้ตกลงยินยอมก็ย่อมต้องไม่ผูกพันอย่างเท่าเทียมกัน และประเทศใดประเทศหนึ่งมีอาจอ้าง “อธิปไตยสูงสุดภายในประเทศ” เพื่อมาลบล้าง “อธิปไตยเท่าเทียมกันระหว่างประเทศ” ได้ มิเช่นนั้น ก็จะไม่มีความเคารพความตกลงระหว่างประเทศอันจะนำไปสู่การก้าวก้าวแทรกแซงเรื่องภายในประเทศ จนอาจนำไปสู่ปัญหาที่มีมาแต่ยุคโบราณ เช่น การทำสงครามรุกรานกันในที่สุด

(2) รูปร่างหน้าตาของ “ผู้มีส่วนร่วมสำคัญ”

สำหรับกฎหมายภายในประเทศ เวลาเรานึกถึง “ผู้มีส่วนร่วมสำคัญ” หรือผู้ที่มีสิทธิ มีหน้าที่ มีความสามารถ มีอำนาจที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้มีผลทางกฎหมาย เราจะนึกถึงบุคคลหลายฝ่าย เพราะสังคมภายในประเทศย่อมเกี่ยวข้องกับคนเป็นจำนวนมาก และมีความสลับซับซ้อน ใครจะเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญนั้นย่อมแล้วแต่กรณี เช่น ตำรวจจราจรย่อมมีส่วนสำคัญที่ทำให้เราเคารพกฎบนท้องถนน แต่หากเราเข้าไปในลานจอดรถใต้ห้างสรรพสินค้า เราจะจอดรถที่ไหนอย่างไรย่อมไม่เกี่ยวข้องกับตำรวจจราจร แต่ผู้มีส่วนร่วมสำคัญคือห้างสรรพสินค้าที่มีอำนาจในฐานะเจ้าของสถานที่ของเอกชน เราอาจต้องรับและคืนบัตรจอดรถและหากจอดเกินเวลาอาจต้องจ่ายค่าจอดรถ แต่หากขณะจอดรถมีรถคันอื่นขับมาชนรถของเรา เราย่อมกลายเป็นผู้ที่มีสิทธิฟ้องเรียกค่าเสียหาย หรือเรียกให้บริษัทประกันจ่าย ถ้าไม่มีใครยอมจ่าย เราก็อาจฟ้องให้ศาลช่วยตัดสินคดีให้ เป็นต้น จึงเห็นได้ว่ากฎหมายภายในประเทศนั้นเกี่ยวข้องกับผู้มีส่วนร่วมสำคัญหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ (เช่น นายตำรวจ) องค์กรเอกชน (เช่น ห้างสรรพสินค้าหรือบริษัทประกัน) องค์กรภาครัฐ (เช่น ศาล) หรือแม้แต่ปัจเจกบุคคลธรรมดา (เช่น เจ้าของรถที่ขับชนกัน)

(2.1) ในกฎหมายระหว่างประเทศ “รัฐ” คือผู้มีส่วนร่วมสำคัญ

แต่ในกรณีกฎหมายระหว่างประเทศ เวลาเรานึกถึง “ผู้มีส่วนร่วมสำคัญ” (หรือที่แต่เดิมเรียกกันว่า “ผู้ทรงสิทธิ” หรือ “บุคคลในกฎหมายระหว่างประเทศ”) เรามักจะนึกถึง “รัฐ” (หรือประเทศแต่ละประเทศนั่นเอง) เป็นหลัก เช่น หากเรานึกถึงการเจรจาข้อตกลงในทางกฎหมายระหว่างประเทศที่เรียกว่า “สนธิสัญญา” เราก็จะนึกถึงการเจรจาระหว่างนักการทูต หรือผู้นำของ “รัฐ” แต่ละประเทศ และการลงนามก็ย่อมเป็นไปในนามของรัฐ มิใช่การทำสัญญาส่วนตัวระหว่างผู้ดำรงตำแหน่ง หรือหากเรานึกถึงการนำคดีขึ้นสู่ศาลระหว่างประเทศ เช่น กรณีระหว่างไทยและกัมพูชาในศาลโลก เราก็มักจะนึกถึงคณะทนายความที่ต่อสู้คดีในนามของรัฐ มิใช่ว่าประชาชน หรือกลุ่มชาวบ้านใดจะไปสู้คดีด้วยตนเองได้

หรือแม้แต่กรณีที่ดูจะเกี่ยวข้องกับปัจเจกชนคนธรรมดา “รัฐ” ก็ยังคงมีส่วนร่วมสำคัญ เช่น หากตำรวจไทยจะจับคนร้ายที่กระทำความผิดในเมืองไทยแต่คนร้ายหนีไปอยู่ที่ต่างประเทศ แม้ทั้งสองประเทศจะได้ตกลงทำสนธิสัญญาส่งผู้ร้ายข้ามแดน แต่เจ้าหน้าที่ตำรวจของสองประเทศก็มิได้ติดต่อหรือทำงานร่วมกันโดยตรง เพราะต้องอาศัยการติดต่อทางการทูต อัยการสูงสุด หรือผู้นำรัฐบาล คือเป็นการติดต่อกันระหว่างรัฐกับรัฐ หรือหากเอกชนไทยส่งกั๋งไปขายที่ต่างประเทศ แต่ถูกรัฐบาลต่างประเทศสั่งไม่ให้ขาย แม้เอกชนไทยอาจไปร้องเรียนเองที่ต่างประเทศได้ (ภายใต้กฎหมายประเทศนั้น) แต่หากเอกชนต้องการความช่วยเหลือในทางกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ตามข้อตกลงการค้าเสรี (Free Trade Agreement หรือ FTA) ที่ให้การค้ากั๋งต้องเป็นไปอย่างเสรี เอกชนไทยก็อาจต้องขอให้กระทรวงพาณิชย์ หรือกระทรวงการต่างประเทศของไทยเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการให้ความช่วยเหลือ ซึ่งกระทรวงของไทยก็ย่อมดำเนินการไปยังกระทรวงที่เกี่ยวข้องของต่างประเทศ คือเป็นการดำเนินการระหว่าง “รัฐ” กับ “รัฐ” เช่นกัน

(2.2) “รัฐ” มีรูปร่างหน้าตาอย่างไร?

“รัฐ” (State) หรือที่มักเรียกกันว่าประเทศนั้น โดยทั่วไปต้องมีลักษณะสำคัญสี่ประการ คือ

- (1) มีประชากรจำนวนหนึ่งที่อยู่อาศัยภายในรัฐ ที่สำคัญคือต้องเป็นประชากรที่ผูกพันกับรัฐ กล่าวโดยง่ายคือมีสัญชาติของรัฐนั้นและดำเนินชีวิตอยู่อาศัยอย่างเป็นการถาวรในรัฐนั้น แต่จะมีจำนวนมากหรือน้อยนั้นไม่ได้มีการกำหนดไว้ เช่น จีนมีประชากรมากกว่าพันล้านคนในขณะที่นครรัฐวาติกันกลับมีประชากรไม่ถึงหนึ่งพันคน แต่ทั้งจีนและนครรัฐวาติกันก็ต่างเป็น “รัฐ”
- (2) มีดินแดนของรัฐที่ระบุได้และมีความชัดเจนในระดับหนึ่ง เช่น มีเขตแดนและพรมแดนที่กำหนดได้ มิใช่เคลื่อนเปลี่ยนแปลงตามการย้ายถิ่นของประชากร หรือเปลี่ยนแปลงสถานที่เป็นระยะ แต่ทั้งนี้ดินแดนของรัฐไม่ว่าจะเล็กหรือใหญ่ก็อาจขยายหรือลดขนาดไปตามกาลเวลา และไม่จำเป็นต้องอยู่ติดเป็นชั้นเดียวกัน เช่น กรณีของอินโดนีเซีย ซึ่งดินแดนนั้นประกอบด้วยเกาะหลายเกาะรวมเขตทางทะเลด้วย เป็นต้น
- (3) มีรัฐบาลที่เป็นผู้ปกครอง ควบคุม หรือดูแลประชากรและดินแดนของรัฐ รัฐบาลที่ว่านี้อาจเป็นรัฐบาลที่มีลักษณะเป็นผู้นำทางศาสนา เช่น นครรัฐวาติกัน หรืออาจเป็นพระเจ้าแผ่นดินหรือสุลต่าน หรือเป็นรัฐบาลประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้ง หรือรัฐบาลรูปแบบอื่น ซึ่งย่อมอาจมีลักษณะและรูปแบบการปกครอง ควบคุม หรือดูแลประชากรและดินแดนที่ต่างกันไป เช่น “รัฐ” บางรัฐอาจเป็นรัฐเดี่ยว มีผู้ปกครองคนเดียวที่ปกครองทุกสิ่งในรัฐ ในขณะที่บางรัฐ

เช่น สหรัฐอเมริกา อาจมีการแบ่งการปกครองออกเป็น “มลรัฐ” เช่น นิวยอร์ก หรือเท็กซัส ซึ่งทำให้มีทั้งรัฐบาลกลาง และรัฐบาลของมลรัฐ กฎหมายระหว่างประเทศก็ย่อมมอง รูปแบบรัฐบาลและการปกครองทั้งหมดของสหรัฐอเมริกา ในฐานะรัฐเดี่ยว

- (4) มีความสามารถที่จะผูกสัมพันธ์กับ “รัฐ” อื่น เช่น มีการตกลงทำสนธิสัญญา มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต มีการร่วมกันตั้งองค์การระหว่างประเทศ เป็นต้น ความสามารถเหล่านี้ย่อมโยงไปถึงประเด็นเรื่องการที่รัฐอื่นๆ จะรับรองหรือยอมรับ (recognition) ให้ผู้ใดถือเป็น “รัฐ” หรือไม่ เช่น แม้ผู้ที่เรียกตนเองว่าเป็นรัฐบาล “ไต้หวัน” จะยืนยันว่าตนปกครองดูแลประชากรที่อาศัยอยู่บนดินแดนที่เรียกว่า เกาะไต้หวันและเรียกชื่อประเทศตนว่า “สาธารณรัฐจีน” (ที่เรามักเรียกว่า “ไต้หวัน”) แต่ในขณะที่เดียวกัน รัฐบาลที่ดูแลจีนแผ่นดินใหญ่ก็เรียกตนว่า “สาธารณรัฐประชาชนจีน” (ที่เรามักเรียกว่า “ประเทศจีน”) ก็ปฏิเสธที่จะยอมรับไต้หวัน ในฐานะรัฐได้ แม้การปฏิเสธดังกล่าวจะไม่ได้แปลว่าจีนแผ่นดินใหญ่จะไม่มีความสัมพันธ์กับไต้หวันโดยเด็ดขาดก็ตาม ในขณะที่รัฐอื่นบางรัฐก็ปฏิเสธที่จะยอมรับหรือรับรอง หรือมีความสัมพันธ์กับผู้ที่ยกตนว่าเป็นรัฐบาลแต่ควบคุมดินแดนโดยการกดขี่ประชากร เช่น การเหยียดผิวหรือเชื้อชาติ ดังนั้น จึงยังมีกรณีบางกรณีในโลกปัจจุบันที่ยังมีผู้ถกเถียงกันต่อไปว่า “รัฐ” ที่ผู้หนึ่งรับรองหรือยอมรับ จะถือเป็น “รัฐ” สำหรับผู้อื่นหรือไม่

(2.3) เหตุใด “รัฐ” จึงเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญ?

การที่ “รัฐ” เป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในทางกฎหมายระหว่างประเทศ สาเหตุส่วนหนึ่งก็เพราะรัฐยังจำเป็นต้องยึดถือ “อธิปไตย” ภายในประเทศ และกังวลว่าหากปล่อยให้ประชาชนหรือเจ้าหน้าที่ของตนมีบทบาทดำเนินการในทางกฎหมายระหว่างประเทศได้โดยตรงโดยตัวเองแล้ว ก็อาจทำให้เกิดความซับซ้อนปลุกย่อยและยากต่อการบริหารควบคุม อาจทำให้กลุ่มประชาชนที่มีอำนาจมากกว่าเอาเปรียบประชาชนที่มีอำนาจน้อย หรืออาจเป็นช่องทางให้รัฐอื่นเข้ามาแทรกแซงได้ กฎหมายระหว่างประเทศจึงต้องอาศัยรัฐในฐานะผู้ที่ทำหน้าที่ในนามของประเทศหรือประชาชนเป็นกลไกหลักในการทำให้กฎหมายเกิดผล

ตัวอย่างเช่น กรณีกฎหมายสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศ ผู้ที่มีหน้าที่ต้องควบคุมการปล่อยสารเคมีสู่ชั้นบรรยากาศก็คือรัฐบาลแต่ละประเทศ มิใช่เอกชนที่เป็นเจ้าของโรงงานโดยตรง รัฐบาลแต่ละประเทศย่อมต้องแบ่งรับหน้าที่ไปดูแลโรงงานในประเทศตนเอง แต่ในขณะที่เดียวกันรัฐก็คือผู้มีสิทธิที่จะเจรจาหรือร่วมกันกำหนดว่าระดับปริมาณการปล่อยสารเคมีที่ยอมรับได้เป็นเช่นใด เอกชนย่อมไม่อาจเข้าไปเจรจากำหนดกฎเกณฑ์ได้โดยตัวเอง แต่เอกชนอาจมีบทบาทได้ผ่านการจัดตั้งสมาคมรักษาสีสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศเพื่อให้ข้อมูลรัฐ หรือเอกชนเจ้าของโรงงานอาจร่วมมือกันกดดันให้รัฐลดการควบคุมสารพิษ เป็นต้น

เหตุผลอีกส่วนที่ทำให้ “รัฐ” เป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ก็คือโครงสร้างหรือส่วนประกอบทางสังคมที่ไม่เหมือนกันระหว่างสังคมในประเทศและระหว่างประเทศ

เวลาเรานึกถึงกฎหมายภายในประเทศ เราจะเห็นขั้นตอนโครงสร้างการใช้อำนาจภายในประเทศที่ชัดเจน เราอาจมีสมานิติบัญญัติเป็น

ผู้พิจารณาตรากฎหมาย เรามีข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่ทั้งระดับกระทรวง กรม กอง คอยรับเอกสาร ดำเนินการพิจารณาคำร้อง หรืออนุมัติใบอนุญาต เรามีศาลหลายศาลที่พิจารณาคดีต่างกันไป เรามีกองกำลังทหาร เจ้าหน้าที่ ตำรวจ เจ้าพนักงานพิทักษ์ทรัพย์ เจ้าพนักงานบังคับคดีเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้อง เช่น ประชาชน บริษัทห้างร้านต้องปฏิบัติตามกฎหมายหรือคำพิพากษา

ในทางตรงกันข้าม กฎหมายระหว่างประเทศจำเป็นต้องมีสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมระหว่างประเทศที่แตกต่างกับสังคมภายในประเทศ เมื่อสังคมระหว่างประเทศไม่มีสถานะนิติบัญญัติที่ทำหน้าที่ออกกฎหมาย ไม่มีผู้นำสูงสุดที่คอยดำเนินการตามนโยบาย ไม่มีกองกำลังส่วนกลางที่จะไปคอยบังคับให้ประเทศแต่ละประเทศต้องปฏิบัติตาม ไม่มีเงินภาษีที่เรียกเก็บมาจากแต่ละประเทศ กฎหมายระหว่างประเทศจึงต้องอาศัย “ความยินยอม” (consent) ของประเทศแต่ละประเทศ ซึ่งเป็นรัฐอธิปไตยเป็นผู้ช่วยสร้างและร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎหมาย (กฎหมายระหว่างประเทศสร้างขึ้นมาอย่างไร และมาจากไหน จะได้อธิบายต่อไป)

สังเกตได้ว่าในความเป็นจริงในสังคมระหว่างประเทศ มีหลายกรณีที่ความเป็นจริงได้โน้มน้าวให้แต่ละประเทศต้องร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศที่แต่ละประเทศได้ตกลงทำกันไว้ ตัวอย่างเช่น หากเรานึกถึงสภาพความเป็นจริงของการค้าขายในโลก ไม่มีประเทศใดที่สามารถผลิตสินค้าหรือบริการทุกอย่างได้อย่างดีเลิศ ประชาชนในประเทศย่อมมีความต้องการสินค้าบริการที่หลากหลาย เช่น ประเทศไทยอาจผลิตข้าวคุณภาพระดับโลก แต่ก็ต้องนำเข้าเครื่องจักรที่ทันสมัย ประเทศไทยย่อมไม่สามารถบังคับให้ใครต้องซื้อข้าวหรือขายเครื่องจักรให้ ประเทศไทยจึงมีเหตุผลที่จะยินยอมทำข้อตกลงระหว่างประเทศเพื่อให้ไทยส่งออกข้าวไปขายได้อย่างเสรี แต่ไทยก็ยอมให้ต่างชาติส่งเครื่องจักรมาขายได้โดยเสรีเช่นกัน ดังนั้น สภาพความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันในสังคมระหว่างประเทศจึงช่วย

สนับสนุนให้แต่ละประเทศหันมาอาศัยหลักความยินยอมเพื่อตกลงและปฏิบัติ ตามกฎหมายระหว่างประเทศไปพร้อมกัน

(2.4) “รัฐ” เท่านั้นหรือที่มีส่วนร่วมสำคัญ?

แม้ “รัฐ” จะมีบทบาทโดดเด่นในกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ทั้งนี้ก็ได้แปลว่า “รัฐ” จะเป็นผู้เดียวที่มีสิทธิ หน้าที่ ความสามารถ หรืออำนาจที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้มีผลทางกฎหมายระหว่างประเทศ และที่สำคัญ รัฐก็มิได้ประสบความสำเร็จหรือทำหน้าที่ได้ดีเสมอไป ยังมีรัฐอยู่เป็นจำนวนมากในโลกที่ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตัวเอง เช่น ปัญหาที่ประชากรล้มตายจากความอดอยากขั้นรุนแรง ดังที่เราอาจเคยพบเห็นภาพที่องค์กรการ สหประชาชาติต้องเข้าไปช่วยแจกจ่ายอาหารและน้ำดื่ม ดังนั้น จึงไม่น่า แปลกใจว่าในปัจจุบันยังมีผู้มีส่วนร่วมอื่นในทางกฎหมายระหว่างประเทศ นอกเหนือไปจากรัฐ อาทิ องค์กรระหว่างประเทศ หรือแม้แต่ปัจเจกชน คนธรรมดา

(2.5) รัฐสร้าง “องค์กรระหว่างประเทศ” ให้เป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญ

ในกรณีขององค์กรระหว่างประเทศ³ ตัวอย่างที่ชัดเจนที่สุดย่อมได้แก่กรณีขององค์กรสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์กรระหว่างประเทศที่รัฐเกือบทุกรัฐทั่วโลกก็ร่วมกันก่อตั้งและเข้าเป็นสมาชิกเพื่อดำเนินกิจกรรม หลากหลายซึ่งรัฐใดรัฐหนึ่งไม่อาจดำเนินการได้เพียงรัฐเดียว เช่น การปรึกษาหารือและลงมติในการจัดการปัญหาสงครามและความขัดแย้งระหว่างประเทศ ไปจนถึงการร่วมกันปรึกษาหารือแก้ไขปัญหาสถานการณ์ผู้ลี้ภัยหรือสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นทั่วโลก ในขณะที่รัฐที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคเดียวกันก็อาจร่วมกัน

³ เรื่ององค์กรระหว่างประเทศ โปรดดูเพิ่มเติมที่บทที่ 5 และ 6 ของหนังสือเล่มนี้.

ก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศที่มีความแน่นแฟ้นมากขึ้นสำหรับภูมิภาคนั้น โดยเฉพาะ เช่น ประเทศในยุโรปหลายประเทศก็ได้ตกลงมอบอำนาจบางส่วนให้กับสหภาพยุโรป (European Union หรือ EU) มีบทบาทช่วยประสานหรือดูแลเรื่องต่างๆ เช่น เศรษฐกิจ การเดินทางและสื่อสารข้ามพรมแดน สาธารณสุข ไปจนถึงการต่อต้านการก่อการร้าย นอกจากนี้ ยังมีกรณีที่รัฐหลายรัฐมาร่วมกันก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศเพื่อให้องค์การดังกล่าวมีส่วนร่วมสำคัญในภารกิจด้านใดด้านหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น กรณีที่รัฐจำนวนมากทั่วโลกก็ร่วมกันก่อตั้งและเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) เพื่อให้องค์การดังกล่าวมีส่วนร่วมสำคัญในด้านการค้าขายระหว่างประเทศ อาทิ กรณีที่เอกชนไทยส่งกึ่งไปขายต่างประเทศ แต่ได้รับการปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม ประเทศไทยและประเทศผู้ส่งออกกึ่งประเทศอื่นก็เคยร่วมกันฟ้องคดีตามช่องทางขององค์การการค้าโลก เพื่อช่วยอุตสาหกรรมกึ่งของประเทศเป็นต้น

ข้อน่าสังเกตก็คือ แม้องค์การระหว่างประเทศจะถือได้ว่าเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในทางกฎหมายระหว่างประเทศ และย่อมเป็นผู้ที่มีสิทธิหน้าที่ ความสามารถ และอำนาจที่จะทำสิ่งต่างๆ ให้มีผลทางกฎหมาย แต่ก็มิได้หมายความว่าองค์การระหว่างประเทศจะมีสิทธิหน้าที่ ความสามารถ หรืออำนาจอย่างเดียวกันกับรัฐทุกประการ เช่น แม้องค์การระหว่างประเทศอาจจะมีสิทธิและความสามารถในการทำสนธิสัญญากับรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศด้วยกัน หรือส่งตัวแทนไปเจรจาหรือกัน แต่องค์การระหว่างประเทศก็มิได้มีสิทธิที่จะยึดครองดินแดนหรือประชากรใดให้เป็นขององค์การระหว่างประเทศได้ เจ้าหน้าที่หรือลูกจ้างขององค์การระหว่างประเทศก็ยังคงเป็นประชาชนที่เป็นส่วนหนึ่งของประชากรที่ถือสัญชาติของรัฐอื่นอยู่ แต่รัฐก็อาจตกลงกันในองค์การระหว่างประเทศมีสิทธิหน้าที่เฉพาะบางอย่างที่คล้ายกับรัฐได้ แต่ไม่เหมือนกัน อาทิ กรณีในอดีตที่สหประชาชาติในฐานะองค์การ

ระหว่างประเทศได้มีส่วนร่วมในฐานะผู้บริหารดูแล (administrator) ดินแดน ส่วนติมอร์ตะวันออก ก่อนที่ติมอร์ตะวันออกจะแยกตัวออกจากอินโดนีเซีย กลายเป็นรัฐที่เรียกว่าประเทศติมอร์ตะวันออก เป็นต้น

(2.6) บัจเจกชนในฐานะผู้ร่วมสร้างรัฐ ก็มีส่วนร่วมในกฎหมายระหว่างประเทศได้เช่นกัน

แต่เดิมนั้นมีผู้ถกเถียงกันว่า “บัจเจกชน” เช่น ประชาชนที่เป็นบุคคลธรรมดา กลุ่มชนชาติในรัฐที่รวมตัวกัน หรือบางกรณีอาจรวมไปถึงนิติบุคคล เช่น สมาคมหรือบริษัทข้ามชาติ ถือเป็น “ผู้ทรงสิทธิ” เช่นรัฐ แต่เดิมหรือไม่ กล่าวอีกทางหนึ่งก็คือ บัจเจกชนนั้นจะถือว่ามี “สภาวะบุคคล” หรือ “สภาพบุคคล” ที่จะดำเนินการทางกฎหมายระหว่างประเทศ (international legal personality) มากไปกว่าการเป็นเพียงผู้ได้สิทธิหรือวัตถุแห่งสิทธิ (objects) เช่นรับประโยชน์หรือความคุ้มครอง หรือรับผิดชอบแต่ที่รัฐจะกำหนดให้เท่านั้นหรือไม่ ?

อันที่จริงความคิดของนักกฎหมายระหว่างประเทศก็มีได้ปฏิเสธการมีส่วนร่วมของบัจเจกชนโดยสิ้นเชิง เช่น มีคำพิพากษาของศาลระหว่างประเทศในช่วงต้นศตวรรษที่ 20 ที่ยอมรับว่าข้อตกลงระหว่างประเทศบางกรณีอาจมีเป้าหมายที่จะก่อ “สิทธิ” และ “หน้าที่” ของบัจเจกชนที่บังคับได้โดยศาลภายในประเทศ นอกจากนี้เหตุการณ์ความเป็นจริงในเวลาต่อมา โดยเฉพาะการที่รัฐละเมิดบัจเจกชนอย่างร้ายแรงในช่วงสงครามโลกได้ก่อให้เกิดกระแสความตื่นตัวมากขึ้น และในช่วงกลางศตวรรษที่ 20 ก็ได้เกิดกระแสความคิดว่าบัจเจกชนก็เป็น “ผู้ทรงสิทธิ” (subjects) ในกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะในแง่สิทธิมนุษยชน⁴

⁴ เรื่องสิทธิมนุษยชน โปรดดูเพิ่มเติมได้ที่บทที่ 7 ของหนังสือเล่มนี้.

แม้ต่อมารัฐจะได้หันมาตกลงทำสนธิสัญญาเกี่ยวกับปัจเจกชนมากขึ้น แต่โดยทั่วไปก็ยังให้รัฐเป็นผู้คุ้มครองเยี่ยวยาสีทธิให้แก่ปัจเจกชน และมีได้เปิดช่องให้ปัจเจกชนใช้สิทธิเรียกร้องในทางระหว่างประเทศโดยตรง ส่วนกรณีที่ปัจเจกชนอ้างหรือเรียกร้องสิทธิได้ชัดเจนก็มักเป็นกรณีเฉพาะหรือจำกัดอยู่ในบางภูมิภาคเท่านั้น เช่น การใช้สิทธิผู้ต้องหาผู้คดีอาชญากรรมระหว่างประเทศใน *อดีตยูโกสลาเวีย* หรือ *รวันดา* หรือการฟ้องศาลสิทธิมนุษยชนในทวีปยุโรปหรือทวีปอเมริกา

กระนั้นก็ตามบทบาทการมีส่วนร่วมของปัจเจกชนในทางกฎหมายระหว่างประเทศก็ได้พัฒนาชัดเจนมากขึ้นตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนไปในปัจจุบัน เช่น การที่ปัจเจกชนใช้สิทธิทางอนุญาโตตุลาการในบางกรณีเพื่อเรียกร้องให้รัฐให้ความคุ้มครองตามกฎหมายระหว่างประเทศตามที่รัฐได้เคยตกลงกันได้ ซึ่งพัฒนาการเหล่านี้ได้แสดงให้เห็นการมีส่วนร่วมของปัจเจกชนได้อย่างชัดเจนในความเป็นจริง เช่น การที่ปัจเจกชนซึ่งแม้มิได้เป็นผู้ไปตกลงทำสนธิสัญญากับรัฐ กลับสามารถอาศัยสิทธิในทางกฎหมายระหว่างประเทศตามสนธิสัญญาคุ้มครองการลงทุนเพื่อฟ้องคดีเรียกร้องความคุ้มครองหรือค่าเสียหายโดยตรงจากรัฐ แต่ในขณะเดียวกันสิทธิของปัจเจกชนนั้นก็อาจยุติลงหากรัฐที่เป็นภาคีสัญญาตกลงเลิก หรือถอนความยินยอมตามกฎหมายสนธิสัญญาดังกล่าว เป็นต้น

ยิ่งไปกว่านั้น เราอาจสังเกตความสัมพันธ์ในสังคมระหว่างประเทศรูปแบบใหม่ที่มีได้เกี่ยวพันเพียงรัฐหรือองค์กรระหว่างประเทศในฐานะผู้มีสิทธิหรืออำนาจเป็นหลักอีกต่อไป แต่ต้องรวมไปถึงผู้มีส่วนร่วมในการกำกับดูแล ทบทวนตรวจสอบ ตัดสินใจดำเนินการ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมดังกล่าวย่อมรวมไปถึงปัจเจกชนและองค์กรเอกชนด้วย เช่น การช่วยกำกับราคาค่าโดยสารของสายการบินโดย IATA (International Air Transport Association) การกำกับกรจําแนกชื่อในอินเทอร์เน็ตโดย ICANN

(Internet Corporation for Assigned Names and Numbers) การกำกับดูแลการระงับข้อพิพาททางอนุญาโตตุลาการโดย ICC (International Chamber of Commerce) หรือการกำกับมาตรฐานทางอุตสาหกรรมของสินค้าโดย ISO (International Organization for Standardization) นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายความร่วมมืออื่นที่หลากหลาย เช่น การร่วมมือด้านทรัพย์สินทางปัญญาระหว่างบรรดาบริษัทผู้ผลิตยา หรือการกำกับดูแลการใช้ทรัพยากรหรือการผลิตโดยอุตสาหกรรมกาแฟหรืออุตสาหกรรมการประมง เป็นต้น

(3) รูปร่างหน้าตาของ “กฎเกณฑ์” และ “กระบวนการ”

เวลาเรานึกถึงกฎหมายภายในประเทศ เรามักนึกถึง “กฎเกณฑ์” ที่เราต้องปฏิบัติตามและมักเป็นกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนตายตัว เช่น กฎจราจรต่างๆ บนท้องถนน อัตราภาษีที่ต้องจ่าย จำนวนผู้ถือหุ้นต่างตัวที่มีได้ในบริษัทไทย บัญชีสารพิษต้องห้ามที่โรงงานห้ามปล่อยลงแม่น้ำลำคลอง ฯลฯ แต่เราก็พอจะนึกถึงกฎหมายที่มีลักษณะในเชิงกระบวนการตัดสินใจร่วมกัน ที่มีได้บังคับว่าผลจะต้องออกมาเป็นลักษณะใด ซึ่งมักจะเป็นกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับมหาชนหรือคนหมู่มาก เช่น กฎหมายที่จัดให้มีการเลือกตั้ง การลงประชามติ ฯลฯ

กฎหมายระหว่างประเทศเองก็มีทั้งกฎหมายที่เป็นการกำหนดกฎเกณฑ์ที่ชัดเจนตายตัว เช่น เวลาเราเดินทางโดยเครื่องบิน นักบินและเจ้าหน้าที่สนามบินย่อมอาศัยมาตรฐานกฎเกณฑ์ระหว่างประเทศว่าในการบินผ่านน่านฟ้าต่างๆ จะติดต่อสื่อสารและให้สัญญาณระหว่างนักบินและหอบังคับการบินอย่างไร นักธุรกิจที่ลงทุนในหลายประเทศย่อมศึกษากฎเกณฑ์ตามอนุสัญญาภาษีซ้อนว่าจะต้องจ่ายภาษีทั้งสองประเทศซ้ำซ้อนกันหรือไม่ หรือกฎหมายอาญาระหว่างประเทศย่อมกำหนดองค์ประกอบและรายละเอียดของความผิดไว้ว่าการกระทำใดถือว่าเข้าข่ายอาชญากรรมสงคราม เป็นต้น

แต่นอกไปจากกฎเกณฑ์ดังกล่าว จุดเด่นของกฎหมายระหว่างประเทศก็คือ การทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการตัดสินใจร่วมกันระหว่างรัฐบาลของแต่ละประเทศ เพื่อร่วมมือและแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศร่วมกัน และลดช่องว่างระหว่างประเทศมหาอำนาจและประเทศที่มีอำนาจน้อยกว่า เช่น ตามกระบวนการทางกฎหมายของสหประชาชาติ คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติย่อมประชุมหารือกันว่าจะแก้ไขปัญหาที่กระทบต่อสันติภาพหรือมีมาตรการลงโทษประเทศที่ใช้กำลังรุกรานประเทศอื่นอย่างไร หรือกรณีกระบวนการของคณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติย่อมทำให้แต่ละประเทศเข้ามาร่วมรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์สิทธิมนุษยชนในแต่ละประเทศว่าได้รับการดูแลแก้ไขอย่างเหมาะสมหรือไม่ พร้อมประเมินความคืบหน้าและให้คำแนะนำในการแก้ไขปัญหา หรือองค์การการค้าโลกย่อมเป็นเวทีในการหารือเพื่อระงับข้อพิพาทร่วมกัน เช่น หากผู้ส่งออกกุ้งไทยถูกสหรัฐอเมริกาสั่งห้ามนำเข้าสินค้า แทนที่ไทยจะต้องไปเจรจาหรือมีข้อพิพาททางกฎหมายกับสหรัฐอเมริกาโดยตรงเพียงสองฝ่าย กฎหมายระหว่างประเทศก็สร้างกระบวนการขององค์การการค้าโลกเพื่อให้ไทยรายงานปัญหาให้ที่ประชุมซึ่งประกอบด้วยหลายประเทศได้หารือร่วมกัน และหากตกลงกันไม่ได้ก็อาจมีการตั้งคณะกรรมการมาช่วยระงับข้อพิพาทได้

(4) รูปร่างหน้าตาของ “บทลงโทษ”

เวลาเรานึกถึงผู้ที่ไม่เคารพกฎหมายภายในประเทศ เรามักนึกถึง “บทลงโทษ” หรือเงื่อนไขการบังคับให้ปฏิบัติตามกฎหมายได้หลายกรณี เช่น หากเราไม่เคารพกฎจราจรก็อาจถูกปรับหรือยึดใบขับขี่ อาชญากรย่อมอาจถูกตำรวจจับไปขึ้นศาลและนำไปเข้าคุก เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ใช้อำนาจโดยมิชอบอาจถูกหน่วยงานตรวจสอบดำเนินการทางวินัยหรือถูกดำเนินคดีในศาลปกครอง ฯลฯ

แต่สังคมระหว่างประเทศนั้นไม่เหมือนกันดังที่อธิบายไปแล้ว กฎหมายระหว่างประเทศจำเป็นต้องอาศัย “ความยินยอม” (consent) ของแต่ละประเทศซึ่งเป็นรัฐอธิปไตยเป็นผู้ช่วยสร้างกฎหมายและร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎหมาย แม้แต่การที่จะนำคดีระหว่างรัฐขึ้นสู่ศาลระหว่างประเทศ เช่น ศาลโลก ก็ยังต้องอาศัยความยินยอม ดังนั้น รูปแบบของการลงโทษจึงต้องมุ่งไปที่ตัวรัฐและอาจมีวิธีอยู่อย่างจำกัด เช่น การถูกประณามและลดความน่าเชื่อถือ (ซึ่งอาจนำไปสู่การตัดความช่วยเหลือหรือการถอนการค้าการลงทุน หรือการตัดความสัมพันธ์ทางการทูต) การคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ (เช่น ร่วมกันไม่ยอมขายสินค้าให้ผู้ถูกลงโทษ) หรือตอบโต้ทางการค้า (เช่น การปรับลดสิทธิพิเศษทางภาษีหรือการเพิ่มกำแพงภาษีทำให้ประเทศที่ถูกกลงโทษขายสินค้าได้น้อยลง) หรือหากเป็นกรณีที่มีการกระทำผิดรุนแรง ก็อาจมีกระบวนการใช้กำลังทางทหาร เช่น กรณีที่คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติอนุญาตให้ประเทศสมาชิกสามารถใช้กำลังทหารปกป้องคุ้มครองประชาชนที่ตกเป็นเป้าโจมตีของรัฐบาลบางประเทศ เป็นต้น

อนึ่ง หากพิจารณาสภาพความเป็นจริงในสังคมปัจจุบัน จะพบว่ากรณีที่รัฐเคารพปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศนั้นมีอยู่อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา เช่น ประเทศโดยส่วนใหญ่ก็เคารพเขตแดนมิได้รุกรานกัน การค้าเสรีและการส่งเสริมการลงทุนระหว่างประเทศโดยทั่วไปก็ยังคงดำเนินการต่อไปตามข้อตกลง เจ้าหน้าที่การทูตของแต่ละประเทศที่ไปประจำในต่างแดนก็ยังคงได้รับความคุ้มกันและเอกสิทธิ์พิเศษ เช่น ไม่ต้องจ่ายภาษี ฯลฯ และแม้ยังคงมีหลายกรณีที่รัฐไม่ปฏิบัติตามกฎหมายระหว่างประเทศ ก็มิได้แปลว่ากฎหมายระหว่างประเทศสิ้นสภาพหรือปราศจากสภาพบังคับ เช่นเดียวกับกรณีกฎหมายภายในประเทศ ที่แม้จะมีผู้ฝ่าฝืนแต่งหรือหลีกเลี่ยงการจ่ายภาษีอยู่ไม่น้อย แต่กฎจรรยาหรือกฎหมายภาษีก็ยังคงเป็นกฎหมาย และประชาชนอีกจำนวนมากก็พร้อมที่จะเคารพปฏิบัติตามเป็นปกติเช่นกัน

2. กฎหมายระหว่างประเทศมาจากไหน?

ดังที่กล่าวมาแล้ว กฎหมายระหว่างประเทศจำเป็นต้องมีสภาพที่สอดคล้องกับความเป็นจริงของสังคมระหว่างประเทศที่แตกต่างกับสังคมภายในประเทศ เมื่อสังคมระหว่างประเทศเคารพว่าแต่ละประเทศเป็นรัฐมีอธิปไตยเสมอภาคกัน ไม่มีสภานานาชาติคอยกำกับดูแล ไม่มีผู้นำสูงสุดของโลก ไม่มีกองกำลังส่วนกลาง กฎหมายระหว่างประเทศจึงต้องอาศัย “ความยินยอม” (consent) ของประเทศแต่ละประเทศเป็นผู้ช่วยสร้างและร่วมมือกันปฏิบัติตามกฎหมาย

จาก “ความยินยอม” ดังกล่าวของรัฐ เราอาจสรุปได้ว่ากฎหมายระหว่างประเทศมีกระบวนการสร้างขึ้น หรือมีบ่อเกิด (source) ที่สำคัญดังต่อไปนี้

(1) จารีตประเพณี : กฎหมายที่รัฐนับถือและปฏิบัติโดยทั่วไป

ความยินยอมของรัฐที่จะสร้างกฎหมายมาผูกพันตนเองนั้น สามารถเกิดขึ้นในลักษณะที่เรียกว่า “จารีตประเพณีระหว่างประเทศ” ซึ่งมีลักษณะสำคัญสองประการ คือ ประการแรก ต้องเป็นสิ่งที่รัฐทั้งหลายยึดถือปฏิบัติโดยทั่วไป (general practice) ไม่ว่าจะแสดงออกโดยการกระทำ การประกาศของผู้นำประเทศ การออกกฎหมายรับรอง หรือการบันทึกเอกสารว่าตนยอมรับ ฯลฯ และประการที่สอง การยึดถือปฏิบัติทั่วไปนั้นต้องทำไปโดยนับถือว่าเป็นกฎหมายที่ผูกพันต้องปฏิบัติ (*opinio iuris*) กล่าวคือทำไปเพราะเห็นว่าเป็นหน้าที่ มิใช่เป็นเพียงธรรมเนียมพิธีการหรือเพื่อความเหมาะสมหรือมารยาทตามสถานการณ์

เราอาจกล่าวถึงตัวอย่างของกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ อาทิ กฎหมายว่าด้วยความรับผิดชอบของรัฐ (State responsibility) ซึ่งหากรัฐใดกระทำความผิดให้อีกรัฐเสียหาย รัฐนั้นย่อมต้องชดเชยความเสียหาย ไม่ว่าจะโดยการแก้ไขสถานการณ์ให้กลับมาเป็นดังเดิม หรือชดเชยเป็นตัวเงิน กฎหมาย

ข้อนี้เป็นข้อที่รัฐยึดถือปฏิบัติโดยทั่วไปมาเป็นเวลานาน เช่น ในยุคสมัย การทำสงครามที่ผู้รุกรานที่เป็นฝ่ายแพ้ย่อมจ่ายค่าเสียหาย หรือคืนทรัพย์สิน ที่ยึดไป ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องทำและมีใช่เพียงเป็นมารยาท เป็นต้น

ในทางปฏิบัตินั้น ยังอาจมีปัญหาให้นักกฎหมายและศาลที่พิจารณาคดี ระหว่างประเทศถกเถียงอีกมากกว่าการกระทำลักษณะใดถือได้ว่าเป็นการ ปฏิบัติโดยทั่วไป และทำไปโดยนับถือว่าเป็นกฎหมายที่ผูกพันต้องปฏิบัติ หรือไม่ ซึ่งล้วนต้องอาศัยการตรวจสอบข้อเท็จจริงโดยละเอียดในแต่ละกรณี แต่เมื่อมีการวินิจฉัยกรณีต่างๆ และเวลาผ่านไป สังคมระหว่างประเทศก็เริ่ม รับทราบโดยทั่วกันว่าสิ่งใดถือได้ว่าเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศ เช่น การที่ทุกประเทศสามารถจับโจรสลัดในทะเลหลวงมาดำเนินคดีได้ ไม่ว่าจะ โจรสลัดจะเป็นคนสัญชาติใด หรือเรื่องหลักปฏิบัติว่าทูตของแต่ละประเทศ ย่อมต้องได้รับเอกสิทธิ์และความคุ้มกันในการปฏิบัติหน้าที่ในฐานะตัวแทน ประเทศ และรัฐจะส่งตำรวจเข้าไปค้นสถานทูตประเทศอื่นหรือจับกุมคุมขังทูต ขณะปฏิบัติหน้าที่ไม่ได้ เป็นต้น

ข้อน่าสังเกตเกี่ยวกับจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ก็คือ การปฏิบัติ ทั่วไปที่ยึดถือเป็นกฎหมาย ไม่จำเป็นต้องกระทำถี่ ติดต่อกันเป็นเวลานาน แต่ข้อที่สำคัญคือการทำต้องมีความสอดคล้องต้องตรงเสมอ (consistent) และไม่ปฏิบัติขัดแย้งหรือมียกเว้นการปฏิบัติปะปนกันจนทำให้ไม่แน่ใจว่า สิ่งใดกันแน่ที่ยึดถือเป็นหลักปฏิบัติ เช่น ในยุคที่บางประเทศเริ่มทำการสำรวจ อวกาศและต่างนับถือหลักปฏิบัติเรื่องที่สอดคล้องเสมอ เช่น เรื่องดาวเทียม วัตถุโคจร หรือการไม่ยึดพื้นที่บนดวงจันทร์ว่าเป็นดินแดนของรัฐใดรัฐหนึ่ง หลักปฏิบัติในระยะเวลานั้นเหล่านี้หากปฏิบัติอย่างสอดคล้องเป็นการทั่วไป โดยรัฐนับถือว่าเป็นกฎหมายที่ต้องปฏิบัติ ก็อาจถือได้ว่ามีกฎหมายจารีต ประเพณีระหว่างประเทศในเรื่องเกี่ยวกับอวกาศได้เช่นกัน แม้จะเป็น การยอมรับปฏิบัติที่เกิดขึ้นเพียงไม่นานก็ตาม

(2) สนธิสัญญา : กฎหมายที่ว่าสัญญาต้องเป็นสัญญา

ความยินยอมของรัฐที่จะสร้างกฎหมายมาผูกพันตนเองนั้นสามารถเกิดขึ้นในรูปแบบของสนธิสัญญา (Treaty) ซึ่งรัฐได้ตกลงผูกพันกันและยอมเกี่ยวข้องกับกฎหมายจารีตประเพณีที่สำคัญมากอีกข้อหนึ่งก็คือข้อที่ว่า สัญญาต้องเป็นสัญญา (*pacta sunt servanda*) กล่าวคือเมื่อรัฐตกลงทำสัญญากันไว้ ก็ยอมต้องทำตามสัญญาที่วางนั้น (หรือที่เรียกว่า ทำตาม “พันธกรณี” ที่ได้ตกลงไว้ในสนธิสัญญา)

คำว่า “สนธิสัญญา” (Treaty) เป็นคำทั่วไป แต่ในทางปฏิบัตินั้นรัฐอาจทำเอกสารเพื่อตกลงผูกพันโดยมีชื่อเรียกที่ต่างกันบ้างตามโอกาส อาทิ หลายครั้งที่รัฐจำนวนมากมาประชุมร่วมกันและตกลงทำสนธิสัญญาร่วมกัน ก็มักใช้คำว่า “อนุสัญญา” (Convention) แต่บางครั้งก็ใช้คำว่า “ความตกลง” (Agreement) หรือหากจะตกลงกันเฉพาะเรื่องเจาะจง เช่น การนำเข้าสินค้าบางชนิด ก็อาจใช้คำว่า “ข้อตกลง” (Arrangement) แต่หากทำเป็นข้อตกลงเพิ่มเติมเพื่อเสริมหรือแนบท้ายสนธิสัญญาฉบับหลัก ก็อาจใช้คำว่า “พิธีสาร” (Protocol) หากไม่ต้องการตกลงทันทีพร้อมกันก็อาจทำเป็น “หนังสือแลกเปลี่ยน” (Exchange of Notes) นอกจากนี้ยังมีชื่ออื่น เช่น “บันทึกความเข้าใจ” (Memorandum of Understanding หรือ MOU) หรือ “แถลงการณ์ร่วม” (Joint Communiqué) เป็นต้น

ทั้งนี้ สาระสำคัญของสิ่งใดจะถือว่าเป็น “สนธิสัญญา” อันก่อความผูกพันทางกฎหมายหรือไม่ มิได้พิจารณาจากชื่อหรือหน้าตาของเอกสาร แต่ต้องพิจารณาจากความมุ่งหมายและสาระของเนื้อหาว่ารัฐที่ตกลงกันประสงค์จะผูกพันกันทางกฎหมายหรือไม่ เช่น สนธิสัญญาที่ตกลงห้ามใช้อาวุธนิวเคลียร์โดยเด็ดขาด ย่อมเป็นสนธิสัญญาที่ต่างจากการบันทึกข้อมูลแนวนโยบายหรือความปรารถนาที่จะร่วมมือกัน อาทิ แถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความร่วมมือหลังการประชุมสุดยอดผู้นำเรื่องอาวุธนิวเคลียร์ เป็นต้น

นอกจากนี้สนธิสัญญามีได้จำเป็นต้องทำขึ้นโดยรัฐเพียงสองรัฐเท่านั้น กล่าวคือ สนธิสัญญามีทั้งที่เรียกว่า สนธิสัญญาสองฝ่าย หรือ “ทวิภาคี” (bilateral treaty) เช่น ความตกลงเรื่องการค้าเสรีระหว่างคู่ค้าสองประเทศ หรือสนธิสัญญาหลายฝ่าย หรือ “พหุภาคี” (multilateral treaty) เช่น อนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเล ซึ่งหลายประเทศทั่วโลกต่างร่วมตกลงกันเรื่อง การกำหนดเขตทางทะเลและการใช้ทรัพยากรทางทะเลร่วมกัน เป็นต้น

การที่รัฐจะเข้าผูกพันตามสนธิสัญญา (หรือเข้าเป็น “ภาคี” สนธิสัญญา) นั้นต้องอาศัยกระบวนการหลายขั้นตอน อาทิ การเจรจา การมอบอำนาจให้ตัวแทน เช่น รัฐมนตรีหรือทูตมีอำนาจลงนาม แต่ก็มิได้หมายความว่ากลงนามจะมีผลผูกพันทันที แต่อาจต้องมีขั้นตอนอื่น เช่น หลังจากตัวแทนลงนามไปแล้ว จะต้องมีกรให้ “สัตยาบัน” (Ratification) โดยการส่งหนังสือที่อาจเรียกว่า “สัตยาบันสาร” ยืนยันอีกครั้ง แต่หากหลังจากเจรจาแล้วรัฐใดยังไม่พร้อมจะลงนามเป็นภาคี ก็อาจสามารถทำหนังสือลงนามเพื่อเข้าร่วมภายหลังได้ ซึ่งเรียกว่าการ “ภาคยานุวัติ” (Accession) ได้ หรือหากต้องการเข้าเป็นภาคี แต่ยังมีบางข้อบางตอนของสนธิสัญญาที่รัฐอาจต้องการจำกัดหรือยกเว้นผล ไม่ว่าจะเพียงชั่วคราวหรือโดยถาวร รัฐที่เข้าเป็นภาคีก็อาจตั้ง “ข้อสงวน” (Reservations) ได้ แต่ข้อสงวนจะมีผลเพียงใดนั้นเป็นอีกเรื่องที่ต้องพิจารณา

อนึ่ง คนไทยอาจจะเคยได้ยินกรณี “รัฐธรรมนูญ มาตรา 190” ที่กำหนดให้รัฐบาลไทยต้องขอความเห็นชอบจากรัฐสภาก่อนที่จะไปตกลงทำ “หนังสือสัญญา” (หมายถึงสนธิสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษร) บางประเภท ซึ่งเรื่องดังกล่าวเป็นกระบวนการตามกฎหมายภายในประเทศ และไม่อาจนำไปปะปนกับขั้นตอนการให้ “สัตยาบัน” ในทางกฎหมายระหว่างประเทศได้ และมีใช้ว่าสนธิสัญญาใดที่ตกลงทำไปโดยไม่ผ่านสภานั้นจะตกเป็นโมฆะหรือสิ้นผลในทางกฎหมายระหว่างประเทศเสมอไป แต่กระนั้น กระบวนการตาม

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 มาตรา 190 ก็เป็นโอกาสที่ปัจเจกชนหรือกลุ่มประชาชน (ซึ่งไม่สามารถตกลงทำสนธิสัญญาหรือสร้างกฎหมายระหว่างประเทศได้โดยตนเอง) จะสามารถมีบทบาทในการร่วมตรวจสอบหรือให้ข้อมูลเวลารัฐบาลจะไปเจรจาตกลงทำสนธิสัญญา

(3) หลักกฎหมายทั่วไปที่ยอมรับนับถือทั่วกัน

ความยินยอมของรัฐที่จะสร้างกฎหมายมาผูกพันตนเองนั้น นอกจากจะมีลักษณะจารีตประเพณีที่ยึดปฏิบัติให้เป็นกฎหมาย หรือเป็นสนธิสัญญาที่ต้องปฏิบัติตามที่ตกลงกันแล้ว ยังสามารถเกิดจากหลักกฎหมายทั่วไปที่นานาอารยชาติต่างได้ยอมรับในแต่ละประเทศ (general principles of law)

หลักกฎหมายทั่วไปดังกล่าวสามารถเกี่ยวข้องกับหลักกฎหมายภายในประเทศทั่วไปที่ยอมรับปฏิบัติกันเป็นพื้นฐาน เช่น หลักการพิจารณาคดีอย่างยุติธรรมที่ต้องฟังความทุกฝ่าย มิใช่ตัดสินคดีโดยฟังความฝ่ายเดียว หลักการว่าผู้ที่ขอให้ศาลช่วยควรต้องเป็นผู้สุจริต มิใช่ขอให้ศาลช่วยเพื่อให้ตนไปรังแกหรือคดโกงผู้อื่น หรือหลักกฎหมายปิดปาก เช่น หากตนตั้งใจหลอกให้ผู้อื่นเข้าใจผิดแล้วจะมาปฏิเสธว่าอีกฝ่ายเข้าใจผิดไปเองไม่ได้ เป็นต้น หลักการเหล่านี้เป็นลักษณะพื้นฐานที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายของหลายประเทศทั่วไป เช่น กฎหมายไทย กฎหมายอังกฤษ กฎหมายสหรัฐอเมริกา แม้อาจมีรายละเอียดต่างกัน

ทั้งนี้ แนวปฏิบัติของศาลระหว่างประเทศแสดงให้เห็นว่า “หลักกฎหมายทั่วไป” จะถูกนำมาใช้อย่างจำกัดและระมัดระวัง กล่าวคือ หากศาลสามารถตัดสินคดีโดยใช้กฎหมายระหว่างประเทศที่มีปรากฏอย่างชัดเจน เช่น ตาม “สนธิสัญญา” ที่คู่พิพาทได้ตกลงกันไป หรือตาม “จารีตประเพณี” ที่ผูกพันคู่กรณี ศาลก็ย่อมต้องตัดสินไปตามกฎหมายที่ปรากฏนั้น และอาจ

นำ “หลักกฎหมายทั่วไป” มาช่วยตีความหรืออุดช่องว่างให้การตัดสินใจสมบูรณ์ขึ้นตามความจำเป็นเท่านั้น

นอกจากนี้ การที่หลักกฎหมายทั่วไปสามารถเป็นกฎหมายระหว่างประเทศมิได้หมายความว่าหลักกฎหมายทุกข้อที่ปรากฏภายในประเทศส่วนใหญ่ จะถือว่าเป็นกฎหมายระหว่างประเทศในทันที เช่น เรื่องการระงับยอมซึ่งกฎหมายหลายประเทศยอมรับว่าผู้ที่มีที่ดินติดขอบ หรือถูกปิดล้อมไม่มีทางออกไปสู่ถนน ย่อมมีสิทธิผ่านที่ดินบุคคลอื่นเพื่อออกไปสู่ภายนอกได้ แต่หลักกฎหมายดังกล่าวมิอาจนำมาใช้กับกรณีในสังคมนระหว่างประเทศที่อาจมีบางประเทศที่ไม่สามารถออกสู่ทะเลหรือแม่น้ำระหว่างประเทศได้ ซึ่งวิธีแก้ไข ปัญหาย่อมต้องพิจารณาไปตามสนธิสัญญาหรือจารีตประเพณีระหว่างประเทศ เช่น เรื่องกฎหมายทะเลที่ให้ประเทศที่ไม่มีชายฝั่งทะเลทำข้อตกลงกับประเทศเพื่อนบ้านที่มีชายฝั่งออกสู่ทะเล เป็นต้น

(4) การกระทำฝ่ายเดียวของรัฐ

การกระทำฝ่ายเดียวของรัฐ (unilateral acts) เช่น การที่ผู้นำประเทศแถลงหรือประกาศว่าประเทศตนยินยอมจะผูกพันทำตามสิ่งใด หากกระทำไปโดยมุ่งประสงค์ต่อผลทางกฎหมาย ก็อาจมีผลผูกพันรัฐนั้น แม้จะกระทำไปฝ่ายเดียวก็ตาม ตัวอย่างที่ชัดเจนอาจเป็นกรณีที่การกระทำฝ่ายเดียวนั้นถูกรองรับโดยกฎหมายอื่นไว้แล้ว เช่น หากไทยประสงค์จะถอนตัวจากการเป็นภาคีอนุสัญญามรดกโลก ไทยก็สามารถกระทำการฝ่ายเดียวโดยการประกาศถอนตัว ทั้งนี้โดยเป็นไปตามข้อตกลงเรื่องการถอนตัวซึ่งกำหนดไว้อยู่แล้วในอนุสัญญามรดกโลก อาทิ ไทยต้องทำหนังสือแจ้งเป็นทางการและการถอนตัวจะมีผลภายใน 12 เดือนจากนั้น ซึ่งการกระทำฝ่ายเดียวดังกล่าวย่อมมีผลทางกฎหมายโดยที่ไทยมิได้ต้องไปตกลงเพิ่มเติมกับประเทศอื่นแต่อย่างใด และหากเวลาผ่านไปไทยจะอ้างสิทธิว่าตนยังเป็นภาคีอนุสัญญามรดกโลกไม่ได้

ตัวอย่างอื่นที่ใกล้เคียงกัน อาจเป็นกรณีที่สนธิสัญญาเรื่องกฎหมายทะเล (Law of the Sea) เปิดช่องให้รัฐสามารถประกาศเขตทางทะเลภายในระยะที่ไม่เกินกำหนดสูงสุดตามสนธิสัญญา แต่ละประเทศก็อาจประกาศฝ่ายเดียวให้มีผลโดยที่ไม่เกินระยะที่กฎหมายทะเลกำหนดไว้ หรืออีกตัวอย่าง อาจเป็นกรณีเกี่ยวกับการให้ความยินยอมที่รัฐประกาศฝ่ายเดียวว่าจะยอมรับอำนาจศาลระหว่างประเทศให้ตัดสินคดีได้ หากอีกประเทศที่พิพาทกันอยู่เคยยอมรับอำนาจศาลไว้ก่อนแล้ว หรือตามมายอมรับภายหลัง ทั้งสองประเทศก็ยอมผูกพันที่จะต้องให้ศาลระหว่างประเทศตัดสินคดีได้ แม้ต่างฝ่ายต่างจะยอมรับอำนาจศาลไปลำพังฝ่ายเดียวก็ตาม

แต่กรณีการกระทำฝ่ายเดียวนั้นมิได้พิจารณาโดยง่ายเสมอไป มีหลายกรณีที่ยังเป็นที่ยกเถียงกันว่าสิ่งที่กระทำฝ่ายเดียวนั้นเป็นเพียงการประกาศนโยบายในทางระหว่างประเทศอย่างทั่วไปซึ่งยอมไม่มีผลทางกฎหมายหรือไม่ เช่น ใน พ.ศ. 2517 (ค.ศ. 1974) ผู้นำของประเทศฝรั่งเศสได้ประกาศว่าจะเลิกทดสอบอาวุธนิวเคลียร์ในชั้นบรรยากาศ และศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในคดี *Nuclear Tests* ก็วินิจฉัยว่าการประกาศโดยฝรั่งเศสดังกล่าวมีเจตนาที่จะรับปฏิบัติตาม ซึ่งผูกพันให้ฝรั่งเศสเองต้องปฏิบัติตาม แต่คำวินิจฉัยดังกล่าวของศาลก็ยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในทางกฎหมายว่าเป็นการวินิจฉัยที่ถูกต้องหรือไม่

(5) การกระทำขององค์การระหว่างประเทศ

แม้ว่ารัฐจะเป็นผู้มีส่วนร่วมสำคัญในการสร้างกฎหมาย แต่รัฐก็ได้สร้าง “องค์การระหว่างประเทศ” ขึ้นเพื่อเป็นกลไกการตัดสินใจร่วมกันระหว่างรัฐบาลของแต่ละประเทศ เพื่อร่วมมือและแก้ไขปัญหาระหว่างประเทศร่วมกัน และรัฐก็อาจตกลงยินยอมให้องค์การระหว่างประเทศ (หรือองค์กรที่เป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น) สามารถกระทำการที่มีผลผูกพันตามกฎหมายได้ เช่น

รัฐได้ตกลงกันให้คณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ ซึ่งเป็นองค์กรหนึ่งของสหประชาชาติ สามารถประชุมหารือกันว่า จะแก้ไขปัญหาหรือมีมาตรการลงโทษประเทศที่ละเมิดสันติภาพและใช้กำลังรุกรานประเทศอื่นอย่างไร และสามารถมีมติผูกพันสมาชิกสหประชาชาติได้ เช่น อาจมีมติให้สมาชิกสหประชาชาติร่วมคว่ำบาตรประเทศที่ละเมิดสันติภาพนั้น

นอกจากนี้ ยังมีบางกรณีที่มีการกระทำขององค์การระหว่างประเทศ มีผลเป็นการอธิบายขยายความให้กฎหมายที่มีอยู่แล้วมีความชัดเจนขึ้น แต่มิได้เป็นการสร้างกฎหมายใหม่ เช่น กรณีที่กฎบัตรสหประชาชาติ ซึ่งเป็นสนธิสัญญาผูกพันประเทศสมาชิกได้กำหนดเรื่อง “การกำหนดการปกครองด้วยตนเอง” (self-determination) ไว้เป็นหลักการ แต่มิได้อธิบายว่า หมายความว่าอย่างไร ต่อมาสมาชิกองค์การสหประชาชาติได้อาศัยกลไกขององค์การสมัชชาใหญ่ (General Assembly) ออกข้อมติที่ 1514 เพื่ออธิบายขยายความหลักการดังกล่าวให้ชัดเจนขึ้น โดยที่มติดังกล่าวได้รับเสียงสนับสนุนโดยปราศจากเสียงคัดค้าน (แต่มีบางประเทศงดลงคะแนน) แม้ข้อมติที่ 1514 จะมีได้สร้างกฎหมายระหว่างประเทศขึ้น แต่ในทางหนึ่งก็มีบทบาทสำคัญต่อการทำให้หลักกฎหมายที่มีอยู่ก่อนแล้วในสนธิสัญญาที่เกี่ยวข้องนั้นชัดเจนมากขึ้น เป็นต้น

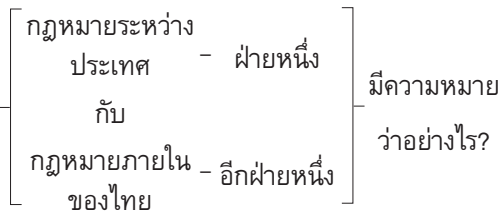
บทแรกของหนังสือเล่มนี้หวังให้อ่านพอได้เห็นรูปเห็นร่างของกฎหมายระหว่างประเทศว่าเกี่ยวข้องกับทั้งการดำเนินงานของรัฐบาล และกิจกรรมของประชาชนที่ติดต่อไปมาหากัน ข้ามประเทศอย่างไร และได้ทราบโดยสังเขปว่ากฎหมายระหว่างประเทศนั้นถูกสร้างขึ้นมาได้อย่างไร จึงเป็นการเหมาะสมที่จะได้ทราบต่อไปว่า กฎหมายระหว่างประเทศที่ว่ามานั้นมีความเกี่ยวข้องกับกฎหมายไทยอย่างไร (บทที่ 2) และหากมีปัญหาหรือข้อพิพาทกัน ศาลโลกจะเข้ามามีบทบาทหรืออำนาจเพียงใด (บทที่ 3) หรือมีกระบวนการระงับข้อพิพาทอื่นนอกจาก

ศาล เช่น “อนุญาโตตุลาการ” หรือไม (บทที่ 4) แล้วชื่อขององค์การระหว่างประเทศที่ได้ยินกันบ่อย อาทิ “สหประชาชาติ” “อาเซียน” หรือล่าสุดที่เรียกกันว่า “ประชาคมอาเซียน” นั่นคืออะไร (บทที่ 5 และ 6) ตลอดจนสุดท้ายแล้วกฎหมายระหว่างประเทศ ในแง่ “สิทธิมนุษยชน” นั้นได้ให้ประโยชน์หรือความคุ้มครองตัวเราผู้เป็นคนธรรมดาหรือไม่อย่างไร ในเมื่อเราก็เป็นคนเหมือนกัน แต่ทำไมถึงกลับทำกับฉันได้ ?

กฎหมายระหว่างประเทศสัมพันธ์กับ กฎหมายไทยได้อย่างไร?

นพนิติ สุริยะ*

1. ความสัมพันธ์ระหว่าง

โดยทั่วไปตามแนวคิดทางนิติศาสตร์ กฎหมายระหว่างประเทศ คือ เครื่องข่ายแห่งหลักเกณฑ์ (rules) ซึ่งมีขึ้นมาเพื่อกำหนดสิทธิ หน้าที่และสร้างความผูกพันระหว่างรัฐ¹ อันเกิดจากประชาคมโลก ซึ่งรวมตัวกันโดยอาศัยปัจจัยที่มีเหมือนกัน เช่น ชาติพันธุ์ ประวัติศาสตร์ ภาษา ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม ฯลฯ

ในขณะที่กฎหมายภายในของประเทศไทย คือ หลักเกณฑ์ที่กำหนดสิทธิ หน้าที่ของบุคคลระหว่างกันเอง หรือระหว่างตนกับประเทศไทยในฐานะที่เป็นรัฐ หนึ่งบุคคลเหล่านี้มีได้ทั้งกรณีที่อยู่ในประเทศไทย หรือ นอกประเทศไทยและรวมถึงทั้งที่เป็นคนชาติไทย และคนต่างด้าว

* อาจารย์ผู้เป็นที่รักของศิษย์ อาจารย์สาขากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

¹ ขณะที่เขียนเอกสารนี้มีรัฐเกิดใหม่ คือ ซูดานใต้ (SOUTH SUDAN) ในวันที่ 9 กรกฎาคม 2011 (พ.ศ. 2554) นับเป็นประเทศอันดับที่ 193 ที่เข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติ

ตามปกติ กฎหมายระหว่างประเทศก็จะใช้ในระหว่างรัฐกับรัฐ ในขณะที่กฎหมายภายในของไทยก็จะใช้ภายในประเทศไทย อย่างไรก็ตามก็อาจมีกรณีที่กฎหมายระหว่างประเทศซึ่งผูกพันประเทศไทยในฐานะที่เป็นภาคีในความตกลงระหว่างประเทศได้สร้างพันธกรณีที่ยาวไปถึงพลเมืองไทยและระบบกฎหมายภายในของไทย

ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในของไทย จึงหมายถึง กระบวนการจัดการที่จะทำให้กฎหมายระหว่างประเทศมีผลบังคับได้ภายในประเทศไทย ซึ่งเป็นทั้งกระบวนการตามที่กฎหมายไทยบัญญัติ และ/หรือ วิธีทางกฎหมายที่เกิดจากทางปฏิบัติของผู้ที่มีหน้าที่แต่มีได้มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าเรื่องนั้นๆ ต้องดำเนินการอย่างไร

ตัวอย่าง

กฎหมายระหว่างประเทศระบุว่า ทูตจะได้รับประโยชน์พิเศษ² ไม่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายภายในของไทย อันจะทำให้ไม่ถูกจับกุมคุมขัง และไม่ต้องขึ้นศาล เมื่อทำความผิดอาญาในประเทศไทย เช่น ขับรถชนคนบาดเจ็บสาหัส ในขณะที่เดินข้ามถนนบนทางม้าลาย

เช่นนี้ จะเป็นไปตามนัยของกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่อย่างไร

² อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961

ข้อ 29 บัญญัติว่า “ตัวแทนทูตจะถูกละเมิดมิได้ ตัวแทนทูตจะไม่ถูกจับกุมหรือกักขังในรูปใด รัฐผู้รับจะปฏิบัติต่อตัวแทนทูตด้วยความเคารพตามสมควร.....”

ข้อ 31 บัญญัติว่า “ตัวแทนทูตจะได้อุปโภคความคุ้มกันจากอำนาจศาลทางอาญาของรัฐผู้รับ.....”

2. หลักเกณฑ์ว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างกฎหมายระหว่างประเทศกับกฎหมายภายในของไทยมีอยู่อย่างไร?

แนวคิดพื้นฐานของหัวข้อนี้ คือ การหาทางออกให้กับ

- (1) ระบบกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นเรื่องของหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับระหว่างรัฐ-กับ-รัฐ

และ

- (2) ระบบกฎหมายภายในของไทย ซึ่งเป็นเรื่องของหลักเกณฑ์ที่ใช้บังคับระหว่างบุคคล-กับ-บุคคล หรือ ระหว่างบุคคล-กับ-ประเทศไทย

ทั้งสองระบบดังกล่าวข้างต้นอยู่ในระนาบที่ต่างกัน ตามปกติก็จะต่างดำเนินไปในแนวทางของตนเอง อย่างไรก็ดี ถึงระยะหนึ่งก็มีความเป็นไปได้ที่จะเกิดการกระทบกระทั่งกันขึ้น เนื่องจากแม้ในเนื้อเรื่องเดียวกัน (subject matter) แต่ใช้หลักเกณฑ์ต่างกัน และที่สำคัญหลักเกณฑ์เหล่านั้นขัดแย้งกันอย่างชัดเจน ดังที่ได้ยกตัวอย่างไว้แล้วข้างต้น ในเรื่องซึ่งกฎหมายระหว่างประเทศให้ความคุ้มกัน (Immunities) กับทูตที่จะไม่ถูกจับกุมคุมขัง แม้กระทำความผิดอาญา ซึ่งจะขัดกับกฎหมายไทยที่บัญญัติให้ผู้กระทำความผิดอาญา ต้องถูกจับกุมคุมขังได้

การแก้ปัญหาดังกล่าว มีอยู่หลายทฤษฎี³ อย่างไรก็ดี ณ ที่นี้จะขอกล่าวถึงทฤษฎีทวินิยมซึ่งประเทศไทยยึดถืออยู่ ซึ่งมีหลักเกณฑ์ ดังนี้

---

³ (1) ทฤษฎีเอกนิยม
(2) ทฤษฎีทวินิยม
(3) ทฤษฎีประสาน

ข้อที่หนึ่ง

ระบบกฎหมายทั้งสองมีลักษณะเป็นเอกเทศ และเป็นอิสระแยกออกจากกันและไม่ขึ้นต่อกัน ต่างระบบดำเนินไปตามกลไกและวิถีทางของตนเอง

ข้อที่สอง

ถ้าหากในเนื้อเรื่องเดียวกัน ประเด็นเดียวกัน สถานการณ์เดียวกัน แต่หากมีหลักเกณฑ์ที่แตกต่างกันให้พิจารณาว่า ณ เวทีนั้นๆ เป็นฐานของระบบกฎหมายใด ก็ให้ใช้หลักเกณฑ์ของกฎหมายนั้น เช่น ถ้ากฎหมายระหว่างประเทศขัดต่อกฎหมายไทย ประเทศไทยต้องใช้กฎหมายไทย

อย่างไรก็ดี ระบบกฎหมายไทยก็ได้ปฏิเสศกฎหมายระหว่างประเทศเสียทีเดียว หากแต่มีแนวทางเพื่อผ่อนคลายให้กฎหมายระหว่างประเทศมีผลบังคับได้โดยผ่านกระบวนการที่ประเทศไทยถือปฏิบัติซึ่งมีอยู่สองวิธีคือ

ข้อที่สาม

การแปลงรูป (Transformation) ได้แก่ การที่กฎหมายระหว่างประเทศซึ่งมีลักษณะเป็นสนธิสัญญาจะต้องผ่านขั้นตอนที่รัฐธรรมนูญ⁴ บัญญัติไว้เสียก่อนที่จะมีผลบังคับได้ เป็นกฎหมายภายในของไทย

ข้อที่สี่

การผนวก (Incorporation) ได้แก่ การที่กฎหมายระหว่างประเทศในลักษณะอื่น เช่น กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ (Customary International Law) จะต้องผ่านกลไกของศาลในรูปของคำพิพากษาเสียก่อนจึงมีผลบังคับได้เป็นกฎหมายภายในของไทย

⁴ ในขณะที่เขียนเอกสารนี้ กรกฎาคม 2554 ได้แก่ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 มาตรา 190

3. ทางปฏิบัติของทฤษฎีทวินิยมที่ประเทศไทยยึดถืออยู่

(1) ในกรณีที่กฎหมายระหว่างประเทศอยู่ในรูปของสนธิสัญญา

(1.1) หากสนธิสัญญานั้นขัดกับกฎหมายภายในของไทยและไทยมิได้เป็นภาคี ประเทศไทยยึดถือกฎหมายภายในเป็นหลัก

ตัวอย่าง ข้อเท็จจริง

หญิงคนหนึ่งเกิดในเมืองไทยโดยมีบิดา มารดาเป็นผู้อพยพตอนสงครามเวียดนามเบียนฟู ถ้าเป็นคนต่างชาติเกิดและโตในประเทศไทย กฎหมายบังคับให้ต้องมี “ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว” หรือ “ใบสำคัญถิ่นที่อยู่” เมื่อไม่มีเอกสารตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ดังกล่าว ประกอบกับได้ทำความผิดที่กระทรวงมหาดไทยประกาศห้ามไว้ บุคคลผู้นี้จึงเป็นผู้ที่อยู่ในราชอาณาจักรโดยไม่ได้รับอนุญาต พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2493 ระบุให้ “ส่งกลับออกไปนอกราชอาณาจักรได้” เมื่อคดีถึงศาล สามิได้ร้องคัดค้านว่ากฎหมายไทยใช้บังคับกรณีนี้ไม่ได้ เพราะมีอนุสัญญาว่าด้วยผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951 คຸ້ມครองอยู่ ศาลฎีกาวินิจฉัยว่า กฎหมายระหว่างประเทศดังกล่าวหากมีอยู่จริงก็ห้ามมีผลยกเว้นกฎหมายของประเทศไทยไม่ (ฎีกาที่ 873/2523)

(1.2) หากสนธิสัญญานั้นขัดกับกฎหมายภายในของไทย แต่ไทยเป็นภาคีอยู่ประเทศไทยจะต้องดำเนินการออกกฎหมายอนุวัติการให้มีผลบังคับเป็นกฎหมายภายใน เมื่อปฏิบัติแล้วก็ถือว่ามีผลบังคับได้ ตามหลักเรื่องการแปลงรูป (Transformation)

ตัวอย่าง

อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 มีบทบัญญัติหลายข้อซึ่งขัดกับกฎหมายภายในของไทย เช่น ข้อ 29 และข้อ 31 ตามที่ได้กล่าวแล้ว (ดูเชิงอรรถ 2) แต่เนื่องจากเราเป็นภาคีจึงมีการ

“ออกพระราชบัญญัติเพื่อให้การเป็นไปตามหนังสือสัญญา” กฎหมายไทยที่รองรับอนุสัญญานี้มีชื่อว่า “พระราชบัญญัติว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527” อันเป็นผลให้ข้อ 29 และข้อ 31 กลายเป็นกฎหมายภายในและมีผลบังคับได้เป็นกฎหมายไทย

อนึ่ง เคยมีกรณีที่จำเลยซึ่งเป็นเอกอัครราชทูต ถูกฟ้องคดีเพื่อให้จ่ายเงินจำนวนต่าง ๆ ตามกฎหมายแรงงาน เช่น :

- สิ้นจ้างแทนการบอกกล่าวล่วงหน้า - ค่าชดเชย	}	พร้อมทั้ง ดอกเบี้ย

ในการพิจารณา ศาลได้อาศัย :

- มาตรา 3 แห่ง พ.ร.บ. ว่าด้วยเอกสิทธิ์และความคุ้มกันทางทูต พ.ศ. 2527 และ
- ข้อ 31 แห่งอนุสัญญาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 ซึ่งให้ความคุ้มครองจำเลย จึงมีคำสั่งให้จำหน่ายคดีโจทก์ (ฎีกาที่ 296/2551)

(2) ในกรณีที่กฎหมายระหว่างประเทศอยู่ในรูปอื่น เช่น กฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ

ตัวอย่าง ข้อเท็จจริง

พ่อค้าในประเทศไทยขอจองระวางเรือเพื่อบรรทุก “ปอ” จากกรุงเทพฯ ไปยังไต้หวันโดยตกลงราคากันเป็นน้ำหนัก เมื่อจะนำสินค้าลงเรือก็ถูกปฏิเสธโดยมีเงื่อนไขว่าจะต้องมัดมัดให้เป็นปริมาตรเสียก่อน พ่อค้านำคดีมาสู่ศาล โดยระบุว่าในสัญญามีได้มีเงื่อนไขเรื่องปริมาตร มีแต่เพียงคิดราคาเป็นน้ำหนัก

เท่านั้น ศาลชี้ว่า การต้องมัดมัด “ปอ” ให้เป็นปริมาตรเป็นประเพณีของการขนส่งทางเรือ ซึ่งรู้กันทั่วไป แม้ไม่มีอยู่ในสัญญาก็สามารถบังคับได้

กรณีนี้ชี้ให้เห็นว่า ประเพณีการส่งสินค้าชนิดนี้มีฐานะบังคับได้เป็นกฎหมาย (ฎีกาที่ 1375/2505)

นี่คือวิธีการที่ศาลไทยผนวกกฎหมายระหว่างประเทศให้เข้ามามีผลบังคับเป็นกฎหมายภายในของไทย (Incorporation)

4. เราได้ประโยชน์อะไรจากความรู้ในบทนี้

(1) ได้รับความทราบแนวทางที่ประเทศไทยใช้โดยนำเอาสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจริงมาอธิบายผ่านทฤษฎี

(2) สามารถวิเคราะห์ได้ว่าบทบาทของฝ่ายนิติบัญญัติที่จะต้องออกกฎหมายรองรับสนธิสัญญาก็เพื่อให้เกิดความสอดคล้องกับทฤษฎีทวินิยมที่ประเทศไทยยึดถือ

(3) เห็นประจักษ์ว่า ฝ่ายตุลาการของไทยสามารถกำหนดได้ว่า จารีตประเพณีระหว่างประเทศที่ถือปฏิบัติกันในระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้นๆ สามารถมีฐานะเป็นกฎหมายบังคับกับกลไกของไทยได้ (ฎีกาที่ 1375/2505)

5. เราสามารถย่อองค์ความรู้จากเรื่องนี้ได้ ดังนี้

(1) ภายใต้หลักรัฐธรรมนูญ บัญญัติ ทฤษฎีทวินิยมที่ประเทศไทยยึดถือมีลักษณะที่แยกระบบกฎหมายภายในของไทยออกจากระบบกฎหมายระหว่างประเทศ ก่อนข้างเคร่งครัด จะเห็นได้จากคำพิพากษาฎีกาที่ 873/2523 ซึ่งยืนยันการใช้บังคับของกฎหมายภายในของไทย

(2) ประเทศไทยมอบให้ฝ่ายนิติบัญญัติเป็นผู้ออกกฎหมายอนุวัติการ เมื่อจะต้องนำสนธิสัญญาเข้ามาใช้บังคับเป็นกฎหมายภายใน

(3) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยมิได้ระบุถึงการรับรองกฎหมายระหว่างประเทศในรูปอื่น นอกจากรูปของสนธิสัญญาเอาไว้ ดังนั้น ฝ่ายตุลาการ จึงได้พัฒนากลไกขึ้นเพื่อสามารถนำกฎหมายระหว่างประเทศในรูปอื่นเข้ามาใช้บังคับได้ในระบบกฎหมายภายใน

ใครฟ้องคดีต่อศาลโลกได้บ้าง ?

เบญญา วงศ์สุวรรณค์*

1. ความนำ

ปัจจุบันประชาชนคนไทยให้ความสนใจกับปัญหากฎหมายระหว่างประเทศมากขึ้น โดยมีผู้ตั้งคำถามบ่อยๆ ว่า ใครจะฟ้องคดีต่อศาลโลกได้บ้าง ประชาชนคนธรรมดาจะนำคดีไปฟ้องต่อศาลโลกได้หรือไม่ ปัญหาเหล่านี้มีคำตอบตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ และมีปรากฏในตำรา หนังสือ หรือคำอธิบายกฎหมายระหว่างประเทศ แต่ผู้อ่านที่ไม่ใช่นักกฎหมายส่วนใหญ่ มักเกิดความยุ่งยากในการทำความเข้าใจหลักกฎหมายดังกล่าว

บทความนี้จึงเขียนขึ้นโดยมีเป้าหมายให้ผู้อ่านทั่วไปที่ไม่ใช่นักกฎหมายระหว่างประเทศเข้าใจว่า ใครจะฟ้องคดีต่อศาลโลกได้บ้าง ? ทำไมมีกรณีที่คนธรรมดาเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีในศาลโลกได้ ? ศาลโลกคืออะไร ? ทำไมต้องฟ้องคดีต่อศาลโลก ? และศาลโลกเกี่ยวข้องกับประเทศไทยหรือคนไทยอย่างไร ?

2. ใครฟ้องคดีต่อศาลโลกได้บ้าง ?

คำตอบก็คือ บุคคลที่จะฟ้องคดีต่อศาลโลกตามกฎหมายระหว่างประเทศได้ คือ รัฐ (หรือประเทศ) เท่านั้น เพราะเขตอำนาจของศาลโลก

---

* อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยสาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม นิตยสารหม่าบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิตยสารบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล benyawong@yahoo.com

ตามธรรมนูญศาลโลก¹ กำหนดว่า เฉพาะรัฐเท่านั้นที่จะเป็นคู่ความในคดีของศาลโลกได้² ซึ่งก็หมายความว่า เฉพาะรัฐเท่านั้นที่อาจเป็นโจทก์หรือจำเลยในศาลโลกได้

คำถามที่ว่า ใครฟ้องคดีต่อศาลโลกได้บ้าง ? นี้ ในทางกฎหมายระหว่างประเทศถือว่าเป็นคำถามเกี่ยวกับเขตอำนาจของศาลโลก ซึ่งตามกฎหมายระหว่างประเทศ ศาลโลกมีเขตอำนาจใน 2 ลักษณะ คือ (1) เขตอำนาจของศาลโลกเหนือคดีที่มีข้อพิพาท และ (2) เขตอำนาจของศาลโลกในการให้ความเห็นแนะนำ

(1) เขตอำนาจของศาลโลกเหนือคดีที่มีข้อพิพาท

การฟ้องคดีต่อศาลโลกนี้ ตามกฎหมายระหว่างประเทศเรียกว่า เขตอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศเหนือคดีที่มีข้อพิพาท (Jurisdiction in Contentious Case) ซึ่งมีลักษณะเป็นการต่อสู้คดีกันระหว่างรัฐคู่พิพาทสองฝ่าย ทั้งนี้ ข้อพิพาทในทางระหว่างประเทศที่นำมาฟ้องต่อศาลโลกก็จะเป็นข้อพิพาทที่ไม่สามารถตกลงกันได้ระหว่างคู่พิพาท ข้อพิพาทเหล่านั้นอาจเป็นปัญหาเกี่ยวกับกฎหมายหรือปัญหาข้อเท็จจริงเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่ขัดแย้งกัน หรือมีความเห็นทางกฎหมายหรือความเห็นที่เกี่ยวกับผลประโยชน์บางอย่างที่ไม่ตรงกันก็ได้

¹ ธรรมนูญศาลโลกก็คือ ธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (Statute of the International Court of Justice) ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่กำหนดว่า ศาลโลกประกอบไปด้วยสมาชิกกี่ท่าน กำหนดการจัดการองค์กรประกอบของศาลโลกและกำหนดหน้าที่การทำงานของศาลโลก

² ข้อ 34 แห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

แต่ตามกฎเกณฑ์ธรรมนูญศาลโลกนั้น มิใช่ว่า “รัฐ” ทุกรัฐจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลโลกได้ เพราะกฎหมายดังกล่าวได้กำหนดเงื่อนไขต่าง ๆ ที่รัฐจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลโลกได้³ ดังนี้ (1) ศาลโลกจะเปิดให้บริการแก่รัฐที่เป็นภาคีสมาชิกแห่งธรรมนูญศาลโลก (2) รัฐที่ไม่ได้เป็นภาคีสมาชิกของธรรมนูญศาลโลกก็สามารถฟ้องคดีต่อศาลโลกได้ ถ้ารัฐนั้น ๆ ได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขที่ถูกระบุโดยคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ⁴ นอกจากนี้ศาลโลกไม่มีอำนาจจะบังคับให้รัฐใด ๆ มาขึ้นศาลได้ แต่จะมีเขตอำนาจในการรับข้อพิพาทระหว่างรัฐก็ต่อเมื่อรัฐคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้ยอมรับหรือยินยอมที่จะอยู่ภายใต้เขตอำนาจของศาลโลก⁵

ดังนั้น เฉพาะรัฐเท่านั้นที่จะสามารถฟ้องคดี หรือดำเนินกระบวนการพิจารณาในลักษณะต่อสู้คดีกันในศาลโลก ส่วนองค์กรการระหว่างประเทศ องค์กรหรือการรวมตัวเป็นกลุ่มต่าง ๆ หรือปัจเจกชนคนธรรมดา ไม่อาจฟ้องคดี เป็นคู่ความ หรือต่อสู้คดีในศาลโลกได้

³ ข้อ 35 แห่งธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

⁴ เงื่อนไขที่กำหนดโดยคณะมนตรีความมั่นคงนั้นจะต้องไม่ก่อให้เกิดความไม่เสมอภาคระหว่างคู่พิพาทในการดำเนินคดีในศาลโลก

⁵ การยินยอมดังกล่าวสามารถกระทำได้หลายวิธี คือ (1) รัฐอาจทำเป็นความตกลงพิเศษขึ้นเฉพาะกรณี เพื่อเสนอข้อพิพาทที่เกิดขึ้นแล้วให้ศาลโลกวินิจฉัย หรือ (2) เข้าเป็นภาคีสมาชิกของสนธิสัญญาทั่วไปไม่ว่าจะเป็นสนธิสัญญาทวิภาคี (สองฝ่าย) หรือสนธิสัญญาพหุภาคี (หลายฝ่าย) ซึ่งมีข้อกำหนดว่าให้นำข้อพิพาทขึ้นสู่การพิจารณาของศาลโลก หรือ (3) รัฐอาจประกาศในเวลาใดๆ ก็ได้ แม้ว่าข้อพิพาทยังไม่เกิดขึ้นว่า ยินยอมหรือยอมรับเขตอำนาจของศาลโลกในลักษณะที่จะถูกบังคับให้ขึ้นศาลโดยไม่จำเป็นต้องทำความตกลงพิเศษอีกถ้าเกิดข้อพิพาทกับรัฐอื่นที่ยอมรับเงื่อนไขในลักษณะเดียวกัน

(2) เขตอำนาจของศาลโลกในการให้ความเห็นแนะนำ

นอกจากศาลโลกจะมีเขตอำนาจในการตัดสินคดีในลักษณะของการสู้ความกันระหว่างรัฐคู่พิพาทแล้ว ยังมีเขตอำนาจในการให้ความเห็นแนะนำ (Advisory Opinion) ในประเด็นเกี่ยวกับข้อกฎหมายเมื่อมีคำร้องขอ⁶ ขององค์กรหลักขององค์การสหประชาชาติหรือของทบวงชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติ เช่น องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (ILO) องค์การอนามัยโลก (WHO) หรือกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เป็นต้น ดังนั้น โดยผลของกฎหมายระหว่างประเทศ ย่อมเห็นได้ว่า เฉพาะองค์กรหลักขององค์การสหประชาชาติ และองค์การระหว่างประเทศที่เป็นทบวงชำนาญพิเศษขององค์การสหประชาชาติเท่านั้นที่มีสิทธิที่จะขอความเห็นแนะนำจากศาลโลกได้ ส่วนรัฐ องค์กรระหว่างประเทศอื่นๆ หรือปัจเจกชน คนธรรมดา ก็ไม่มีสิทธิที่จะร้องขอความเห็นแนะนำทางกฎหมายจากศาลโลกได้ กฎหมายระหว่างประเทศเรียกเขตอำนาจลักษณะนี้ว่า เขตอำนาจของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในการให้ความเห็นแนะนำ (Advisory Jurisdiction)

ความเห็นแนะนำของศาลโลกนี้มีลักษณะเป็นเพียงความเห็นในเชิงกฎหมายและให้แก่องค์กรระหว่างประเทศที่ร้องขอในลักษณะของการให้คำแนะนำ ดังนั้น จึงมีฐานะเป็นเพียงการแนะนำเท่านั้น มิได้มีลักษณะเป็นคำตัดสิน หรือคำชี้ขาด หรือคำพิพากษาแต่อย่างใด ดังนั้น ความเห็นแนะนำของศาลโลกจึงไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย อย่างไรก็ตาม องค์กรของสหประชาชาติและทบวงชำนาญพิเศษต่างๆ ก็เคารพและปฏิบัติตามความเห็นแนะนำของศาลโลกซึ่งเป็นการวินิจฉัยในประเด็นข้อกฎหมายและมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาหลักกฎหมายระหว่างประเทศให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

⁶ การร้องขอความเห็นเชิงปรึกษาปัญหาทางกฎหมายดังกล่าวนี้มีลักษณะที่เป็นคำขอฝ่ายเดียว ทั้งนี้ เป็นไปตามข้อ 65 และ ข้อ 96 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ

3. ทำไมไม่มีกรณีที่คนธรรมดาเข้าไปเกี่ยวข้องกับคดีในศาลโลกได้ ?

คดีในศาลโลกมีคดีที่เป็นเรื่องของเอกชนปรากฏอยู่หลายเรื่อง ไม่ว่าจะเป็นคนธรรมดาและเป็นนิติบุคคล ทั้งที่จากการทำความเข้าใจเรื่องเขตอำนาจของศาลโลกตามกฎหมายระหว่างประเทศ ทำให้เราสรุปได้ว่า ประชาชนบุคคลธรรมดาไม่สามารถจะเป็นคู่กรณีโดยตรงในศาลโลกได้ ไม่ว่าจะจะเป็นเขตอำนาจแบบคดีมีข้อพิพาทหรือเขตอำนาจการให้ความเห็นแนะนำ เช่น คดีนอทเทอโบม⁷ หรือคดีบาร์เซโลนา เทรคชั่น⁸ หรือคดีที่ศาลโลกให้ความเห็นแนะนำเกี่ยวกับการให้ความคุ้มครองตามกฎหมายกรณีตะโตะ พาริม คูมารี สวามี⁹

สาเหตุที่ศาลโลกตัดสินคดีที่เป็นเรื่องของเอกชนคนธรรมดาหรือนิติบุคคลได้นั้น เพราะคดีเหล่านั้นล้วนแต่เป็นคดีที่มีรัฐเป็นคู่กรณีทั้งสิ้น หมายความว่า คดีเหล่านั้นเป็นคดีที่รัฐดำเนินการในนามของรัฐในลักษณะให้ความคุ้มครองแก่คนชาติของรัฐเอง เช่น คดีนอทเทอโบม¹⁰ หรือที่ศาลโลก

⁷ Nottebohm (Liechtenstein v. Guatemala) คดีของศาลโลกเมื่อปี ค.ศ. 1951 (พ.ศ. 2494)

⁸ Barcelona Traction, Light and Power Company, Limited (Belgium v. Spain) คดีของศาลโลกเมื่อปี ค.ศ. 1958 (พ.ศ. 2501)

⁹ Difference Relating to Immunity from Legal Process of a Special Rapporteur of the Commission on Human Rights (in the case of Dato' Param Kumaraswamy) Advisory Opinion of 29 April 1999 ศาลโลกมีความเห็นแนะนำเมื่อปี ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542)

¹⁰ เป็นเรื่องของประเทศลิกเตนสไตน์ ฟ้องประเทศกัวเตมาลาต่อศาลโลก โดยขอให้ประเทศกัวเตมาลาชดใช้ค่าเสียหายจากการที่ประเทศกัวเตมาลาจับกุมและยึดทรัพย์ของนายนอทเทอโบม ในฐานะที่เขาเป็นคนสัญชาติเยอรมันซึ่งเป็นชนชาติศัตรูกับประเทศกัวเตมาลาในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง แต่นายนอทเทอโบมได้สัญชาติของประเทศลิกเตนสไตน์ ประเทศลิกเตนสไตน์จึงให้ความคุ้มครองแก่นายนอทเทอโบมในกรณีดังกล่าว ซึ่งศาลโลกได้วินิจฉัยว่า

ให้ความเห็นแนะนำในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลธรรมดา ก็เป็นกรณีที่ศาลให้ความเห็นแนะนำตามคำร้องขอขององค์กรต่างๆ ขององค์กรสหประชาชาติ เช่น กรณีตะโตะ พารัม कुमारสวามี¹¹

ดังนั้น เอกชน ไม่ว่าจะจะเป็นประชาชน คนธรรมดา นิติบุคคล หุ้นส่วน บริษัท หรือแม้แต่บริษัทข้ามชาติ ต่างก็ไม่สามารถจะฟ้องคดีต่อศาล หรือร้องขอให้ศาลโลกให้ความเห็นแนะนำโดยตรง หากแต่เอกชนจะเกี่ยวข้องกับคดีในศาลโลกได้ก็ต่อเมื่อรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศเป็นผู้ดำเนินการ ในนามของรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศเองตามที่กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดเท่านั้น

การที่ประเทศลิกเตนสไตน์ให้สัตยาบันแก่นายนอกเทอโอบอมไม์ใช้กรณีที่นายนอกเทอโอบอมไม์มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดแท้จริงกับประเทศลิกเตนสไตน์ไม่ว่าในทางใด เช่น ขนบธรรมเนียมประเพณี หรือความผูกพันทางครอบครัว หรือการตั้งถิ่นฐานที่อยู่อาศัย หรือการประกอบธุรกิจหรือผลประโยชน์อื่นๆ ความสัมพันธ์ระหว่างนายนอกเทอโอบอมไม์กับประเทศลิกเตนสไตน์ก็เป็นเพียงผิวเผินเท่านั้น ดังนั้น ศาลโลกจึงปฏิเสธสิทธิของประเทศลิกเตนสไตน์ที่จะให้ความคุ้มครองทางการทูตแก่นายนอกเทอโอบอมไม์

¹¹ เป็นเรื่องที่คุณมนตรีเศรษฐกิจและสังคมแห่งสหประชาชาติ หนึ่งในองค์กรหลักของสหประชาชาติร้องขอให้ศาลโลกให้ความเห็นแนะนำเกี่ยวกับความคุ้มกันตามกฎหมายแก่ ตะโตะ พารัม कुमारสวามี ชาวมาเลเซีย ซึ่งขณะนั้นดำรงตำแหน่งเป็นผู้ชำนาญการพิเศษด้านความเป็นอิสระของผู้พิพากษาและทนายความในกระบวนการยุติธรรมโดยองค์กรสหประชาชาติที่มีอำนาจหน้าที่ด้านสิทธิมนุษยชนในปี ค.ศ. 1994 (Special Rapporteur on the Independence of Judges and Lawyers by the United Nations Commission on Human Rights in 1994) และท่านผู้อ่านอาจอ่านเพิ่มเติมข้อมูลเกี่ยวกับ ตะโตะ พารัม कुमारสวามี ได้ที่

– <http://www.icj-cij.org/docket/index.php?p1=3&p2=4&k=9e&case=100&code=numa&p3=5> และ

– http://www.matichon.co.th/news_detail.php?newsid=1267023524&grpId=10&catid=02 (ข้อมูล ณ วันที่ 17 สิงหาคม 2554)

4. ศาลโลกคืออะไร

“ศาลโลก” ก็คือ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice เรียกย่อๆ ว่า ICJ) หรือที่เรามักเรียกติดปากว่า “ศาลโลก¹²” ซึ่งเป็นหนึ่งในองค์กรหลักขององค์การสหประชาชาติ¹³ ตั้งอยู่ที่ Peace Palace (บางท่านเรียกว่า “วังสันติภาพ” หรือ “ปราสาทสันติภาพ”) กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์¹⁴ และศาลโลกก่อตั้งขึ้นตามกฎบัตรสหประชาชาติ หลังสงครามโลกครั้งที่ 2¹⁵ ในเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) และเริ่มต้นทำงานในเดือนเมษายน ปี ค.ศ. 1946 (พ.ศ. 2489) มีเขตอำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในธรรมนูญศาลโลกหรือธรรมนูญศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (Statute of the International Court of Justice)

---

¹² ปัจจุบันมีศาลระดับระหว่างประเทศที่มีเขตอำนาจระหว่างประเทศหลายศาล เช่น ศาลอาญาระหว่างประเทศ (International Criminal Court หรือ ICC) ที่มีเขตอำนาจเกี่ยวกับคดีอาญาระหว่างประเทศ หรือศาลกฎหมายทะเล (The International Tribunal for the Law of the Sea หรือ ITLOS) ที่มีเขตอำนาจตามกฎหมายทะเล แต่นักกฎหมายระหว่างประเทศโดยส่วนใหญ่ใช้ คำว่า “ศาลโลก” หมายถึง ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice หรือ ICJ)

¹³ องค์กรหลักขององค์การสหประชาชาติมีทั้งหมด 6 องค์กร นอกจากศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ องค์กรอื่นๆ ได้แก่ สมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติ คณะมนตรีความมั่นคง คณะมนตรีเศรษฐกิจและสังคม คณะมนตรีภาวะทรัสตี สำนักงานเลขาธิการแห่งสหประชาชาติ

¹⁴ เป็นเพียงองค์กรหลักองค์กรเดียวขององค์การสหประชาชาติที่มีที่ตั้งอยู่ที่นครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา

¹⁵ โดยมีพื้นฐานมาจากศาลสถิตยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Permanent Court of Justice หรือ IPCJ) ซึ่งเป็นศาลโลกในอดีตที่เกิดขึ้นหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ในยุคสมัยสันนิบาตชาติ และสิ้นสุดบทบาทไปเมื่อมีการก่อตั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศตามกฎบัตรสหประชาชาติหลังสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2

ศาลโลกประกอบด้วยสมาชิกที่เป็นคณะผู้พิพากษา จำนวน 15 คน¹⁶ ซึ่งแต่ละคนต้องมีสัญชาติต่างกัน และมาจากภูมิภาคต่างๆ กันทั่วโลก ตัวอย่างเช่น คณะผู้พิพากษาของศาลโลกในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2554) มาจากกลุ่มประเทศแอฟริกา 3 คน กลุ่มประเทศลาตินอเมริกาและแคริบเบียน 2 คน กลุ่มประเทศเอเชีย 3 คน กลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและประเทศอื่นๆ 5 คน และกลุ่มประเทศยุโรปตะวันออก 2 คน โดยได้รับการคัดเลือกจากสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติและคณะมนตรีความมั่นคง มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 9 ปี และผู้พิพากษาที่หมดวาระแล้วก็อาจได้รับการคัดเลือกอีกได้ แต่เนื่องจากทุกๆ 3 ปี จะมีผู้พิพากษาที่ดำรงตำแหน่งครบวาระและพ้นจากตำแหน่งไป 5 คน จึงต้องมีการเลือกผู้พิพากษาศาลโลกใหม่ทุกๆ 3 ปี ครั้งละ 5 คน และเมื่อได้รับการคัดเลือกเป็นผู้พิพากษาศาลโลกแล้ว ผู้พิพากษาของศาลโลกนั้นจะไม่อยู่ในฐานะที่เป็นตัวแทนของประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือรัฐบาลใดรัฐบาลหนึ่ง หรือองค์การระหว่างประเทศใดๆ โดยทำหน้าที่ในการพิจารณาและตัดสินคดีอย่างอิสระไปตามกฎหมายระหว่างประเทศ

5. ทำไมต้องฟ้องคดีต่อศาลโลก ?

การอยู่ร่วมกันในทุกสังคมย่อมมีการทะเลาะ หรือพิพาทระหว่างกัน เป็นธรรมดา แต่สิ่งที่สำคัญ คือ คู่กรณีต้องพยายามหาทางระงับเหตุแห่งการทะเลาะหรือพิพาทกันนั้นด้วยสันติวิธีและเป็นธรรม และเป็นที่ยอมรับกันดีว่า การฟ้องคดีต่อศาลเป็นการระงับข้อพิพาทอย่างสันติและเป็นธรรมทางหนึ่งซึ่งมักจะเป็นทางเลือกสุดท้าย

¹⁶ มีสมาชิกที่ไม่ใช่คณะผู้พิพากษา แต่ทำหน้าที่เป็นนายทะเบียนศาล อีก 1 คน

ในทางกฎหมายระหว่างประเทศก็เช่นเดียวกัน ประชาคมระหว่างประเทศที่อยู่ร่วมกัน ไม่ว่าจะเป็นรัฐหรือองค์การระหว่างประเทศอาจพิพาทกันในเรื่อง เช่น เรื่องเกี่ยวกับการเมือง เขตแดน เศรษฐกิจ การค้า หรือผลประโยชน์อื่นๆ ก็ได้ ซึ่งการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศโดยสันติวิธี และเป็นธรรมก็เป็นหลักการและจุดมุ่งหมายสำคัญในการรักษาสันติภาพ ความสงบและความมั่นคงของการอยู่ร่วมกันของประชาคมโลก กฎหมายระหว่างประเทศจึงกำหนดให้มีวิธีระงับข้อพิพาทโดยสันติได้หลายวิธี โดยคู่พิพาทจะเลือกใช้วิธีใด ๆ ก็ได้ ด้วยการตกลงยินยอมร่วมกันระหว่างคู่พิพาท

การระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ สามารถทำได้หลายวิธี¹⁷ และการฟ้องคดีต่อศาลโลกนั้น เป็นการระงับข้อพิพาทโดยศาลซึ่งเป็นบุคคลที่สามที่ทำหน้าที่เป็นผู้ตัดสินคดีที่พิพาทกันระหว่างรัฐหรือเรียกว่าเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะทางตุลาการ¹⁸ ซึ่งรัฐต่างๆ ย่อมได้แสวงหาแนวทางในการระงับข้อพิพาทระหว่างกันตามวิธีการระงับข้อพิพาทที่กฎหมายระหว่างประเทศกำหนดไว้แล้ว แต่ไม่อาจระงับข้อพิพาทนั้นได้ รัฐคู่พิพาทจึงนำคดีไป

¹⁷ การระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศมีหลายวิธี ตั้งแต่การเจรจาตนเองโดยตรงระหว่างคู่พิพาท (Negotiation) ไม่ต้องมีบุคคลที่สามเข้ามาเกี่ยวข้อง หรืออาจมีบุคคลที่สามทำหน้าที่คล้ายๆ เป็นคนกลาง ซึ่งมีทั้งแบบที่เป็นคณะทำงานเพื่อสอบสวนข้อเท็จจริงที่พิพาทกัน (Inquiry) แบบที่คนกลางทำหน้าที่ชักชวนให้คู่พิพาทมาเจรจาหาทางระงับข้อพิพาทแต่คนกลางจะไม่ได้เข้าร่วมเจรจาด้วย (Good Offices) หรือแบบที่คนกลางเข้าร่วมเจรจาด้วยในลักษณะเป็นผู้ไกลเกลี่ย (Mediator) หรือเป็นผู้ประนีประนอม (Conciliator) การระงับข้อพิพาทแบบนี้เรียกว่าการระงับข้อพิพาทที่มีลักษณะทางการทูต หรือเรียกว่า การระงับข้อพิพาทที่ไม่มีลักษณะทางตุลาการ

¹⁸ ตุลาการในทางระหว่างประเทศมีใช้มีแต่ศาลโลกเท่านั้น แต่มี 2 รูปแบบ ได้แก่ (1) องค์การศาลซึ่งเป็นองค์กรที่มีลักษณะถาวร ซึ่งก็คือ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice เรียกย่อๆ ว่า ICJ) กับ (2) กระบวนการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ (International Arbitration) ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทแบบที่คู่พิพาทเสนอข้อพิพาทให้บุคคลที่สามหรือคนกลางซึ่งคู่พิพาทเลือกหรือแต่งตั้งขึ้นเป็นกรณีเฉพาะเพื่อชี้ขาดข้อพิพาทของตน เรียกว่า อนุญาโตตุลาการ (Arbitrator)

ฟ้องต่อศาลโลก เพราะรัฐต่าง ๆ ย่อมตระหนักดีว่า รัฐมีหน้าที่ระงับข้อพิพาท โดยสันติวิธีในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของประชาคมโลกและเป็นหน้าที่ของรัฐสมาชิกตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาตินั้นเอง

นับตั้งแต่ปีค.ศ. 1947 (พ.ศ. 2490) ซึ่งเป็นปีที่ศาลโลกรับคดีแรก จนถึงปัจจุบัน ค.ศ. 2011 (พ.ศ. 2554) ศาลโลกรับคดีไปแล้วทั้งสิ้น 151 กรณี¹⁹ แบ่งเป็นกรณีที่ศาลมีเขตอำนาจเหนือข้อพิพาทระหว่างรัฐ 125 คดี และกรณีที่ศาลมีเขตอำนาจในการทำความเข้าใจเห็นและแนะนำ 26 คดี ท่านผู้อ่านลองจินตนาการว่า เฉพาะคดีที่เป็นข้อพิพาทระหว่างรัฐ 125 คดี แสดงว่ามีรัฐคู่พิพาท 125 คู่ ที่พิพาทกันจนไม่อาจตกลงกันได้ และจำเป็นต้องนำคดีขึ้นสู่การวินิจฉัยของศาลโลก ย่อมเป็นข้อพิสูจน์ว่า ศาลโลกมีบทบาทหน้าที่สำคัญในการลดปัญหาขัดแย้งระหว่างรัฐเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทดังกล่าวขยายตัวจนทำให้เป็นภัยต่อสันติภาพและความมั่นคงในการอยู่ร่วมกันของประชาคมโลก นอกจากนี้ ทั้งคำพิพากษาและความเห็นแนะนำของศาลโลกยังมีบทบาทอย่างมากในการพัฒนาหลักกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นกฎหมายที่ประชาคมระหว่างประเทศต้องใช้ร่วมกันอีกด้วย

6. ศาลโลกเกี่ยวข้องกับประเทศไทยหรือคนไทยอย่างไร

ณ วันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2554 ผู้เขียนเชื่อว่า คนไทยไม่น้อยกว่าครึ่งประเทศติดตามข่าวเกี่ยวกับกรณีที่ศาลโลกมี “คำสั่งมาตรการชั่วคราว” ตามที่ประเทศกัมพูชาร้องขอ ซึ่งคำสั่งดังกล่าวเป็นเพียงกระบวนการพิจารณาส่วนหนึ่งของคดีที่ประเทศกัมพูชาร้องขอให้ศาลโลกตีความคำพิพากษาของศาลโลกในคดีปราสาทพระวิหารซึ่งศาลโลกตัดสินไปแล้วเมื่อ พ.ศ. 2505

¹⁹ ข้อมูล <http://www.icj.org/docket/index.php?p1=3&PHPSESSID=7013f14a60d378658946562074f187d4> (ข้อมูล ณ วันที่ 16 สิงหาคม 2554)

แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยเคยเกี่ยวข้องกับศาลโลกมาแล้วตั้งแต่เมื่อ 50 ปีที่แล้ว กล่าวคือ ประเทศไทยถูกประเทศกัมพูชาฟ้องเป็นคดีต่อศาลโลก เมื่อ พ.ศ. 2502 ซึ่งเป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับปราสาทพระวิหาร ในขณะที่ประเทศไทยได้ประกาศยอมรับเขตอำนาจของศาลโลก โดยรัฐบาลไทยทำคำประกาศเมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม ค.ศ. 1950 (พ.ศ. 2493) ซึ่งขณะนั้น ศาลโลกหรือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศได้รับการจัดตั้งขึ้นแล้วตามกฎหมายระหว่างประเทศ ดังนั้น ศาลโลกจึงมีมติเป็นเอกฉันท์ว่า ศาลโลกมีเขตอำนาจในการพิจารณาคดีนี้ และศาลโลกพิพากษาให้ปราสาทพระวิหารตกอยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของประเทศกัมพูชา²⁰

คำถามจึงเกิดขึ้นต่อมาว่า แล้วทำไมประเทศไทยยังต้องไปศาลโลกอีกเป็นครั้งที่สอง ทั้งที่หลังจากศาลโลกมีคำพิพากษาแล้ว ประเทศไทยไม่เห็นด้วยกับคำพิพากษาของศาลโลก และไม่ได้ทำคำประกาศยอมรับเขตอำนาจของศาลโลกอีกต่อไป คำตอบนี้ ก็คงต้องตอบย้อนกลับไปตรงที่ว่า ประเทศไทยเป็นส่วนหนึ่งของสังคมโลก และในทางกฎหมาย เราก็เป็นภาคีสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ และเป็นภาคีสมาชิกของธรรมนูญศาลโลกด้วย ประการสำคัญ การยื่นคำร้องให้ตีความในครั้งนี้ก็เป็นการตีความในคำพิพากษาเดิมนับแต่ปี พ.ศ. 2505 ดังนั้น จึงไม่ใช่เรื่องง่ายที่ประเทศไทยจะปฏิเสธเขตอำนาจของศาลโลกในครั้งนี้²¹

---

²⁰ โปรดอ่าน ภาคผนวกที่ 1 “เล่าให้ครบแล้วขบขันต่อ : คำพิพากษาศาลโลก คดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505” โดย วีระพัฒน์ ปริยวงศ์

²¹ ด้วยเหตุนี้ ประเทศไทยจึงได้ยื่นข้อต่อสู้ในครั้งนี้อย่างที่ว่า ศาลโลกไม่มีเขตอำนาจในการตีความคำพิพากษาเมื่อปี พ.ศ. 2505

แน่นอนว่าประเทศไทยและคนไทยไม่เห็นด้วยต่อคำวินิจฉัยและคำพิพากษาของศาลโลก เมื่อปี พ.ศ. 2505 และประชาชนคนไทยส่วนใหญ่ก็กังวลกับผลของการตีความคำพิพากษาในครั้งนี้ อย่างไรก็ตาม การไปศาลโลกครั้งนี้อาจเป็นโอกาสที่ประเทศไทยจะได้พิสูจน์อีกครั้งหนึ่งว่าประเทศไทยควรมีส่วนเกี่ยวข้องกับปราสาทพระวิหารแค่ไหนเพียงใด และแม้แต่ศาลโลกเองก็อาจพิสูจน์ให้เห็นว่า ศาลโลกมีบทบาทในการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศอย่างสันติวิธีและเป็นธรรมได้อย่างไร ประการสำคัญคือ เราได้แสดงให้เห็นแล้วว่า ประเทศไทยไม่ได้เป็นผู้ขัดขวางต่อสันติภาพและความมั่นคงในการอยู่ร่วมกันของประชาคมโลก

ไม่ไปศาลโลก ไปอนุญาตตุลาการแทนได้หรือไม่?

ปรากรณ์ สิริพรโอภาส *

“ถอนอายุัดโบอิงส่วนพระองค์ ‘ศาลเยอรมัน’ สั่งวางเงินประกัน
852 ล้านบาท”

(เดลินิวส์ : 21 กรกฎาคม 2554)

“ย่า ‘โบอิง’ เป็นพระราชพาหนะ แอนุญาตโดย ‘ไม่ซื้อ’”

(ไทยรัฐออนไลน์ : 27 กรกฎาคม 2554)

“สถานทูตเยอรมนีออกแถลงการณ์ ยันคำตัดสินอนุญาตโดย สิ้นสุด
ไทยควรชำระหนี้”

(ASTV ผู้จัดการออนไลน์ : 26 กรกฎาคม 2554)

หลายท่านคงจะเคยเห็นพาดหัวข่าวในลักษณะนี้มาบ้างแล้ว ซึ่งคงสร้างความแปลกใจอยู่ไม่มากนักน้อยสำหรับเราๆ ท่านๆ และยิ่งหากได้อ่านในเนื้อหาของข่าวก็อาจจะตั้งคำถามมากมาย โดยเฉพาะกับคำว่า “อนุญาตตุลาการ” เช่น อนุญาตตุลาการคืออะไร? อนุญาตตุลาการสั่งรัฐบาลไทยได้หรืออย่างไร?

---

* นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ อีเมล prakorn.tum@gmail.com

เหตุใดรัฐบาลต้องประหวั่นพรั่นพรึงกับคำสั่งของอนุญาโตตุลาการ? ซึ่งด้วยข้อคำถามต่างๆ เหล่านี้ ผู้เขียนจึงขอแนะนำเสนอข้อมูลลงๆ มาเล่าให้ท่านผู้สนใจได้รับทราบและเข้าใจในเบื้องต้นเกี่ยวกับอนุญาโตตุลาการ โดยเฉพาะอนุญาโตตุลาการในกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งก็จะสอดคล้องกันดีกับวัตถุประสงค์ของหนังสือเล่มนี้

หากจะกล่าวถึงคำว่า “อนุญาโตตุลาการ” เบื้องต้นท่านผู้อ่านต้องทำความเข้าใจเสียก่อนว่า อนุญาโตตุลาการนี้เป็นหนึ่งในหลายวิธีการระงับข้อพิพาท โดยคำว่า “อนุญาโตตุลาการ” ใช้เรียกบุคคลที่ได้รับอนุญาตจากคู่พิพาทให้มาพิจารณาและตัดสินข้อพิพาท¹ (ในงานเขียนชิ้นนี้ผู้เขียนขอใช้คำว่าคู่พิพาท เพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจความหมายได้ง่ายขึ้น) แต่สำหรับกระบวนการทั้งหมดนั้นจะเรียกกันว่า “การอนุญาโตตุลาการ”² นอกจากนี้ คำตัดสินของอนุญาโตตุลาการก็ไม่ได้เรียกว่าคำพิพากษา แต่ใช้คำว่า “คำชี้ขาด” ดังนั้นการอนุญาโตตุลาการจึงเป็นการระงับข้อพิพาทโดยบุคคลที่สาม คนหนึ่งหรือหลายคน ซึ่งได้รับการคัดเลือกจากคู่พิพาทเพื่อให้ระงับข้อพิพาทระหว่างตน โดยคู่พิพาทตกลงยินยอมที่จะผูกพันตามคำชี้ขาดของบุคคลที่สามเช่นว่านั้น และถึงแม้ว่าคู่พิพาทจะสามารถเลือกบุคคลที่สามคนหนึ่งหรือหลายคนเพื่อทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการก็ตามแต่คู่พิพาทก็ไม่มีอำนาจสั่งการใดๆ แก่อนุญาโตตุลาการเช่นว่านั้นและอนุญาโตตุลาการก็ไม่จำเป็นต้องเชื่อฟังคำสั่งใดๆ ของคู่พิพาทฝ่ายที่เลือกตนด้วย³

1 พิชัยศักดิ์ ทรียงกูร. รวมข้อเขียนเกี่ยวกับการระงับข้อพิพาททางการค้า, พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท แอคทีฟ พรินท์ จำกัด. 2549), น. 8.

2 เพิ่งอ้าง, น. 8.

3 จุมพต สายสุนทร. กฎหมายระหว่างประเทศ. เล่ม 2, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : บริษัท โรงพิมพ์เดือนตุลา จำกัด. 2550), น. 434.

1. ใครกันบ้าง ที่จะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ?

การอนุญาโตตุลาการนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับคู่พิพาทไม่ว่าจะเป็น “รัฐ” หรือ “เอกชน” (คำว่ารัฐในที่นี้ ผู้อ่านควรเข้าใจว่าหมายความถึงประเทศต่างๆ ตามที่เราๆ ท่านๆ เข้าใจ ส่วนคำว่าเอกชน คำๆ นั้นนอกจากจะหมายถึงคนอย่างเราๆ แล้ว ก็ยังรวมถึงนิติบุคคลหรือบริษัทต่างๆ นั้นเอง) ซึ่งหากว่าคู่พิพาททั้ง 2 ฝ่ายเป็นรัฐ ก็จะเรียกว่า “การอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ” แต่หากว่ามีเอกชนต่างชาติเข้ามาเกี่ยวข้องด้วยแล้ว ก็จะเรียกการอนุญาโตตุลาการดังกล่าวว่า “การอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ”⁴ ทั้งนี้สำหรับคดีที่เข้าสู่การอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศนั้น จะต้องเป็นข้อพิพาททางกฎหมาย⁵ แต่สำหรับคดีที่เข้าสู่การอนุญาโตตุลาการการค้าระหว่างประเทศนั้น มักจะเป็นเรื่องทางแพ่งที่เกี่ยวกับเรื่องทางการค้า รวมทั้งการลงทุน ซึ่งมีคู่พิพาทอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งเป็นเอกชน

2. ทำอย่างไรคู่พิพาทถึงจะใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการได้?

หากเป็นกรณีการอนุญาโตตุลาการในทางการค้าระหว่างประเทศ ซึ่งคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นเอกชนนั้น การอนุญาโตตุลาการดังกล่าวจะเกิดขึ้นก็ต่อเมื่อคู่พิพาทได้มีการตกลงกันให้ใช้วิธีการอนุญาโตตุลาการ โดยอาจตกลงกันไว้ล่วงหน้าในสัญญา หรือโดยการตกลงกันของคู่พิพาทหลังจากที่เกิดข้อพิพาทขึ้นแล้วก็ได้

⁴ พิชัยศักดิ์ หรยางกูร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 1* น. 10.

⁵ จุมพต สายสุนทร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 3* น. 446.

สำหรับกรณีการอนุญาตตุลาการระหว่างประเทศ ซึ่งมีคู่พิพาททั้ง 2 ฝ่ายเป็นรัฐนั้น การระงับข้อพิพาทดังกล่าวเกิดจากการทำความตกลงร่วมกันระหว่างรัฐก่อนที่จะเกิดข้อพิพาทใดๆ ขึ้น ซึ่งความตกลงกันดังกล่าวถือได้ว่าอยู่ในฐานะสนธิสัญญา ตามกฎหมายระหว่างประเทศ และอาจเป็นการตกลงร่วมกันไว้แล้วล่วงหน้าในสนธิสัญญาฉบับต่างๆ ที่รัฐได้ทำขึ้นระหว่างกันก่อนที่จะเกิดข้อพิพาทกันขึ้น

3. ลักษณะเด่นของการอนุญาตตุลาการ

ในส่วนของการอนุญาตตุลาการการค้ำระหว่างประเทศ ถือเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีความยืดหยุ่นค่อนข้างมาก โดยคู่พิพาทสามารถเลือกบุคคลที่จะมาทำหน้าที่อนุญาตตุลาการหรือผู้ตัดสินได้ ซึ่งการเลือกอนุญาตตุลาการนี้คู่พิพาทมักจะคำนึงถึงความรู้ความเชี่ยวชาญของอนุญาตตุลาการที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่พิพาทเป็นสำคัญ เนื่องจากว่าหากอนุญาตตุลาการมีความเชี่ยวชาญมากในเรื่องที่พิพาทกัน ก็จะทำให้การพิจารณาคดีเป็นไป得更เร็วขึ้น และผลของคดีก็จะเสร็จเร็ว อีกทั้งจะทำให้ความผิดพลาดเกิดขึ้นได้น้อยและเสียค่าใช้จ่ายน้อยลงเนื่องจากไม่ต้องแต่งตั้งผู้เชี่ยวชาญในเรื่องนั้นๆ เพิ่มเติมอีก⁶ นอกจากการเลือกอนุญาตตุลาการแล้วคู่พิพาทยังสามารถเลือกข้อบังคับที่จะนำมาใช้กับการอนุญาตตุลาการได้ เช่น ข้อบังคับของหอการค้าระหว่างประเทศ (ICC) รวมถึงคู่พิพาทอาจตกลงกันเปลี่ยนแปลงหรือเพิ่มเติมรายละเอียดในข้อบังคับเหล่านั้นได้อีกด้วย นอกจากนี้คู่พิพาทยังสามารถเลือกกฎหมาย เพื่อให้มีผลแก่ข้อพิพาทได้เองอีกด้วย แต่หากว่าคู่พิพาทไม่ได้เลือกกฎหมายไว้ว่าจะใช้กฎหมายภายในของประเทศใดบังคับกับข้อพิพาท ในทางปฏิบัติแล้วอนุญาตตุลาการมักจะใช้กฎหมายภายในของ

⁶ พิชัยศักดิ์ ทรายากูร, อ้างแล้ว เชิงอรรถที่ 1 น. 36.

ประเทศที่ได้มีการอนุญาโตตุลาการขึ้น⁷

สำหรับการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ มีการเปิดโอกาสให้รัฐคู่พิพาทมีสิทธิเลือกบุคคลที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นอนุญาโตตุลาการได้เช่นกัน หากอนุญาโตตุลาการมีเพียงคนเดียวบุคคลนั้นต้องได้รับการแต่งตั้งร่วมกันของรัฐคู่พิพาท หรือหากว่ามีอนุญาโตตุลาการหลายคน รัฐคู่พิพาทมีสิทธิตั้งบุคคลเป็นอนุญาโตตุลาการได้ฝ่ายละเท่าๆ กัน หลังจากนั้นอนุญาโตตุลาการที่ถูกแต่งตั้งก็จะเลือกคนกลางขึ้นมาร่วมกันเป็นคณะอนุญาโตตุลาการ ซึ่งมักจะมีจำนวนเป็นเลขคี่ (จุดนี้เ็นเองที่ทำให้การอนุญาโตตุลาการต่างจากการไปขึ้นศาลโลก ซึ่งรัฐคู่พิพาทไม่สามารถเลือกผู้พิพากษาได้) นอกจากนี้ การทำคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศจะอาศัยหลักกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองเป็นหลัก

4. เมื่อคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการไม่ใช่คำพิพากษาแล้วจะนำไปบังคับใช้ได้จริงหรือไม่?

กรณีคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการการค้ำระหว่างประเทศ ซึ่งกระบวนการเกิดขึ้นจากความตกลงร่วมกันของคู่พิพาท ดังนั้นคู่พิพาทย่อมต้องผูกพันและดำเนินการตามคำชี้ขาด หากว่าคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ไม่ว่าจะป็นรัฐหรือเอกชน ไม่ยอมทำตามคำชี้ขาด กรณีเช่นนี้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งก็สามารถนำคำชี้ขาดนั้นไปที่ศาลภายในของรัฐที่เกี่ยวข้องบังคับคดีเพื่อนำทรัพย์สินมาชำระหนี้ได้

⁷ ปรากรณีย์ สิริพรโอบาส. “สถานะทางกฎหมายของวิสาหกิจที่มีผู้ถือหุ้นข้างมากเป็นไทย จัดตั้งขึ้นตามกฎหมายต่างประเทศ : ศึกษากรณี บริษัท ซี.พี. ลาว จำกัด.” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2554), น. 102.

คำถามที่ตามมาก็คือจะให้ศาลภายในของประเทศใดได้บ้างบังคับคดี
 เอากับทรัพย์สินตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ ปัญหานี้ถูกแก้ไขโดย
 อนุสัญญานิวยอร์ก ค.ศ. 1958 โดยให้คู่พิพาทสามารถนำเอาผลของคำชี้ขาด
 มายื่นฟ้องต่อศาลภายในของบรรดาประเทศต่างๆ หมายถึงว่า เพราะผลของ
 อนุสัญญา ดังกล่าว (หากว่ารัฐเจ้าของศาลนั้นมีพันธกรณีอยู่ตามอนุสัญญา)
 จึงทำให้ศาลของประเทศต่างๆ ผูกพันและมีหน้าที่ต้องยอมรับในคำชี้ขาดและ
 บังคับคดีตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ แม้จะไม่ได้มีกรอนุญาโตตุลาการ
 ในประเทศของตนก็ตาม⁸ ดังนั้นหากฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ทำตามคำชี้ขาด
 ก็สามารถนำคำชี้ขาดนั้นไปฟ้องต่อศาลภายในของประเทศที่มีพันธกรณีได้
 แต่หากว่าคำชี้ขาดดังกล่าวมีเหตุอันทำให้ศาลไม่อาจบังคับให้ได้ เช่น การ
 ยอมรับหรือการบังคับคำชี้ขาดจะเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม
 อันดีของประชาชน หรือองค์คณะตัดสินเกินคำขอ⁹ เป็นต้น ผลก็คือศาล
 ของประเทศที่ได้มีการร้องขอนั้นไม่ต้องบังคับตามคำชี้ขาดให้ โดยถือเป็น
 การเพิกถอนคำชี้ขาดหรือการทำลายคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการนั่นเอง¹⁰

ในส่วนของคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศนั้นโดยปกติ
 แล้ว เมื่อการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการเกิดขึ้นจากความปรารถนา
 ของรัฐคู่พิพาท ดังนั้นย่อมหมายถึงว่าเป็นการที่รัฐคู่พิพาทยินยอมผูกพันตน
 ตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการด้วย ยกเว้นว่า มีเหตุบางอย่างที่ทำให้รัฐ
 คู่พิพาทไม่ต้องผูกพันและปฏิบัติตามคำชี้ขาดนั้น ซึ่งมีผลทำให้คำชี้ขาดนั้น
 ไม่สมบูรณ์และคู่พิพาทไม่ต้องผูกพันตามคำชี้ขาด เช่น คณะอนุญาโตตุลาการ
 กระทำการเกินอำนาจหน้าที่ หรืออนุญาโตตุลาการคนใดคนหนึ่งประพฤติ

⁸ เฟ็งอ๋าง, น. 103

⁹ พิชัยศักดิ์ หรยางกูร, อ่างแล้ว เขิงอรรถที่ 1 น. 37

¹⁰ เฟ็งอ๋าง, น. 50

มิชอบ¹¹ เป็นต้นอย่างไรก็ตาม คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ จะถือเป็นที่สุดคือไม่สามารถอุทธรณ์ได้ เว้นแต่ว่า ได้มีการตกลงกันก่อนแล้ว ของรัฐคู่พิพาทให้สามารถอุทธรณ์คำชี้ขาดดังกล่าวได้ อีกคำถามหนึ่งที่ต้องตามมานั้นก็คือ หากรัฐคู่พิพาทไม่ยอมทำตามคำชี้ขาดผลจะเป็นอย่างไร กรณีแบบนี้กฎหมายระหว่างประเทศจะถือว่ารัฐคู่พิพาทนั้นต้องมีความรับผิดชอบในทางระหว่างประเทศ เนื่องจากไม่ทำตามหน้าที่ของตัวเองที่มีอยู่ต่อคำชี้ขาดนั่นเอง และหากไม่ทำตามคำชี้ขาดรัฐนั้นก็อาจถูกแรงกดดันจากประชาคมโลกอีกด้วย

5. แล้วมีการใช้อุญาโตตุลาการกันขึ้นจริงๆ หรือ? และเหตุใดจึงต้องให้ความสนใจ?

หลังจากที่ได้อ่านข้อคำถามคำตอบข้างต้นแล้ว ผู้อ่านคงคิดต่อไปว่า แล้วในปัจจุบันนี้มีความเป็นไปได้จริงในทางปฏิบัติหรืออย่างไร หากผู้อ่านมีคำถามเช่นนี้อยู่ในใจ แสดงว่าท่านลืมนวดหัวข่าวก่อนที่ผู้เขียนได้ยกมากล่าวไว้แล้วในตอนต้น ดังนั้น จึงขอยกตัวอย่าง ซึ่งก็คือกรณีของบริษัท วอลเตอร์ บาว จำกัด (Walter Bau) จริงๆ แล้ว สถานะของวอลเตอร์ บาว คือ ผู้รับเหมาจากประเทศเยอรมนี ซึ่งเคยถือหุ้นบริษัท ทางยกระดับดอนเมือง จำกัด (มหาชน) ผู้รับสัมปทานโทลล์เวย์ สัดส่วน 9.87% ยื่นฟ้องรัฐบาลไทยช่วงปี 2549 โดยอ้างว่าได้รับผลกระทบจากการที่รัฐบาลไทยผิดสัญญา ในโครงการก่อสร้างโทลล์เวย์ หลายประเด็น เช่น ขอให้ลดค่าผ่านทางเหลือ 20 บาท ตลอดสาย และมีมาตรการไม่ให้บริษัทปรับค่าผ่านทาง เป็นต้น

¹¹ จุมพต สายสุนทร, *อ้างแล้ว* *เชิงอรรถที่ 3* น. 448

ทั้งนี้ วอลเตอร์ บาว ได้ยื่นฟ้องรัฐบาลไทยผ่านกระบวนการอนุญา-
โตตุลาการระหว่างประเทศ ภายใต้ความตกลงเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครอง
การลงทุนระหว่างไทย-เยอรมนี ปี พ.ศ. 2545 โดยคณะอนุญาโตตุลาการมี
ที่ตั้งอยู่ ณ นครเจนีวา สวิตเซอร์แลนด์ แต่กระบวนการได้สวนดำเนินการ
ในฮ่องกง

อนุญาโตตุลาการได้มีคำชี้ขาดในวันที่ 1 กรกฎาคม 2552 ระบุว่ารัฐบาล
ไทยผิดพันกรณีภายใต้ความตกลงฯ และต้องชำระค่าชดเชย พร้อมทั้ง
ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีของฝ่ายวอลเตอร์ บาว รวมทั้งดอกเบี้ย

ในปี 2553 คณะทำงานของไทย ได้เสนอคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการ
ต่อศาลปกครองกลาง เพื่อเพิกถอนคำชี้ขาด แต่ศาลปกครองมีคำวินิจฉัย
ว่า คดีดังกล่าวไม่อยู่ในเขตอำนาจของศาลปกครอง ต่อมาผู้จัดการทรัพย์สินของ
บริษัทวอลเตอร์ บาว (เนื่องจากว่าบริษัทฯ ล้มละลาย) ได้ยื่นคำร้องต่อศาล
สหรัฐอเมริกาเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2553 เพื่อบังคับตามคำชี้ขาดอนุญา-
โตตุลาการโดยใช้สิทธิตามอนุสัญญานิวยอร์กว่าด้วยการยอมรับและบังคับตาม
คำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการที่ทำในต่างประเทศ ซึ่งไทยและสหรัฐ
เป็นภาคี โดยศาลสหรัฐได้ออกคำสั่งรับรองคำชี้ขาดและออกคำตัดสินว่า
ประเทศไทยต้องรับผิดชอบการจ่ายเงินตามที่คำชี้ขาดกำหนด ในกรณีที่ไทย
ไม่ชำระตามคำตัดสิน วอลเตอร์ บาว อาจขอให้ศาลบังคับเอากับทรัพย์สินของ
รัฐบาลไทยที่อยู่ในเขตอำนาจได้

หลังจากนั้นกรณีวอลเตอร์ บาว ถูกนำเข้าสู่ที่ประชุม ครม. รัฐบาลอภิสิทธิ์
เวชชาชีวะ เป็นเรื่องด่วน เมื่อวันที่ 18 พ.ศ. 2553 รายงานที่ประชุม
ครม. ระบุว่า บริษัทวอลเตอร์ บาว ได้ดำเนินการ 2 แนวทาง คือ

1. ทำหนังสือถึงรัฐบาลเยอรมันเพื่อขอความคุ้มครอง และทางรัฐบาล
เยอรมันได้ทำหนังสือสอบถามมายังกระทรวงการต่างประเทศของไทย เรื่อง
การชำระหนี้

2. ทำเรื่องฟ้องต่อศาลนิวยอร์ก ให้ศาลออกคำสั่งบังคับให้รัฐบาลไทยดำเนินการตามคำชี้ขาดของคณะอนุญาโตตุลาการ และให้ออกคำสั่งไปทั่วโลก เพื่อให้สามารถยึดทรัพย์สินของรัฐบาลไทยมาชำระหนี้

ท้ายสุดจึงนำไปสู่การอายัดเครื่องบิน ที่สนามบินมิวนิค โดยคำสั่งของศาลเยอรมัน ซึ่งทางรัฐบาลไทยอ้างว่าเป็นทรัพย์สินส่วนพระองค์ของสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ไม่ใช่ทรัพย์สินของรัฐบาลไทย (สรุปส่วนหนึ่งจาก “เปิดแฟ้มคดี ‘วอลเตอร์ บาว’ ยึดเยื่อ 5 รัฐบาล หนี้ 30 ล้านยูโร เยอรมันอายัดเครื่องบินไทย” : มติชนออนไลน์ 14 กรกฎาคม 2554)

กรณีจากเรื่องดังกล่าวนี้คงพอจะทำให้เราๆ ท่านๆ เห็นความสำคัญของการอนุญาโตตุลาการไม่มากนักน้อย เพราะหากลองนึกเล่นๆ ดูว่าในกรณีนี้ หากรัฐไทยไม่อาจต่อสู้ในทางใดๆ เพื่อเพิกถอนคำชี้ขาดได้แล้ว ผลก็คือรัฐบาลไทยต้องทำตามคำชี้ขาดดังกล่าว คือ ชำระหนี้ให้กับบริษัทวอลเตอร์ บาว จำกัด ซึ่งเงินที่ต้องชำระดังกล่าวก็มาจากส่วนหนึ่งของงบประมาณแผ่นดิน ซึ่งก็มาจากเงินภาษีของเราๆ ท่านๆ ที่จ่ายกันอยู่นี่เอง หรืออาจจะคิดต่อไปอีกว่า หากรัฐบาลไทยและรัฐบาลของประเทศเพื่อนบ้านของเรานี้ ขอให้มีการระงับข้อพิพาทในเรื่องเขตแดน โดยไม่นำคดีขึ้นสู่ศาลโลก แต่กลับอาศัยการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการ ซึ่งไม่ว่าผลของคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการจะออกมาเช่นไรรัฐไทยย่อมต้องผูกพันและดำเนินการตามคำชี้ขาดนั้น อย่างไรก็ตาม กฎหมายระหว่างประเทศยังเปิดช่องให้รัฐบาลไทยสามารถโต้แย้งคำชี้ขาดได้ เช่น การโต้แย้งเรื่องอนุญาโตตุลาการไม่มีอำนาจในการพิจารณา

ท้ายสุดนี้ ผู้อ่านคงสิ้นข้อกังขาในประเด็นหลักใหญ่สำคัญที่ว่า แล้วการอนุญาโตตุลาการนี้กระทบกับชีวิตของเราๆ ท่านๆ ได้อย่างไร

องค์การระหว่างประเทศ คือ อะไร?

วิศรุต สำลีอ่อน *

1. ความนำ

เชื่อว่าท่านผู้อ่านส่วนใหญ่คงเคยได้ยินได้รู้จักชื่อ “ยูเอ็น” (United Nations หรือ UN) หรือ “อาเซียน” (ASEAN) กันมาบ้าง และบางท่านก็ทราบอีกด้วยว่าชื่อเหล่านี้คือชื่อของ “องค์การระหว่างประเทศ” (International Organization) และจากการที่ประเทศไทยได้เข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับองค์การระหว่างประเทศมากมายเช่นนี้ย่อมทำให้การกระทำต่างๆ ขององค์การระหว่างประเทศเข้ามามีผลกระทบต่อประชาชนคนไทยได้ในทางใดทางหนึ่ง บทความนี้จึงเขียนขึ้นโดยมีเป้าหมายให้ผู้อ่านทั่วไปที่ไม่ใช่นักกฎหมายระหว่างประเทศได้ทราบว่าองค์การระหว่างประเทศคืออะไร? เกิดขึ้นได้อย่างไร? และเกิดมาเพื่ออะไร? ประเทศไทยต้องเคารพเชื่อฟังองค์การระหว่างประเทศหรือไม่? และองค์การระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับประเทศไทยและคนไทยอย่างไร?

2. องค์การระหว่างประเทศคืออะไร และมาจากไหน?

องค์การระหว่างประเทศ (International Organization) เป็นรูปแบบหนึ่งของ “บุคคลในทางกฎหมายระหว่างประเทศ” ซึ่งเกิดขึ้นจาก

---

* อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต นิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่างประเทศ และนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ อีเมล zero051@hotmail.com

ความตกลงของรัฐตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป เพื่อจัดตั้งองค์การความร่วมมือระหว่างรัฐที่มีตัวตน หรือมี “สภาพบุคคล” แยกต่างหากจากรัฐ¹ เสมือนเป็นสมาคมของรัฐ² ซึ่งคล้ายกับกรณีกฎหมายภายใน ที่ประชาชนรวมตัวกันก่อตั้งห้างหุ้นส่วน หรือบริษัท ซึ่งมีสถานะเป็น “นิติบุคคล” แยกต่างหากจากตัวผู้ก่อตั้ง³ และการมีสภาพบุคคลขององค์การระหว่างประเทศนี้ย่อมมีอยู่ทั้งในกฎหมายภายในของรัฐที่เป็นสมาชิก และในกฎหมายระหว่างประเทศ เช่น ในกฎหมายไทย ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสหประชาชาติ และทบวงการชำนัญพิเศษในประเทศไทย พ.ศ. 2504 ได้รับรองว่าสหประชาชาติ (ยูเอ็น) และองค์กรต่างๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นนิติบุคคลและให้ถือว่ามีภูมิลำเนาในประเทศไทย⁴ ส่วนในกฎหมายระหว่างประเทศนั้นเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป

---

¹ องค์การระหว่างประเทศที่จะมี “สภาพบุคคล” ได้จะต้องเป็น “องค์การระหว่างรัฐบาล” (Intergovernmental Organization) ที่เกิดจากความตกลงระหว่างรัฐเท่านั้น ส่วนองค์การระหว่างประเทศที่มีได้เกิดจากความตกลงระหว่างรัฐ ที่รู้จักกันในชื่อ “องค์การที่มีได้ก่อตั้งขึ้นโดยรัฐบาล หรือ เอ็นจีโอ” (Non-governmental Organization หรือ NGOs) นั้น ยังเป็นที่ถกเถียงกันอยู่ว่ามีสภาพบุคคลตามกฎหมายระหว่างประเทศหรือไม่ โปรดดู จุมพต สายสุนทร, *กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม 1*, พิมพ์ครั้งที่ 6, (กรุงเทพฯ : วิทยุชน, 2549), น. 195.

² ชุมพร บัจจุสานนท์, *เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายระหว่างประเทศ หน่วยที่ 9*, พิมพ์ครั้งที่ 5, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2551), น. 10.

³ ในระดับความเข้าใจเบื้องต้น การเปรียบเทียบว่าองค์การระหว่างประเทศมีความคล้ายคลึงกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้น เป็นเรื่องที่จะยอมรับได้ แต่ที่แท้จริงแล้วองค์การระหว่างประเทศกับห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นมีความแตกต่างกันในรายละเอียดมาก เนื่องจากห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทนั้นเป็นการรวมตัวกันของปัจเจกบุคคลเพื่อประโยชน์ในเชิงธุรกิจ แต่องค์การระหว่างประเทศนั้นมีจุดประสงค์ในการดำเนินงานที่หลากหลาย อาจเป็นไปเพื่อการเศรษฐกิจ ความมั่นคง การคุ้มครองสิทธิมนุษยชน หรือหลายวัตถุประสงค์พร้อมกันได้ ดังนั้นการทำความเข้าใจกฎหมายองค์การระหว่างประเทศโดยเทียบเคียงจากกฎหมายห้างหุ้นส่วนหรือบริษัทจึงเป็นสิ่งที่ไม่พึงกระทำ

⁴ พระราชบัญญัติคุ้มครองการดำเนินงานของสหประชาชาติและทบวงการชำนัญพิเศษในประเทศไทย พ.ศ. 2504 มาตรา 4 (1) และมาตรา 5 (1)

ว่าองค์การระหว่างประเทศมีสภาพบุคคลที่สามารถมีสิทธิหน้าที่ได้เช่นเดียวกับรัฐ⁵ อีกทั้งศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือศาลโลก (International Court of Justice หรือ ICJ) ยังได้รับรองแนวคิดเช่นนี้ไว้ในความเห็นแนะนำของคดีการชดใช้ค่าเสียหายที่ได้รับเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ขององค์การสหประชาชาติ (คดีเคาท์ เบอร์นาโดตต์)⁶ ที่โด่งดังอีกด้วย

การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศนั้น โดยทั่วไปแล้วมักเกิดจากการที่รัฐเข้ามาตกลงทำสัญญาระหว่างประเทศ หรือทำสนธิสัญญาเพื่อก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้น แต่ในบางกรณี องค์การระหว่างประเทศอาจเกิดขึ้นจากมติของที่ประชุมระหว่างประเทศก็ได้

1) การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศโดยสนธิสัญญา ถือเป็นวิธีการที่นานาประเทศนิยมใช้ในการก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ โดยอาศัยสนธิสัญญาพหุภาคีอันเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศหลายฝ่ายเพื่อกำหนดสิทธิหน้าที่ของแต่ละรัฐที่จะเข้ามาเป็นสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศ ตลอดจนสิทธิหน้าที่และการดำเนินงานของตัวองค์การระหว่างประเทศนั่นเอง สนธิสัญญานี้เรียกว่า “ตราสารก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ” ซึ่งตราสารก่อตั้งนี้อาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ตราสารก่อตั้งองค์การสหประชาชาติ เรียกว่า “กฎบัตรสหประชาชาติ” (Charter of the United Nations) ตราสารก่อตั้งขององค์การอาเซียนก็เรียกว่า “กฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) ส่วนตราสารก่อตั้งของสหภาพยุโรปจะเรียกว่า

⁵ Hans Smit, Lori Fisler Damrosch, Louis Henkin and Sean D. Murphy, *International Law Cases and Materials*, 5th edition, (St.Paul: West Publishing, 2009), p.408.

⁶ Advisory Opinion on Reparation for Injuries Suffered in the Services of the United Nations (Count Bernadotte Case), see I.C.J. Report (1949), pp. 171–200.

“สนธิสัญญาก่อตั้งสหภาพยุโรป” (Treaty on European Union หรือ TEU) เป็นต้น ดังนั้น ทรสารก่อตั้งนี้จึงถือว่าเป็นเอกสารสำคัญที่สามารถบอกเล่ารายละเอียดต่างๆ ขององค์การระหว่างประเทศนั้นๆ ได้

2) การก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศโดยข้อมติที่ประชุมระหว่างประเทศ กล่าวคือในที่ประชุมระหว่างประเทศที่มีการจัดขึ้นตามวาระต่างๆ นั้น อาจมีมติร่วมกันของรัฐผู้เข้าร่วมการประชุมให้มีการจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้น เพื่อประสานความร่วมมือระหว่างกันให้แน่นแฟ้นและมีการทำงานร่วมกันอย่างเป็นกิจลักษณะโดยไม่ต้องจัดทำ “ตราสารก่อตั้ง” ก็ได้ องค์การระหว่างประเทศที่คนไทยรู้จักดีหลายองค์การก็ถือกำเนิดขึ้นด้วยวิธีนี้ เช่น กลุ่มโอเปก (OPEC)⁷ ที่เกิดจากการประชุมของประเทศผู้ค้าน้ำมันรายใหญ่ 5 ประเทศ ในปี ค.ศ. 1971 หรือองค์การพัฒนาอุตสาหกรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Industrial Development Organization หรือ UNIDO) ซึ่งเกิดจากมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติ⁸

3. อำนาจขององค์การระหว่างประเทศมีขอบเขตเพียงใด?

แม้ว่าจะเป็นบุคคลในทางระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน แต่การใช้อำนาจของรัฐกลับเป็นอิสระมากกว่าองค์การระหว่างประเทศ ที่มาของอำนาจของรัฐมาจากอำนาจอธิปไตยอันเป็นอิสระ ส่วนองค์การระหว่างประเทศนั้น แม้จะสามารถทำความตกลงระหว่างประเทศ เรียกร้องค่าเสียหายที่เกิดขึ้นต่อองค์การ หรืออ้างเอกสิทธิ์และความคุ้มกันได้เช่นเดียวกับรัฐ แต่เนื่องจาก

⁷ ชื่ออย่างเป็นทางการคือ “องค์การของประเทศผู้ส่งน้ำมันเป็นสินค้าออก” (Organization on the Petroleum Exporting Countries หรือ OPEC)

⁸ United Nations General Assembly Resolution 2152 session 21 United Nations Industrial Development Organization ลงวันที่ 17 November 1967

ก่อตั้งขึ้นตามสนธิสัญญา จึงมีขอบเขตแห่งอำนาจเพียงเพื่อปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ที่ได้ระบุไว้ในตราสารก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศเท่านั้น⁹ ส่วนรายละเอียดแห่งขอบเขตอำนาจขององค์การระหว่างประเทศแต่ละองค์การย่อมแตกต่างกันไปตามแต่จุดมุ่งหมายที่รัฐสมาชิกได้ร่วมกันกำหนดไว้เมื่อคราวจัดทำตราสารก่อตั้ง เช่น จุดมุ่งหมายขององค์การสหประชาชาติโดยสรุป คือ การรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศ ป้องกันและขจัดภัยที่อาจคุกคามต่อสันติภาพตามแนวทางสันติวิธี ตลอดจนจัดตั้งวิธีการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศ¹⁰ เป็นต้น ซึ่งหากพิจารณาในแง่นี้เราอาจแบ่งองค์การระหว่างประเทศออกได้เป็น 2 ประเภท

1) **องค์การระหว่างประเทศลักษณะนานาชาติ (International Organization)** เป็นองค์การระหว่างประเทศในรูปแบบสมาคมของรัฐที่บรรดารัฐสมาชิกเข้ามาร่วมมือกันด้วยความสมัครใจและยอมรับกฎข้อบังคับต่างๆ ในตราสารก่อตั้งในอันที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การร่วมกัน องค์การระหว่างประเทศประเภทนี้จะรับหน้าที่เป็นสื่อกลางหรือเป็นที่ประชุมระหว่างรัฐ เพื่อให้รัฐสมาชิกได้เข้ามาร่วมเจรจาและแก้ไขปัญหาต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งองค์การระหว่างประเทศส่วนใหญ่ในโลก รวมถึงสหประชาชาติ หรือแม้แต่อาเซียน จะเป็นองค์การในลักษณะเช่นนี้

2) **องค์การระหว่างประเทศลักษณะเหนือชาติ (Supranational Organization)** เป็นองค์การระหว่างประเทศที่เกิดจากความร่วมมือระหว่าง

⁹ แต่มีได้หมายความว่าองค์การระหว่างประเทศจะมีอำนาจเพียงเท่าที่ข้อความในตราสารก่อตั้งระบุไว้ องค์การระหว่างประเทศยังมีอำนาจโดยปริยายเพื่อกระทำการอันจำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานขององค์การระหว่างประเทศบรรลุเป้าหมายได้ โปรดดู Rahmatullah Khan, *Implied Powers of the United Nations*, (Delhi : Oxford Printcraft India, 1970), pp. 72-73.

¹⁰ สรุปจากกฎบัตรสหประชาชาติ ข้อ 1

ประเทศในระดับที่แน่นแฟ้นอย่างมาก โดยมีการดำเนินงานเป็นอิสระอย่างชัดเจน และอำนาจอธิปไตยของรัฐสมาชิกบางส่วนจะถูกดึงไปเป็นอำนาจขององค์การ เพื่อแลกกับผลการดำเนินงานที่รวดเร็ว จริงจัง และเป็นรูปธรรม ในปัจจุบันเห็นจะมีเพียงสหภาพยุโรป (European Union หรือ EU) เท่านั้นที่เป็นองค์การระหว่างประเทศเหนือชาติ เนื่องจากองค์การย่อยต่างๆ ของสหภาพยุโรปสามารถกำหนดนโยบายและตัดสินใจแทนรัฐสมาชิกได้โดยอิสระ ทั้งนี้เพื่อปกป้องผลประโยชน์โดยรวมของสหภาพยุโรป¹¹

ลักษณะขององค์การระหว่างประเทศยังสามารถเป็นตัวชี้วัดถึงผลทางกฎหมายของข้อมติขององค์การระหว่างประเทศได้อีกด้วยว่าจะมีผลบังคับในทางกฎหมายเพียงใด ซึ่งจะได้กล่าวในหัวข้อต่อไป

4. รัฐสมาชิกจะต้องทำตามคำสั่งหรือข้อมติขององค์การระหว่างประเทศหรือไม่?

ข้อมติ (Resolution) ขององค์การระหว่างประเทศ คือ การแสดงเจตนารมณ์ขององค์การระหว่างประเทศเป็นลายลักษณ์อักษร ตามกระบวนการที่ตราสารก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศนั้นได้ระบุเอาไว้¹² ข้อมติขององค์การระหว่างประเทศอาจมีชื่อเรียกแตกต่างกันออกไป เช่น ข้อบังคับ ข้อเสนอแนะ คำสั่ง คำวินิจฉัย ฯลฯ ซึ่งไม่ว่าจะมีชื่ออย่างไรก็ล้วนเป็น “ข้อมติ” ทั้งสิ้น ปัญหาที่มักสงสัยกันมากที่สุดก็คือข้อมติดังกล่าวจะมีผลผูกพันรัฐสมาชิกหรือไม่ รัฐสมาชิกสามารถเลือกที่จะไม่ปฏิบัติตามข้อมติที่ตนไม่ประสงค์จะปฏิบัติได้หรือไม่

¹¹ อภิญา เลื่อนฉวี, กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมือง, พิมพ์ครั้งที่ 4, (กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต, 2551), น.116.

¹² ชุมพร บัจจุสานนท์, *อ้างแล้วเชิงอรรถที่ 3*, น. 49.

หากจะตอบอย่างตรงไปตรงมาก็คงต้องตอบว่า “บางครั้งก็ต้องปฏิบัติตาม บางครั้งก็ไม่ต้อง” ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับตราสารก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศนั้นว่าจะกำหนดไว้อย่างไร ประกอบกับข้อพิจารณาว่าองค์การระหว่างประเทศนั้นเป็นองค์กรลักษณะนานาชาติหรือเหนือชาติ กล่าวคือ หากเป็นองค์การระหว่างประเทศนานาชาติ ข้อมติส่วนใหญ่มักไม่มีผลผูกพันรัฐสมาชิก หรืออาจมีผลผูกพันแต่ตราสารก่อตั้งอาจเปิดช่องให้รัฐสมาชิกสามารถตั้งข้อสงวนเพื่อไม่ต้องปฏิบัติตามข้อมติดังกล่าวได้ แต่หากเป็นข้อมติขององค์การระหว่างประเทศลักษณะเหนือชาติ ข้อมติจะมีผลผูกพันรัฐสมาชิกได้โดยตรง อีกทั้งองค์การยังมีอำนาจที่จะบังคับรัฐสมาชิกให้ปฏิบัติตามข้อมตินั้นได้และไม่เปิดช่องให้มีการตั้งข้อสงวนอีกด้วย¹³ เช่น ในกรณีขององค์การสหประชาชาตินั้น คำวินิจฉัยของคณะมนตรีความมั่นคง (องค์กรหนึ่งของยูเอ็น) ถือเป็นข้อมติที่รัฐสมาชิกจะต้องปฏิบัติตาม แต่หากเป็นคำวินิจฉัยของสมัชชาใหญ่ ไม่ถือเป็นข้อมติที่ต้องปฏิบัติตาม¹⁴ ขณะที่ข้อมติของสหภาพยุโรป (อียู) ซึ่งสามารถแบ่งแยกได้เป็น 4 ประเภทนั้น บางประเภท เช่น ข้อบังคับ (Regulation) ข้อกำหนด (Directive) คำวินิจฉัย (Decision) จะมีสภาพบังคับต่อรัฐสมาชิกอียู แต่หากเป็นคำแนะนำ (Recommendation) จะเป็นเพียงแนวทางปฏิบัติที่รัฐสมาชิกจะเลือกทำหรือไม่ก็ได้ ส่วนในกรณีของอาเซียนนั้น ผลทางกฎหมายของมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) ส่วนใหญ่มักเป็นเพียง “แนวทางปฏิบัติเชิงนโยบาย” (policy

¹³ Ian Brownlie, *Principles of Public International Law*, 5th edition, (New York : Oxford University Press, 1998), p.690.

¹⁴ แม้การไม่ทำตามคำวินิจฉัยของสมัชชาใหญ่จะไม่ถือว่าเป็นการละเมิดกฎบัตรสหประชาชาติก็ตาม แต่รัฐที่เพิกเฉยต่อข้อมติของสมัชชาใหญ่มักถูกคว่ำบาตรจากประชาคมโลก ดังนั้น แม้จะไม่มีคำบังคับทางกฎหมาย แต่ข้อมติของสมัชชาใหญ่ก็มักสร้างแรงกดดันทางการเมืองระหว่างประเทศได้เสมอ นอกจากนี้ ในบางกรณีข้อมติดังกล่าวอาจได้รับการยอมรับปฏิบัติและก่อตัวเป็นจารีตประเพณีระหว่างประเทศต่อไปได้

guidance) ซึ่งไม่มีผลผูกพันรัฐสมาชิก แม้จะมีคณะมนตรีประชาคมอาเซียน ตรวจสอบการบังคับใช้ของมติที่ประชุมสุดยอดอาเซียนอยู่ก็ตาม¹⁵ ดังนั้น การปฏิบัติตามข้อมติของอาเซียนนั้นจึงต้องอาศัยความสมัครใจและการร่วมแรงร่วมใจกันของรัฐสมาชิกอาเซียนในการผลักดันข้อมติของอาเซียน ให้มีผลสัมฤทธิ์ขึ้น

5. สรุปสุดท้าย องค์การระหว่างประเทศเกี่ยวข้องกับประเทศไทยและคนไทย?

จากที่ได้นำเสนอมาทั้งหมด จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างองค์การระหว่างประเทศกับรัฐสมาชิกนั้นอยู่ภายใต้แนวการปฏิบัติที่ถ้อยที่ถ้อยอาศัย และมีเจตนาดีต่อกัน¹⁶ รัฐได้รับประโยชน์จากการดำเนินงานขององค์การระหว่างประเทศ ส่วนองค์การเองก็ดำรงอยู่ได้ด้วยแรงสนับสนุนจากรัฐ ปัจจุบันมีองค์การระหว่างประเทศมากมายที่ประเทศไทยเข้าร่วมเป็นสมาชิก อาทิ ยูเนสโก (UNESCO) องค์การการค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) อาเซียน (ASEAN) สหประชาชาติ (United Nations) ฯลฯ ผลจากการนี้ทำให้ประเทศไทยเป็นที่รู้จักและได้รับการยอมรับในสังคมโลก แต่ประเทศไทยก็ต้องผูกพันตามข้อกำหนดที่วางไว้ในตราสารก่อตั้งองค์การระหว่างประเทศ ดังนั้นหากมีผลการดำเนินงานขององค์การระหว่างประเทศผ่านทางข้อมติ (ไม่ว่าจะมีสภาพบังคับหรือไม่) มายังประเทศไทย ประเทศไทยในฐานะรัฐสมาชิกที่ดีขององค์การระหว่างประเทศนั้นก็ควรจะต้องปฏิบัติตามข้อมติดังกล่าว การปฏิบัติตามข้อมติอาจทำได้ในรูปแบบของ

¹⁵ กฎบัตรอาเซียน ข้อ 7 และข้อ 9

¹⁶ Ray August, *Public International Law*, (Englewood Cliffs, Prentice Hall, 1995), p. 156.

การวางนโยบายของรัฐ การบัญญัติหรือแก้ไขกฎหมายไทยให้สอดคล้องกับ
ข้อมตินั้นๆ มีนิติการณ์หลายกรณี “ได้เกิดขึ้น” และ “จะเกิดขึ้น” จากการ
ที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกองค์การระหว่างประเทศ เช่น การลดพิกัดภาษี
ศุลกากรซึ่งเป็นผลดีต่อผู้นำเข้าสินค้าและผู้บริโภคตามข้อมติขององค์การ
การค้าโลก (World Trade Organization หรือ WTO) การคุ้มครองแรงงาน
และสภาพการทำงานตามข้อมติขององค์การแรงงานระหว่างประเทศ
(International Labor Organization หรือ ILO) การเปิดเสรีด้านการค้า
การลงทุนและการบริการตามกรอบประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN
Economic Community หรือ AEC) ในปี พ.ศ. 2558 ดังนี้แล้วเรื่องราวของ
องค์การระหว่างประเทศจึงไม่ใช่เรื่องไกลตัว การดำเนินงานใดๆ ขององค์การ
ระหว่างประเทศย่อมมีผลกระทบต่อประเทศไทยและประชาชนชาวไทยทุกคน
ไม่ว่าทางใดก็ทางหนึ่ง

ประชาคมอาเซียน : มองอนาคต ของประเทศไทยและเพื่อนบ้าน?

วิทยา พองวาสนาส่ง *

ความนำ

คำว่า “อาเซียน” (ASEAN) เป็นคำที่ประชาชนไทยเริ่มได้ยินหรือพบเห็นบ่อยขึ้นในระยะเวลาที่ผ่านมา โดยหน่วยงานราชการของไทยหลายหน่วย รวมถึงบริษัทเอกชนต่างๆ ในประเทศไทย ต่างพูดถึงอาเซียนกันอย่างมาก และดูเหมือนว่า หลายฝ่ายกำลังพยายามแนะนำ และชี้ให้ประชาชนทั่วไปเห็นว่า อาเซียน เป็นเรื่องสำคัญที่ประชาชนไทยทุกคนควรจะต้องรู้ และเข้าใจ

ทำไมต้องรู้จักอาเซียน?

“อาเซียน” (ASEAN) ก่อตั้งขึ้นเมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ. 1967 (พ.ศ. 2510) หรือกว่า 44 ปีมาแล้ว ณ วังสราญรมย์ ซึ่งเป็นที่ตั้งของกระทรวงการต่างประเทศของไทยในขณะนั้น โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศต่างประเทศของอินโดนีเซีย ประเทศมาเลเซีย ประเทศฟิลิปปินส์ ประเทศสิงคโปร์ และประเทศไทย ได้เดินทางมาลงนามใน “ปฏิญญากรุงเทพฯ” (Bangkok Declaration) ซึ่งเป็นเอกสารเพื่อการจัดตั้งสมาคมความร่วมมือในระดับภูมิภาคของประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายใต้ชื่อ “สมาคมประชาชาติ

---

* รองกรรมการบริหาร บริษัทสำนักภาษี เคพีเอ็มจี ภูมิภาค จ้ากัด เนติบัณฑิตไทย นิติศาสตรมหาบัณฑิต และนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์. อีเมล withaya@kpmg.co.th

แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” (Association of South East Asian Nations หรือ ASEAN) ทั้งนี้ท่านอดีตรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของไทย ท่านพันเอก ดร.ถนัด คอมันตร์ เป็นบุคคลแรกที่ใช้คำว่า “อาเซียน” (ASEAN) ซึ่งยังคงใช้อยู่จนปัจจุบัน

จาก 5 ประเทศสมาชิกเริ่มต้น ปัจจุบันอาเซียนมีสมาชิกทั้งสิ้น 10 ประเทศ โดยเรียงลำดับการเข้าเป็นสมาชิกดังนี้ ประเทศบรูไนดารุสซาลาม เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 6 เมื่อวันที่ 8 มกราคม ค.ศ. 1984 (พ.ศ. 2527) ประเทศเวียดนาม เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 7 เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม ค.ศ. 1995 (พ.ศ. 2538) ประเทศลาวและพม่า เข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 8 และ 9 ตามลำดับ เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 (พ.ศ. 2540) และประเทศกัมพูชาเข้าเป็นสมาชิกลำดับที่ 10 เมื่อวันที่ 30 เมษายน ค.ศ. 1999 (พ.ศ. 2542)

หากท่านทั้งหลายจะได้สังเกตจากผู้คนรอบข้าง หรือผู้คนทั่วไปที่ได้มีโอกาสพบปะพูดคุย จะพบว่าหากเอ่ยถึง “อาเซียน” ผู้คนทั่วไปจะนึกถึงการแข่งขันกีฬาซีเกมส์ (SEA Games) ที่มีสมาชิกซึ่งเป็นประเทศที่อยู่ใกล้ๆ กัน ส่งนักกีฬาของตนมาแข่งขันกับประเทศอื่นๆ เพื่อมุ่งหวังต่อการสร้างสัมพันธภาพระหว่างกันและการพัฒนาการกีฬาในชาติของตน ซึ่งคงไม่แปลกที่คนทั่วไปจะคิดเช่นนั้นเพราะเหตุว่าการแข่งขันกีฬาซีเกมส์เป็นการแข่งขันที่ไตรีเริ่มและดำเนินการจัดการแข่งขันอย่างต่อเนื่องเรื่อยมาเป็นระยะเวลาานประกอบกับทุกๆ ครั้งที่มีการแข่งขันก็จะมี การประชาสัมพันธ์กันอย่างมากมาย ทำให้ผู้คนให้ความสนใจและรับรู้ถึงการแข่งขันกีฬาดังกล่าว

แต่หากตั้งคำถามต่อไปว่า ท่านทั้งหลายรู้หรือไม่ว่า “อาเซียน” จะทำการรวมตัวกันเป็น “ประชาคม” (community) ในอนาคตอันใกล้นี้แล้วเป็นที่เชื่อได้ว่าหลายท่านจะมีข้อสงสัยขึ้นในทันทีว่าทำไมจะต้องรวมเป็นประชาคม ก็ในเมื่อปัจจุบันประเทศต่างๆ ในอาเซียนเองก็มีความสัมพันธ์ทางการทูตกันอยู่แล้ว หลายท่านอาจมีข้อสงสัยยิ่งไปกว่านั้นว่าอาเซียน

จะรวมกันเป็นประชาคมได้อย่างไร ในเมื่อปัจจุบันบางประเทศยังคงตั้งหน้าตั้งตาจะรบกับประเทศเพื่อนบ้านอยู่เลย แม้กระทั่งยิ่งปืนใหญ่ใส่กันก็ยังมี แล้วอย่างนี้จะไปรวมกันเป็นประชาคมได้อย่างไร

ทำไมต้องอาเซียนต้องเป็นประชาคม?

นับตั้งแต่อาเซียนได้ถูกก่อตั้งขึ้นมา อาเซียนได้มีการพัฒนาขึ้นเป็นลำดับ และประเทศต่างๆ ได้ให้ความร่วมมือกันในหลายๆ ด้าน ได้แก่ ด้านความมั่นคง วัฒนธรรม และที่ขาดไม่ได้ซึ่งนับว่าเป็นประเด็นสำคัญ (highlight) ของการร่วมมือกันระหว่างประเทศต่างๆ ก็คือเรื่องเศรษฐกิจ อาเซียนได้มีการจัดทำ “เขตการค้าเสรีอาเซียน” (ASEAN Free Trade Agreement หรือ AFTA) โดยได้เริ่มดำเนินการตั้งตั้งแต่ปี ค.ศ. 1992 (พ.ศ. 2535) เพื่อมุ่งหวังการเจรจาเพื่อเปิดตลาดการค้า การบริการ และการลงทุนในอาเซียน

อย่างไรก็ดีแม้ประเทศในอาเซียนส่วนใหญ่จะเป็นประเทศที่กำลังพัฒนาค่อนข้างไปทางประเทศที่มีการพัฒนาอย่างช้า แต่ทว่าด้วยประชากรประมาณ 600 ล้านคน ประกอบกับประเทศส่วนใหญ่ในอาเซียนยังมีทรัพยากรที่ค่อนข้างอุดมสมบูรณ์กว่าประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ของโลก จึงเป็นเหตุให้อาเซียนได้รับความสนใจจากประเทศในภูมิภาคต่างๆ รวมถึงบริษัทและนักลงทุนต่างภูมิภาคที่ต้องการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากอาเซียน และด้วยปัจจัยจากนอกภูมิภาคที่นับวันแต่จะมีมากขึ้นตามกระแสโลกาภิวัตน์ (globalization) หรือกระแสโลกยุคดิจิทัล (digital) ทำให้เกิดการแข่งขันที่ทวีความรุนแรงมากขึ้นในโลก โดยเฉพาะด้านการค้าและด้านเศรษฐกิจ ทำให้อาเซียน เห็นความสำคัญของการร่วมมือกัน พึ่งพาอาศัยกัน และการอยู่ใกล้ชิดกันมากขึ้น ซึ่งจะส่งผลให้อาเซียนมีความเข้มแข็งและมีอำนาจต่อรองในเวทีโลก ภายใต้แนวคิดที่ว่าเมื่ออาเซียนเข้มแข็ง ประเทศต่างๆ ในอาเซียนก็จะเข้มแข็งตามไปด้วย

จุดก่อเกิด “ประชาคมอาเซียน”

ประชาคมอาเซียน มีจุดก่อเกิดจากการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 9 เมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 (พ.ศ. 2546) ที่เมืองบาหลี (Bali) ประเทศอินโดนีเซีย โดยผู้นำประเทศต่างๆ ของอาเซียนได้ลงนามในปฏิญญาว่าด้วยความร่วมมืออาเซียน (Declaration of ASEAN Concord II หรือ Bali Concord II) เห็นชอบให้มีการจัดตั้งประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ขึ้นภายในปี ค.ศ. 2020 (พ.ศ. 2563)¹

ต่อมาในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน ครั้งที่ 12 เมื่อเดือนมกราคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ที่เมืองเซบู (Cebu) ประเทศฟิลิปปินส์ ผู้นำจากประเทศต่างๆ ในอาเซียนเห็นชอบให้เร่งรัดเป้าหมายการจัดตั้งประชาคมอาเซียนให้เร็วขึ้นเป็นภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) โดยมุ่งหวังให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนอย่างเป็นรูปธรรมโดยเร็ว สามารถรับผลประโยชน์จากการเปิดเสรีในด้านต่างๆ ระหว่างกัน ก่อนการเปิดตลาดให้กับประเทศคู่เจรจาภายนอกภูมิภาค เช่น ประเทศจีน ประเทศญี่ปุ่น และประเทศเกาหลีใต้ เป็นต้น รวมถึงการร่วมมือกันเพื่อสร้างศักยภาพสำหรับคานอำนาจประเทศที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจใหม่ๆ เช่น ประเทศจีน และประเทศอินเดีย

ขอบเขตของความร่วมมือ

ความร่วมมือของประชาคมอาเซียน ประกอบไปด้วยความร่วมมือ 3 ด้าน ได้แก่

---

¹ ผู้อ่านสามารถทำความรู้จักประชาคมอาเซียนเพิ่มเติมได้จากการศึกษา “กฎบัตรอาเซียน” (ASEAN Charter) ภูมิภาคผนวกที่ 2

1. ความร่วมมือด้านความมั่นคง หรือที่เรียกว่า “ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน” (ASEAN Political Security Community หรือ APSC)

ได้แก่ความร่วมมือด้านความมั่นคง และมุ่งหวังให้สมาชิกอาเซียน ไม่เพียงแต่เฉพาะในระดับประเทศหรือระดับรัฐบาล แต่รวมถึงประชากรของอาเซียนทุกคน สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสันติสุข และมีความมั่นคงในชีวิต โดยจะต้องร่วมกันหาแนวทางป้องกันข้อพิพาท แก้ไขข้อพิพาท ยุติข้อพิพาท ที่เกิดขึ้น หรืออาจเกิดขึ้นในภูมิภาค ร่วมมือกันต่อต้าน และป้องกันอาชญากรรม และภัยคุกคามในรูปแบบต่างๆ เช่น การก่อการร้าย การลักลอบค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ และอาชญากรรมข้ามชาติต่างๆ รวมถึงความร่วมมือทางทะเล ทั้งนี้ความร่วมมือดังกล่าวจะไม่กระทบกระเทือนต่อความเป็นอิสระของประเทศต่างๆ ในอาเซียนต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศ และความร่วมมือทางทหารกับประเทศนอกอาเซียนแต่อย่างใด

2. ความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ หรือที่เรียกว่า “ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน” (ASEAN Economic Community หรือ AEC)

วัตถุประสงค์ของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน คือการมุ่งไปสู่การเป็นตลาดและฐานการผลิตร่วมกัน (Single Market and Single Production Base) เพื่อให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมือได้อย่างเสรี ทำให้ประชากรอาเซียนสามารถเลือกซื้อสินค้าต่างๆ ได้อย่างหลากหลายและมีราคาถูก รวมถึงการเดินทางติดต่อระหว่างกันภายในภูมิภาคอาเซียนได้อย่างสะดวกและรวดเร็ว

อาเซียนได้มีการจัดทำ “พิมพ์เขียว” (Blueprint) เพื่อใช้กำหนดทิศทางการดำเนินงานในด้านเศรษฐกิจให้ชัดเจนตามกรอบระยะเวลาที่กำหนด โดยองค์ประกอบสำคัญของพิมพ์เขียวได้แก่

- **การเป็นตลาดเดียวและฐานการผลิตร่วมกัน** กล่าวคือ อาเซียนมุ่งหวังที่จะให้เกิดการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานฝีมืออย่างเสรีมากขึ้นในภูมิภาค ผู้ประกอบการไทยสามารถจะย้ายโรงงาน หรือสำนักงานไปตั้งยังประเทศใดๆ ในอาเซียนได้อย่างเสรี ในขณะที่เดียวกันผู้ประกอบการในประเทศอาเซียนก็สามารถย้ายโรงงานหรือสำนักงานเข้ามาตั้งในประเทศไทยได้เช่นกัน
- **การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ** กล่าวคือ อาเซียนมุ่งหวังที่จะให้เกิดการแข่งขันทางเศรษฐกิจอย่างเสรี และเป็นธรรมในภูมิภาค โดยจะส่งเสริมและดูแลเกี่ยวกับนโยบาย ภาษีสำหรับผู้ประกอบการ สิทธิในทรัพย์สินทางปัญญา เช่น ลิขสิทธิ์ เครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร รวมถึงการแข่งขันทางค้า และการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น ระบบคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศ เป็นต้น
- **การพัฒนาเศรษฐกิจอย่างเสมอภาค** กล่าวคือ อาเซียนมุ่งหวังที่จะส่งเสริมการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ ลดช่องว่างของระดับการพัฒนา ระหว่างประเทศสมาชิก เช่น ประเทศไทยกับประเทศลาว เป็นต้น รวมถึงการส่งเสริมศักยภาพของธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อม (Small and Medium Enterprises หรือ SMEs)
- **การบูรณาการเข้ากับเศรษฐกิจโลก** กล่าวคือ อาเซียนมุ่งส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มกับประชาคมโลก โดยเน้นการประสานนโยบายทางเศรษฐกิจของอาเซียนกับประเทศนอกภูมิภาค ได้แก่ การให้สิทธิพิเศษแก่นักลงทุนที่มาจากนอกอาเซียน การจัดทำเขตการค้าเสรี ยกตัวอย่าง เช่น เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (ASEAN-China Free Trade Agreement) เป็นต้น

ภายใต้ทิศทาง การดำเนินงานตามกรอบพิมพ์เขียวของอาเซียน ผู้นำประเทศต่าง ๆ ของอาเซียนเห็นพ้องต้องกันให้เร่งรัดการรวมกลุ่มสินค้าและบริการภายใต้ขอบข่ายดังนี้

1) การเร่งขจัดภาษีนำเข้าสินค้า สำหรับ 9 สาขาหลัก ได้แก่สินค้าเกี่ยวกับการเกษตร ประมง ไม้ ยาง สิ่งทอ ยานยนต์ อิเล็กทรอนิกส์ เทคโนโลยีสารสนเทศ และสาขาสุขภาพ ซึ่งสำหรับประเทศไทย ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอินโดนีเซีย และประเทศฟิลิปปินส์ ได้เร่งให้ดำเนินการลดภาษีนำเข้าสินค้าไปแล้วเมื่อ 1 มกราคม ค.ศ. 2007 (พ.ศ. 2550) ที่ผ่าน มา สำหรับประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม กำหนดให้ลดภาษีนำเข้าสินค้าภายในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555)

2) การขจัดมาตรการกีดกันที่มีใช้มาตรการทางภาษี โดยที่ประเทศไทย ประเทศสิงคโปร์ ประเทศมาเลเซีย ประเทศบรูไน และประเทศอินโดนีเซีย ได้ดำเนินการไปแล้วในปี ค.ศ. 2510 (พ.ศ. 2553) สำหรับประเทศฟิลิปปินส์จะดำเนินการภายในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555) และประเทศพม่า ประเทศลาว ประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนาม จะดำเนินการภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558)

3) การปรับปรุงกฎว่าด้วยแหล่งกำเนิดสินค้าให้มีความโปร่งใส มีความเป็นมาตรฐานสากลมากขึ้น โดยอาเซียนได้พัฒนาระบบการคิดแหล่งกำเนิดสินค้าเพื่อการเก็บภาษีศุลกากรโดยใช้วิธีการแปรสภาพอย่างเพียงพอ (substantial transformation) และวิธีคิดคำนวณแบบสะสมบางส่วน เพื่อเป็นทางเลือกในการคำนวณหาแหล่งกำเนิดสินค้าให้กับสินค้าประเภทสิ่งทอ อลูมิเนียม เหล็ก และไม้

4) การค้าบริการ โดยอาเซียนเห็นชอบให้มีการเปิดเสรีสาขาบริการสำคัญ 5 สาขา ได้แก่สาขาการท่องเที่ยว เทคโนโลยีสารสนเทศ สาขาสุขภาพ

และสาขาการบิน ภายในปี ค.ศ. 2010 (พ.ศ. 2553) สาขาโลจิสติกส์ ภายในปี ค.ศ. 2013 (พ.ศ. 2556) และภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) สำหรับสาขาบริการอื่นๆ

5) การลงทุน เพื่อมุ่งส่งเสริมการลงทุนในภูมิภาค โดยรวมสาขาอุตสาหกรรมต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายการลงทุน

6) การอำนวยความสะดวกด้านพิธีการด้านศุลกากร ด้วยระบบอิเล็กทรอนิกส์ ณ จุดเดียวภายในปี ค.ศ. 2012 (พ.ศ. 2555)

7) การพัฒนามาตรฐานและความสอดคล้องของผลิตภัณฑ์ โดยการยอมรับร่วมกันสำหรับมาตรฐานผลิตภัณฑ์เครื่องสำอาง ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ และเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น

8) การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือ โดยภายในปี ค.ศ. 2015 (พ.ศ. 2558) จะมีการเคลื่อนย้ายเสรีสำหรับ 7 สาขาวิชาชีพ ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล สถาปนิก วิศวกร บัญชี และช่างสำรวจ สำหรับสาขาวิชาชีพอื่นๆ จะทยอยเปิดเสรีต่อไปในอนาคต

9) การอำนวยความสะดวกด้านการเดินทางภายในอาเซียน ได้แก่ การปรับเปลี่ยนการตรวจลงตรา (VISA) ให้แก่นักเดินทางต่างชาติที่เข้ามาในอาเซียน และนักเดินทางสัญชาติของประเทศสมาชิกอาเซียนที่เดินทางภายในอาเซียน

3. ความร่วมมือด้านสังคมและวัฒนธรรม หรือที่เรียกว่า “ประชาคมสังคมและวัฒนธรรม” (ASEAN Socio-Cultural Community หรือ ASCC)

ความมุ่งหมายของอาเซียนต่อประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ได้แก่ความร่วมมือทางด้านการพัฒนาสังคม เพื่อยกระดับความเป็นอยู่ของ

ประชากรผู้ด้อยโอกาส การพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐานและสูงกว่า การพัฒนาทางด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการส่งเสริมแลกเปลี่ยนศิลปะและวัฒนธรรมระหว่างกัน

มองอนาคตประเทศไทยและเพื่อนบ้าน

หากมองภาพกว้างของการรวมเป็นประชาคมอาเซียน กล่าวคือการมองในระดับรัฐบาลหรือระดับประเทศ คงเป็นเรื่องยากที่จะปฏิเสธว่าการเข้าร่วมประชาคมอาเซียน ย่อมจะก่อให้เกิดผลประโยชน์ต่อประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้านอย่างมากมาย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความร่วมมือทางด้านความมั่นคง ซึ่งจะทำให้เกิดเสถียรภาพขึ้นแก่ประเทศ ตลอดจนความร่วมมือด้านสังคมวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านเศรษฐกิจซึ่งประเทศไทยและประเทศต่างๆ จะได้รับโอกาสในการขยายตลาดมากขึ้น สามารถส่งสินค้าออกไปจำหน่ายได้มากขึ้น โดยไม่ต้องพะวงต่อภาษีนำเข้า ซึ่งเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการดำเนินธุรกิจระหว่างประเทศ รวมถึงโอกาสที่ผู้ประกอบการไทยจะขยายธุรกิจ หรือย้ายธุรกิจของตนไปยังประเทศในอาเซียนเพื่อหาตลาดใหม่ๆ และต้นทุนประกอบการที่ถูกลง ทั้งด้านแรงงาน และวัตถุดิบ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่าง เช่น ปัจจุบันกลุ่มน้ำตาลมิตรผลได้ขยายฐานการผลิตน้ำตาลไปยังประเทศลาวโดยการจัดตั้งบริษัท น้ำตาลมิตรลาว จำกัด หลังจากได้รับสัมปทานพื้นที่ปลูกอ้อยจากรัฐบาลของประเทศลาวเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2549 สำหรับสัมปทานการปลูกอ้อยจำนวน 62,500 ไร่² สำหรับตัวอย่างธุรกิจในประเทศอาเซียนที่หลังไหลเข้ามาในประเทศไทย ได้แก่ ธุรกิจขนส่ง และโลจิสติกส์ซึ่งผู้ประกอบการส่วนใหญ่มาจากประเทศ

² ที่มาแหล่งข้อมูลจาก http://www.mitrphol.com/th/02_business/index.php
ณ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2554

มาเลเซีย และประเทศสิงคโปร์ ซึ่งทั้งสองประเทศมีศักยภาพด้านการขนส่งและโลจิสติกส์เป็นอย่างดี ประกอบกับมีต้นทุนพลังงาน คือค่าน้ำมันที่ถูกกว่าประเทศไทย

อย่างไรก็ดี แม้รัฐบาลของทุกประเทศจะได้ร่วมกันกำหนดกรอบและแผนการทำงานในด้านต่างๆ ไว้ตามที่กล่าวข้างต้น แต่การรวมเป็นประชาคมอาเซียน ก็ยังมีประเด็นหรือสิ่งต่างๆ มากมายที่น่าคิด จะต้องรีบดำเนินการแก้ไข เพื่อให้ทันต่อกำหนดการรวมเป็นประชาคมในอีก 4 ปีข้างหน้า

ยกตัวอย่าง เช่น การเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือได้อย่างเสรี ซึ่งมี 7 สาขาอาชีพที่สามารถดำเนินการได้ หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วนอาจเห็นว่า แรงงานฝีมือของประเทศไทยสามารถเดินทางไปทำงานยังต่างประเทศได้อย่างเสรีและสะดวกมากขึ้น ทำให้แรงงานไทยสามารถขยายศักยภาพไปยังต่างประเทศและสามารถแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถกับแรงงานจากประเทศอื่นๆ ได้ง่ายมากขึ้น ในทางกลับกัน แรงงานฝีมือของประเทศเพื่อนบ้านก็ย่อมจะได้รับประโยชน์จากความร่วมมือจากการรวมเป็นประชาคมอาเซียนเช่นเดียวกับประเทศไทย แต่ทว่าประเทศไทยอาจไม่ได้รับผลประโยชน์เท่าที่ควรเนื่องจากศักยภาพทางการแข่งขันในระดับบุคคลของประเทศไทยอาจยังไม่ทัดเทียมกับประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะเรื่องของการทำงานที่มีลักษณะระหว่างประเทศ และภาษา ซึ่งคงปฏิเสธไม่ได้อีกเช่นกันว่าศักยภาพด้านภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลที่ใช้สำหรับการติดต่อสื่อสารระหว่างประเทศของบุคลากรของประเทศไทย ยังไม่เทียบเท่ากับบุคลากรของประเทศอื่นในอาเซียน เช่น ประเทศมาเลเซีย ประเทศสิงคโปร์ และประเทศพม่า ซึ่งใช้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาราชการ ในอนาคตหากมีการเปิดเสรีภาคบริการอย่างสมบูรณ์และแรงงานฝีมือสามารถเดินทางไปทำงานยังประเทศต่างๆ ในอาเซียนได้อย่างเสรี แรงงานฝีมือของประเทศไทยอาจประสบปัญหาไม่มีงานทำเพราะเหตุว่าผู้ประกอบการสามารถเลือกจ้างแรงงานฝีมือจากประเทศอื่นที่สามารถทำงาน

ได้ดีกว่า ติดต่อบริษัทด้วยภาษาอังกฤษได้ดีกว่าและอาจมีค่าแรงงานที่
ถูกกว่า ยกตัวอย่าง เช่น ประเทศพม่า

นอกจากอุปสรรคด้านศักยภาพของบุคลากรแล้ว ด้วยเหตุที่กิจกรรม
หรือธุรกรรมต่างๆ จะเกิดขึ้นในลักษณะของความเป็นระหว่างประเทศ กล่าว
คือจากประเทศหนึ่งไปอีกประเทศหนึ่ง หรือระหว่างสองประเทศ ซึ่งอาจเป็น
อุปสรรคต่อการรวมเป็นประชาคมอาเซียนได้เช่นกัน ยกตัวอย่าง เช่น นายคม
แรงงานฝีมือไทยเดินทางไปทำงานยังประเทศกัมพูชา คำถามย่อมเกิดขึ้นว่า
นายคมที่เป็นแรงงานฝีมือไทยจะต้องปฏิบัติตามกฎหมายคุ้มครองแรงงาน
ของประเทศใด และหากเกิดข้อพิพาทมีการเลิกจ้างนายคมในประเทศกัมพูชา
หรือมีการฟ้องร้องเรียกค่าเสียหายเกิดขึ้น ประเทศไทยและประเทศกัมพูชา
จะต้องใช้กฎหมายของประเทศใดมาบังคับ เพื่อมิให้กระทบกระเทือนต่อ
ความเป็นประชาคมอาเซียน แน่แน่นอนว่าแม้ประเทศไทย และประเทศกัมพูชา
จะรวมกันเป็นประชาคมอาเซียนก็ตาม ประเทศไทยก็คงไม่สามารถปฏิเสธ
ความช่วยเหลือต่อนายคมแรงงานฝีมือไทย ในฐานะที่เป็นคนชาติของ
ประเทศไทยได้ ในขณะที่เดียวกันประเทศกัมพูชาซึ่งเป็นประเทศที่เป็นแห่ง
ที่นายคม เดินทางไปทำงาน ก็ย่อมจะไม่สามารถปฏิเสธการบังคับใช้กฎหมาย
แรงงานของตนเองได้เช่นกัน

ปัญหาดังกล่าวอาจมิได้เกิดขึ้นแต่เฉพาะกรณีของแรงงานฝีมือเท่านั้น
การทำธุรกิจสำหรับผู้ประกอบการที่มีสถานประกอบการ หรือสำนักงานสาขา
อยู่หลายๆ แห่งในแต่ละประเทศ ย่อมก่อให้เกิดปัญหาต่อการบังคับใช้กฎหมาย
ในการดำเนินธุรกิจเช่นเดียวกัน ยกตัวอย่าง เช่น กรณีของกฎหมายว่าด้วย
การแข่งขันทางการค้า หากว่าบริษัท กขค เป็นบริษัทที่ประกอบธุรกิจเกี่ยวกับ
การค้าข้าวซึ่งเป็นบริษัทขนาดใหญ่ของประเทศไทย ต้องการเข้าไปลงทุน
ทำธุรกิจค้าข้าวในประเทศเวียดนาม เพื่อเป็นการขยายตลาดและมองหา
แหล่งต้นทุนแห่งใหม่ บริษัท กขค อาจไม่ต้องกังวลเรื่องของกฎหมายแข่งขัน

ทางการค้าในประเทศไทย แม้ว่าบริษัทจะมีธุรกิจขนาดใหญ่ แต่หากเปรียบเทียบกับผู้ประกอบการรายอื่นในประเทศไทย บริษัท กขค ก็ยังไม่เข้าข่ายผิดกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้าของไทย แต่ธุรกิจของบริษัท กขค ที่จะไปลงทุนที่ประเทศเวียดนาม อาจมีขนาดใหญ่กว่าธุรกิจในประเทศไทย ซึ่งอาจส่งผลให้ขัดต่อกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้าของประเทศเวียดนาม และไม่สามารถดำเนินธุรกิจได้อย่างเต็มที่แม้ว่าหากธุรกิจค้าข้าวกลายเป็นธุรกิจที่สามารถประกอบการได้โดยเสรีก็ตาม (กรณีอนาคตภายหลังจากการเปิดเสรีอย่างสมบูรณ์ของประชาคมอาเซียน) และแม้ว่าปัจจุบันประเทศสมาชิกอาเซียนจะได้ร่วมกันแก้ไขปัญหาก็ตาม แต่ก็ยังเป็นเพียงการจัดทำ “คู่มือว่าด้วยนโยบายและกฎหมายการแข่งขันทางการค้าของอาเซียนสำหรับนักลงทุน” เท่านั้น ซึ่งยังไม่ถึงขั้นตอนของการแก้ไขกฎหมายว่าด้วยการแข่งขันทางการค้าอย่างเป็นทางการเป็นรูปธรรมเพื่อรองรับประชาคมอาเซียนแต่อย่างใด³

นอกเหนือจากปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานฝีมือและการลงทุนประกอบธุรกิจแล้ว อีกปัญหาหนึ่งที่ประชาคมอาเซียนควรจะต้องให้ความสำคัญก็คือ กรณีที่ประชากรอาเซียนจะเดินทางติดต่อกันได้อย่างสะดวกขึ้นและง่ายดายขึ้น ดังจะเห็นได้จากแนวทางการกำหนดการตรวจลงตรา (VISA) ให้แก่คนชาติประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งกรณีดังกล่าวอาจก่อให้เกิดกรณีของการย้ายถิ่นฐานของคนในอาเซียนได้ง่ายขึ้น และมีจำนวนมากขึ้น คนในประเทศสิงคโปร์อาจย้ายถิ่นฐานมาพำนักอาศัยในประเทศไทย หรือประเทศลาวเพิ่มมากขึ้นเพื่อหลีกเลี่ยงค่าครองชีพที่สูงมากในประเทศสิงคโปร์ คนสิงคโปร์เมื่อย้ายถิ่นฐานแล้วก็อาจทำการก่อตั้งครอบครัว และมีบุตรใน

---

³ ผู้อ่านสามารถศึกษารายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่สำนักงานคณะกรรมการการแข่งขันทางการค้า หรือที่เว็บไซต์ <http://gis.dit.go.th/otcc/hotnewsdet.asp> (ข้อมูล ณ วันที่ 14 สิงหาคม พ.ศ. 2554)

ประเทศไทย กรณีดังกล่าวนับเป็นการบ้านข้อสำคัญประการหนึ่งสำหรับประชาคมอาเซียนเพราะว่าการเดินทางรวมถึงการย้ายถิ่นฐานอย่างเสรีของคนในอาเซียนอาจส่งผลกระทบต่อนโยบายของรัฐบาลที่มีต่อประชาชน รวมถึงการจัดเก็บงบประมาณที่อาจทำได้อย่างไม่เต็มเม็ดเต็มหน่วย ปัญหาดังกล่าวยังอาจนำไปสู่ปัญหาการจัดการทรัพยากรสินส่วนบุคคล หรือมรดกซึ่งทรัพยากรสิน และมรดก อาจตั้งอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง ในขณะที่เจ้าของทรัพยากรสินหรือมรดก อาจมีถิ่นฐานอยู่ในอีกประเทศหนึ่ง

ปัญหาต่างๆ เหล่านี้ยังคงรอคอยการแก้ไขของอาเซียน เพื่อเตรียมรับกับการรวมเป็นประชาคมในอีก 4 ปีข้างหน้า

ข้อคิดส่งท้าย

การรวมเป็นประชาคมอาเซียนถูกตำริขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชากรในอาเซียน แต่ทว่าการรวมเป็นประชาคมจะสามารถขับเคลื่อนไปได้ ย่อมจะต้องมาจากประชากรในอาเซียนได้รู้และเข้าใจถึงสาเหตุของการรวมเป็นประชาคม ประโยชน์ที่จะได้จากการเป็นประชาคม และประการสำคัญคือทำอย่างไรถึงจะกลายเป็นประชาคม

การกลายเป็นประชาคมเป็นคำถามเชิงปฏิบัติที่ผู้ปฏิบัติที่แท้จริง ซึ่งก็คือประชาชนในอาเซียน จะต้องเป็นผู้ตอบคำถาม ท่านผู้อ่านทั้งหลายในฐานะที่ท่านกำลังจะกลายเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียนในอีก 4 ปี ข้างหน้า วันนี้ท่านพร้อมแล้วหรือยังเพื่อที่จะเป็นส่วนหนึ่งของประชาคมอาเซียน?

“ฉันก็เป็นคนเหมือนกันนะ : ทำไมถึงทำกับฉันได้?”

พอหทัย สิทธิยศ *

“สิทธิมนุษยชน” คำที่สังคมปัจจุบันคุ้นเคยกันดี แต่จะมีสักกี่คนที่เข้าใจความหมายและรู้จักคำนี้อย่างแท้จริง ในบทนี้เราจะมาทำความรู้จักกับสิทธิมนุษยชนให้มากขึ้น

เมื่อสงครามโลกครั้งที่สองซึ่งนับเป็นหายนะครั้งยิ่งใหญ่แห่งมนุษยชาติ สิ้นสุดลง องค์การสหประชาชาติได้ถูกจัดตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรักษาไว้ซึ่งสันติภาพและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือระหว่างรัฐสมาชิก ตระหนักถึงความสำคัญของสิทธิมนุษยชนเพื่อให้เกิดความก้าวหน้าทางสังคมและมาตรฐานแห่งชีวิตที่ดี อันเป็นผลให้สิทธิมนุษยชนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลาย แต่ไม่ได้หมายความว่า สิทธิมนุษยชนเพิ่งเกิดขึ้นแต่อย่างใด ความจริงแล้วสิทธิมนุษยชนมีมาตั้งแต่ในอดีตและได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องจากนักคิด นักกฎหมายหลายยุคหลายสมัยจนกระทั่งได้กลายเป็นเครื่องมือคุ้มครองปัจเจกชนทั่วโลก

---

* นักกฎหมายอิสระ นิติศาสตรมหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
อีเมล p_sittiyot@hotmail.com

1. “สิทธิมนุษยชน” คืออะไร?

สิทธิมนุษยชน คือ สิทธิของความเป็นมนุษย์ทั้งหมด มนุษย์ทุกคนย่อมมีความเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ ไม่ต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ ที่อยู่ เพศ ชาติพันธุ์ ศาสนา ภาษา หรือสถานะทางสังคม และเป็นที่ยอมรับกันว่าสิทธิเหล่านี้กำเนิดมาจากศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ มีความสัมพันธ์เกี่ยวของพึ่งพาอาศัยกัน ไม่สามารถแบ่งแยกออกจากกันได้ ดิดตัวมนุษย์ตั้งแต่เกิดจนตาย สิทธิมนุษยชนจึงเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานประการหนึ่งของมนุษย์

จากความข้างต้นจะเห็นว่าสิทธิมนุษยชนมีขอบเขตกว้างขวางมาก แต่ความจริงแล้วสิทธิอันเป็นแก่นแท้ (Core Rights) ของสิทธิมนุษยชนนั้นคือบรรดาสิทธิและเสรีภาพที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับชีวิตมนุษย์จนขาดเสียมิได้ เพื่อให้มนุษย์ดำรงชีวิตอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ประกอบด้วย สิทธิในชีวิต สิทธิที่จะไม่ถูกล่วงละเมิด การห้ามนำคนลงเป็นทาสหรือให้ต้องรับสภาพทาส สิทธิที่จะไม่ถูกนำไปทรมานหรือกักขังอย่างผิดกฎหมาย การที่จะไม่ถูกเลือกปฏิบัติ และการกระทำอื่นใดที่เป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ นอกจากนี้เสรีภาพในการนับถือศาสนาก็นับว่าเป็นหนึ่งในสิทธิกลุ่มนี้ด้วย¹ สิทธิและเสรีภาพดังกล่าวนี้จำเป็นต้องได้รับความคุ้มครองอย่างเด็ดขาด

บทบาทสำคัญของสหประชาชาติในการส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน เมื่อวันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948 ที่ประชุมสมัชชาสหประชาชาติ ได้มีข้อมติรับรอง “ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” (ประเทศไทยเป็น 1 ใน 48 ประเทศแรกที่ลงคะแนนเสียงร่วมรับรองปฏิญญาฉบับนี้) ซึ่งนับเป็น

¹ Peter R. Baehr, *Human Rights : Universality in Practice*, (London : Macmillan Press Limited, 1999), p. 6.

ก้าวสำคัญในการกระตุ้นให้สังคมโลกตระหนักถึงความสำคัญของการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนร่วมกัน แม้ในขณะนั้นสถานะของปฏิญญาฉบับนี้ไม่มีผลผูกพันตามกฎหมาย แต่ปัจจุบันได้รับการยอมรับว่าสิทธิหลาย ๆ ประการได้รับการประกาศให้มีความเป็นกฎหมายจารีตประเพณีระหว่างประเทศ ปฏิญญาฉบับนี้จึงเป็นเสมือนมาตรฐานที่รัฐพึงใช้เป็นแนวทางในการจัดระบบภายในให้สอดคล้องกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับสากล และเป็นพื้นฐานของสนธิสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนหลายฉบับ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้บัญญัติรับรองสิทธิมนุษยชนที่มีความสำคัญมากที่สุดไว้หลายประการด้วยกัน ซึ่งรวมถึงสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง รวมไปถึงสิทธิทางสังคมและเศรษฐกิจที่สำคัญบางประการไว้ด้วย กล่าวคือ สิทธิในชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งร่างกาย การห้ามนำคนลงเป็นทาส การห้ามทรมาน การห้ามการจับกุม กักขัง หรือเนรเทศตามอำเภอใจ สิทธิที่จะได้รับการพิจารณาคดีอย่างเป็นธรรม เสรีภาพในการเคลื่อนย้าย สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธิในเสรีภาพแห่งความคิดเห็นและการแสดงออก สิทธิในเสรีภาพที่จะชุมนุมและการสมาคมโดยสงบ สิทธิที่จะมีส่วนร่วมในรัฐบาลแห่งประเทศของตน สิทธิที่จะทำงาน สิทธิในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับการดำรงชีวิต อาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย และการรักษาพยาบาล สิทธิในการศึกษา สิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองผลประโยชน์ทางจิตใจและทางวัตถุ อันเป็นผลจากประดิษฐ์กรรมทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปกรรมซึ่งตนเป็นผู้สร้าง

2. หลักการสำคัญของ “สิทธิมนุษยชน”

2.1. หลักความเป็นสากล : สิทธิมนุษยชนนี้เป็นของมนุษย์ทุกคน ไม่ว่าจะเป็นหญิงหรือชาย เด็กหรือผู้ใหญ่ คนพิการหรือคนปกติ คนผิวขาวหรือ

ฉิวฉี ฉะฉับฉือฉาฉนาฉใด หรืออยู่ทีฉใดในฉโลกต่างก็เกิดมาฉือฉระและฉเสมอฉภาค ฉันในฉักฉฉฉีฉีและฉสิฉหิ

2.2. ฉไมฉสามารถแบ่งแยกฉได้ : ฉสิฉหิมฉนุษยฉนกำฉเนฉดมาฉจากฉักฉฉฉีฉี ฉหังฉความเป็นฉนมนุษย์ ฉทำให้ฉสิฉหิมฉนุษยฉนทุกฉอย่างฉมีฉสถานะฉที่ฉเท่าฉเทียบฉกัน ฉไมฉมีฉลำดับฉสูงฉต่ำ ฉการฉปฏิฉเสฉหิฉหิฉหนึ่งฉอาจฉขัดฉขวางฉกฉิดฉกันฉสิฉหิฉอื่นฉๆ ฉได้

2.3. ฉสัมฉพันธฉ์ฉเกี่ยวฉข้องฉและฉพืฉงฉพาคฉกัน : ฉสิฉหิฉแต่ฉละฉอย่างฉมีฉส่วนฉทำให้ ฉเข้าฉใจฉถึง ฉ“ฉักฉฉฉีฉีฉหังฉความเป็นฉนมนุษย์” ฉได้ ฉเนื่องฉจากฉสิฉหิฉต่างฉๆ ฉมีฉความ ฉเกี่ยวฉข้องฉสัมฉพันธฉ์ฉกัน ฉเพื่อฉตอบฉสนองฉความฉต้องฉการฉในการฉพัฒนาฉร่างฉกาย ฉจิตฉใจ ฉและฉจิตฉวิฉญฉญาณ ฉเช่น ฉสิฉหิฉในการฉแสดงฉออก ฉก็ฉมักฉเกี่ยวฉเนื่องฉกับฉเสฉรีฉภาพฉทาง ฉความฉคิด ฉสิฉหิฉที่ฉจะฉได้รับฉข้อมูลฉข่าวฉสาร ฉและฉสิฉหิฉในการฉชุมนุมฉโดยฉสงบ ฉเป็นฉต้น

2.4. ฉหลักฉความฉเท่าฉเทียบฉและฉไมฉเลือกฉประฉติฉบฉัติ : ฉการฉเลือก ฉประฉติฉบฉัติฉเป็นฉการฉแบ่งแยก ฉกฉิดฉกัน ฉควบคุม ฉและฉการฉเลือกฉที่ฉรักฉมักฉที่ฉซัฉง ฉเนื่องฉจาก ฉความฉแตกต่างฉด้านฉเชื้อฉชาติ ฉสีฉผิว ฉชาติฉตระกูล ฉชาติฉพันธุ์ฉโดยฉกำฉเนฉด ฉเพศ ฉอายุ ฉและฉลักษณะฉทางฉกายฉภาพ ฉซึ่งฉเป็นฉอุปฉสรรฉคฉต่อฉการฉใช้ฉสิฉหิฉและฉเสฉรีฉภาพฉอันฉบุฉคคล ฉพืฉงฉมี ฉดังฉนั้น ฉการฉเลือกฉประฉติฉบฉัติฉจึงฉก่อฉให้ฉเกิดฉความฉไม่ฉเป็นฉธรรมฉและฉเป็น ฉการฉละฉเมฉฉฉฉิฉหิฉนุษยฉน

2.5. ฉการฉมีฉส่วนฉร่วมฉและฉการฉเข้าฉถึงฉข้อมูล : ฉการฉมีฉส่วนฉร่วมฉและ ฉเข้าฉถึงฉข้อมูลฉที่ฉเกี่ยวฉกับฉการฉตัดฉสินฉใจฉของฉรัฐฉอันฉจะฉมีฉผลฉต่อฉชีฉวิตฉความเป็นฉอยู่ฉของ ฉบุฉคคลฉใดฉจะฉช่วยฉให้ฉบุฉคคลฉนั้นฉสามารถฉเรียฉกรัฉองฉและฉปกฉป้องฉสิฉหิฉและฉเสฉรีฉภาพ ฉของฉตนฉได้ ฉพื้นฉฐานฉของฉสิฉหิฉเหล่านัฉคฉลายฉคลัฉงฉกับฉการฉมีฉส่วนฉร่วมฉของฉชุมชน ฉกลุ่ม ฉสังฉคม ฉชนฉกลุ่มฉน้อย ฉกลุ่มฉสตรี ฉเด็ก ฉและฉชุมชนฉท้องถิ่น ฉและฉกลุ่มฉทางฉสังฉคมฉอื่นฉๆ

2.6. ฉความฉรับฉผิดฉชอบฉและฉหลักฉนิฉติฉธรรม : ฉรัฐฉต้องฉให้ฉการฉรับฉรฉอง ฉและฉคัฉมฉครองฉสิฉหิฉนุษยฉนฉโดยฉกฎหมาย ฉโดยฉต้องฉสามารถฉดำฉเนฉินฉกระฉบวนฉการ ฉตรวจฉสอบฉทบทฉวนฉการฉออกฉกฎ ฉคำฉสั่ง ฉหรือฉระเบียบฉจากฉองศ์ฉรฉศาลฉหรือฉองศ์ฉกร

อิสระตามกฎหมายภายในได้ หากมีความเสียหายเกิดขึ้น รัฐมีหน้าที่เยียวยาความเสียหายนั้น ในกรณีนี้รัฐมีความจำเป็นต้องจำกัดสิทธิและเสรีภาพใดก็ตาม ต้องกระทำโดยกฎหมายเท่าที่จำเป็นตามสมควรและไม่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพในแก่นสาระสำคัญของสิทธิมนุษยชนอย่างเด็ดขาด

3. การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระดับระหว่างประเทศ

คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ (United Nations Human Rights Council หรือ UNHRC) เป็นกลไกระหว่างประเทศที่จัดตั้งขึ้นตามข้อมติสมัชชาแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 15 มีนาคม พ.ศ. 2549 โดยมีหน้าที่สำคัญในการสอดส่องดูแลการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้นทั่วโลก หยุดยั้งการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่เกิดขึ้น สร้างบรรทัดฐานของการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและให้ข้อเสนอแนะรวมทั้งส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในประเทศต่างๆ

กลไกการทำงานเพื่อส่งเสริมการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนประกอบไปด้วย

1) การประชุมสมัชชาปกติและสมัชชาพิเศษ เพื่อพิจารณาแนวทางการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ ผลการพิจารณาจะออกเป็นข้อมติเพื่อให้ประเทศต่างๆ พิจารณาใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านนั้นๆ ต่อไป นอกจากนี้ UNHRC ยังสามารถเปิดการประชุมสมัชชาพิเศษได้ หากมีสถานการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนที่ร้ายแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง และจำเป็นต้องได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

2) กระบวนการพิเศษ เป็นกลไกติดตามสอดส่องและรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชนทั้งในลักษณะสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรายประเทศและสถานการณ์สิทธิมนุษยชนรายประเด็น โดยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่ได้รับ

การแต่งตั้งโดย UNHRC ซึ่งอาจจะเป็นผู้เสนอรายงานพิเศษ หรือผู้เชี่ยวชาญ อีสระ หรือคณะทำงาน

3) กระบวนการรับและพิจารณาข้อร้องเรียน (complaint procedures) เป็นกลไกของ UNHRC ในการรับและพิจารณาข้อร้องเรียนแบบลับ โดยจะรับข้อร้องเรียนที่เป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนที่รุนแรง มีความต่อเนื่องและเป็นระบบเท่านั้น

4) กระบวนการทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนของประเทศ (Universal Periodic Review-UPR) กลไก UPR เป็นกระบวนการที่ดำเนินโดยรัฐ ที่กำหนดให้ประเทศสมาชิกสหประชาชาติทบทวนสถานการณ์สิทธิมนุษยชนระหว่างกันเอง โดยสมาชิกสหประชาชาติทุกประเทศจะต้องถูกทบทวนเหมือนกันทั้งสิ้นโดยไม่มีข้อยกเว้น²

4. ประเทศไทยกับการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

ประเทศไทยเป็นภาคีสถิติสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน ซึ่งสหประชาชาติถือเป็น สถิติสัญญาหลัก จำนวน 7 ฉบับ ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการประติบัติหรือการลงโทษที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือย่ำยีศักดิ์ศรี และอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ และเพื่อให้การคุ้มครองสิทธิ

---

² ข้อมติสมัชชาแห่งสหประชาชาติที่ 60/251; กรมองค์การระหว่างประเทศ, คณะมนตรีสิทธิมนุษยชนแห่งสหประชาชาติ คำมั่นด้านสิทธิมนุษยชนของไทย และกระบวนการ UPR ฉบับประชาชน, (กรุงเทพมหานคร : กรมองค์การระหว่างประเทศ, 2553), น. 14.

มนุษยชนตามสนธิสัญญาระหว่างประเทศเหล่านี้มีผลบังคับใช้ภายในรัฐได้ จึงมีการตรากฎหมายภายในให้สอดคล้องรองรับกับพันธกรณีระหว่างประเทศ เช่น พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ถูกกระทำด้วยความรุนแรงในครอบครัว พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2551 เป็นต้น

นอกจากนี้ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ยังเป็นรัฐธรรมนูญฉบับแรกที่บัญญัติให้มีการตั้งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติขึ้น นับเป็นก้าวสำคัญในการส่งเสริม คุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิเสรีภาพของประชาชนให้เกิดผลอย่างแท้จริงตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ โดยมีอำนาจหน้าที่ส่งเสริมการเคารพสิทธิมนุษยชนตามหลักสากล ตรวจสอบและรายงานการละเมิดสิทธิมนุษยชน เสนอมาตรการการแก้ไขที่เหมาะสม เสนอ นโยบายและข้อเสนอในการปรับปรุงกฎหมาย ส่งเสริมการศึกษา วิจัย และเผยแพร่ความรู้ด้านสิทธิมนุษยชน และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2550 บัญญัติให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติมีอำนาจหน้าที่ในการเสนอเรื่องพร้อมความเห็นต่อศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง และดำเนินการฟ้องคดีต่อศาลยุติธรรมแทนผู้เสียหายได้อีกด้วย

ในการตรวจสอบการละเมิดสิทธิมนุษยชนของคณะกรรมการฯ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนสามารถร้องเรียนได้ด้วยตนเอง หรือมอบหมายให้ผู้อื่น หรือองค์กรเอกชนด้านสิทธิมนุษยชนมาร้องเรียนแทนก็ได้ สำหรับการร้องเรียนนั้นทำได้หลายวิธีด้วย คือ ร้องเรียนด้วยวาจา ส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียนตอบรับ ทางโทรสาร หรือทางไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ (e-mail)

อย่างไรก็ดี แม้จะมีกฎหมายหลายฉบับแต่การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยก็ยังปรากฏให้เห็นมาโดยตลอด ซึ่งมีทั้งกรณีรัฐเป็นผู้กระทำละเมิด เช่น

กรณีแพะรับบาปคดีเซอร์แอน ดันแคน

กรณีการฆ่าตัดตอนยาเสพติดติดกว่า 2,000 ราย ที่เกิดขึ้นในปี 2546

กรณี “กรือเซะ-ตากใบ”

กรณีตำรวจบังคับให้ผู้ถูกจับคลานและลอดใต้ขา (ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวของตำรวจอาจดูเป็นเรื่องธรรมดาแต่ความจริงแล้วเป็นการละเมิดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์)

กรณีข่มขู่ผู้ต้องหาให้รับสารภาพหรือการบังคับข่มขู่ให้จ่ายค่าคุ้มครอง ทำให้บุคคลนั้นต้องตกอยู่ในสภาพหวาดกลัว เป็นต้น และ

กรณีปัจเจกชนเป็นผู้กระทำละเมิด อาทิ พ่อแม่กักขังล่ามโซ่ลูกไว้ในบ้าน หรือกรณีสามีทุบตีทำร้ายร่างกายภรรยา ที่เป็นเช่นนี้อาจเป็นเพราะการไม่คำนึงถึงสิทธิมนุษยชนซึ่งกันและกัน การขาดความเข้าใจในสิทธิมนุษยชนอย่างถ่องแท้ เห็นเป็นเรื่องไกลตัวไม่เกี่ยวข้องกับตน และไม่ใช่ว่าหน้าที่ตนต้องเคารพสิทธิมนุษยชนของบุคคลอื่น

5. คำส่งท้าย

สิทธิมนุษยชนเป็นเรื่องสำคัญใกล้ชิดและเกี่ยวข้องกับชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ทุกคน ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่ที่รัฐจะต้องส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนภายในประเทศของตนอย่างเต็มความสามารถ นอกจากนี้ จะต้องเผยแพร่ให้ความรู้ความเข้าใจความสำคัญของการเคารพสิทธิมนุษยชน เพราะสิทธิมนุษยชนเป็นทั้งสิทธิและความรับผิดชอบของมนุษย์ทุกคน หากทุกคนมีความตระหนักในภารกิจของสิทธิมนุษยชนแล้วจะทำให้สังคมสามารถพัฒนาต่อไปอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขร่วมกันอย่างแท้จริง ดังคำกล่าวที่ว่า

“ในสถานที่เล็กๆ ใกล้บ้าน เล็กและใกล้มากจนไม่สามารถมองเห็นได้ในแผนที่โลก สถานที่เล็กๆ แห่งนั้นเป็นโลกของปัจเจกบุคคล เป็นละแวกบ้านที่บุคคลอยู่อาศัย เป็นโรงเรียนหรือวิทยาลัยที่บุคคลได้เข้าเรียน เป็นโรงงาน ไร่ นา หรือสำนักงานที่ทำงาน สถานที่เหล่านี้เป็นที่ซึ่งบุรุษ สตรี และเด็กทุกคน ต่างมองหาความยุติธรรมที่เท่าเทียมกัน โอกาสที่เท่าเทียมกัน ศักดิ์ศรีที่เท่าเทียมกัน โดยปราศจากการแบ่งแยก ถ้าสิทธิเหล่านี้ไม่มีความหมายอยู่ ณ สถานที่นั้นๆ แล้ว สิทธิเหล่านี้ก็จะมีค่าเพียงน้อยนิดในทุกแห่ง ถ้าพลเมืองไม่ช่วยกันยืนหยัดปกป้องสิทธิเหล่านี้ให้อยู่ใกล้บ้าน ก็เปล่าประโยชน์ที่จะให้เกิดความก้าวหน้าในโลกที่กว้างใหญ่ขึ้น”

นางเอลีนอร์ รูสเวลท์

ภริยาอดีตนางาธิบดีแฟรงคลิน ดี รูสเวลท์ ของสหรัฐอเมริกา

ประธานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

ในการยกร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

กฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับคนนำสนใจ : ตำราของศาสตราจารย์ ดร.มาร์ติน โวล์ฟ

ศ.ดร.บุญศรี มีวงศ์โฆษ *

ความนำ

เพื่อเป็นการแสดงมุทิตาจิตในโอกาสที่ท่านอาจารย์นพนธิ สุริยะ มีอายุครบ 65 ปี ทางคณะฯ ได้จัดทำหนังสือรวมบทความทางวิชาการเพื่อเป็นอาจริยบูชา และในฐานะที่ท่านอาจารย์นพนธิ สุริยะ เคยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของผู้เขียนในสมัยที่ผู้เขียนยังเป็นนักศึกษาที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นี้ ผู้เขียนจึงเห็นว่าเป็นโอกาสอันดีที่จะนำเสนอบทความนี้ ซึ่งเป็นบทความเกี่ยวกับผลงานของศาสตราจารย์ ดร.มาร์ติน โวล์ฟ ในฐานะที่ท่านเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ของศาสตราจารย์ ดร.หยุด แสงอุทัย ซึ่งในภาษาพูดของเยอรมันเรียกกันว่าเป็น “Doktorvater” หรือ “บิดาทางวิชาการ” ของท่านอาจารย์หยุดนั่นเอง และเนื่องจากศาสตราจารย์ ดร.มาร์ติน โวล์ฟ มีความเชี่ยวชาญทางด้านกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล ได้เขียนทั้งตำรากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของเยอรมนี และตำรากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของอังกฤษการนำเสนอเกี่ยวกับตำรากฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคลของอังกฤษเล่มนี้ของท่าน จึงมีส่วนช่วยทำความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายดังกล่าวไม่มากนักน้อย

* ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เท่าที่ได้เกริ่นมาข้างต้น สำหรับผู้ที่มีเซนนักกฎหมายอาจสงสัยว่าในเมื่อเป็นกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลแล้ว เหตุใดจึงยังมีการแบ่งออกเป็นกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของอังกฤษและกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลของเยอรมนี ฉะนั้น เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนี้จึงขออธิบายในเบื้องต้นว่า เนื้อหาของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลนั้น เป็นกฎหมายที่จะทำหน้าที่ในการชี้ว่า เมื่อเกิดข้อพิพาทกันขึ้นในความสัมพันธ์ระหว่างคนสองประเทศไม่ว่าจะเป็นความสัมพันธ์ทางการสมรสหรือความสัมพันธ์ตามสัญญา ก็ตาม จะต้องใช้กฎหมายในเรื่องนั้นๆ ของประเทศใดเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน เป็นต้นว่าหากเป็นการสมรสระหว่างคนสัญชาติอังกฤษกับคนสัญชาติเยอรมัน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นจะต้องใช้กฎหมายอังกฤษหรือกฎหมายเยอรมันเป็นเกณฑ์ในการตัดสิน ดังคำกล่าวที่ว่า ไม่มีกฎหมายเอกชนใดที่มีผลใช้บังคับทั่วโลก และในทำนองเดียวกัน ก็ไม่มีกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลที่มีผลใช้บังคับทั่วโลกเช่นกัน ด้วยเหตุนี้ ศาสตราจารย์ ดร.มาร์ติน โวลฟ์ จึงกล่าวในช่วงเริ่มต้นของการบรรยายวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลทุกครั้งว่า “กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลเป็นกฎหมายที่ใช้ทั้งกฎหมายระหว่างประเทศและกฎหมายเอกชน”¹

1. คำรากกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล (Private International Law) ของศาสตราจารย์มาร์ติน โวลฟ์

ตำรา Private International Law ของศาสตราจารย์มาร์ติน โวลฟ์ ได้รับการตีพิมพ์ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1945 และเพียงห้าปีหลังจากนั้นก็ได้รับการตีพิมพ์เป็นครั้งที่สอง หลังจากที่มีการเผยแพร่ผลงานดังกล่าว ปรากฏว่า

¹ E. Koffka, Zum Gedächtnis von Martin Wolff, JR 1953, 419.

มีการพูดถึงตำราเล่มนี้กันอย่างกว้างขวาง สิ่งหนึ่งที่ผู้วิพากษ์วิจารณ์มีความเห็นตรงกันก็คือ ตำราเล่มนี้เป็นการเติมเต็มช่องว่างของระบบกฎหมายทางด้านนี้ของอังกฤษได้เป็นอย่างดี² สิ่งที่ทำให้ตำราเล่มนี้โดดเด่นกว่าตำราอื่นๆ ทางด้านนี้ของอังกฤษที่เคยมีกันมาก็คือ ความพยายามของท่านในการค้นหาหลักการพื้นฐานต่างๆ ของกฎหมายในสาขานี้ ในขณะที่ตำราที่เขียนโดยชาวอังกฤษเองจะเพียงแต่นำคดีต่างๆ ที่ได้มีการตัดสินโดยศาลแล้วมานำเสนอด้วยกันอย่างเป็นระบบเท่านั้น

นอกจากนี้แล้ว ท่านยังช่วยขยายขอบข่ายทางปัญญาให้แก่วงการกฎหมายของอังกฤษในสาขานี้ โดยการสร้างเชื่อมโยงเข้ากับประสบการณ์ของประเทศทางภาคพื้นยุโรป และท่านยังชี้ให้เห็นถึงประเด็นปัญหาที่ศาลอังกฤษไม่เคยพิจารณาไปถึง ซึ่งมีไม่น้อยกว่า 20 ประเด็นปัญหา เป็นต้นว่า ปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางกฎหมายระหว่างสามีภริยา ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของผู้ปกครองที่มีต่อบุตร ปัญหาเกี่ยวกับการหักกลบลบหนี้กับสิทธิเรียกร้องของอีกฝ่ายหนึ่ง หรือปัญหาเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างภาระการนำสืบกับกฎหมายสารบัญญัติ³ ยิ่งไปกว่านั้น ตำราเล่มนี้ยังได้รับคำชมเชยอย่างมากในส่วนของประวัติความเป็นมาของกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล และกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยสัญญา อีกทั้งในแง่ของการสร้างคำศัพท์ใหม่ๆ สำหรับแวดวงวิชาการทางกฎหมาย ศาสตราจารย์มาร์ติน โวลฟ์ ได้สร้างคำใหม่ขึ้นมาจนเป็นที่ยอมรับและมีการนำไปใช้ต่อไปอย่างแพร่หลายในวงการกฎหมายของอังกฤษแม้ในปัจจุบัน

---

² G. Dannemann, *Rechtsvergleichung im Exil*, Martin Wolff und das englische Recht, Berlin 2004, S. 11.

³ K. Lipstein, *วิจารณ์หนังสือของ Martin Wolff, Private International Law* (1945), (1946) 22 *British Yearbook of International Law*, 332.

นั่นคือคำว่า “the incidental question” หรือ “คำถามเบื้องต้น” ดังที่นิยมใช้กันในวงการวิชาการของเยอรมันซึ่งใช้คำว่า “Vorfrage”

ผลงานดังกล่าว Prof. Dannemann ชี้ว่า นำมาจากศรีภริยาของท่านคือ Marguerite ซึ่งเป็นผู้แปลผลงานดังกล่าวเป็นภาษาอังกฤษ จนได้รับการยกย่องจากผู้วิจารณ์หนังสือว่า ผู้แปลมีความสามารถอย่างเอกอุ ในการถ่ายทอดความคิดของผู้เขียนออกมาเป็นภาษาที่อ่านง่ายแต่ยังคงไว้ซึ่งความเที่ยงตรงในการใช้ศัพท์เทคนิค จนนับได้ว่าเป็นความสำเร็จอย่างใหญ่หลวง⁴

สำหรับการวิพากษ์วิจารณ์ในเชิงลบ อาจเกิดจากความไม่คุ้นเคยของผู้อ่านกับการที่แบ่งบทต่างๆ ออกเป็นหัวข้อย่อยๆ ตามตัวเลขโรมันหรืออราบิก หรือใช้ตัวพยัญชนะโรมัน จึงเห็นว่าเป็นความน่าสับสนประการหนึ่ง นอกเหนือจากข้อวิจารณ์ในแง่ของรูปแบบข้างต้นแล้ว ยังมีข้อวิจารณ์ในเชิงเนื้อหาอีกสองประการ

ประการแรก ผู้วิจารณ์เห็นว่า ศาสตราจารย์มาร์ติน โวลฟ์ มีความชำนาญในการวิเคราะห์ปัญหาที่แก้งยังไม่ตก มากกว่าจะมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับคำพิพากษาของศาลอังกฤษ ด้วยเหตุนี้ในบางประเด็น ท่านจึงมองข้ามคำพิพากษาบางคำพิพากษาไป จนนำไปสู่การใช้หลักกฎหมายที่ไม่สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาของศาล⁵ และ

ประการที่สอง โดยเหตุที่ศาสตราจารย์มาร์ติน โวลฟ์ไม่คุ้นเคยกับหลักการเกี่ยวกับความผูกพันของคำพิพากษาเดิมต่อคำพิพากษาที่ออกมาใน

⁴ J.H.C. Morris, วิจารณ์หนังสือของ Martin Wolff, Private International Law (1945), (1946) 62 Law Quarterly Review 92.

⁵ P.B. Carter, วิจารณ์หนังสือของ Martin Wolff, Private International Law, 2. Aufl. 1950, (1951) 4 International Law Quarterly 137.

ภายหลังในประเด็นเดียวกัน ทำให้ท่านเรียกร้องต่อ House of Lords หรือแม้กระทั่งศาลชั้นต้นให้ทบทวนแนวคำพิพากษาในคดี *Shaw v. Gould*⁶ ซึ่งเป็นสิ่งที่นักกฎหมายอังกฤษไม่ทำกัน

แต่อย่างไรก็ตาม จากข้อวิจารณ์เหล่านี้ Prof. Dannemann จึงได้ข้อสรุปที่สามารถแบ่งพิจารณาเป็นสองประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก จากข้อวิจารณ์เหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า ศาสตราจารย์ มาร์ติน โวลฟ์ ได้รับการยอมรับในฐานะเป็นผู้เชี่ยวชาญทางกฎหมายอังกฤษ โดยอ้างถึงข้อเขียนของนักกฎหมายเปรียบเทียบชาวอังกฤษ ชื่อ Harry Lawson ซึ่งกล่าวว่า “ผู้พิพากษาวินิจฉัยแสดงความคิดเห็นแย้งกับศาสตราจารย์ มาร์ติน โวลฟ์ ราวกับว่าท่านเป็นหนึ่งในพวกเขา มิใช่เป็นคนแปลกหน้าที่มาจากต่างประเทศแต่อย่างใด”⁷

ประเด็นที่สอง การที่ศาสตราจารย์ มาร์ติน โวลฟ์ ไม่สู้จะให้ความสำคัญกับหลักการเกี่ยวกับความผูกพันของคำพิพากษาเดิมที่มีต่อคำพิพากษาที่ออกมาในภายหลังในประเด็นเดียวกัน ของระบบคอมมอนลอว์ กลับกลายเป็นจุดแข็งของตำราเล่มนี้ ดังที่นักวิจารณ์ท่านหนึ่งกล่าวว่า จากการทำท่านค้นพบหลักการที่มั่นคงและยึดมั่นในหลักการดังกล่าว จนถึงขั้นปฏิเสธแนวคำพิพากษาที่ขัดต่อหลักนั้นๆ ทำให้หนังสือของท่านมีคุณภาพที่ยืนหยัดอยู่ได้นานเป็นพิเศษ ด้วยเหตุนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่าตำราเล่มนี้เป็นหนึ่งในตำราว่าด้วยกฎหมายขัดกันที่ยิ่งใหญ่ที่สุดเท่าที่เคยมีการเขียนกันมาเป็นภาษาอังกฤษ⁸

⁶ *Shaw v. Gould* LR 3 HL 55 (1868).

⁷ F. H. Lawson, in: *The Dictionary of National Biography, 1951–1960* (1971), 1072.

⁸ P. B. Carter, o. FN. 18, p. 140.

2. กรณีศึกษาจากคดี Shaw v. Gould

2.1. ข้อเท็จจริงในคดี

รายละเอียดเกี่ยวกับข้อเท็จจริงในคดีนี้มีว่า ชายชาวอังกฤษนายหนึ่งชื่อว่า นาย Buxton ได้ล่อลวงเด็กสาวชาวอังกฤษวัย 16 ปี ชื่อว่า Elizabeth Hickson ให้ยินยอมแต่งงานกับตน ปราบกฏคู่สมรสที่ไม่เคยใช้ชีวิตร่วมกัน และนาย Buxton ต้องโทษจำคุกสามปี ในข้อหาล่อลวงดังกล่าว แต่ตามหลักกฎหมายอังกฤษนั้น การสมรสนี้ยังคงมีผลตามกฎหมายต่อไป หลังจากนั้นนาง Hickson ประสงค์จะแต่งงานกับนักกฎหมายชาวอังกฤษนามว่า Shaw จึงมีการใช้เงินจำนวนมากหว่านล้อมให้นาย Buxton ดำเนินการตามแผนการที่วางไว้ โดยให้นาย Buxton ย้ายไปพำนักที่สก๊อตแลนด์ เป็นการชั่วคราวเพื่อให้นาง Hickson สามารถใช้สิทธิฟ้องศาลเพื่อหย่าขาดจากนาย Buxton ที่สก๊อตแลนด์ได้ เนื่องจากกฎหมายครอบครัวของสก๊อตแลนด์เปิดช่องให้มีการฟ้องหย่าได้ จึงได้มีการดำเนินการไปตามแผนการดังกล่าว หลังจากนั้นนาง Hickson ได้สมรสกับนาย Shaw และใช้ชีวิตร่วมกันที่เมือง Edinburgh ในสก๊อตแลนด์นั่นเอง มีบุตรด้วยกัน สามคน

หลังจากมรณกรรมของนาง Hickson จึงเผยความจริงออกมาว่า ความสุขสมหวังตอนจบที่ปรากฏ กลับมิได้เป็นไปตามนั้นเสียทีเดียว กล่าวคือ ตามพินัยกรรมของลุงคนหนึ่งของนาง Hickson ซึ่งเป็นชาวอังกฤษเช่นกัน ระบุยกมรดกให้บุตรที่เกิดจากการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายของนาง Hickson ด้วยเหตุนี้จึงนำมาสู่การที่ศาลอังกฤษจะต้องทำหน้าที่วินิจฉัยว่า บุตรทั้งสามคนของนาง Hickson เป็นบุตรที่เกิดจากการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

2.2. คำพิพากษา

หากพิจารณาตามกฎหมายสกอต ย่อมเป็นที่แน่ชัดว่าบุตรเหล่านี้ล้วนเป็นบุตรที่เกิดจากการสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายทั้งสิ้น แต่สภาขุนนางของอังกฤษซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลฎีกานั้น ได้ตัดสินว่า ตามกฎหมายอังกฤษนั้น การสมรสระหว่างนาง Hickson กับนาย Buxton ยังคงมีผลอยู่ ทำให้การสมรสระหว่างนาง Hickson กับนาย Shaw กลายเป็นการสมรสที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของอังกฤษ ส่งผลให้บรรดาบุตรของนางกลายเป็นบุตรนอกสมรส ไม่มีสิทธิรับมรดกตามพินัยกรรมดังกล่าว โดยที่สภาขุนนางซึ่งทำหน้าที่เป็นศาลฎีกานั้นมิได้ระบุรายละเอียดไว้ในคำพิพากษาว่า คำพิพากษานี้พิจารณาตามหลักเกณฑ์ใด

ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วว่า ในประเทศอังกฤษนั้นยึดถือตามหลักการที่ว่า คำพิพากษาที่ออกมาในภายหลังต้องตัดสินให้สอดคล้องกับแนวคำพิพากษาเดิมหากมีข้อเท็จจริงอย่างเดียวกัน ด้วยเหตุนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า คำตัดสินในคดี *Shaw v. Gould* ก็คือกฎหมายที่มีผลใช้บังคับอยู่ในขณะที่ศาสตราจารย์ มาร์ติน โวล์ฟ เขียนตำรากฎหมายระหว่างประเทศ แผนกคดีบุคคลของอังกฤษนั่นเอง

แต่กระนั้นก็ตาม ศาสตราจารย์ มาร์ติน โวล์ฟ ก็ยังเสนอแนะทางออกสำหรับคดีอื่นๆ ที่อาจจะมีข้อเท็จจริงคล้ายคลึงกัน โดยแยกเป็น 3 ประเด็น กล่าวคือ

ประการแรก ประเด็นปัญหาเกี่ยวกับความเป็นบุตรที่เกิดจากการสมรสโดยชอบ ควรพิจารณาตามกฎหมายที่ใช้บังคับ ณ ภูมิลำเนาของบิดาในขณะที่เด็กนั้นเกิด ข้อเสนอแนะนี้มีวัตถุประสงค์ที่จะปิดช่องมิให้ประเด็นความชอบด้วยกฎหมายของการสมรสเข้ามามีอิทธิพลต่อปัญหาความเป็นบุตรที่เกิดจากการสมรสโดยชอบ เนื่องจากกฎหมายอังกฤษในขณะนั้นถือว่าภูมิลำเนาของ

กรียาย่อมเป็นไปตามภูมิลำเนาของสามี่ ซึ่งเท่ากับว่าตามกฎหมายอังกฤษแล้ว นาง Elizabeth Hickson ย่อมมีภูมิลำเนาอยู่ที่อังกฤษ ตามภูมิลำเนาของ นาย Buxton มีไซท์ที่สก๊อตแลนด์

ประการที่สอง ศาสตราจารย์มาร์ติน โวล์ฟ เสนอแนะว่า กรณีนี้ต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่ว่า บิดามารดาต้องเชื่อโดยสุจริตว่าการสมรสของตนมีผลตามกฎหมายและ

ประการที่สาม ศาสตราจารย์มาร์ติน โวล์ฟ เสนอแนะในท้ายที่สุดว่า ควรจำกัดการดำเนินตามแนวคำพิพากษาในคดี *Shaw v. Gould* เฉพาะกรณีที่มีปัญหาเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายนั้น เป็นผลมาจากการตัดสินของศาลที่ไม่มีเขตอำนาจและการยอมรับการตัดสินดังกล่าว อาจไม่สอดคล้องกับหลักการต่างๆ ตามกฎหมายอังกฤษในการผดุงไว้ซึ่งความยุติธรรม โดยพิจารณาจากสิ่งแวดล้อมกรณีตามคดีที่มีการตัดสินโดยศาลต่างประเทศนั้น⁹

ในที่สุด อาจจะช่วยอิทธิพลของตำราเล่มนี้ Prof. Dannemann ได้ชี้ว่า ในที่สุดในปี ค.ศ. 1948 ศาล High Court ของอังกฤษได้มีคำพิพากษาในคดี *In Re Bischoffsheim*¹⁰ ที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นบรรทัดฐานใหม่ แทนคำพิพากษาในคดี *Shaw v. Gould* ซึ่งเคยเป็นบรรทัดฐานมาแต่เดิม ซึ่งเป็นการยากที่จะคาดเดาว่าความเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลมาจากข้อเขียนของศาสตราจารย์มาร์ติน โวล์ฟ หรือไม่ เนื่องจากเป็นธรรมเนียมสำหรับศาลอังกฤษที่จะไม่อ้างอิงตำราที่ผู้แต่งยังมีชีวิตอยู่ แต่เมื่อได้อ่านในรายละเอียดของคำพิพากษา ก็จะได้เห็นว่าความเปลี่ยนแปลงนี้เป็นผลมาจากการความคิดเห็นของศาสตราจารย์มาร์ติน โวล์ฟ ไม่มากก็น้อย

⁹ *In Re Bischoffsheim; Cassel v. Grant* [1948] Ch 79 (per Romer, J.).

¹⁰ M. Wolff, *Private International Law* (1945), Nr. 364 (p.395)

3. กรณีศึกษาจากคดี *In Re Bischoffsheim*

3.1. ข้อเท็จจริงในคดี

ในคดีหลังนี้ เป็นกรณีเกี่ยวกับหญิงชาวอังกฤษซึ่งพำนักอยู่ที่มหานครนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา ปรากฏว่าสามีของนางเสียชีวิต ต่อมานางได้เข้าพิธีสมรสครั้งใหม่กับน้องชายของสามีคนก่อน ซึ่งตามกฎหมายอังกฤษนั้น มีบทบัญญัติห้ามหญิงหม้ายสมรสใหม่กับพี่ชายหรือน้องชายของอดีตสามีที่ล่วงลับ แต่กรณีดังกล่าวมิได้เป็นสิ่งต้องห้ามตามกฎหมายที่ใช้บังคับในนิวยอร์ก

3.2. คำพิพากษา

ประเด็นปัญหาในคดีนี้ เป็นปัญหาเดียวกับในคดี *Shaw v. Gould* กล่าวคือ ปัญหาว่า บุตรที่เกิดจากการสมรสครั้งใหม่เป็นบุตรที่ชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ผู้พิพากษา Romer ตัดสินว่า ความเป็นบุตรโดยชอบด้วยกฎหมายนั้น ให้พิจารณาตามกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ ณ ภูมิลำเนาของบิดามารดาขณะที่เกิด ซึ่งในกรณีนี้ก็คือกฎหมายที่ใช้บังคับในนิวยอร์ก ส่วนประเด็นที่ว่าบิดามารดาได้มีการสมรสกันอย่างถูกต้องตามกฎหมายอังกฤษหรือไม่นั้น มิใช่ประเด็นสำคัญสำหรับคดีนี้¹¹

4. บทส่งท้าย

การที่ ศาสตราจารย์ ดร.มาร์ติน โวลฟ์ ในฐานะครูกฎหมายชาวเยอรมัน สามารถเริ่มต้นชีวิตใหม่ทางวิชาการในประเทศอังกฤษ ด้วยวัย 66 ปี จนสามารถผลิตตำราที่มีอิทธิพลต่อระบบกฎหมายของประเทศนี้ได้ ดังที่ได้พิจารณามาแล้ว แสดงให้เห็นว่านักวิชาการในวัยนี้ยังแฝงไว้ซึ่งศักยภาพอีกมาก ผู้เขียน

¹¹ Op cit, 92.

จึงขอเป็นกำลังใจ แต่ท่านอาจารย์นพนิต ขอให้ท่านอาจารย์สืบสานงานทาง
วิชาการต่อไปอีกนานเท่านาน

บทส่งท้าย

การพัฒนาวิชากฎหมายระหว่างประเทศในประเทศไทย จากกฎหมายเพื่อรับรองอำนาจอธิปไตยของรัฐ สู่กฎหมายเพื่อส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชน

รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร *

การศึกษาวิชากฎหมายระหว่างประเทศในแบบที่เราศึกษากันอยู่ในคณະนิติศาสตร์ของประเทศไทยเริ่มต้นตั้งแต่ปลายสมัยรัชกาลที่ 5 เป็นต้นมา ทั้งนี้ คงต้องยอมรับว่า การศึกษานี้เป็นผลมาจากอิทธิพลของอารยธรรมของโลกตะวันตกที่เข้ามาในประเทศไทยโดยชาติมหาอำนาจตะวันตกที่มุ่งเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์จากประเทศไทย และแรงกดดันที่ทำให้เราต้องมีแนวคิดแบบตะวันตกก็คือความเป็นจริงที่ว่า ประเทศไทยต้องดำรงอยู่ร่วมกับนานาอารยประเทศในประชาคมระหว่างประเทศซึ่งถูกครอบงำโดยแนวคิดแบบโลกตะวันตก ดังนั้น เราจะพบว่า ตำรวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองในยุคแรกๆของประเทศไทย หรือแม้ในปัจจุบัน จึงมีโครงสร้างทางความคิดและตรรกวิทยาทางความคิดในรูปแบบที่เป็นกันในโลกตะวันตก

* หัวหน้าภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ และรองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

แต่อย่างไรก็ดี เมื่อเรามองลึกลงไปในตัววิชาชีพกฎหมายระหว่างประเทศของนักคิดนักเขียนไทย เราก็มองเห็นร่องรอยความคิดแบบตะวันตกอยู่บ้าง และร่องรอยนี้ก็ยิ่งชัดเจนมากขึ้นเมื่อวิวัฒนาการของกฎหมายระหว่างประเทศยุคปัจจุบันให้ความสำคัญแก่การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิของปัจเจกชนเท่าๆ กับหรืออาจจะมากกว่าการรับรองอำนาจอธิปไตยของรัฐ งานเขียนของท่านอาจารย์นพนธิ สุริยะ จัดอยู่ในงานที่มุ่งจะสอดแทรกแนวคิดตะวันตกไปอธิบายระบบกฎหมายระหว่างประเทศ และยิ่งในงานที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน การอธิบายหลักกฎหมายสิทธิมนุษยชนแบบตะวันตกก็ยิ่งชัดเจนและฉีกแนวจากตำราไทยที่รับอารยธรรมตะวันตกอื่นๆ

ท่านอาจารย์นพนธิเป็นนักเรียนกฎหมายที่จบทั้งในประเทศไทยและในต่างประเทศ ซึ่งคำว่า “ต่างประเทศ” นี้ ก็มีหมายรวมถึงหลายประเทศ ทั้งที่ระบบกฎหมายแบบ Common Law และ Civil Law ดังนั้นจึงจินตนาการได้ว่า นักเรียนกฎหมายที่รู้ทั้งเรื่องกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ จึงมองเห็นทั้งความแตกต่างและความเหมือนของหลักกฎหมายในระบบกฎหมายของโลก เราอาจสังเกตว่า การศึกษาวิชากฎหมายระหว่างประเทศในรูปแบบที่เหมาะสมกับโครงสร้างและปัญหาของสังคมไทยก็น่าจะเริ่มต้นที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้วยการประกาศจุดยืนทางวิชาการของท่านอาจารย์นพนธิผู้เช่นกัน จุดยืนที่ยอมรับความจริงที่วิชานิติศาสตร์ไทยต้องศึกษาหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีพื้นฐานมาจากแนวคิดของนักปราชญ์กรีกและโรมัน ผสมผสานกับแนวคิดทางคริสต์ศาสนา แต่อย่างไรก็ตาม จุดยืนดังกล่าวนี้ก็ยิ่งพยายามให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของแนวคิดตะวันตกที่เข้ามาพัฒนาหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ถูกปรับใช้ในประเทศไทย รวมถึงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในวันนี้ 10 ประเทศที่มีความผูกพันกันทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมได้ลงนาม

และให้สัตยาบันต่อกฎบัตรอาเซียนอันจะนำไปสู่การสร้าง “ประชาคมอาเซียน” ทับซ้อนบนอาณาเขตของรัฐทั้ง 10 รัฐที่เป็นภาคีสมาชิก

นักนิติศาสตร์ไทยทั้งในและนอกธรรมศาสตร์ดูจะตระหนักได้ดีถึงภารกิจทางวิชาการที่จะต้องแสวงหาจุดยืนร่วมกันทางวิชาการเพื่อพัฒนาหลักกฎหมายอาเซียนเพื่อใช้ในประชาคมอาเซียนซึ่งน่าจะขยายตัวกว้างมากขึ้น และลึกมากขึ้นในอนาคตอันใกล้และอันไกล ในการทำภารกิจเพื่อสร้าง ความมั่นคงและอุดมสมบูรณ์ให้แก่ระบบกฎหมายอาเซียนนั้น เรายังต้องเผชิญกับ กระแสคิดแบบตะวันตกและตะวันออกที่ปรากฏตัวอยู่ในระบบกฎหมายของ อีก 9 ประเทศที่เป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน

ในอีกประการหนึ่งที่จะหลีกเลี่ยงมิได้ ก็คือ การเผชิญหน้ากันระหว่าง แนวคิดอำนาจรัฐนิยมและแนวคิดมนุษยนิยม (Humanism) ที่มีมาตั้งแต่ ช่วงเวลาของการก่อตั้งรัฐสมัยใหม่โดยแนวคิดที่ว่าด้วยอำนาจอธิปไตยของรัฐ (State Sovereignty) และความยั่งยืนของแนวคิดกฎหมายธรรมชาติและสิทธิมนุษยชนที่ไม่อาจถูกบดบังหรือทำลายโดยอำนาจของรัฐใดๆ

เมื่อเรายอมรับว่า รัฐซึ่งเป็นบุคคลหรือผู้ทรงสิทธิลำดับแรกภายใต้ กฎหมายระหว่างประเทศ ต้องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ กล่าวคือ (1) อำนาจอธิปไตยที่เด็ดขาด (2) เหนือดินแดน และ (3) เหนือประชากร ซึ่ง การแสดงอำนาจอธิปไตยทวิลักษณะนี้อาจจะเกิดขึ้นภายในประเทศของตน หรือขยายออกไปจากดินแดนของตนไปสู่การจัดการประชากรของตนที่ปรากฏ ตัวบนดินแดนของรัฐต่างประเทศ และอาจไปไกลถึงการจัดการดินแดนและ ประชากรของรัฐต่างประเทศได้

ในยุคต้นๆ ของรัฐสมัยใหม่ หลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของ รัฐอื่น ดูจะเป็นหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่ศักดิ์สิทธิ์จนก้าวล่วงมิได้

แต่ในยุคที่แนวคิดสิทธิมนุษยชนได้รับการยอมรับอย่างมากมาตั้งแต่ภายหลังการถอดบทเรียนอันยิ่งใหญ่จากสงครามโลกทั้งสองครั้งที่จบลงใน ค.ศ. 1945 (พ.ศ. 2488) ว่า อำนาจของรัฐอุปไทยที่เด็ดขาดจนละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างร้ายแรงย่อมจะบ่อนทำลายสันติภาพของโลก การปรากฏตัวของปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (พ.ศ. 2491) จึงเป็นสัญลักษณ์ของการผสมผสานระหว่างแนวคิดอำนาจอธิปไตยและแนวคิดสิทธิมนุษยชนนิยม และการปรากฏตัวต่อมาของหลายสนธิสัญญาที่ไม่ว่าจะใช้ชื่อว่าอะไรก็ตาม เพื่อขยายผลของปฏิญญานี้จึงนำมาซึ่งการสร้างหลักกฎหมายระหว่างประเทศที่เหมาะสมต่อสภาวะการณ์ของประชาคมโลก สงครามโลกที่ใช้อาวุธที่ร้ายแรงต่อกันไม่หวนกลับมาอีกเลย แต่อย่างไรก็ตาม ความขัดแย้งระหว่างรัฐหรือระหว่างชนชาติก็ยังคงปรากฏมีให้แก้ไขกันต่อไป วิชากฎหมายระหว่างประเทศจึงยังต้องมีภารกิจที่จะสร้างสันติภาพให้แก่ประชาคมโลกอยู่ต่อไป

ในร่มของประชาคมอาเซียน มีการปรากฏตัวอย่างเด่นชัดของการยอมรับแนวคิดในการจัดการเพื่อรักษาสีทธิมนุษยชนบนแผ่นดินอาเซียนในกฎบัตรอาเซียนเองที่เดียว นั่นก็คือ การยอมรับที่จะมีคณะกรรมการที่จะเข้ามาดูแลสิทธิมนุษยชนในประชาคมอาเซียน ซึ่งโดยทั่วไป ก็จะเรียกกันว่า “กรรมการสิทธิอาเซียน” และจุดเริ่มต้นเล็กๆ นี้ก็กำลังจะก่อให้เกิด “ปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชน” ของประชาคมอาเซียนเองด้วย เราคงจะเห็นการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนของคนต่างชาติพันธุ์ ต่างศาสนา ต่างภาษา ต่างวัฒนธรรมที่อาศัยร่วมกันในประชาคมอาเซียน มีกฎหมายระหว่างประเทศที่เข้มแข็งเพื่อพัฒนาสิทธิมนุษยชนของพวกเขา และในวันหนึ่งข้างหน้า ก็อาจจะมีศาลสิทธิมนุษยชนอาเซียนเพื่อรักษาสีทธิของคนอาเซียน ความเป็นไปได้ อยู่ที่ความคืบหน้าในการพัฒนาความรู้กฎหมายระหว่างประเทศ ความรู้ที่ควรจะไปลงในมนุษย์ทุกคนที่อาศัยในประชาคมอาเซียน ด้วยแนวคิดประชาคม

ชิปไตยที่เบ่งบานในภูมิภาคนี้ระดับหนึ่ง สิ่งที่ประชาชนต้องการมักจะเป็นสิ่งที่นักการเมืองปฏิเสธมิได้ ด้วยประชานิยมเป็นพลังที่แรงกล้าอย่างปฏิเสธมิได้ในยุคปัจจุบัน ดังนั้น การสร้างความเข้มแข็งแก่ประชาชนด้วยความรู้กฎหมาย จึงเป็นสิ่งที่เหล่าคณะนิติศาสตร์ของประเทศสมาชิกอาเซียนควรตระหนักอย่างยิ่ง การสอนกฎหมายเพียงเพื่อปริญญาในรั้วของมหาวิทยาลัยคงมิใช่สิ่งที่เป็นภารกิจประการเดียวของคณะนิติศาสตร์ การพากันออกไปนอกมหาวิทยาลัยและตั้งห้องเรียนเพื่อประชาชนดูจะเป็นภารกิจที่สำคัญและก้าวข้ามมิได้

ดูเหมือนว่า หนังสือคู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชนเล่มนี้ ซึ่งเป็นความตั้งใจอย่างแรงกล้าของท่านอาจารย์นพนธิจะจัดทำหน้าที่ของ “คปไฟ” ที่นำทางให้เหล่านักนิติศาสตร์ไทยจะได้ใช้ในการเริ่มต้นคิดค้นคว้าและสร้างบทเรียนเพื่อให้วิชาความรู้แก่มนุษย์ที่จะต้องดำรงชีวิตในบริบทของประชาคมระหว่างประเทศ ที่ซับซ้อนยิ่งทวีคูณขึ้น ด้วยความก้าวหน้าของเทคโนโลยีการสื่อสาร

ภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งสนับสนุนแนวคิดของท่านอาจารย์นพนธิมาตลอด จึงไม่เพียงแต่สนับสนุนการปรากฏตัวของคู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชนเล่มนี้ แต่ยังมีมุ่งมั่นที่จะมีกิจกรรมทางวิชาการเพื่อการพัฒนากฎหมายระหว่างประเทศที่สร้างสุขภาวะให้แก่มนุษยชาติทั้งในและนอกประเทศไทย หรือทั้งในและนอกประชาคมอาเซียน อีกต่อไป เมื่อมีข้อเสนอแนะของเหล่านักวิชาการที่เป็นลูกศิษย์และมวลมิตรทางวิชาการของอาจารย์นพนธิเพื่อที่จะมี “เวทีเสวนาวิชาการกฎหมายระหว่างประเทศ” ซึ่งพวกเขาเรียกว่า “Nophanidhi Forum” ภาควิชาฯ นี้ จึงไม่อาจปฏิเสธที่จะจัดงานเสวนาวิชากฎหมายระหว่างประเทศเพื่อขยายผลคู่มือกฎหมายระหว่างประเทศเล่มนี้

ต่อไป ให้มีชีวิตจริงและทำหน้าที่ครูกฎหมายระหว่างประเทศอีกลักษณะหนึ่ง
ขอเราซึ่งเชื่อมั่นในการรักษาสันติภาพของโลก ด้วยการสร้างสิทธิมนุษยชน
ให้แก่มนุษย์ จงมาร่วมกันสร้างสรรค์งานวิชาการในกระแสดังนี้ต่อไป

ขอขอบคุณทุกท่านที่มาร่วมสร้างสรรค์คู่มือกฎหมายระหว่างประเทศ
สำหรับประชาชน เพื่อเป็นอาจารย์บุญชาแก่ รศ.นพนธิ สุริยะ พ่อครูแห่ง
วิชากฎหมายระหว่างประเทศของนิติศาสตร์ไทย และท้ายสุด ก็ขอกราบ
ขอบพระคุณท่านอาจารย์นพนธิ ผู้เป็นแรงบันดาลใจของพวกเราทุกคน
ในแวดวงการทำงานกฎหมายระหว่างประเทศ มา ณ ที่นี้

ภาคผนวกที่ 1*

เล่าให้ครบแล้วขบกันต่อ :
คำพิพากษาศาลโลก คดีปราสาทพระวิหาร พ.ศ. 2505

วีรวัฒน์ ปริญญาตรี

ภาคผนวกนี้เป็นข้อมูลส่วนหนึ่งของเอกสาร “ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีปราสาทพระวิหาร” โดย วีรวัฒน์ ปริญญาตรี เอกสารฉบับเต็มอ่านได้ที่ <https://sites.google.com/site/verapat/temple/>

ข้อมูลในภาคผนวกนี้มีสองส่วน ส่วนแรก “เล่าให้ครบ” เป็นบทย่อคำพิพากษาคดีปราสาทพระวิหาร ซึ่งย่อจากคำพิพากษาชั้นเนื้อหาส่วนหลัก ฉบับภาษาอังกฤษ (แต่ยังไม่รวมความเห็นเอกเทศและความเห็นแย้งของผู้พิพากษา) หน้าที่ย่างในบทย่อนั้นหมายถึงหน้ารายงานคำพิพากษา ICJ Reports 1962 (เลขหน้ามุมบน). “คำแปล” หมายถึง คำแปลคำพิพากษาเผยแพร่โดยสำนักทำเนียบนายกรัฐมนตรี วันที่ 30 มิถุนายน 2505 คัดจากเว็บไซต์กระทรวงการต่างประเทศ.

ต่อจากบทย่อจะเป็น ส่วนที่สอง “ขบกันต่อ” ซึ่งเป็นบทวิเคราะห์เบื้องต้นเกี่ยวกับประเด็นน่าสนใจ ที่คำพิพากษากล่าวถึงไว้ เช่น เรื่องเขตแดน

---

* ภาคผนวกที่ 1 แนบไว้สำหรับประชาชนที่สนใจในรายละเอียดข้อพิพาทระหว่างประเทศไทยกับประเทศกัมพูชาเรื่องปราสาทพระวิหาร ซึ่งเป็นประเด็นที่ยังหาข้อยุติไม่ได้แม้เวลาผ่านไปครึ่งศตวรรษ นอกจากนี้ ยังมีเรื่องที่ได้รับการกล่าวถึงในบทความหลายเรื่อง ในหนังสือฉบับนี้

และแผนที่ ประเด็นเหล่านี้ล้วนเกี่ยวข้องกับข้อพิพาทระหว่างไทยและกัมพูชา อันดำเนินมาถึงปัจจุบัน โดยขณะที่หนังสือเล่มนี้กำลังตีพิมพ์ ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศกำลังดำเนินกระบวนการพิจารณาตามที่กัมพูชาได้ขอให้ศาลตีความคำพิพากษาให้ชัดเจนมากขึ้น

การจะตอบข้อสงสัยที่ว่า ศาลจะตีความคำพิพากษาตามที่กัมพูชาประสงค์หรือไม่และจะตีความอย่างไร จึงต้องกลับไปพิจารณาที่คำพิพากษาเมื่อ พ.ศ. 2505 อันต้องเริ่มจากการเล่าให้ครบและจึงขบกันต่อ ดังที่จะปรากฏต่อไปนี้.

ส่วนที่ 1 เล่าให้ครบ :

คดีปราสาทพระวิหาร (ระหว่างกัมพูชากับไทย) ชั้นเนื้อหา
คำพิพากษาศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ วันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 1962
ศาลตีกรอบคำพิพากษา
(หน้า 6-14, คำแปลหน้า 1-18)

ศาลยุติธรรมระหว่างประเทศสรุปกระบวนการพิจารณาคดีและกล่าวทวนคำแถลงสรุปของกัมพูชาและไทย โดยในหน้า 14 ย่อหน้าสุดท้าย (คำแปลหน้า 16 ย่อหน้าสุดท้าย) ศาลอ้างถึงคำอธิบายประเด็นแห่งคดีที่ศาลเคยสรุปไว้ว่า กัมพูชากล่าวอ้างว่าไทยได้ละเมิด “อำนาจอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาทพระวิหารและเขตที่เกี่ยวข้อง” (sovereignty over the region of the Temple of Preah Vihear and its precincts) และศาลก็ยึดกรอบ (confined) ประเด็นแห่งคดีตามคำสรุปดังกล่าวซ้ำดั้งเดิมแต่ละคำว่า “เขตที่เกี่ยวข้อง” (precincts) ออกไป. ศาลสรุปว่า การที่คู่ความอ้างถึงแผนที่และข้อต่อสู้ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับแผนที่นั้น ศาลจะพิจารณาเพียงเท่าที่จำเป็นต่อการหาเหตุผล (reasons) มาวินิจฉัยประเด็นพิพาทแห่งคดี (settle the sole

dispute) ที่จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาทพระวิหารประเด็นเดียวเท่านั้น.

ศาลระบุข้อกฎหมาย
(หน้า 15–16, คำแปลหน้า 18–19)

ศาลสรุปข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปราสาทพระวิหาร (ย่อว่า “ปราสาท”) และปฏิเสชนำข้อต่อสู้เชิงประวัติศาสตร์ ศาสนาและโบราณคดีมาประกอบการพิจารณา. ศาลกล่าวถึงข้อพิพาทในคดีว่าเป็นเรื่องที่สืบจากการตกลงเรื่องเขตแดน (boundary settlement) ระหว่างสยามและฝรั่งเศสเมื่อช่วง ค.ศ. 1904–1908 ซึ่งต่อมากัมพูชาได้รับเอกราชและสิทธิอธิปไตยจากฝรั่งเศส. ศาลระบุว่า การวินิจฉัยคดีย่อมเป็นไปตาม (depends upon) หนังสือสัญญาเรื่องเขตแดนระหว่างสยามและฝรั่งเศส วันที่ 13 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1904 (ชื่อเต็มคือ “อนุสัญญาระหว่างสยามกับฝรั่งเศส แก้ไขเพิ่มเติมข้อบทแห่งสนธิสัญญาฉบับลงวันที่ 3 ตุลาคม รัตนโกสินทรศก 112 ว่าด้วยดินแดนกับข้อตกลงอื่นๆ ฉบับลงนาม ณ กรุงปารีส เมื่อวันที่ 13 กุมภาพันธ์ รัตนโกสินทรศก 122” ย่อว่า “อนุสัญญาฯ”) ซึ่งมีใจความสำคัญสองข้อ คือ

ข้อ 1. กำหนดให้ “พรมแดน” (frontier) ระหว่างไทยและฝรั่งเศส บริเวณปราสาท เป็นไปตามสันปันน้ำ (follows the watershed); และ

ข้อ 3. กำหนดให้มีคณะกรรมการสองชุดทำงานผสมกัน (Mixed Commissions–อนุสัญญาฯ ใช้รูปพหูพจน์) ระหว่างไทยและฝรั่งเศส เพื่อทำหน้าที่ปักปันพรมแดนต่างๆ (delimitation of the frontiers) ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการผสมดังกล่าวดำเนินงานเกี่ยวกับพรมแดนที่อนุสัญญาข้อ 1. กำหนดไว้ (the work will relate to the frontier determined by [Article I]).

ศาลอธิบายข้อกฎหมาย (หน้า 16-17, คำแปลหน้า 19-20)

ศาลอธิบายถึงอนุสัญญา วั้สามประการ.

ประการแรก เมื่ออนุสัญญา มิได้ระบุถึงปราสาท วั้ ศาลจึงจำเป็นต้องตรวจสอบ (examine) ว่าเส้นพรมแดน (frontier line) คือเส้นใดเพื่อศาลสามารถวินิจฉัย (give a decision) ได้ว่ากัมพูชาหรือไทยมีอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาท (the Temple area).

ประการที่สอง แม้อนุสัญญา ข้อ 1. จะกำหนดให้พรมแดนเป็นไปตามเส้นสันปันน้ำ แต่แนวพรมแดนที่ชัดเจน (exact course) นั้นต้องปักปันตามอนุสัญญา ข้อ 3. ซึ่งให้มีคณะกรรมการผสมฝรั่งเศส-ไทย (Franco-Siamese Mixed Commission-ศาลใช้รูปเอกพจน์) เป็นผู้ปักปัน.

ประการที่สาม แม้การดำเนินการปักปันตามอนุสัญญา ข้อ 3. จะมีข้อสันนิษฐานเบื้องต้น (*prima facie*) ว่าต้องกระทำตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในอนุสัญญา ข้อ 1. (อาศัยสันปันน้ำ) แต่ศาลเห็นว่าเจตนารมณ์และวัตถุประสงค์ของอนุสัญญา ก็เพื่อทำให้มีเส้นพรมแดนที่เป็นผลมาจากการปักปันตามความเป็นจริง (establish the actual line of the frontier) เว้นแต่จะพิสูจน์ได้ว่าการปักปันนั้นไม่มีผลทางกฎหมาย (invalid).

(กล่าวโดยสังเขป คำว่า “ปักปัน” หรือ delimitation นั้น ศาลน่าจะหมายถึงการตกลงเส้นเขตแดนบนแผนที่หรือเอกสาร ซึ่งศาลเห็นว่าชัดเจนกว่าการตกลงนิยามเบื้องต้น เช่น ตกลงให้แนวพรมแดนอาศัยสันปันน้ำ)

ศาลสรุปข้อเท็จจริงและเหตุผลที่คู่ความยกขึ้นต่อสู้ (หน้า 17-21, คำแปลหน้า 20-27)

ศาลสรุปข้อเท็จจริงว่า ไทยและฝรั่งเศสได้ตั้งคณะกรรมการผสม (Mixed

Commission-เอกพจน์) ขึ้นหนึ่งคณะแต่มีสองแผนก คือแผนกไทยและแผนกฝรั่งเศสโดยแต่ละแผนกมีประธานกรรมการของตน (กล่าวคือศาลเรียกคณะกรรมการผสมตามอนุสัญญาฯ ข้อ 3. ที่เป็นพหุพจน์ให้เป็นเอกพจน์แทน-ต่อไปนี้อย่าว่า “คณะกรรมการผสมฯ”). ศาลสรุปว่า แม้คณะกรรมการผสมฯ จะไม่ได้บันทึกข้อสรุปเรื่องการปักปันพรมแดนบริเวณปราสาท ไว แต่สันนิษฐานจากหลักฐานว่าได้มีการสำรวจและกำหนดพรมแดนแล้ว (surveyed and fixed) แต่โดยใครหรือโดยวิธีการใดนั้นศาลเห็นว่าไม่ชัดเจน.

ต่อมาไทยกับฝรั่งเศสได้ทำหนังสือสัญญาอีกฉบับใน ค.ศ. 1907 (สนธิสัญญาระหว่างพระเจ้าแผ่นดินสยามกับประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฝรั่งเศส ฉบับลงนาม ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 23 มีนาคม รัตนโกสินทรศก 125) และตั้งคณะกรรมการผสมชุดที่สองขึ้นอีกชุดเพื่อปักปันพรมแดนบริเวณอื่นที่ไม่ได้ดำเนินการตามอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 อีกทั้งหนังสือสัญญา ค.ศ. 1907 ยังมีพิธีสารอันเป็นข้อตกลงต่อท้าย (พิธีสารว่าด้วยการปักปันเขตแดนแนบท้ายสนธิสัญญา ฉบับลงวันที่ 23 มีนาคม รัตนโกสินทรศก 125) กำหนดให้งานของคณะกรรมการชุดที่สองรวมไปถึงบริเวณที่ปราสาท ตั้งอยู่ แต่คณะกรรมการชุดที่สองก็ได้ปักปันพรมแดนบริเวณปราสาท ศาลจึงสันนิษฐานว่าคณะกรรมการผสมฯ ชุดแรกตามอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 ได้ทำการสำรวจและปักปันพรมแดนบริเวณปราสาท เสร็จแล้ว แต่ผลออกมาเป็นเช่นใดนั้นศาลไม่ทราบ.

ศาลอธิบายว่าขั้นตอนสุดท้ายของการปักปันพรมแดนคือ การทำแผนที่ ไทยซึ่งไม่ชำนาญด้านแผนที่ได้ขอให้ฝรั่งเศสจัดทำแผนที่ ทั้งนี้มีหลักฐานที่ไทยเคยกล่าวถึง “คณะกรรมการปักปันพรมแดนผสม (Mixed Commission-เอกพจน์) และคำขอของกรรมการฝ่ายไทย (Siamese Commissioners) ที่ขอให้กรรมการฝ่ายฝรั่งเศส (French Commissioners) ทำแผนที่พรมแดนต่างๆ (maps of various frontiers)” (ผู้ย่อตีความจาก

บริบทว่าศาลพูดถึงคณะกรรมการผสมฯ ชุดแรกที่ศาลเรียกว่ามีแผนกไทยและแผนกฝรั่งเศส). ฝรั่งเศสจึงให้เจ้าหน้าที่ของตน 4 คน (3 คนเป็นอดีตสมาชิกคณะกรรมการผสมฯ ชุดแรก) ทำแผนที่ทั้งสิ้น 11 ฉบับ ซึ่งหนึ่งในนั้นก็คือแผนที่ภาคผนวก 1 ต่อท้ายคำฟ้องกัมพูชา หรือ Annex I Map (“แผนที่”) ซึ่งกัมพูชานำมาอ้างว่าปราสาทฯ ตั้งอยู่ในเขตกัมพูชา.

ศาลสรุปข้อต่อสู้ของไทยเกี่ยวกับแผนที่ฯ สามข้อ ดังนี้.

(1) แผนที่ฯ ไม่ใช่ผลงานการปักปันโดยคณะกรรมการผสมฯ จึงไม่มีผลผูกพันทางกฎหมาย;

(2) เส้นพรมแดนที่แท้จริงต้องเป็นไปตามสันปันน้ำ (ตามอนุสัญญาฯ ข้อ 1.) ซึ่งยอมทำให้ปราสาทฯ ตั้งอยู่ในเขตไทย แต่เมื่อแผนที่ฯ กลับลากเส้นที่ไม่ใช่เส้นสันปันน้ำในบริเวณนั้น (in this vicinity—หน้า 21) เนื้อหาแผนที่ฯ จึงผิดพลาดชัดเจน และไม่สามารถถือเป็นการใช้อำนาจหรือดุลพินิจของคณะกรรมการผสมฯ ที่ถูกต้องได้; และ

(3) ไทยไม่เคยยอมรับแผนที่ฯ หรือเส้นพรมแดนตามแผนที่ฯ หรือแม้หากไทยเคยยอมรับ ก็เพราะไทยเข้าใจผิดในข้อสำคัญว่าเส้นแผนที่ฯ ได้เป็นไปตามเส้นสันปันน้ำอย่างถูกต้อง.

ศาลเห็นว่าแผนที่ฯ ไม่ผูกพันไทย แต่เป็นผลจากการสำรวจจริง (หน้า 21 ย่อหน้าสุดท้าย, คำแปลหน้า 27 ย่อหน้าสุดท้าย)

ศาลเห็นในขั้นแรกว่า แผนที่ฯ ณ ขณะที่ทำขึ้นยอมไม่ผูกพันไทยในทางกฎหมาย เพราะฝรั่งเศสทำขึ้นฝ่ายเดียวและไม่มีหลักฐานแสดงว่าคณะกรรมการผสมฯ ได้มอบหมายหรือรับรองการทำแผนที่ฯ. อย่างไรก็ตามก็ดี ศาลเชื่อว่าแผนที่ฯ ถูกทำขึ้นโดยอาศัยการสำรวจบริเวณที่ปราสาทฯ ตั้งอยู่จริง และเมื่อไทยเป็นฝ่ายร้องขอให้ฝรั่งเศสทำขึ้น แผนที่ฯ จึงมีลักษณะที่เป็นทางการ อีกทั้งเห็นว่าแผนที่ฯ มีความน่าเชื่อถือในทางเทคนิคโดยชัดเจน.

ศาลเห็นว่าไทยได้ยินยอมและยอมรับแผนที่ฯ ในช่วง ค.ศ. 1908–1909
(หน้า 22–27, คำแปลหน้า 28–36)

ศาลอธิบายต่อไปว่า ในเมื่อไทยยอมรับเองว่าแผนที่ฯ ไม่ใช่ผลจากการปักปันโดยคณะกรรมการผสมฯ ศาลจึงมองว่าการที่คณะกรรมการผสมฯ จะได้ปักปันพรมแดนและรับรองแผนที่ฯ โดยถูกต้องหรือโดยมีอำนาจหรือไม่ นั้น ย่อมไม่ใช่ประเด็นที่แท้จริง แต่ประเด็นพิจารณาที่สำคัญคือ ในที่สุดแล้ว ไทยและฝรั่งเศสในฐานะภาคีสัญญาฯ ได้ถือเอา (adopt) แผนที่ฯ ให้เป็นผลจากการปักปันพรมแดนบริเวณปราสาทฯ (as representing the outcome of the work of delimitation) อันส่งผลให้แผนที่ฯ มีสถานะทางกฎหมายหรือไม่? ศาลไม่เห็นด้วยกับข้อต่อสู้ของไทยว่า ไทยเพียงแต่แสดงท่าทีนิ่งเฉย (passive attitude) และไม่เคยเป็นฝ่ายยินยอม (consenting party) ให้เปลี่ยนแปลงเส้นสันปันน้ำตามอนุสัญญาฯ ศาลพิจารณาถึงการประพฤติปฏิบัติระหว่างไทยและฝรั่งเศสเกี่ยวกับแผนที่ฯ ดังต่อไปนี้

- ชุดแผนที่ทั้ง 11 ฉบับ (หนึ่งในนั้นคือแผนที่ฯ ที่กัมพูชาอ้าง) ถูกนำไปเผยแพร่อย่างกว้างขวางกว่า 160 ชุด ในหลายประเทศ;
- อัครราชทูตไทย ณ กรุงปารีส ได้ทำหนังสือแจ้งรัฐบาลไทยโดยใช้ถ้อยคำว่า “สำหรับเรื่องเกี่ยวกับคณะกรรมการปักปันพรมแดนผสม (Mixed Commission–เอกพจน์) และคำขอของกรรมการฝ่ายไทยที่ขอให้กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสทำแผนที่พรมแดนต่างๆ บัดนี้กรรมการฝ่ายฝรั่งเศสได้ทำแผนที่เสร็จแล้ว”
- เจ้าหน้าที่ระดับสูงของไทยและกรรมการฝ่ายไทยในคณะกรรมการผสมฯ เองรับทราบถึงแผนที่ฯ ดังกล่าวโดยมิได้ทักท้วง อีกทั้งกรรมการฝ่ายไทยเองก็มิได้แสดงให้เห็นว่าแผนที่ฯ มิได้เป็นไปตามการปักปันโดยคณะกรรมการผสมฯ ;

- หน้าแผนที่ ปรากฏชื่อชัดว่า “ดงเร็ก-คณะกรรมการปักปันเขตแดนระหว่างอินโดจีนและสยาม” (Dangrek-Commission of Delimitation between Indo-China and Siam-โปรดสังเกตว่า Commission ทั้งในภาษาฝรั่งเศสตามแผนที่ และในภาษาอังกฤษตามคำพิพากษาล้วนเป็นคำเอกพจน์ ต่างจาก Commissions ซึ่งเป็นคำพหูพจน์ในอนุสัญญา); และ
- เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยได้ขอให้ฝรั่งเศสทำสำเนาแผนที่เพิ่มเติมอีก 15 ฉบับเพื่อนำไปแจกจ่ายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดของไทยต่อไป.

ศาลพิจารณว่าการประพฤติปฏิบัติเหล่านี้โดยที่ไทยรับแผนที่โดยไม่ทักท้วง ไม่ว่าจะในเวลานั้นหรือต่อมาเป็นเวลาหลายปี กฎหมายถือว่าเข้าลักษณะการยินยอมจากการนิ่งเฉยในการที่ควรปฏิบัติ (held to have acquiesced) ศาลจึงเห็นว่าไทยได้ยอมรับ (accept) แผนที่ ให้เป็นผลจากการปักปันพรมแดนบริเวณปราสาทฯ แล้ว.

ศาลกล่าวถึงข้อต่อสู้ของไทยที่ว่า ณ เวลาที่ได้รับแผนที่ มานั้น ไทยไม่ทราบเกี่ยวกับตัวปราสาทฯ จึงไม่ได้ใส่ใจเกี่ยวกับตัวปราสาทฯ ศาลพิจารณาว่าฟังไม่ขึ้น เพราะไทยได้ยอมรับเองว่าคณะเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทยได้ค้นพบปราสาทฯ อีกครั้งตั้งแต่ ค.ศ. 1899. ศาลกล่าวต่อว่า ไทยจะยกข้อต่อสู้ว่าไทยเข้าใจแผนที่ ผิดไม่ได้ เพราะเส้นแผนที่ ไม่เพียงแต่แสดงให้เห็นชัดว่าปราสาทฯ ตั้งอยู่ในเขตกัมพูชา แต่ยังแสดงให้เห็นอีกว่าการลากเส้นมิได้เป็นไปตามตามแนวขอบหน้าผา แต่กลับลากเหนือขึ้นไปจากชะง่อนผาที่ปราสาทฯ ตั้งอยู่อย่างชัดเจน. ศาลกล่าวว่าฝ่ายไทยย่อมต้องสงสัยได้ทันทีว่าแผนที่แสดงเส้นตามแนวสันปันน้ำหรือไม่ แต่ไทยเอง เป็นฝ่ายวางใจขอให้ฝรั่งเศสทำแผนที่ และรับมาโดยไม่ตรวจสอบ ดังนั้น เมื่อกฎหมายไม่อนุญาตให้ฝ่าย

ที่ผิดพลาดอ้างความผิดพลาดของตนเองมาลบล้างความยินยอม ข้อต่อสู้ของ ไทยเรื่องความเข้าใจผิดจึงฟังไม่ขึ้น.

**ศาลเห็นว่าสิ่งที่เกิดขึ้นหลัง ค.ศ. 1909
ยืนยันว่าไทยเคยยอมรับแผนที่ฯ และไทยเสียสิทธิที่จะปฏิเสธ
(หน้า 27-33, คำแปลหน้า หน้า 36-46)**

ศาลพิจารณากฎการประพุดติปฏิบัติของไทยหลัง ค.ศ. 1909 ต่อไปนี้

- ไทยไม่เคยประเด็นปราสาทฯ ขึ้นเจรจากับฝรั่งเศส แม้มีโอกาส ในช่วงการเจรจาหนังสือสัญญาอื่นในปี ค.ศ. 1925 และ 1937 แต่ในทางกลับกัน ไทยและฝรั่งเศสกลับมีทำที่ยืนยันพรมแดน ที่ได้ตกลงไปแล้วเมื่อ ค.ศ. 1904;
- ไทยได้สำรวจดินแดนบริเวณปราสาทฯ ด้วยตนเองช่วง ค.ศ. 1934-1935 จากนั้นใน ค.ศ. 1937 ไทยได้ทำแผนที่เพื่อใช้เองในประเทศ แต่แผนที่ฉบับดังกล่าวกลับระบุให้ปราสาทฯ อยู่ในกัมพูชาโดยแผนที่มิได้อธิบายหรือสงวนข้อความประการใด;
- ไทยอ้างว่าไทยได้ใช้อำนาจทางปกครองแสดงความมีอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาทฯ แต่ศาลกล่าวในหน้า 30 ว่าการกระทำดังกล่าวเป็นเพียงในระดับท้องถิ่นและภูมิภาคอันไม่ชัดเจนว่าเกี่ยวข้องกับยอดเขาพระวิหารและบริเวณปราสาทฯ (the summit of Mount Preah Vihear and the Temple area) หรือเป็น ที่อื่นในบริเวณใกล้เคียงกัน (in the vicinity);
- ไทยนำแผนที่อีกฉบับมาแสดงในระดับระหว่างประเทศเมื่อ ค.ศ. 1947 โดยแผนที่ฉบับดังกล่าวระบุให้ปราสาทฯ อยู่ในกัมพูชา;

- ผู้แทนประเทศไทยเคยใช้ถ้อยคำในการประชุมระดับระหว่างประเทศ ใน ค.ศ. 1958 ซึ่งถ้อยคำชี้ให้เห็นว่าไทยได้ปราสาทฯ กลับคืนมาเพียงแค่ช่วงหลัง ค.ศ. 1940 (สมัยที่ไทยเคยครอบครองดินแดนบางส่วนของกัมพูชาชั่วคราว) ซึ่งสอดคล้องกับเอกสารราชการไทยที่ใช้คำว่าได้ปราสาทฯ “กลับคืนมา” (retaken) แม้ไทยจะอ้างว่าพิมพ์ผิด; และ
- ไทยมีท่าทีที่ไม่ชัดเจนเกี่ยวกับปราสาทฯ เมื่อได้รับหนังสือสอบถามจากฝรั่งเศสและกัมพูชา จนกัมพูชานำคดีมาสู่ศาลในปี ค.ศ. 1959.

นอกจากนี้ ศาลกล่าวถึงกรณีที่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้าดิศวรกุมาร กรมพระยาดำรงราชานุภาพ อดีตเสนาบดีกระทรวงมหาดไทยซึ่ง ณ เวลานั้นเป็นผู้มีหน้าที่เกี่ยวกับโบราณสถาน ได้รับพระบรมราชานุญาตจากพระมหากษัตริย์ไทยให้เสด็จเยี่ยมปราสาทฯ เมื่อ ค.ศ. 1930 และเมื่อข้าหลวงฝรั่งเศสให้การต้อนรับพร้อมซังกงฝรั่งเศสเหนือปราสาทฯ ฝ่ายไทยกลับไม่ทักท้วงทั้งที่กรณีเสด็จเยี่ยมดังกล่าวมีลักษณะกึ่งทางการ. ศาลกล่าวต่อในหน้า 31 (คำแปลหน้า 42–43) ว่า หากพิจารณาการเสด็จเยี่ยมปราสาทฯ โดยรวม (taken as a whole) ดูได้ว่า (it appears) ไทยได้รับรองว่ากัมพูชามีอธิปไตยเหนือปราสาทฯ โดยปริยาย (tacit recognition) และข้อที่น่าจะชัด (what seems clear) คือ ไทยไม่คิดว่าตนเป็นเจ้าของปราสาทฯ หรือไม่ (either...or) ไทยก็ยอมรับการอ้างสิทธิโดยฝรั่งเศส หรือไม่ไทยก็ยอมรับเส้นพรมแดนตามที่ปรากฏบนแผนที่ อย่างไม่อย่างหนึ่ง.

ศาลพิจารณาการประพุดิปฏิบัติของไทยหลัง ค.ศ. 1909 เป็นต้นมา และสรุปในหน้า 32 (คำแปลหน้า 42–43) ว่า ไม่ว่าไทยจะได้ออมรับเส้นพรมแดนตามที่ปรากฏบนแผนที่ หรือไม่ ไทยย่อมเสียสิทธิ (precluded) ที่จะปฏิเสธการประพุดิปฏิบัติของตนที่ต่อเนื่องมาเป็นเวลา 50 ปี. ศาลเห็นว่าไทยเองก็ได้อ้างและรับประโยชน์จากการมีพรมแดนที่มั่นคง (stable

frontier) และไม่อาจปฏิเสธความยินยอมผูกพันของตนได้.

จากนั้น ในย่อหน้าสุดท้ายของหน้า 32 ไปถึงต้นหน้า 33 (คำแปลหน้า 45) ศาลได้กลับไปอาศัยสิ่งที่ศาลเคยกล่าวไว้เกี่ยวกับช่วง ค.ศ. 1908–1909 (หน้า 27–33 หรือคำแปลหน้า 36–46) เป็นเหตุผลสำคัญในการพิจารณา (The Court however considers) ว่า ด้วยเหตุที่ไทยได้ยอมรับ (accept) แผนที่ ให้เป็นผลจากการปักปันพรมแดนบริเวณปราสาทฯ นั้น ไทยย่อมได้รับรอง (recognized) เส้นตามแผนที่ ว่าเป็นเส้นพรมแดน เหตุดังกล่าวจึงส่งผลให้ปราสาทฯ ตั้งอยู่ในอาณาเขตกัมพูชา. ศาลกล่าวเพิ่มว่าการประพุดิปฏิบัติของไทยต่อมาหลัง ค.ศ. 1909 เป็นข้อที่ยืนยันและสืบเนื่อง (confirms and bears out) จากการที่ไทยได้ยอมรับแผนที่ ไปก่อนหน้านั้น.

ศาลกล่าวต่ออีกว่า การที่ไทยอ้างว่าตนเข้าใจแผนที่ ผิดนั้น ฟังไม่ขึ้น ในสองระดับ. ในระดับแรกหากไทยเชื่อว่าเส้นบนแผนที่ คือเส้นสันปันน้ำจริง ไทยก็ย่อมต้องไม่เคยอ้างการกระทำใดๆ ในบริเวณปราสาทฯ เพราะเส้นตามแผนที่ แสดงชัดว่าปราสาทฯ อยู่ในเขตกัมพูชา แต่เมื่อในคดีนี้ไทยกลับอ้างถึงการกระทำของไทยในบริเวณปราสาทฯ ขัดต่อสิ่งที่ขัดแย้งกันเองของไทยจึงฟังไม่ขึ้น. ในระดับต่อมา แม้หากในหลักการ (in principle) ไทยจะอ้างได้ว่าเข้าใจผิดว่าจริง ไทยก็คงจะอ้างได้ถึงช่วงหลัง ค.ศ. 1934–1935 ซึ่งเป็นตอนที่ไทยได้ทำการสำรวจดินแดนบริเวณปราสาทฯ ด้วยตนเอง แต่จะนำมาอ้างต่อศาลในบัดนี้ไม่ได้ (กัมพูชาฟ้องคดีนี้เมื่อ ค.ศ. 1959).

ศาลอธิบายว่าแผนที่ฯ ไม่ขัดกับอนุสัญญาฯ
(หน้า 33–35, คำแปลหน้า หน้า 47–50,
ดูประกอบกับหน้า 16–17, คำแปลหน้า 19–20)

ศาลเห็นว่าศาลจำเป็นต้องอธิบาย (finds it necessary to deal) เกี่ยวกับอนุสัญญาฯ และแผนที่ฯ ว่า ไม่ว่าแผนที่ฯ จะลากเส้นตรงกับเส้นสันปันน้ำ

ตามที่อนุสัญญาฯ ข้อ 1. กำหนดไว้หรือไม่ แผนที่ ก็ไม่ขัดต่ออนุสัญญาฯ เพราะไทยและฝรั่งเศสได้ถือเอาการตีความ (adopted an interpretation) ว่าแผนที่ คือผลของการปักปันเขตแดนตามอนุสัญญาฯ ข้อ 3. ดังนั้นแผนที่ จึงเข้าสู่ความตกลง (enter the treaty settlement) และกลายมาเป็นส่วนเดียวกัน (integral part) กับอนุสัญญาฯ และส่งผลให้เส้นตามแผนที่ มีสถานะสูงกว่า (prevails) ข้อกำหนดเรื่องสันปันน้ำ.

ศาลกล่าวเพิ่มเติมว่า แม้หากศาลจะต้องพิจารณาคดีโดยอาศัยการตีความสนธิสัญญาโดยปกติ (solely of ordinary treaty interpretation) ศาลก็สามารถตีความโดยพิจารณาวัตถุประสงค์สำคัญ (primary object) ของอนุสัญญาฯ ซึ่งวิธีนี้ก็ทำให้ศาลได้ข้อสรุปเดียวกันกับการตีความแบบแรก. ศาลอธิบายว่าวัตถุประสงค์สำคัญที่สุดของไทยและฝรั่งเศสในช่วง ค.ศ. 1904–1909 ก็คือการตกลงเรื่องพรมแดนให้มั่นคงแน่นอนและเป็นที่ยุติ (stability, certainty and finality) ดังจะเห็นได้ว่าการทำข้อตกลงเรื่องพรมแดนนั้น ไทยและฝรั่งเศสจะตกลงว่าให้สันปันน้ำกำหนดพรมแดนเพียงชั้นตอนเดียวเท่านั้นก็ยอมทำได้ แต่เมื่อไทยและฝรั่งเศสกลับตกลงให้มีคณะกรรมการผสมเป็นผู้ปักปันพรมแดนอีกชั้นตอน แสดงว่าไทยและฝรั่งเศสมองว่าสันปันน้ำมีความไม่ชัดเจน. ศาลอธิบายต่ออีกว่า ประเด็นการตกลงเรื่องพรมแดนในช่วง ค.ศ. 1904–1909 ได้ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและฝรั่งเศสมีปัญหากระทบกระทั่งและนำมาสู่ “ความตึงเครียดที่ทวีขึ้นเรื่อยๆ”. ศาลอธิบายว่า หากปล่อยให้เส้นพรมแดนไม่ชัดเจนแล้ว นอกจากจะทำให้เกิดกระบวนการโต้แย้งกันที่ไม่จบสิ้น ยังจะทำให้เกิดสถานการณ์เสื่อมเสียอย่างยิ่ง.

ศาลอธิบายต่อว่า วัตถุประสงค์สำคัญดังกล่าวยังเห็นได้จากการเจรจาหนังสือสัญญาใน ค.ศ. 1907, ค.ศ. 1925 และ ค.ศ. 1937 ซึ่งไทยและฝรั่งเศสต่างให้ความสำคัญต่อการตกลงเรื่องพรมแดนให้เป็นที่ยุติ. ศาลมองว่าการที่

อนุสัญญาฯ ข้อ 1. กล่าวถึงสันปันน้ำไว้ ก็เพื่อความสะดวกในการอธิบาย บริเวณพรมแดนที่ต้องการให้มีการปักปันเท่านั้น อีกทั้งศาลก็ไม่พบหลักฐานว่าไทยและฝรั่งเศสให้ความสำคัญพิเศษกับสันปันน้ำแต่อย่างใด.

ดังนั้น เมื่อแผนที่ฯ สามารถทำให้การปักปันพรมแดนแน่นอนและเป็นที่ยุติ ศาลจึงตีความว่าไทยและฝรั่งเศสได้ยอมรับแผนที่ฯ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์สำคัญของอนุสัญญาฯ ดังกล่าว และไม่มีเจตจำนงจำเป็นต้องพิจารณาว่าเส้นแผนที่ฯ เป็นไปตามเส้นสันปันน้ำที่ถูกต้องหรือไม่อย่างไร.

ศาลย้ากรอบคำพิพากษา (หน้า 36; คำแปลหน้า 50-51)

ศาลย้าสิ่งที่ศาลได้กล่าวไว้แล้วในหน้า 14 ว่า การที่กัมพูชาขอให้ศาลวินิจฉัยสถานะทางกฎหมายของแผนที่ฯ และเส้นพรมแดนนั้น ศาลเพียงรับฟังในฐานะเหตุผล (grounds) ประกอบการวินิจฉัยคดีเท่านั้น มิใช่ในฐานะประเด็นพิพาท (claims) ที่ศาลจะต้องวินิจฉัยในบทปฏิบัติการของคำพิพากษา. ส่วนเรื่อง that กัมพูชาขอให้วินิจฉัยว่าไทยต้องคืนบรรดาวัตถุที่นำออกไปจากปราสาทฯ นั้น ถือเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นอธิปไตยเหนือปราสาทฯ ศาลจึงรับมาวินิจฉัยได้.

บทปฏิบัติการของคำพิพากษา (หน้า 36-37; คำแปลหน้า 51-52)

ศาลโดยมติข้างมากจึงวินิจฉัยว่า

- (1) ศาลเห็นว่าปราสาทพระวิหาร (The Temple of Preah Vihear) ตั้งอยู่ในอาณาเขตใต้อธิปไตยของกัมพูชา; และจากเหตุดังกล่าว (in consequence)

- (2) ไทยจึงต้องถอนกำลังเจ้าหน้าที่ซึ่งไทยส่งไปประจำ ณ ตัวปราสาท (at the Temple) หรือ ในบริเวณใกล้เคียงตัวปราสาท ซึ่งอยู่ใน อาณาเขตของกัมพูชา (in its vicinity on Cambodian territory); และ
- (3) ไทยจึงต้องคืนบรรดาวัตถุที่นำออกไปจากตัวปราสาท (the Temple) หรือบริเวณปราสาท (the Temple area) ตามที่ กัมพูชาสามารถระบุได้.

ส่วนที่ 2 ขบกันต่อ :

ประเด็นน่าสนใจเกี่ยวกับคดีปราสาทพระวิหาร

หมายเหตุ ดูเพิ่มได้ที่หมายเหตุท้ายคำพิพากษา <https://sites.google.com/site/verapat/temple/summary1962>

คำพิพากษาอาจเป็นที่สิ้นสุดในทางกฎหมาย แต่ความชอบธรรมนั้นใคร่ครวญได้ไม่สิ้นกาลเวลา

A judgment may be final in law; its legitimacy is another matter in time

- (1) “บริเวณใกล้เคียงตัวปราสาท” ส่วนใดเป็นของไทย ส่วนใดเป็นของกัมพูชา ?

คำพิพากษา พ.ศ. 2505 ส่วนที่ผูกพันไทย หรือที่เรียกว่า “บทปฏิบัติการ” มีสามข้อ คือ

- (1) ศาลเห็นว่าปราสาทพระวิหาร (The Temple of Preah Vihear) ตั้งอยู่ในอาณาเขตใต้อธิปไตยของกัมพูชา;

และจากเหตุดังกล่าว (in consequence)

- (2) ไทยจึงต้องถอนกำลังเจ้าหน้าที่ซึ่งไทยส่งไปประจำ ณ ตัวปราสาท (at the Temple) หรือ ในบริเวณใกล้เคียงตัวปราสาท ซึ่งอยู่ในอาณาเขตของกัมพูชา (in its vicinity on Cambodian territory); และ
- (3) ไทยจึงต้องคืนบรรดาวัตถุที่นำออกไปจากตัวปราสาท (the Temple) หรือ บริเวณปราสาท (the Temple area) ตามที่กัมพูชาสามารถระบุได้.

หากพิจารณาจากบทปฏิบัติการข้อที่ (2) ศาลได้วินิจฉัยว่ามี “บริเวณใกล้เคียงตัวปราสาท” ที่เป็นของกัมพูชา แต่ศาลมิได้ระบุให้แน่ชัดว่า “บริเวณใกล้เคียง” (in the vicinity) ดังกล่าว มีความหมายว่าอย่างไร.

เกือบห้าสิบปีต่อมา ในเดือนเมษายน 2554 กัมพูชาได้ขอให้ศาลตีความคำพิพากษาในประเด็นที่เกี่ยวกับ “บริเวณใกล้เคียง” ดังกล่าว ซึ่งศาลจะรับตีความหรือไม่อย่างไรย่อมขึ้นอยู่กับข้อพิจารณาสำคัญหลายประการ และก็มีวิธีตีความหลายทาง กัมพูชาอาจตีความไปในทางที่ต้องยึดตามเส้นในแผนที่ฯ ส่วนไทยอาจจะรู้สึกว่าต้องเป็นไปตามแนวรั้วลวดหนามที่ไทยได้ดำเนินการไปเมื่อ พ.ศ. 2505 ฯลฯ

อย่างไรก็ดี หากเราต้องการทราบในเบื้องต้นว่า “บริเวณใกล้เคียง” นั้นศาลอาจหมายความว่าอย่างไร เราสามารถลอง “ถอดรหัส” ถ้อยคำในคำพิพากษา โดยพิจารณาถึงถ้อยคำที่อาจเกี่ยวข้องกัน อาทิ

- (1) ถ้อยคำว่า “in the vicinity” ที่ศาลกล่าวไว้ในบทปฏิบัติการท้ายคำพิพากษาในหน้า 37 นั้น คำพิพากษาฉบับฝรั่งเศสใช้คำว่า “dans ses environs” แต่คำดังกล่าวทั้งในภาษาอังกฤษและฝรั่งเศสก็แปลทั่วไปได้ว่า “บริเวณใกล้เคียง” หรือ “บริเวณรอบๆ” ตัวปราสาท ซึ่งก็ไม่ชัดเจน;

- (2) หากเทียบเคียงคำว่า “vicinity” ในจุดอื่นของคำพิพากษา เช่น ในหน้า 21 หรือ 35 ก็จะพบว่าศาลใช้อย่างกว้างๆ เพื่อกล่าวถึง “บริเวณเดียวกัน”. นอกจากนี้ ศาลใช้คำว่า “vicinity” ในหน้า 30 เพื่ออธิบายถึงละแวกอื่นที่ไม่ได้อยู่บริเวณเดียวกับตัวปราสาทหรือยอดเขาพระวิหาร ดังนั้น “vicinity” ในหน้า 30 ดังกล่าวจึงมีอาจนำมาเทียบเคียงกับ “vicinity” ในบทปฏิบัติการในหน้า 37 ได้. คำว่า “vicinity” จึงมีความหมายที่ไม่แน่นอนในตัวเอง;
- (3) คำว่า “region” ซึ่งอาจหมายถึงพื้นที่หรือบริเวณ ก็ถูกนำมาใช้หลายครั้งซึ่งมีอาจตีความเทียบกับบริบทของบริเวณรอบปราสาทฯ ได้โดยชัดได้;
- (4) ถ้อยคำที่น่าสนใจคือถ้อยคำว่า “and its precincts” ในหน้า 14 ซึ่งศาลทวนข้อสรุปของศาลเองที่สรุปไว้ว่า กัมพูชากล่าวอ้างว่า ไทยได้ละเมิด “อำนาจอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาทพระวิหารและเขตที่เกี่ยวข้อง” (sovereignty over the region of the Temple of Preah Vihear and its precincts). คำว่า “precincts” ที่ปรากฏในคำพิพากษานี้แปลอย่างเป็นทางการได้ว่า “เขตที่เกี่ยวข้อง” แต่มีนัยที่สำคัญยิ่งกว่านั้น อาทิ
- (ก.) หากแปลคำว่า precincts ตามนัยศาสนาหรือโบราณคดีแล้ว จะแปลว่าบริเวณทั้งหลายที่ถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งของสถานที่เดียวกัน เช่น เราอาจเรียก เจดีย์ อุโบสถ ศาลาและลานวัดทั้งหลายที่ตั้งอยู่ในกำแพงวัด ว่าเป็น precincts ของวัด โดยการใช้ลักษณะนี้มักใช้รูปพหูพจน์. การถอดรหัสคำว่า precincts ในคำพิพากษาต้องแปลจากบริบทที่ศาลกล่าวไว้ว่า “sovereignty over the region of the Temple of Preah

Vihear and its precincts”. คำถามคือศาลอธิบายถึง precincts ของ “region” (บริเวณ) หรือ ของ “Temple” (ตัวปราสาท) เพราะหากเป็นกรณี “Temple” เราอาจตีความได้ว่าศาลกำลังพูดถึงบริเวณนั้นใดขนาด โคปุระ บ่อน้ำ หรือรอยกำแพงรอบๆ ตัวปราสาท ที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของปราสาทพระวิหารเท่านั้น;

(ข.) คำว่า “precincts” ในหน้าที่ 14 นี้ ศาลใช้คำภาษาฝรั่งเศสว่า “environs” ซึ่งก็เป็นคำแปลคำเดียวกันกับคำว่า “vicinity” ในบทปฏิบัติการหน้า 37. ศาลจึงอาจสื่อว่า คำว่า “precincts” ในหน้าที่ 14 กับคำว่า “vicinity” ในบทปฏิบัติการหน้า 37 เทียบกันได้;

(5) คำว่า “**ruins of the Temple of Preah Vihear**” แปลได้ว่าซากปรักหักพังของปราสาท (จึงมีไซบริเวณโดยรอบ) คำนี้ศาลกล่าวถึงในหน้า 9 โดยเป็นคำที่กัมพูชาเคยใช้อธิบายถึงพื้นที่ปราสาทฯ ในตอนแรกของกระบวนการพิจารณา;

(6) หากพิจารณาจากบริบทบทปฏิบัติการทั้งสามข้อในคำพิพากษา คำว่า “vicinity” ในบทปฏิบัติการข้อที่ 2 นั้น สามารถถอดรหัสโดยการอ่านรหัสควบคู่กับคำว่า “**in consequence**” และ “**Temple area**”. ในทางหนึ่งกล่าวได้ว่าการที่ศาลใช้คำว่า “vicinity” ในข้อ 2 และใช้คำว่า “**Temple area**” ในข้อ 3 ทั้งที่ก็เป็นเรื่องผลที่ตามมาจากข้อ 1 เหมือนกันแสดงให้เห็นว่าในบริบทโดยรวมศาลก็หมายถึง บริเวณที่ใกล้ชิดหรือเป็นส่วนหนึ่งของตัวปราสาทฯ (precincts);

- (7) คำว่า “บริเวณปราสาท” (**Temple area**) มิได้ปรากฏอยู่แต่ในบทปฏิบัติการข้อ 3. เท่านั้น แต่เป็นคำที่ศาลใช้บ่อย เช่น ในหน้า 15, 17, 19, 21, 22, 29, 30, 33 และ 36. หากเราเทียบเคียงจากบริบทในบทปฏิบัติการว่า “Temple area” ต้องเป็นบริเวณที่มีโบราณวัตถุที่สามารถถูกเคลื่อนย้ายได้ ก็ย่อมสนับสนุนการตีความว่า “Temple area” นั้นต้องหมายถึง “precincts” ในเชิงศาสนาและโบราณคดีเท่านั้น และไม่สามารถรวมไปถึงบริเวณพื้นที่รอบๆ ตัวปราสาทอย่างอื่นได้. ข้อสรุปนี้จะสำคัญพิเศษหากพิจารณาถึงคำว่า “Temple area” ที่ศาลใช้ในหน้า 17 ซึ่งตีความได้ว่าศาลต้องการจำกัดประเด็นพื้นที่ให้อยู่เฉพาะสิ่งที่ถือเป็นส่วนหนึ่งของปราสาท เท่านั้น;
- (8) นอกจากนี้ หากเราพิจารณาริบทโดยรวมของคำพิพากษาทั้งฉบับ เราจะเห็นว่าศาลเขียนคำพิพากษาดด้วยความระมัดระวังอย่างยิ่งว่าศาลไม่ได้วินิจฉัยเรื่องเรื่องเส้นพรมแดนและแผนที่ๆ แต่อย่างใด ซึ่งย่อมตีความว่า คำว่า “vicinity” มีอาจรวมไปถึงบริเวณอื่นๆ โดยกว้างได้;
- เป็นต้น.

(2) ศาลโลกได้ตัดสินเรื่องเส้นพรมแดนและแผนที่ๆ หรือไม่ ?

ศาล “พิจารณา” แผนที่ๆ ในฐานะข้อเท็จจริงประกอบการตีความกฎหมาย ซึ่งก็คืออนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 ที่กำหนดเขตแดนระหว่างไทยและกัมพูชา แต่ศาลไม่ได้ “วินิจฉัย” เรื่องสถานะทางกฎหมายของแผนที่ๆ กล่าวคือ ศาลมิได้บอกว่าตัวแผนที่ๆ โดดๆ มีผลทางกฎหมายที่จะผูกพันไทยหรือไม่ ดังที่ศาลอธิบายดังนี้

- (1) ช่วงต้นของคำพิพากษาในหน้า 14 ย่อหน้าสุดท้าย ศาลตีกรอบว่าประเด็นพิพาทแห่งคดีจำกัดอยู่เฉพาะ (confined to) เรื่อง “อำนาจอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาทพระวิหาร” (sovereignty over the region of the Temple of Preah Vihear) และกล่าวต่อว่าศาลจะพิจารณาแผนที่และข้ออ้างที่เกี่ยวข้องเนื่อง (ซึ่งย่อมหมายถึง เรื่องเส้นพรมแดน) เพียงเท่าที่จำเป็นต่อการหาเหตุผล (reasons) มาวินิจฉัยประเด็นพิพาทแห่งคดี (settle the sole dispute) ที่จำกัดอยู่เฉพาะเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนืออาณาบริเวณปราสาทพระวิหารประเด็นเดียวเท่านั้น.
- (2) ศาลอธิบายข้อกฎหมายในหน้า 16-17 ว่า การวินิจฉัยคดีย่อมเป็นไปตาม (depends upon) อนุสัญญาฯ แต่เมื่ออนุสัญญาฯ มิได้ระบุถึงปราสาทฯ ไว้ ศาลจึงมีความจำเป็นต้องตรวจสอบ (examine) ว่าเส้นพรมแดน (frontier line) คือเส้นใด เพื่อศาลสามารถพิจารณาวินิจฉัย (give a decision) ได้ว่ากัมพูชาหรือไทยมีอธิปไตยเหนือบริเวณปราสาทฯ (the Temple area).
- (3) ในหน้า 21 ศาลกล่าวว่า แผนที่ฯ ณ ขณะที่ทำขึ้นย่อมไม่ผูกพันไทยในทางกฎหมาย เพราะฝรั่งเศสทำขึ้นฝ่ายเดียวและไม่มีหลักฐานแสดงว่าคณะกรรมการผสมฯ ได้มอบหมายหรือรับรองการทำแผนที่ฯ .
- (4) จากนั้นในหน้า 22-33 ศาลจึงตั้งประเด็นการพิจารณา (ไม่ใช่ประเด็นคดีที่ศาลวินิจฉัย) คือ ไทยและฝรั่งเศสได้ถือให้แผนที่ฯ เป็นผลจากการปักปันพรมแดนบริเวณปราสาทฯ (as representing the outcome of the work of delimitation) ตามที่อนุสัญญาฯ ข้อ 3 กำหนดไว้หรือไม่ ศาลพิจารณาการ

ประพจน์ปฏิบัติต่างๆ ของไทยและเห็นว่าไทยได้ยอมรับให้เส้นแผนที่ เป็นผลการปักปันตามอนุสัญญา ข้อ 3 แล้ว.

- (5) แต่ทั้งนี้ ในหน้า 33-35 ศาลกล่าวว่ามีความจำเป็นต้องอธิบาย ข้อกฎหมายว่า แผนที่ ได้เข้าสู่ความตกลง (enter the treaty settlement) และกลายมาเป็นส่วนเดียวกัน (integral part) กับอนุสัญญา และส่งผลให้เส้นแผนที่ มีสถานะสูงกว่า (prevails) ข้อกำหนดเรื่องสันปันน้ำ. ศาลย้ำอีกครั้งว่าเรื่องเกี่ยวกับแผนที่นั้น ศาลพิจารณาในลักษณะการตีความอนุสัญญา (as a matter of treaty interpretation).

(6) ช่วงท้ายของคำพิพากษาในหน้า 36 ศาลย้ำสิ่งที่กล่าวไว้แล้ว ในหน้า 14 ว่า การที่กัมพูชาขอให้ศาลวินิจฉัยสถานะทางกฎหมายของแผนที่ และเส้นพรมแดนนั้น ศาลเพียงรับฟังในฐานะเหตุผล (grounds) ประกอบการวินิจฉัยคดีเท่านั้น มิใช่ในฐานะประเด็นพิพาท (claims) ที่ศาลจะต้องวินิจฉัยในบทปฏิบัติการของคำพิพากษา.

(3) สถานะที่แท้จริงของแผนที่ คืออะไร ?

อาจมีผู้สงสัยว่า ก็ในเมื่อศาลบอกเองว่า แผนที่ ได้กลายมาเป็นส่วนเดียวกันกับอนุสัญญา (integral part) แถมยังกล่าวด้วยว่าเส้นในแผนที่นั้นมามีค่าบังคับสูงกว่า (prevails) เส้นสันปันน้ำ ไทยก็มีหน้าที่ต้องเคารพผูกพันตามแผนที่ มิใช่หรือ?

ข้อนี้ตอบได้ว่า ไทยย่อมต้องเคารพปฏิบัติตามอนุสัญญา ค.ศ. 1904 แต่การปฏิบัติตามอนุสัญญา ในวันนี้เป็นเรื่องของการตีความอนุสัญญา ตามหลักกฎหมายในวันนี้ ซึ่งก็คือ อนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิ

สัญญา ค.ศ. 1969 (ไม่ว่าวันนี้ไทยจะเป็นภาคีหรือไม่ บางส่วนของอนุสัญญาฯ นี้ ก็ผูกพันไทยในฐานะกฎหมายจารีตประเพณี).

หากพิจารณาหลักกฎหมายในอนุสัญญากรุงเวียนนาฯ การตีความอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 (พ.ศ. 2447) ในวันนี้มิใช่จะต้องยึดตามแผนที่เท่านั้น แต่ยังมีข้อสำคัญประการอื่นที่ทั้งไทย (และกัมพูชา ซึ่งเป็นภาคีเรียบร้อยแล้ว) ต้องนำมาประกอบการตีความ เช่น การประพฤติกฎปฏิบัติภายหลังระหว่างไทยและกัมพูชา (subsequent practice) และข้อตกลงภายหลังอื่นๆ ระหว่างไทยและกัมพูชา (subsequent agreement) ที่เกี่ยวข้องกับการตีความอนุสัญญาฯ ที่เคยมีมาตั้งแต่มีอนุสัญญาฯ มิใช่แค่ช่วง ค.ศ. 1904 หรือ ช่วงที่มีคำพิพากษา แต่ต้องพิจารณาทุกสิ่งที่มีมาจนถึงปัจจุบัน.

สมมุติว่าไทยและกัมพูชาเคยทำ “บันทึกความเข้าใจ” (MOU) เกี่ยวกับหลักเขตแดนทางบกเมื่อ พ.ศ. 2543 ฉบับหนึ่ง และ “แถลงการณ์ร่วม” (Joint Communiqué) พ.ศ. 2551 อีกฉบับหนึ่ง ไทยอาจอ้างการตกลงหรือการกระทำทั้งสองกรณี (รวมถึงกรณีอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง) เพื่อพิสูจน์ว่าไทยกับกัมพูชามีเจตนาจะร่วมกันสำรวจและทำแผนที่ฉบับใหม่ขึ้นมาใช้แทนที่แผนที่ทั้งหลายที่มีมาก่อนหน้านี้.

หากไทยอ้างได้สำเร็จ ผลก็คือข้อตกลงหรือการกระทำดังกล่าวย่อมนำมาใช้ตีความอนุสัญญาฯ ค.ศ. 1904 ได้ว่า แผนที่ฯ ที่กัมพูชาอ้างต่อศาลโลกเมื่อกว่า 50 ปีที่แล้ว แม้ตอนนั้นศาลจะมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของอนุสัญญาฯ แต่การกระทำและการตกลงระหว่างไทยและกัมพูชาตลอดเวลาที่ผ่านมาได้พิสูจน์ว่า ณ วันนี้แผนที่ฯ มิได้มีสาระสำคัญสำหรับไทยและกัมพูชาดังที่ศาลเห็นในอดีตอีกต่อไป สถานะใดๆ ที่แผนที่ฯ อาจเคยมีเมื่อเกือบห้าสิบปีที่แล้ว ย่อมไม่เหมือนเดิมในวันนี้ เป็นต้น.

ฉันใดก็ฉันนั้น ก็มพูชาก็อาจนำข้อตกลงหรือการกระทำที่เกี่ยวข้อง มาอ้างตีความในทางตรงกันข้ามได้.

เราจึงสมควรตระหนักว่า เขตแดน สันติภาพและกฎหมายระหว่างประเทศล้วนเป็นเรื่องของกระบวนการที่สอดคล้องกับความเป็นจริงในปัจจุบัน มิได้ยึดติดอยู่กับแค่แผนกระดาษหรือภาพวาดในอดีตแต่อย่างใด.

(4) สยามถูกปิดปากจริงหรือ ?

นอกจากความเข้าใจผิดเรื่องแผนที่แล้ว ยังมีผู้กล่าวว่าศาลได้อาศัยหลัก estoppel หรือ “กฎหมายปิดปาก” มาวินิจฉัยว่าไทยจะ “อ้าปาก” ปฏิเสธแผนที่ฯ ไม่ได้. เกรงว่าผู้ที่กล่าวเช่นนั้นอาจต้องด้วยกฎหมายปิดปาก เสียเอง.

ประการแรก คำพิพากษาส่วนหลักที่ศาลลงมตินั้นมิได้อาศัยหลักกฎหมายปิดปากดังกล่าวแต่อย่างใด อีกทั้งผู้พิพากษาชาวอังกฤษเสียงข้างมากในคดีนี้ คือ Sir Gerald Fitzmaurice ได้อธิบายถึงลักษณะของหลักกฎหมายปิดปากโดยอ้อมว่าไม่เหมาะสมกับคดีปราสาทพระวิหารที่อาศัยพื้นฐานความยินยอมตามข้อตกลง (ICJ Reports 1962, หน้า 63).

อีกทั้งต่อมาศาลเดียวกันในคดี *North Sea Continental Shelf Cases* ก็ได้กล่าวถึงหลักกฎหมายปิดปากในทางระหว่างประเทศว่า ฝ่ายที่ถูกปิดปากมักประพฤติปฏิบัติในทางลวงหรือทำให้อีกฝ่ายหลงเชื่อและเสียประโยชน์.

ดังนั้น เมื่อพระมหากษัตริย์และบรรพชนชาวสยามได้เจรจาเขตแดน กับมหาอำนาจเรือปืนอย่างเปิดเผย อาจหาญ และเยือกเย็น เราจึงสมควรร่วมมรณรงค์มิให้อนุชนผู้หวังดีหลงใซ์คำว่า “กฎหมายปิดปาก” โดยรู้เท่าไม่ถึงการณ์.

(5) กฎหมายระหว่างประเทศ : ชนะทั้งคู่ก็ได้หรือไม่ ?

การแก้ไขปัญหาระหว่างไทยและกัมพูชาให้เป็นไปตามกฎหมายระหว่างประเทศมิได้ยึดติดอยู่กับเพียงการเอาแพ้เอาชนะตามคำพิพากษาหรือข้อตกลงบางฉบับเท่านั้น แต่ยังมีหลักการและกลวิธีที่เกี่ยวข้องอีกมาก เช่น หลักการทั่วไปว่าด้วยการเป็นเพื่อนบ้านที่ดีและร่วมมือกันตามข้อ 74 แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ หรือตามมติสมัชชาใหญ่แห่งสหประชาชาติที่ 2625 เมื่อวันที่ 24 ตุลาคม 1970.

ไทยและเพื่อนบ้านเองก็เคยนำหลักการดังกล่าวมาปฏิบัติให้เกิดผล เช่น กรณีที่ไทยและมาเลเซีย ได้ตกลงเพื่อสำรวจและพัฒนาปิโตรเลียมในพื้นที่พัฒนาร่วม (Joint-Development Area) ซึ่งทำให้ไทยและมาเลเซียสามารถร่วมกันใช้ประโยชน์จากก๊าซธรรมชาติในทะเลร่วมกัน แม้จะยังไม่สามารถตกลงเขตแดนทางทะเลได้ชัดเจนก็ตาม นอกจากนี้ยังมีกลไกอื่นที่เป็นไปในแนวทางเดียวกัน อาทิ ระบบสนธิสัญญาแอนตาร์กติก ค.ศ. 1959 ที่ทุกฝ่ายต่างได้ใช้ประโยชน์จากแอนตาร์กติการ่วมกัน เพราะทุกฝ่ายต่างยอมรับว่าแอนตาร์กติกเป็นของใครนั่น ให้ไปเจรจากันทีหลัง เป็นต้น.

ภาคผนวกที่ 2*

* ภาคผนวกที่ 2 กฎบัตรอาเซียน แพลโดย กระทรวงการต่างประเทศ แอมไว้สำหรับประชาชนที่สนใจพัฒนาการของ ASEAN ที่กำลังจะก้าวสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ในปี 2015 ซึ่งเป็นประเด็นที่กำลังได้รับความสนใจทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ เพราะการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ย่อมส่งผลทั้งในระดับภายในของประเทศสมาชิกและระหว่างประเทศสมาชิกประชาคมอาเซียน รวมถึงระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศนอกกลุ่ม

ข้อสังเกตต่อข้อบของกฎบัตรอาเซียน โดย วุฒิสภา ว่องแก้ว

ประเด็นที่ถกเถียง : “กฎบัตรอาเซียน” มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 15 ธันวาคม 2551 เป็นต้นไป หลังจากที่ทั้ง 10 ประเทศสมาชิกให้สัตยาบันกฎบัตรฯ และในขณะนั้น คณะทำงานด้านกฎหมายอาเซียนกำลังพิจารณาประเด็นกฎหมายที่ถกเถียงของคณะทำงานชุดก่อน ที่มีชื่อว่า คณะผู้เชี่ยวชาญด้านกฎหมายระดับสูงว่าด้วยกฎบัตรอาเซียน (High-Level Legal Experts Group on the ASEAN Charter-HLEG) เช่น ประเด็นเกี่ยวกับ กฎระเบียบว่าด้วยการจัดทำความตกลงระหว่างประเทศของอาเซียน การตีความกฎบัตรอาเซียน และการปฏิบัติตามผลการวินิจฉัย ข้อเสนอแนะ หรือข้อตัดสินซึ่งเป็นผลจากกลไกการระงับข้อพิพาทของอาเซียน

กฎบัตรคือกติกา : กฎบัตรฯ ช่วยให้อาเซียนเป็นองค์การที่ยึดมั่นในหลักเกณฑ์ (rules-based organization) โดยกำหนดให้ประเทศสมาชิกปฏิบัติตามพันธกรณี โดยมีกลไกการตรวจสอบการปฏิบัติตามพันธกรณี หากประเทศสมาชิกมีความเห็นไม่ตรงกันและเกิดข้อพิพาทขึ้น กฎบัตรฯ ได้รับความพึงพอใจการระงับข้อพิพาทและมาตรการลงโทษกรณีไม่ปฏิบัติตามพันธกรณี และให้ผู้นำ (ที่ประชุมสุดยอด) เป็นผู้ตัดสินว่าจะดำเนินการอย่างไรในกรณีที่มีข้อพิพาทที่มีอาจจะระงับได้

กฎบัตรคือแผนและชา : กฎบัตรฯ ระบุให้มีกลไกต่างๆ เพื่อการทำงานที่มีประสิทธิภาพของอาเซียน (effective and efficient organization) ดังนั้น จึงเปรียบเสมือนการให้แผนและชาแก่อาเซียน กล่าวคือ กฎบัตรฯ ให้สถานะนิติบุคคลแก่อาเซียน กำหนดโครงสร้างองค์กรใหม่เพื่อปรับปรุงการประสานงาน ปรับกระบวนการตัดสินใจให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น ส่งเสริมการปรึกษาหารือให้มากขึ้นในประเด็นปัญหาที่กระทบต่อผลประโยชน์ส่วนรวมของอาเซียน และทำให้อาเซียนมีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงานต่างๆ รวมทั้งปรับปรุงโครงสร้างองค์กรให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น ให้มีการประชุมสุดยอดอาเซียน 2 ครั้ง ต่อปี ซึ่งจะให้ออกาสผู้นำพบกันบ่อยครั้งขึ้นเพื่อผลักดันนโยบายที่กำหนดร่วมกัน การจัดตั้งคณะมนตรีเพื่อประสานความร่วมมือในแต่ละ 3 สาขาหลัก และการมีคณะผู้แทนถาวรประจำอาเซียน ที่กรุงจकार์ตา เพื่อลดเวลาและค่าใช้จ่ายในการประชุมของอาเซียน เป็นต้น

กฎบัตรคือประชาชน : กฎบัตรฯ ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมการดำเนินงานของอาเซียน และกิจกรรมต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด และมีประชาชนเป็นศูนย์กลาง (people-centered organization) โดยที่ทุกภาคส่วนของสังคมได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการรวมตัวและการสร้างประชาคมของอาเซียน

กฎบัตรสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อารัมภบท

เรา บรรดาประชาชนของรัฐสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (อาเซียน) โดยมีประมุขรัฐหรือหัวหน้ารัฐบาลของบรูไนดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาเลเซีย สหภาพพม่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม เป็นผู้แทน

รับทราบด้วยความพึงพอใจในความสำเร็จอย่างสูงและการขยายตัวของอาเซียนนับตั้งแต่มีการก่อตั้งขึ้นที่กรุงเทพมหานครด้วยการประกาศใช้ปฏิญญาอาเซียน

ระลึกถึงการตัดสินใจจัดทำกฎบัตรอาเซียน ตามแผนปฏิบัติการเวียงจันทน์ ปฏิญญากัวลาลัมเปอร์ว่าด้วยการจัดทำกฎบัตรอาเซียน และปฏิญญาเซบูว่าด้วยแผนแม่บทของกฎบัตรอาเซียน

กฎบัตรคือพัฒนาการ : หากมองโครงสร้างของกฎบัตรอาเซียนในรายละเอียดแล้ว จะเห็นได้ว่า มีบาง ข้อบทที่มีความน่าสนใจเป็นพิเศษ เนื่องจากแสดงให้เห็นถึงความก้าวหน้าของอาเซียน ได้แก่ การจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนของอาเซียน การเพิ่มบทบาทของประธานอาเซียนเพื่อให้อาเซียนสามารถตอบสนองต่อสถานการณ์ฉุกเฉินได้อย่างทันทั่วทั้งที่ รวมทั้งเป็นผู้แทนของอาเซียนในการเสริมสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนภายนอกภูมิภาคให้ใกล้ชิดขึ้น

แม้ว่ากฎบัตรฯ ดูเหมือนจะช่วยอาเซียนให้พัฒนาไปในทางบวก แต่ก็ควรมองว่ากฎบัตรฯ เสนอ “ทางออก” สำหรับทุกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้น ควรมองกฎบัตรฯ เป็นกรอบกฎหมายที่อาเซียนสามารถยึดถือในการดำเนินงาน เพื่อส่งเสริมให้อาเซียนเป็นประชาคมอาเซียนที่แข็งแกร่ง และสามารถรับมือกับปัญหาท้าทาย

ตระหนักถึงการมีผลประโยชน์ร่วมกันและการพึ่งพาอาศัยกันระหว่างประชาชนและรัฐสมาชิกอาเซียนซึ่งมีความผูกพันกันทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนมีวัตถุประสงค์เดียวกันและชะตากรรมกัน

ได้รับแรงบันดาลใจและรวมกันภายใต้วิสัยทัศน์เดียวกัน อัตลักษณ์เดียวกัน และประชาคมที่มีความเอื้ออาทรเดียวกัน

รวมกันด้วยความปรารถนาเดียวกันและเจตจำนงร่วมกันที่จะดำรงอยู่ในภูมิภาคแห่งสันติภาพ ความมั่นคงและเสถียรภาพที่ถาวร มีการเติบโตทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน มีความมั่งคั่งและความก้าวหน้าทางสังคมร่วมกัน และที่จะส่งเสริมผลประโยชน์ อุดมการณ์ และความมุ่งมั่นปรารถนาที่สำคัญของเรา

เคารพความสำคัญพื้นฐานของมิตรภาพและความร่วมมือ และหลักการแห่งอธิปไตย ความเสมอภาค บูรณภาพแห่งดินแดน การไม่แทรกแซงกัน จันทามติและเอกภาพในความหลากหลาย

ยึดมั่นในหลักการแห่งประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และธรรมาภิบาล การเคารพและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน

ตกลงใจที่จะทำให้นโยบายการพัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อประโยชน์ของประชาชนรุ่นปัจจุบันและอนาคต และ ตั้งมั่นให้ความเป็นอยู่ที่ดี การดำรงชีวิตและสวัสดิการของประชาชนเป็นศูนย์กลางของกระบวนการสร้างประชาคมอาเซียน

เชื่อมั่นในความจำเป็นที่จะกระชับสายสัมพันธ์ที่มีอยู่ของความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระดับภูมิภาค เพื่อบรรลุประชาคมอาเซียนที่มีความเหนียวแน่นทางการเมือง การรวมตัวทางเศรษฐกิจ และมีความรับผิดชอบทางสังคม เพื่อที่จะตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพต่อความท้าทายและโอกาสในปัจจุบันและอนาคต

ผูกพันที่จะเร่งสร้างประชาคมโดยผ่านความร่วมมือและการรวมตัวในภูมิภาคที่เพิ่มขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งโดยการจัดตั้งประชาคมอาเซียนซึ่งประกอบด้วยประชาคมความมั่นคงอาเซียน ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนตามที่ระบุไว้ในปฏิญญาบาหลีว่าด้วยข้อตกลงอาเซียนฉบับที่ 2

ในการนี้ จึงตกลงที่จะจัดทำกรอบทางกฎหมายและทางสถาบันของอาเซียนโดยกฎบัตรนี้

และเพื่อการนี้ ประมุขรัฐหรือหัวหน้ารัฐบาลของรัฐสมาชิกอาเซียนซึ่งมาประชุมกันที่สิงคโปร์ ในวาระประวัติศาสตร์ครบรอบ 40 ปีของการก่อตั้งอาเซียน ได้เห็นชอบกับกฎบัตรอาเซียนนี้

หมวดที่ 1

ความมุ่งประสงค์และหลักการ

ข้อ 1

ความมุ่งประสงค์

ความมุ่งประสงค์ของอาเซียนคือ

1. เพื่อธำรงรักษาและเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง และเสถียรภาพกับทั้งเสริมสร้างคุณค่าทางสันติภาพในภูมิภาคให้มากขึ้น
2. เพื่อเพิ่มความสามารถในการปรับตัวยืดหยุ่นสู่สภาวะปกติของภูมิภาคโดยการส่งเสริมความร่วมมือด้านการเมือง ความมั่นคง เศรษฐกิจและสังคมวัฒนธรรมให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น
3. เพื่อธำรงรักษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์และปราศจากอาวุธที่มีอำนาจทำลายล้างสูงอื่นๆ ทุกชนิด

4. เพื่อให้แน่ใจว่าประชาชนและรัฐสมาชิกของอาเซียนอยู่ร่วมกับประชาคมโลกได้โดยสันติในสภาวะที่เป็นธรรม มีประชาธิปไตยและมีความปรองดองกัน

5. เพื่อสร้างตลาดและฐานการผลิตเดียวที่มีเสถียรภาพ มั่งคั่ง มีความสามารถในการแข่งขันสูง และมีการรวมตัวกันทางเศรษฐกิจซึ่งมีการอำนวยความสะดวกทางการค้าและการลงทุนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีการเคลื่อนย้ายอย่างเสรีของสินค้า บริการ และการลงทุน การเคลื่อนย้ายที่ได้รับความสะดวกของนักธุรกิจ ผู้ประกอบวิชาชีพ ผู้มีความสามารถพิเศษและแรงงาน และการเคลื่อนย้ายอย่างเสรียิ่งขึ้นของเงินทุน

6. เพื่อบรรเทาความยากจนและลดช่องว่างการพัฒนาภายในอาเซียน โดยผ่านความช่วยเหลือซึ่งกันและกันและความร่วมมือ

7. เพื่อเสริมสร้างประชาธิปไตย เพิ่มพูนธรรมาภิบาล และหลักนิติธรรม ตลอดจนส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานโดยคำนึงถึงสิทธิและหน้าที่ของรัฐสมาชิกของอาเซียน

8. เพื่อตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ ตามหลักความมั่นคงที่ครอบคลุมในทุกมิติ ต่อสิ่งท้าทายทุกรูปแบบ อาชญากรรมข้ามชาติ และสิ่งท้าทายข้ามพรมแดนอื่น ๆ

9. เพื่อสนับสนุนการพัฒนาอย่างยั่งยืน เพื่อให้แน่ใจว่า ในภูมิภาคมีการคุ้มครองสภาพแวดล้อม ความยั่งยืนของทรัพยากรธรรมชาติ การอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม และคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน

10. เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยผ่านความร่วมมือที่ใกล้ชิดยิ่งขึ้น ในด้านการศึกษาและการเรียนรู้ตลอดชีวิต ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพื่อเสริมสร้างพลังประชาชนและเสริมสร้างความเข้มแข็งแห่งประชาคมอาเซียน

11. เพื่อเพิ่มพูนความเป็นอยู่ที่ดีและการดำรงชีวิตของประชาชนอาเซียนด้วยการให้ประชาชนมีโอกาสที่ทัดเทียมกันในการเข้าถึงการพัฒนามนุษย์ สวัสดิการสังคม และความยุติธรรม
12. เพื่อเสริมสร้างความร่วมมือในการสร้างสภาพแวดล้อมที่ปลอดภัย มั่นคง และปราศจากยาเสพติด สำหรับประชาชนของอาเซียน
13. เพื่อส่งเสริมอาเซียนที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งทุกภาคส่วนของสังคมได้รับการส่งเสริมให้มีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากกระบวนการรวมตัวและการสร้างประชาคมของอาเซียน
14. เพื่อส่งเสริมอัตลักษณ์ของอาเซียนโดยผ่านการส่งเสริมความสำนึกถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและมรดกของภูมิภาคยิ่งขึ้น และ
15. เพื่อธำรงไว้ซึ่งความเป็นศูนย์รวมและบทบาทเชิงรุกของอาเซียนในฐานะพลังขับเคลื่อนหลักในความสัมพันธ์และความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับหุ้นส่วนนอกภูมิภาค ในภาพแบบของภูมิภาคที่เปิดกว้าง โปร่งใส และไม่ปิดกั้น

ข้อ 2

หลักการ

1. ในการดำเนินการเพื่อให้บรรลุความมุ่งประสงค์ตามข้อ 1 อาเซียนและรัฐสมาชิกอาเซียนยืนยันทันและยึดมั่นในหลักการพื้นฐานที่ปรากฏในปฏิญญา ความตกลง อนุสัญญา ข้อตกลง สนธิสัญญา และตราสารอื่นๆ ของอาเซียน
2. ให้อาเซียนและรัฐสมาชิกอาเซียนปฏิบัติตามหลักการดังต่อไปนี้
  - (ก) การเคารพเอกราช อธิปไตย ความเสมอภาค บูรณภาพแห่งดินแดน และอัตลักษณ์แห่งชาติของรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งปวง

- (ข) ความผูกพันและความรับผิดชอบร่วมกันในการเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคงและความ มั่งคั่งของภูมิภาค
- (ค) การไม่ใช้การรุกราน และการข่มขู่ว่าจะใช้หรือการใช้กำลัง หรือการกระทำอื่นใดในลักษณะที่ขัดต่อกฎหมายระหว่างประเทศ
- (ง) การอาศัยการระงับข้อพิพาทโดยสันติ
- (จ) การไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐสมาชิกอาเซียน
- (ฉ) การเคารพสิทธิของรัฐสมาชิกทุกรัฐในการดำรงประชาชาติของตนโดยปราศจากการแทรกแซง การบ่อนทำลาย และการบังคับ จากภายนอก
- (ช) การปรึกษาหารือที่เพิ่มพูนขึ้นในเรื่องที่มีผลกระทบอย่างร้ายแรงต่อผลประโยชน์ร่วมกันของอาเซียน
- (ซ) การยึดมั่นต่อหลักนิติธรรม ธรรมาภิบาล หลักการประชาธิปไตย และรัฐบาลตาม รัฐธรรมนูญ
- (ฌ) การเคารพเสรีภาพพื้นฐาน การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน และการส่งเสริมความยุติธรรมทางสังคม
- (ญ) การยึดถือกฎบัตรสหประชาชาติและกฎหมายระหว่างประเทศ รวมถึงกฎหมายมนุษยธรรมระหว่างประเทศ ที่รัฐสมาชิกอาเซียนยอมรับ
- (ฎ) การละเว้นจากการมีส่วนร่วมในนโยบายหรือกิจกรรมใดๆ รวมถึงการใช้ดินแดนของตน ซึ่งดำเนินการโดยรัฐสมาชิกอาเซียนหรือรัฐที่มีใช่สมาชิกอาเซียนหรือผู้กระทำที่ไม่ใช่

- รัฐใด ๆ ซึ่งคุกคามอธิปไตย บูรณภาพแห่งดินแดน หรือ เสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจของรัฐสมาชิกอาเซียน
- (ฎ) การเคารพในวัฒนธรรม ภาษาและศาสนาที่แตกต่างของ ประชาชนอาเซียน โดยเห็นคุณค่าร่วมกันของประชาชน อาเซียนด้วยจิตวิญญาณของเอกภาพในความหลากหลาย
- (จ) ความเป็นศูนย์กลางของอาเซียนในความสัมพันธ์ภายนอก ทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยคงไว้ซึ่ง ความมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน การมองไปภายนอก การไม่ปิด กั้นและการไม่เลือกปฏิบัติ และ
- (ฉ) การยึดมั่นในกฎการค้าพหุภาคีและระบอบของอาเซียน ซึ่งมีกฎเป็นพื้นฐาน สำหรับการปฏิบัติตามข้อผูกพันทาง เศรษฐกิจอย่างมีประสิทธิภาพ และการลดอย่างค่อยเป็น ค่อยไป เพื่อไปสู่การขจัดอุปสรรคทั้งปวงต่อการรวมตัวทาง เศรษฐกิจระดับภูมิภาค ในระบบเศรษฐกิจซึ่งขับเคลื่อนโดย ตลาด

หมวดที่ 2

สภาพบุคคลตามกฎหมาย

ข้อ 3

สภาพบุคคลตามกฎหมายของอาเซียน

อาเซียน ในฐานะองค์การระหว่างประเทศในระดับรัฐบาล ได้รับสภาพ บุคคลตามกฎหมายโดยกฏบัตรนี้

หมวดที่ 3 สมาชิกภาพ

ข้อ 4 รัฐสมาชิก

รัฐสมาชิกอาเซียน ได้แก่ บรูไนดารุสซาลาม ราชอาณาจักรกัมพูชา สาธารณรัฐอินโดนีเซีย สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาเลเซีย สหภาพพม่า สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ ราชอาณาจักรไทย และสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ข้อ 5 สิทธิและพันธกรณี

1. ให้รัฐสมาชิกมีสิทธิและพันธกรณีที่เท่าเทียมกันภายใต้กฎบัตรนี้
2. ให้รัฐสมาชิกมีมาตรการที่จำเป็นทุกประการอันรวมถึงการออกกฎหมายภายในที่เหมาะสม เพื่ออนุวัติบทบัญญัติของกฎบัตรนี้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อปฏิบัติตามพันธกรณีทั้งหมดของรัฐสมาชิก ในกรณีการละเมิดกฎบัตรอย่างร้ายแรง หรือการไม่ปฏิบัติตาม ให้การดำเนินการตามข้อ 20

ข้อ 6 การรับสมาชิกใหม่

1. กระบวนการในการสมัครและการรับสมาชิกของอาเซียนให้กำหนดโดยคณะมนตรีประสานงานอาเซียน
2. การรับสมาชิกให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ต่อไปนี้

- (ก) ที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อันเป็นที่ยอมรับว่าอยู่ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
- (ข) การยอมรับโดยรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งปวง
- (ค) การตกลงที่จะผูกพันและเคารพกฎบัตรนี้ และ
- (ง) ความสามารถและความเต็มใจที่จะปฏิบัติตามพันธกรณีของสมาชิกภาพ

3. การรับสมาชิกให้ตัดสินโดยฉันทามติโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียนตามข้อเสนอแนะของคณะมนตรีประสานงานอาเซียน

4. รัฐผู้สมัครจะได้รับเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนเมื่อได้ลงนามภาคยานุวัติสารกฎบัตรนี้

หมวดที่ 4

องค์การ

ข้อ 7

ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

1. ให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนประกอบด้วยประมุขของรัฐ หรือหัวหน้ารัฐบาลของรัฐสมาชิก
2. ให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน :
  - (ก) เป็นองค์กรสูงสุดในการกำหนดนโยบายของอาเซียน
  - (ข) พิจารณาหารือ ให้แนวนโยบาย และตัดสินใจในประเด็นหลักที่เกี่ยวข้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของอาเซียน ในเรื่องสำคัญที่เป็นผลประโยชน์ของรัฐสมาชิก และในทุกประเด็นที่

ได้มีการนำเสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียนโดยคณะมนตรี
ประสานงานอาเซียน คณะมนตรีประชาคมอาเซียน และองค์กร
ระดับรัฐมนตรีเฉพาะสาขา

- (ค) ส่งการให้รัฐมนตรีที่เกี่ยวข้องในแต่ละคณะมนตรีที่เกี่ยวข้อง
ให้จัดการประชุมเฉพาะกิจระหว่างรัฐมนตรี และหารือประเด็น
สำคัญที่เกี่ยวกับอาเซียน ซึ่งคาบเกี่ยวระหว่างคณะมนตรี
ประชาคมอาเซียนต่างๆ ทั้งนี้ ให้คณะมนตรีประสานงาน
อาเซียนรับกฎการดำเนินการประชุมดังกล่าว
  - (ง) สนองตอบสถานการณ์ฉุกเฉินที่กระทบต่ออาเซียนโดยดำเนิน
มาตรการที่เหมาะสม
  - (จ) ตัดสินใจในเรื่องที่มีการนำเสนอต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน
ภายใต้หมวดที่ 7 และ 8
  - (ฉ) อนุมัติการจัดตั้งและการยุบองค์กรระดับรัฐมนตรีเฉพาะสาขา
และสถาบันอื่นๆ ของอาเซียน และ
  - (ช) แต่งตั้งเลขาธิการอาเซียน ที่มีชั้นและสถานะเทียบเท่ารัฐมนตรี
ซึ่งจะปฏิบัติหน้าที่โดยได้รับความไว้วางใจและตามความพอใจ
ของประมุขของรัฐหรือหัวหน้ารัฐบาล ตามข้อเสนอแนะของ
ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน
3. ให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียน
- (ก) จัดประชุมสองครั้งต่อปี และให้รัฐสมาชิกซึ่งเป็นประธานอาเซียน
เป็นเจ้าภาพ และ
  - (ข) เรียกประชุม เมื่อมีความจำเป็น ในฐานะการประชุมพิเศษ
หรือเฉพาะกิจ โดยมีประธานการประชุมเป็นรัฐสมาชิกซึ่ง

เป็นประธานอาเซียน โดยจัดในสถานที่ที่รัฐสมาชิกอาเซียน
จะตกลงกัน

ข้อ 8

คณะมนตรีประสานงานอาเซียน

1. ให้คณะมนตรีประสานงานอาเซียนประกอบด้วยรัฐมนตรีต่างประเทศ
อาเซียน และประชุมกันอย่างน้อยสองครั้งต่อปี
2. ให้คณะมนตรีประสานงานอาเซียน
  - (ก) เตรียมการประชุมของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน
  - (ข) ประสานการอนุมัติความตกลงและข้อตัดสินใจของที่ประชุม
สุดยอดอาเซียน
  - (ค) ประสานงานกับคณะมนตรีประชาคมอาเซียนต่างๆ เพื่อ
เพิ่มความสอดคล้องกันของนโยบายประสิทธิภาพ และความ
ร่วมมือระหว่างกัน
  - (ง) ประสานการเสนอรายงานของคณะมนตรีประชาคมอาเซียน
ต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน
  - (จ) พิจารณารายงานประจำปีของเลขาธิการอาเซียนเกี่ยวกับ
งานของอาเซียน
  - (ฉ) พิจารณารายงานของเลขาธิการอาเซียนเกี่ยวกับหน้าที่และ
การดำเนินงานของสำนักงานเลขาธิการอาเซียนและองค์กร
อื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
  - (ช) เห็นชอบการแต่งตั้งและการพ้นจากหน้าที่ของรองเลขาธิการ
อาเซียน ตามข้อเสนอแนะของเลขาธิการอาเซียน และ

(ข) ปฏิบัติภารกิจอื่นตามที่กำหนดไว้ในกฎบัตรนี้ หรือหน้าที่อื่นที่อาจได้รับมอบหมายจากที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

3. ให้คณะมนตรีประสานงานอาเซียนได้รับการสนับสนุนโดยเจ้าหน้าที่อาวุโสที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 9

คณะมนตรีประชาคมอาเซียน

1. ให้คณะมนตรีประชาคมอาเซียน ประกอบด้วยคณะมนตรีประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน คณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และคณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน

2. ให้คณะมนตรีประชาคมอาเซียนแต่ละคณะมีองค์กระจัดรัฐมนตรีเฉพาะสาขาที่เกี่ยวข้องในขอบข่ายการดำเนินงานของตน

3. ให้รัฐสมาชิกแต่ละรัฐแต่งตั้งผู้แทนของรัฐตนสำหรับการประชุมคณะมนตรีประชาคมอาเซียนแต่ละคณะ

4. เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของแต่ละเสาหลักของเสาหลักทั้งสามของประชาคมอาเซียน ให้คณะมนตรีประชาคมอาเซียนแต่ละคณะ

(ก) ทำให้แน่ใจว่ามีการอนุวัติการข้อตัดสินใจของที่ประชุมสุดยอดอาเซียนที่เกี่ยวข้อง

(ข) ประสานการปฏิบัติงานของสาขาต่างๆ ที่อยู่ในขอบข่ายการดำเนินงานของตน และในประเด็นซึ่งคาบเกี่ยวกับคณะมนตรีประชาคมอื่นๆ และ

(ค) เสนอรายงานและข้อเสนอแนะต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียนเกี่ยวกับเรื่องที่อยู่ในขอบข่ายการดำเนินงานของตน

5. ให้คณะมนตรีประชาคมอาเซียนแต่ละคณะประชุมกันอย่างน้อยสองครั้งต่อปี และมีประธานการประชุมเป็นรัฐมนตรีที่เหมาะสมจากรัฐสมาชิกซึ่งเป็นประธานอาเซียน

6. ให้คณะมนตรีประชาคมอาเซียนแต่ละคณะได้รับการสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่อาวุโสที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 10

องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา

1. ให้องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา

- (ก) ดำเนินงานตามอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรที่มีอยู่
- (ข) อนุวัติการความตกลงและข้อตัดสินใจของที่ประชุมสุดยอดอาเซียนที่อยู่ในขอบข่ายการดำเนินงานของแต่ละองค์กร
- (ค) เสริมสร้างความร่วมมือในสาขาของแต่ละองค์กรให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อสนับสนุนการรวมตัวของอาเซียนและการสร้างประชาคมอาเซียน และ
- (ง) เสนอรายงานและข้อเสนอแนะต่อคณะมนตรีประชาคมอาเซียนของแต่ละองค์กร

2. องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขาแต่ละองค์กรอาจมีเจ้าหน้าที่อาวุโสและองค์กรย่อยที่เกี่ยวข้องในขอบข่ายการดำเนินงานของตนตามที่ระบุในภาคผนวก 1 เพื่อดำเนินหน้าที่ของตน ภาคผนวกดังกล่าวอาจได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัย โดยเลขาธิการอาเซียนตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการของผู้แทนถาวร โดยไม่ต้องใช้บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขภายใต้กฎบัตรนี้

ข้อ 11

เลขาธิการอาเซียนและสำนักงานเลขาธิการอาเซียน

1. ให้เลขาธิการอาเซียนได้รับการแต่งตั้งโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน โดยมีวาระการดำรงตำแหน่งห้าปีที่ไม่สามารถต่ออายุได้ และให้ได้รับการเลือกจากคนชาติของรัฐสมาชิกอาเซียน บนพื้นฐานของการหมุนเวียนตามลำดับตัวอักษร โดยคำนึงตามสมควรถึงความซื่อสัตย์สุจริต ความสามารถ รวมถึงประสบการณ์ทางวิชาชีพ และความเท่าเทียมกันทางเพศ

2. ให้เลขาธิการอาเซียน

- (ก) ปฏิบัติหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่งระดับสูงนี้ โดยเป็นไปตามบทบัญญัติของกฎบัตรฉบับนี้และตราสารพิธีสาร และแนวปฏิบัติที่มีอยู่ของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง
- (ข) อำนวยความสะดวกและสอดส่องดูแลความคืบหน้าในการอนุวัติการความตกลงและข้อตัดสินใจของอาเซียน และเสนอรายงานประจำปีเกี่ยวกับงานของอาเซียนต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน
- (ค) เข้าร่วมในการประชุมต่างๆ ของที่ประชุมสุดยอดอาเซียน คณะมนตรีประชาคมอาเซียน คณะมนตรีประสานงานอาเซียน และองค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา และการประชุมอาเซียนอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
- (ง) เสนอข้อคิดเห็นของอาเซียนและเข้าร่วมการประชุมกับภาคีภายนอกตามแนวนโยบายที่ได้รับความเห็นชอบและตามอำนาจหน้าที่ ที่เลขาธิการอาเซียนได้รับมอบหมาย และ

- (จ) เสนอแนะการแต่งตั้งและการพ้นจากหน้าที่ของรองเลขาธิการอาเซียน ต่อคณะมนตรีประสานงานอาเซียน เพื่อให้
ความเห็นชอบ
3. ให้เลขาธิการอาเซียนเป็นหัวหน้าเจ้าหน้าที่ฝ่ายบริหารของอาเซียน
ด้วย
4. ให้เลขาธิการอาเซียนได้รับการสนับสนุนจากรองเลขาธิการอาเซียน
สี่คน ซึ่งมีชั้นและสถานะของรัฐมนตรีช่วยว่าการ โดยให้รองเลขาธิการอาเซียน
รับผิดชอบต่อเลขาธิการอาเซียนในการปฏิบัติหน้าที่ของตน
5. รองเลขาธิการอาเซียนทั้งสี่คนต้องมีสัญชาติที่แตกต่างกันจากเลขาธิการ
อาเซียนและมาจากรัฐสมาชิกที่แตกต่างกันสี่รัฐสมาชิกอาเซียน
6. ให้รองเลขาธิการอาเซียนสี่คน ประกอบด้วย
  - (ก) รองเลขาธิการอาเซียนสองคน ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง
สามปีที่ไม่สามารถต่ออายุได้ ซึ่งได้รับเลือกจากคนชาติของ
รัฐสมาชิกอาเซียน บนพื้นฐานของการหมุนเวียนตามลำดับ
ตัวอักษร โดยคำนึงตามสมควรถึงความซื่อสัตย์สุจริต คุณสมบัติ
ความสามารถ ประสบการณ์ และความเท่าเทียมกันทางเพศ
และ
  - (ข) รองเลขาธิการอาเซียนสองคน ซึ่งมีวาระการดำรงตำแหน่ง
สามปี และอาจต่ออายุได้อีกสามปี ให้รองเลขาธิการอาเซียน
สองคนนี้ได้รับการคัดเลือกโดยเปิดกว้างบนพื้นฐานของ
ความรู้ความสามารถ
7. ให้สำนักเลขาธิการอาเซียนประกอบด้วยเลขาธิการอาเซียนและ
พนักงานตามที่จำเป็น

8. ให้เลขาธิการอาเซียนและพนักงาน

- (ก) ยึดมั่นในมาตรฐานสูงสุดของความซื่อสัตย์สุจริต ความมีประสิทธิภาพ และความสามารถในการปฏิบัติหน้าที่ของตน
- (ข) ไม่ขอหรือรับคำสั่งจากรัฐบาลหรือภาคีภายนอกอาเซียนใดๆ และ
- (ค) ละเว้นจากการดำเนินการใด ซึ่งอาจมีผลสะท้อนถึงตำแหน่งหน้าที่ของตนในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ของสำนักเลขาธิการอาเซียน ซึ่งรับผิดชอบต่ออาเซียนเท่านั้น

9. รัฐสมาชิกอาเซียนแต่ละรัฐรับที่จะเคารพต่อความรับผิดชอบของเลขาธิการและพนักงาน อันมีลักษณะเฉพาะของอาเซียน และจะไม่แสวงหาที่จะมีอิทธิพลต่อเลขาธิการอาเซียนและพนักงาน ในการปฏิบัติตามความรับผิดชอบของบุคคลเหล่านั้น

ข้อ 12

คณะกรรมการผู้แทนถาวรประจำอาเซียน

1. ให้รัฐสมาชิกอาเซียนแต่ละรัฐแต่งตั้งผู้แทนถาวรประจำอาเซียนหนึ่งคน ในชั้นเอกอัครราชทูตที่มีถิ่นพำนัก ณ กรุงจาการ์ตา
2. ผู้แทนถาวรประกอบรวมกันเป็นคณะกรรมการผู้แทนถาวร ซึ่งต้อง
  - (ก) สนับสนุนการทำงานของคณะมนตรีประชาคมอาเซียนและองค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา
  - (ข) ประสานงานกับสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ และองค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขาอื่นๆ

- (ค) ติดต่อประสานงานกับเลขาธิการอาเซียนและสำนักเลขาธิการอาเซียนในทุกเรื่องที่เกี่ยวข้องกับงานของตน
- (ง) อำนวยความสะดวกความร่วมมือของอาเซียนกับหุ้นส่วนภายนอก และ
- (จ) ปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ ที่อาจกำหนดโดยคณะมนตรีประสานงานอาเซียน

ข้อ 13

สำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ

ให้รัฐสมาชิกแต่ละรัฐจัดตั้งสำนักเลขาธิการอาเซียนแห่งชาติ ซึ่งต้อง

- (ก) ทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานกลางแห่งชาติ
- (ข) เป็นหน่วยงานระดับชาติ ซึ่งเก็บรักษาข้อสนเทศในเรื่องทั้งปวงเกี่ยวกับอาเซียน
- (ค) ประสานงานระดับชาติเกี่ยวกับการอนุวัติการข้อตัดสินใจของอาเซียน
- (ง) ประสานงานและสนับสนุนการเตรียมการระดับชาติของการประชุมอาเซียน
- (จ) ส่งเสริมอัตลักษณ์และความสำนึกเกี่ยวกับอาเซียนในระดับชาติ และ
- (ฉ) มีส่วนร่วมสร้างประชาคมอาเซียน

ข้อ 14

องค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียน

1. โดยสอดคล้องกับความมุ่งประสงค์และหลักการของกฎบัตรอาเซียนเกี่ยวกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน ให้อาเซียนจัดตั้งองค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียนขึ้น
2. องค์กรสิทธิมนุษยชนอาเซียนนี้ต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ ซึ่งจะกำหนดโดยที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน

ข้อ 15

มูลนิธิดอาเซียน

1. ให้มูลนิธิดอาเซียนสนับสนุนเลขาธิการอาเซียนและดำเนินการร่วมกับองค์กรของอาเซียนที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการสร้างประชาคมอาเซียน โดยการส่งเสริมความสำนึกที่เพิ่มขึ้นเกี่ยวกับอัตลักษณ์ของอาเซียน การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างประชาชน และการดำเนินการร่วมกันที่ใกล้ชิดระหว่างภาคธุรกิจ ภาคประชาสังคม นักวิชาการและผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ ในอาเซียน
2. ให้มูลนิธิดอาเซียนรับผิดชอบต่อเลขาธิการอาเซียน ผู้ซึ่งต้องเสนอรายงานของมูลนิธิต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียนผ่านคณะมนตรีประสานงานอาเซียน

หมวดที่ 5

องค์ภาวะที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน

ข้อ 16

องค์ภาวะที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน

1. อาเซียนอาจมีความสัมพันธ์กับองค์ภาวะซึ่งสนับสนุนกฎบัตรอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งความมุ่งประสงค์และหลักการของอาเซียน องค์ภาวะที่มีความสัมพันธ์เหล่านี้ระบุอยู่ในภาคผนวก 2
2. ให้คณะกรรมการผู้แทนถาวรบัญญัติกฎการดำเนินงานและหลักเกณฑ์สำหรับการมีความสัมพันธ์ตามข้อเสนอแนะของเลขาธิการอาเซียน
3. ภาคผนวก 2 อาจได้รับการปรับปรุงให้ทันสมัยโดยเลขาธิการอาเซียนตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการผู้แทนถาวร โดยไม่ต้องใช้บทบัญญัติว่าด้วยการแก้ไขภายใต้กฎบัตรนี้

หมวด 6

ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์

ข้อ 17

ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ของอาเซียน

1. ให้อาเซียนได้รับความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ในดินแดนของรัฐสมาชิกที่จำเป็นเพื่อให้บรรลุความมุ่งประสงค์ของอาเซียน
2. ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์จะถูกกำหนดไว้ในความตกลงต่างหากระหว่างอาเซียนและรัฐสมาชิกเจ้าภาพ

ข้อ 18

ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ของเลขาธิการอาเซียนและพนักงาน ของสำนักเลขาธิการอาเซียน

1. ให้เลขาธิการอาเซียนและพนักงานของสำนักเลขาธิการอาเซียนที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ อันเป็นทางการของอาเซียนหรือทำการแทนอาเซียนในรัฐสมาชิก ได้รับความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่อย่างอิสระของตน
2. ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ภายใต้ข้อนี้จะถูกกำหนดไว้ในความตกลงต่างหากของอาเซียน

ข้อ 19

ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ของผู้แทนถาวร และเจ้าหน้าที่ที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของอาเซียน

1. ให้ผู้แทนถาวรของรัฐสมาชิกประจำอาเซียนและเจ้าหน้าที่ของรัฐสมาชิกที่เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ อันเป็นทางการของอาเซียนหรือทำการแทนอาเซียนในรัฐสมาชิก ได้รับความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ที่จำเป็นในการปฏิบัติหน้าที่ของตน
2. ให้ความคุ้มกันและเอกสิทธิ์ของผู้แทนถาวรและเจ้าหน้าที่ที่อยู่ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของอาเซียนอยู่ภายใต้บังคับของอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางทูต ค.ศ. 1961 หรือเป็นไปตามกฎหมายภายในของรัฐสมาชิกอาเซียนที่เกี่ยวข้อง

หมวด 7 การตัดสินใจ

ข้อ 20

การปรึกษาหารือและฉันทามติ

1. โดยหลักการพื้นฐาน ให้การตัดสินใจของอาเซียนอยู่บนพื้นฐานของการปรึกษาหารือและฉันทามติ
2. หากไม่สามารถหาฉันทามติได้ ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนอาจตัดสินใจว่าจะทำการตัดสินใจเฉพาะเรื่องนั้นอย่างไร
3. ไม่มีความใดในวรรค 1 และ 2 ของข้อนี้กระทบถึงวิธีการตัดสินใจที่ระบุอยู่ในตราสารทางกฎหมายของอาเซียนที่เกี่ยวข้อง
4. ในกรณีที่มีการละเมิดกฎบัตรอย่างร้ายแรง หรือการไม่ปฏิบัติตามให้เสนอเรื่องดังกล่าวไปยังที่ประชุมสุดยอดอาเซียนเพื่อการตัดสินใจ

ข้อ 21

การอนุวัติการและขั้นตอนการดำเนินงาน

1. ให้คณะมนตรีประชาคมอาเซียนแต่ละคณะบัญญัติกฎว่าด้วยขั้นตอนการดำเนินงานของตนเอง
2. ในการอนุวัติการตามข้อผูกพันด้านเศรษฐกิจ อาจนำรูปแบบการเข้าร่วมแบบยืดหยุ่นรวมถึงรูปแบบอาเซียนที่ไม่รวมสมาชิกบางรัฐมาใช้หากมีฉันทามติ

หมวด 8 การระงับข้อพิพาท

ข้อ 22 หลักการทั่วไป

1. รัฐสมาชิกต้องพยายามที่จะระงับข้อพิพาททั้งปวงอย่างสันติให้ทันที่ โดยผ่านการสนทนา การปรึกษาหารือ และการเจรจา
2. ให้อาเซียนจัดตั้งและดำรงไว้ซึ่งกลไกการระงับข้อพิพาทในทุกสาขาความร่วมมือของอาเซียน

ข้อ 23 คนกลางที่น่าเชื่อถือ การประนีประนอม และการไกล่เกลี่ย

1. รัฐสมาชิกที่เป็นคู่กรณีในข้อพิพาทอาจจะตกลงกันเมื่อใดก็ได้ที่จะใช้คนกลางที่น่าเชื่อถือ การประนีประนอม หรือการไกล่เกลี่ย เพื่อระงับข้อพิพาทภายในระยะเวลาที่ตกลงกัน
2. คู่กรณีในข้อพิพาทอาจร้องขอให้ประธานอาเซียน หรือเลขาธิการอาเซียน ทำหน้าที่โดยตำแหน่งเป็นคนกลางที่น่าเชื่อถือ ประนีประนอม หรือไกล่เกลี่ย

ข้อ 24 กลไกระงับข้อพิพาทตามตราสารเฉพาะ

1. ให้ระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับตราสารเฉพาะของอาเซียนโดยกลไกและขั้นตอนการดำเนินการที่กำหนดไว้ในตราสารนั้นๆ

2. ให้ระงับข้อพิพาทที่ไม่เกี่ยวข้องกับการตีความหรือการใช้ตราสารอาเซียนใดๆ โดยสันติตามสนธิสัญญาไมตรีและความร่วมมือแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และตามกฎหมายการดำเนินงานของสนธิสัญญาดังกล่าว

3. ในกรณีที่มีได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นเป็นการเฉพาะ ให้ระงับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการตีความหรือการใช้ความตกลงทางเศรษฐกิจของอาเซียนตามพิธีสารว่าด้วยกลไกระงับข้อพิพาทของอาเซียน

ข้อ 25

การจัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาท

ในกรณีที่มีได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นเป็นการเฉพาะ ให้มีการจัดตั้งกลไกระงับข้อพิพาทที่เหมาะสม รวมถึงการอนุญาโตตุลาการ สำหรับข้อพิพาทที่เกี่ยวข้องกับการตีความหรือการใช้กฎบัตรนี้ และตราสารอาเซียนอื่นๆ

ข้อ 26

ข้อพิพาทที่มีอาจรงับได้

ในกรณีที่ยังคงระงับข้อพิพาทมิได้ ภายหลังจากการใช้บทบัญญัติก่อนหน้านี้ในหมวดนี้แล้ว ให้เสนอข้อพิพาทนั้นไปยังที่ประชุมสุดยอดอาเซียน เพื่อตัดสิน

ข้อ 27

การปฏิบัติตาม

1. เลขาธิการอาเซียนโดยความช่วยเหลือจากสำนักเลขาธิการอาเซียนหรือองค์กรอาเซียนอื่นๆ ที่ได้รับแต่งตั้ง ต้องสอดส่องดูแลการปฏิบัติตามผลการวินิจฉัย ข้อเสนอแนะ หรือข้อตัดสินใจ ซึ่งเป็นผลจากกลไกระงับข้อพิพาทของอาเซียน และเสนอรายงานไปยังที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

2. รัฐสมาชิกที่ได้รับผลกระทบจากการไม่ปฏิบัติตามผลการวินิจฉัย ข้อเสนอแนะ หรือข้อตัดสินใจ ซึ่งเป็นผลจากกลไกระงับข้อพิพาทของอาเซียน อาจส่งเรื่องให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนเพื่อตัดสิน

ข้อ 28

บทบัญญัติของกฎบัตรสหประชาชาติ และกระบวนการระหว่างประเทศอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

หากมิได้ระบุไว้เป็นอย่างอื่นในกฎบัตรนี้ รัฐสมาชิกยังคงไว้ซึ่งสิทธิที่จะใช้วิธีการระงับข้อพิพาทอย่างสันติที่ระบุไว้ในข้อ 33 (1) ของกฎบัตรสหประชาชาติ หรือตราสารกฎหมายระหว่างประเทศอื่นๆ ที่รัฐสมาชิกคู่พิพาทเป็นภาคี

หมวด 9

งบประมาณและการเงิน

ข้อ 29

หลักการทั่วไป

1. อาเซียนต้องกำหนดกฎและขั้นตอนการดำเนินงานทางการเงินให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล
2. อาเซียนต้องปฏิบัติตามนโยบายและแนวปฏิบัติในการบริหารจัดการทางการเงินที่ดีและระเบียบวินัยด้านงบประมาณ
3. บัญชีการเงินต้องได้รับการตรวจสอบภายในและภายนอก

ข้อ 30

งบประมาณสำหรับการดำเนินงานและการเงินของสำนักเลขาธิการอาเซียน

1. สำนักเลขาธิการอาเซียนต้องได้รับเงินที่จำเป็นเพื่อปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างมีประสิทธิภาพ

2. งบประมาณสำหรับการดำเนินงานของสำนักเลขาธิการอาเซียนต้องมาจากรัฐสมาชิกอาเซียนโดยคำบำรุงประจำปีรัฐละเท่าๆ กัน ซึ่งจะต้องส่งให้ทันตามกำหนด

3. เลขาธิการต้องเตรียมงบประมาณสำหรับการดำเนินงานประจำปีของสำนักเลขาธิการอาเซียนเพื่อขอความเห็นชอบจากคณะมนตรีประสานงานอาเซียน โดยคำแนะนำของคณะกรรมการผู้แทนถาวร

4. สำนักเลขาธิการอาเซียนต้องปฏิบัติตามกฎและขั้นตอนการดำเนินงานทางการเงินที่กำหนดโดยคณะมนตรีประสานงานอาเซียน โดยคำแนะนำของคณะกรรมการผู้แทนถาวร

หมวด 10

การบริหารและขั้นตอนการดำเนินงาน

ข้อ 31

ประธานอาเซียน

1. ให้หมุนเวียนตำแหน่งประธานอาเซียนทุกปี บนพื้นฐานของลำดับอักษรของชื่อภาษาอังกฤษของรัฐสมาชิก

2. ในหนึ่งปีปฏิทิน อาเซียนจะมีตำแหน่งประธานเดียว โดยรัฐสมาชิกที่รับตำแหน่งประธานนั้นจะทำหน้าที่เป็นประธานของ

- (ก) การประชุมสุดยอดอาเซียน และการประชุมสุดยอดที่เกี่ยวข้อง
- (ข) คณะมนตรีประสานงานอาเซียน
- (ค) คณะมนตรีประชาคมอาเซียนทั้งสามคณะ
- (ง) องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขาและเจ้าหน้าที่ระดับสูงที่เกี่ยวข้อง ตามที่เหมาะสม และ
- (จ) คณะกรรมการผู้แทนถาวร

บทบาทของประธานอาเซียน

รัฐสมาชิกที่ดำรงตำแหน่งประธานอาเซียนต้อง

- (ก) ส่งเสริมและเพิ่มพูนผลประโยชน์ และความเป็นอยู่ที่ดีของอาเซียนอย่างแข็งขัน รวมถึงความพยายามในการสร้างประชาคมอาเซียน โดยการริเริ่มทางนโยบาย การประสานงาน จินตภาพ และความร่วมมือ
- (ข) ทำให้แน่ใจถึงความเป็นศูนย์รวมของอาเซียน
- (ค) ทำให้แน่ใจถึงการตอบสนองต่อประเด็นเร่งด่วนหรือสถานการณ์วิกฤติที่มีผลกระทบต่ออาเซียนอย่างมีประสิทธิภาพและทันทั่วถึง รวมถึงเป็นคนกลางที่น่าเชื่อถือและจัดให้มีการจัดการอื่นเช่นว่า เพื่อสนองตอบข้อกังวลเหล่านี้โดยทันที
- (ง) เป็นผู้แทนของอาเซียนในการเสริมสร้างและส่งเสริมความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนภายนอกภูมิภาคให้ใกล้ชิดขึ้น และ
- (จ) ปฏิบัติภารกิจและหน้าที่อื่นที่อาจได้รับมอบหมาย

ข้อ 33

พิธีการและแนวปฏิบัติทางการทูต

อาเซียนและรัฐสมาชิกต้องยึดมั่นในพิธีการและแนวปฏิบัติทางการทูตที่มีอยู่ในการดำเนินกิจกรรมทั้งปวงที่เกี่ยวข้องกับอาเซียน การเปลี่ยนแปลงใดๆ จะต้องได้รับความเห็นชอบจากคณะมนตรีประสานงานอาเซียน โดยคำแนะนำของคณะกรรมการผู้แทนถาวร

ข้อ 34

ภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน

ภาษาที่ใช้ในการทำงานของอาเซียน คือ ภาษาอังกฤษ

หมวด 11

อัตลักษณ์และสัญลักษณ์

ข้อ 35

อัตลักษณ์ของอาเซียน

อาเซียนต้องส่งเสริมอัตลักษณ์ร่วมกันของตนและความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งในหมู่ประชาชนของตน เพื่อให้บรรลุชะตา เป้าหมาย และคุณค่าร่วมกันของอาเซียน

ข้อ 36

คำขวัญของอาเซียน

คำขวัญของอาเซียน คือ “วิสัยทัศน์เดียว อัตลักษณ์เดียว ประชาคมเดียว”

ข้อ 37**ธงอาเซียน**

ให้ธงอาเซียนเป็นไปตามที่แสดงไว้ในภาคผนวก 3

ข้อ 38**ดวงตราอาเซียน**

ให้ดวงตราอาเซียนเป็นไปตามที่แสดงไว้ในภาคผนวก 4

ข้อ 39**วันอาเซียน**

ให้วันที่ 8 สิงหาคม เป็นวันอาเซียน

ข้อ 40**เพลงประจำอาเซียน**

ให้อาเซียนมีเพลงประจำอาเซียน

หมวด 12**ความสัมพันธ์ภายนอก****ข้อ 41****การดำเนินความสัมพันธ์ภายนอก**

1. อาเซียนต้องพัฒนาความสัมพันธ์ฉันท์มิตร และช่องทางเจรจาความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน กับนานาประเทศ องค์การและสถาบันระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ

2. ความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียนต้องยึดมั่นในความมุ่งประสงค์ และหลักการที่วางไว้ในกฎบัตรนี้

3. อาเซียนจะเป็นพลังขับเคลื่อนหลักในการจัดการภูมิภาคที่อาเซียน ได้ริเริ่มขึ้น และสร้างไว้ซึ่งความเป็นศูนย์รวมของอาเซียนในความร่วมมือระดับ ภูมิภาคและการสร้างประชาคม

4. ในการดำเนินความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียน รัฐสมาชิกต้อง ประสานงานและพยายามพัฒนาทำที่ร่วมและดำเนินการร่วมกัน บนพื้นฐาน ของเอกภาพและความสามัคคี

5. ให้ที่ประชุมสุดยอดอาเซียนกำหนดแนวนโยบายยุทธศาสตร์ของความ สัมพันธ์ภายนอกของอาเซียนโดยการเสนอแนะของที่ประชุมรัฐมนตรี ต่างประเทศอาเซียน

6. ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนต้องทำให้แน่ใจว่าความ สัมพันธ์ภายนอกของอาเซียนดำเนินไปอย่างเสมอต้นเสมอปลายและเป็น ไปในทางที่สอดคล้องกัน

7. อาเซียนอาจสามารถทำความตกลงกับนานาประเทศ หรือองค์การ และสถาบันระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศ กระบวนการ ทำความตกลงดังกล่าวให้กำหนดโดยคณะมนตรีประสานงานอาเซียนโดยการหารือกับคณะมนตรีประชาคมอาเซียน

ข้อ 42

ผู้ประสานงานกับคู่เจรจา

1. ในฐานะผู้ประสานงานประเทศ ให้รัฐสมาชิกผลัดกันรับผิดชอบ ในภาพรวมสำหรับการประสานงานและส่งเสริมผลประโยชน์ของอาเซียนใน

ความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา—องค์การและสถาบันระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

2. ในความสัมพันธ์กับหุ้นส่วนภายนอก นอกจากหน้าที่อื่นแล้ว ให้ผู้ประสานงานประเทศ

- (ก) เป็นผู้แทนอาเซียน และเพิ่มพูนความสัมพันธ์ บนพื้นฐานของความเคารพซึ่งกันและกันและความเสมอภาค โดยสอดคล้องกับหลักการของอาเซียน
- (ข) เป็นประธานร่วมในการประชุมที่เกี่ยวข้องระหว่างอาเซียนและหุ้นส่วนภายนอก และ
- (ค) รับการสนับสนุนจากคณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่สาม และองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง

ข้อ 43

คณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่สามและองค์การระหว่างประเทศ

1. คณะกรรมการอาเซียนในประเทศที่สามอาจจัดตั้งขึ้นในประเทศที่มีโซสมาชิกอาเซียน ประกอบด้วยหัวหน้าคณะผู้แทนทางทูตของรัฐสมาชิกอาเซียน คณะกรรมการในลักษณะเดียวกันอาจจัดตั้งขึ้นในส่วนที่เกี่ยวข้องกับองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ คณะกรรมการ เช่นว่าต้องส่งเสริมผลประโยชน์และอัตลักษณ์ของอาเซียนในประเทศเจ้าภาพและองค์การระหว่างประเทศ

2. ให้ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนกำหนดกฎการดำเนินงานของคณะกรรมการเช่นว่า

ข้อ 44

สถานภาพของภาคีภายนอก

1. ในการดำเนินความสัมพันธ์ภายนอกของอาเซียน ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนอาจมอบสถานภาพอย่างเป็นทางการให้แก่ภาคีภายนอก ในฐานะประเทศคู่เจรจา ประเทศคู่เจรจาเฉพาะสาขา หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา ผู้สังเกตการณ์พิเศษ ผู้ได้รับเชิญ หรือสถานภาพอื่นที่อาจจัดตั้งขึ้นต่อไป
2. ภาคีภายนอกอาจได้รับการเชิญให้เข้าร่วมการประชุมหรือกิจกรรมความร่วมมือโดยมีข้อกำหนดให้สถานภาพอย่างเป็นทางการใดๆ ตามกฎการดำเนินงาน

ข้อ 45

ความสัมพันธ์กับระบบสหประชาชาติ และองค์การและสถาบันระหว่างประเทศอื่น

1. อาเซียนอาจขอสถานภาพที่เหมาะสมกับระบบสหประชาชาติ รวมทั้งกับองค์การและสถาบันระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศอื่น
2. ให้คณะมนตรีประสานงานอาเซียนเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของอาเซียนในองค์การและสถาบันระดับอนุภูมิภาค ระดับภูมิภาค และระหว่างประเทศอื่น

ข้อ 46

การรับผู้แทนของรัฐที่มีโซ่สมาชิกอาเซียนประจำอาเซียน

รัฐที่มีโซ่สมาชิกอาเซียนและองค์การระหว่างประเทศในระดับรัฐบาลที่เกี่ยวข้องอาจแต่งตั้งและส่งเอกอัครราชทูตเป็นผู้แทนประจำอาเซียน ให้ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนเป็นผู้ตัดสินใจเกี่ยวกับการรับผู้แทนเช่นว่า

หมวด 13 บทบัญญัติทั่วไปและบทบัญญัติสุดท้าย

ข้อ 47

การลงนาม การให้สัตยาบัน การเก็บรักษา และการมีผลใช้บังคับ

1. กฎบัตรนี้ต้องได้รับการลงนามโดยรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งหมด
2. กฎบัตรนี้ต้องได้รับการสัตยาบันจากรัฐสมาชิกอาเซียนทั้งหมดตามกระบวนการภายในของแต่ละรัฐ
3. ให้เก็บรักษาสัตยาบันสารไว้กับเลขาธิการอาเซียน ซึ่งจะแจ้งให้รัฐสมาชิกทั้งหมดทราบถึงการมอบแต่ละฉบับโดยพลัน
4. กฎบัตรนี้จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบต่อจากวันที่มีการส่งมอบสัตยาบันสารฉบับที่สิบให้แก่เลขาธิการอาเซียน

ข้อ 48

การแก้ไข

1. รัฐสมาชิกใดๆ อาจเสนอข้อแก้ไขกฎบัตร
2. ข้อเสนอแก้ไขกฎบัตรต้องยื่นโดยคณะมนตรีประสานงานอาเซียน โดยฉันทามติต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียนเพื่อตัดสินใจ
3. ข้อแก้ไขกฎบัตรที่ได้ตกลงกันโดยฉันทามติโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียนต้องได้รับการสัตยาบันจากรัฐสมาชิกทั้งหมด ตามข้อ 47
4. ข้อแก้ไขใดๆ จะมีผลใช้บังคับในวันที่สามสิบต่อจากวันที่มีการส่งมอบสัตยาบันสารฉบับสุดท้ายต่อเลขาธิการอาเซียน

ข้อ 49

อำนาจและหน้าที่และกฎการดำเนินงาน

นอกจากจะกำหนดไว้เป็นอย่างอื่นในกฎบัตรนี้ ให้คณะกรรมการประสานงานอาเซียนกำหนดอำนาจหน้าที่และกฎการดำเนินงานและต้องทำให้แน่ใจว่าอำนาจหน้าที่และกฎว่าด้วยขั้นตอนการดำเนินงานมีความสอดคล้องกัน

ข้อ 50

การทบทวน

กฎบัตรนี้อาจได้รับการทบทวนห้าปีหลังจากที่มีผลใช้บังคับหรือตามที่ได้กำหนดไว้เป็นอย่างอื่นโดยที่ประชุมสุดยอดอาเซียน

ข้อ 51

การตีความกฎบัตร

1. เมื่อรัฐสมาชิกใดๆ ร้องขอ ให้สำนักงานเลขาธิการอาเซียนตีความกฎบัตรตามกฎการดำเนินงานที่กำหนดโดยคณะกรรมการประสานงานอาเซียน
2. ให้ระงับข้อพิพาทใดๆ ที่เกิดจากการตีความกฎบัตรเป็นไปตามตามบทบัญญัติที่เกี่ยวข้องในหมวด 8
3. หัวข้อและชื่อที่ใช้ในกฎบัตรมิไว้เพื่อวัตถุประสงค์สำหรับการอ้างอิงเท่านั้น

ข้อ 52

ความต่อเนื่องทางกฎหมาย

1. สนธิสัญญา อนุสัญญา ความตกลง ข้อตกลง ปฏิญญา พิธีสาร และตราสารอาเซียนอื่นๆ ทั้งหมด ซึ่งมีผลใช้บังคับแล้วก่อนการมีผลใช้บังคับของกฎบัตรนี้ ให้มีผลใช้ต่อไป

2. ในกรณีที่เกิดความไม่สอดคล้องกันระหว่างสิทธิและพันธกรณีของรัฐธรรมนูญอาเซียนภายใต้ตราสารดังกล่าวและกฎบัตรนี้ ให้ถือกฎบัตรเป็นสำคัญ

ข้อ 53

ต้นฉบับ

ให้เก็บรักษาต้นฉบับภาษาอังกฤษของกฎบัตรนี้ที่ลงนามแล้วแก่เลขาธิการอาเซียน ซึ่งจะจัดทำสำเนาที่ได้รับการรับรองให้แก่รัฐสมาชิกแต่ละรัฐ

ข้อ 54

การจดทะเบียนกฎบัตรอาเซียน

ให้เลขาธิการอาเซียนจดทะเบียนกฎบัตรอาเซียนนี้กับสำนักเลขาธิการสหประชาชาติ ตามข้อ 102 วรรค 1 ของกฎบัตรสหประชาชาติ

ข้อ 55

สินทรัพย์ของอาเซียน

ให้บรรดาสินทรัพย์และกองทุนต่างๆ ขององค์การระบุไว้ในนามของอาเซียน

ทำ ณ สิงคโปร์ วันที่ 20 พฤศจิกายน ค.ศ. 2007 เป็นภาษาอังกฤษฉบับเดียว

สำหรับประเทศบรูไนดารุสซาลาม

ลายมือชื่อ

ฮัจญี ฮัสซานัล โบลเกียห์ มูอิซซัดดิน วัดเดาละห์

สมเด็จพระราชาธิบดีแห่งบรูไนดารุสซาลาม

สำหรับราชอาณาจักรกัมพูชา

ลายมือชื่อ

สมเด็จพระจักรมหาเสนาบดีเดโช ฮุน เซน

นายกรัฐมนตรี

สำหรับสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

ลายมือชื่อ

ดร.ซูซีโล บัมบัง ยูโตโยโน

ประธานาธิบดี

สำหรับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ลายมือชื่อ

บัวสอน บุบผาวัน

นายกรัฐมนตรี

สำหรับมาเลเซีย

ลายมือชื่อ

ดาโต๊ะ ฮรี อับดุลลาห์ อาหมัด บาดาวี

นายกรัฐมนตรี

สำหรับสหภาพพม่า

ลายมือชื่อ

พลโท เต็งเส่ง

นายกรัฐมนตรี

สำหรับสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

ลายมือชื่อ

กลอเรีย มาคาปากัล อาร์โรโย

ประธานาธิบดี

สำหรับสาธารณรัฐสิงคโปร์

ลายมือชื่อ

ลี เซียน ลุง

นายกรัฐมนตรี

สำหรับราชอาณาจักรไทย

ลายมือชื่อ

พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ (เกษียณ)

นายกรัฐมนตรี

สำหรับสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ลายมือชื่อ

เหวียน เติน ชุง

นายกรัฐมนตรี

ภาคผนวกที่ 2.1

องค์กรระดับรัฐมนตรีอาเซียนเฉพาะสาขา

I. ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน

1. ที่ประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียน
  - คณะกรรมการประจำอาเซียน
  - เจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านการวางแผนการพัฒนา
2. คณะกรรมการเขตปลอดอากรนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
  - คณะกรรมการบริหารงานเขตปลอดอากรนิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. ที่ประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสกลาโหมอาเซียน
4. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านกฎหมาย
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านกฎหมาย
5. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านอาชญากรรมข้ามชาติ
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสว่าด้วยอาชญากรรมข้ามชาติ
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสว่าด้วยเรื่องยาเสพติด

- ที่ประชุมผู้อำนวยการ กรมการตรวจคนเข้าเมือง และหัวหน้ากองการกงสุล ของกระทรวงต่างประเทศ

ที่ประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

- ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

II. ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

1. ที่ประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน

- คณะทำงานระดับสูงว่าด้วยการร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจ

- ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเศรษฐกิจอาเซียน

2. คณะกรรมการเขตการค้าเสรีอาเซียน

3. คณะกรรมาธิการเขตการลงทุนอาเซียน

4. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านการคลังอาเซียน

- ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสธนาคารกลางและกระทรวงการคลังอาเซียน

- ที่ประชุมอธิบดีศุลกากรอาเซียน

5. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านการเกษตรและป่าไม้อาเซียน

- ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสของรัฐมนตรีด้านการเกษตรและป่าไม้อาเซียน

- เจ้าหน้าที่อาวุโสด้านป่าไม้อาเซียน

6. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านพลังงานอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านพลังงาน
7. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านแร่ธาตุอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านแร่ธาตุอาเซียน
8. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
  - คณะกรรมการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีอาเซียน
9. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านโทรคมนาคมและสารสนเทศอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านโทรคมนาคมและสารสนเทศอาเซียน
  - คณะกรรมการผู้ตรวจด้านโทรคมนาคมอาเซียน
10. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านการขนส่งอาเซียน
  - การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านการขนส่ง
11. การประชุมรัฐมนตรีด้านการท่องเที่ยวอาเซียน
  - การประชุมองค์การการท่องเที่ยวแห่งชาติอาเซียน
12. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอาเซียน-ลุ่มแม่น้ำโขง
  - คณะกรรมการเตรียมการประชุมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอาเซียน-ลุ่มแม่น้ำโขง
  - คณะกรรมการระดับสูงการคลัง
13. ศูนย์พลังงานอาเซียน
14. ศูนย์อาเซียน-ญี่ปุ่น ณ กรุงโตเกียว

III. ประชาคม สังคม-วัฒนธรรมอาเซียน

1. ที่ประชุมรัฐมนตรีสารสนเทศอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสสารสนเทศอาเซียน
2. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนที่กำกับดูแลงานด้านวัฒนธรรมและศิลปะ
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนที่กำกับดูแลงานด้านวัฒนธรรมและศิลปะ
3. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการศึกษา
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการศึกษา
4. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านภัยพิบัติอาเซียน
  - คณะกรรมการด้านภัยพิบัติอาเซียน
5. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม
  - เจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม
6. สมัชชาวิเทศสัมพันธ์ต่อความตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษหมอกควันข้ามแดน
  - คณะกรรมการของสมัชชาวิเทศสัมพันธ์ต่อความตกลงอาเซียนเรื่องมลพิษหมอกควันข้ามแดน
7. ที่ประชุมรัฐมนตรีสาธารณสุขอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านการพัฒนาสาธารณสุข
8. ที่ประชุมรัฐมนตรีด้านแรงงานอาเซียน
  - ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านแรงงานอาเซียน

- คณะกรรมการการปฏิบัติตามปฏิญญาอาเซียนเกี่ยวกับการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของแรงงานโยกย้ายถิ่นฐานอาเซียน

9. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและการจัดความยากจน

- ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านการพัฒนาชนบทและการจัดความยากจน

10. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนา

- ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านสวัสดิการสังคมและการพัฒนา

11. ที่ประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านเยาวชน

- ที่ประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสอาเซียนด้านเยาวชน

12. กรอบการประชุมอาเซียนว่าด้วยเรื่องข้าราชการพลเรือน

13. ศูนย์อาเซียนว่าด้วยความหลากหลายทางชีวภาพ

14. ศูนย์ประสานงาน การจัดการสงเคราะห์ผู้ประสบภัยพิบัติ

15. ศูนย์ประชาสัมพันธ์ด้านแผ่นดินไหวอาเซียน

16. ศูนย์พยากรณ์อากาศอาเซียน

17. เครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน

ภาคผนวกที่ 2.2

องค์ภาวะที่มีความสัมพันธ์กับอาเซียน

1. รัฐสภา

สมัชชารัฐสภาอาเซียน

2. องค์กรภาคธุรกิจ

ที่ประชุมสายการบินอาเซียน

สมาคมส่งเสริมสุขภาพประจำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สมาคมยานยนต์แห่งอาเซียน

สมาคมธนาคารอาเซียน

สภาที่ปรึกษาธุรกิจอาเซียน

ที่ประชุมทางด้านธุรกิจของอาเซียน

สภาหอการค้าและอุตสาหกรรมอาเซียน

สภาผู้ประกอบการธุรกิจเคมีอาเซียน

สมาพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งอาเซียน

สภาการอุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์อาเซียน

สภาการประกันภัยอาเซียน

สมาคมทรัพย์สินทางปัญญาอาเซียน

สมาคมทำอากาศยานระหว่างประเทศแห่งอาเซียน

สมาพันธ์อุตสาหกรรมเหล็กและแร่เหล็ก

ชมรมเภสัชแห่งอาเซียน

สมาคมการท่องเที่ยวประจำอาเซียน

สมาพันธ์แห่งสมาคมเศรษฐกิจอาเซียน

สมาพันธ์สมาพันธ์ผู้ส่งสินค้าทางเรืออาเซียน
สภาธุรกิจระหว่างสหรัฐ-อาเซียน

3. สถาบันวิชาการ

เครือข่ายสถาบันศึกษายุทธศาสตร์และนานาชาติระหว่างประเทศของ
อาเซียน

4. องค์กรภาคประชาสังคม

สถาบันการศึกษาด้านวิทยาศาสตร์ วิศวกรรมและเทคโนโลยีแห่งอาเซียน
สถาบันการศึกษาด้านวิศวกรรมและเทคโนโลยีของอาเซียน
สมาคมห้องปฏิบัติการทางวิทยาศาสตร์แห่งอาเซียน
สมาคมวางแผนและการเคหะแห่งอาเซียน
สมาคมนักรังสีวิทยาอาเซียน
สมาพันธ์หมากรุกอาเซียน
สมาพันธ์นายจ้างอาเซียน
สมาพันธ์องค์กรสตรีอาเซียน
สมาพันธ์ผู้ก่อสร้างอาเซียน
สมาคมผู้ผลิตเครื่องสำอางอาเซียน
สภานิสิตเก่าญี่ปุ่นแห่งอาเซียน
สภาอาจารย์แห่งอาเซียน
สหพันธ์จิตเวชศาสตร์และสุขภาพจิตแห่งอาเซียน
สหพันธ์นักบัญชีอาเซียน
สหพันธ์ผู้รับเหมาวิศวกรรมไฟฟ้าแห่งกลุ่มประเทศอาเซียน
สหพันธ์องค์กรวิศวกรรมแห่งอาเซียน
สหพันธ์สโมสรการบินแห่งอาเซียน

สมาพันธ์สมาคมผู้รับจัดการขนส่งสินค้าอาเซียน
 สหพันธ์มูลนิธิโรคหัวใจแห่งอาเซียน
 สหพันธ์รางวัลและสำรวจที่ดินแห่งอาเซียน
 สหพันธ์สมาคมเหมืองแร่แห่งอาเซียน
 สหพันธ์การประมงแห่งอาเซียน
 สหพันธ์ฟุตบอลอาเซียน
 สมาคมผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรมป่าไม้แห่งอาเซียน
 สมาคมนักศึกษาวนศาสตร์แห่งอาเซียน
 สมาคมส่งเสริมและพัฒนาหัตถกรรมแห่งอาเซียน
 สภาอ่าวแห่งอาเซียน
 สมาคมกฎหมายแห่งอาเซียน
 สมาคมนักศึกษากฎหมายแห่งอาเซียน
 สมาคมอุตสาหกรรมดนตรีแห่งอาเซียน
 สมาคมศัลยกรรมทางประสาทแห่งอาเซียน
 สมาพันธ์องค์กรเอกชนว่าด้วยผู้สูงอายุแห่งอาเซียน
 องค์กรเอกชนเพื่อการป้องกันการใช้จ่ายยาเสพติดและสารเสพติดแห่งอาเซียน
 กลุ่มผู้ผลิตน้ำมันแห่งอาเซียน
 สมาคมศัลยกรรมกระดูกแห่งอาเซียน
 สหพันธ์กุมารแพทย์แห่งอาเซียน
 สหพันธ์กีฬาคนพิการแห่งอาเซียน
 สมาคมท่าเรืออาเซียน
 สมาคมโรคธาลัสซีเมีย
 สมาคมผู้ประเมินราคาแห่งอาเซียน
 สมาคมผู้ผลิตน้ำมันพืชแห่งอาเซียน
 หุ้นส่วนเอเชียเพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในชนบทเอเชีย

คณะกรรมการความร่วมมือด้านเยาวชนอาเซียน

สหพันธ์ที่ปรึกษาด้านวิศวกรแห่งอาเซียน

สหพันธ์องค์กรประชาสัมพันธ์แห่งอาเซียน

สหพันธ์สมาคมเจ้าของเรืออาเซียน

คณะกรรมการสมาคมแพทย์แห่งชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

สมาคมโรคไขข้ออักเสบแห่งอาเซียน

สถาบันภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่าด้วยการศึกษาและชุมชน

มูลนิธิโครงการแลกเปลี่ยนระดับภูมิภาคว่าด้วยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ศึกษา

สมาพันธ์ทหารผ่านศึกของประเทศอาเซียน

5. กลุ่มผู้มีส่วนได้เสียอื่นๆ ในอาเซียน

ที่ประชุมอธิบดีกรมตำรวจอาเซียน

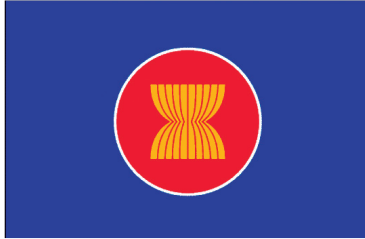
สหพันธ์สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีด้านอาหารแห่งอาเซียน

ศูนย์การพัฒนาการประมงแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

คณะทำงานว่าด้วยกลไกสิทธิมนุษยชนแห่งอาเซียน

ภาคผนวกที่ 2.3

ธงอาเซียน

ธงอาเซียนแสดงถึงเสถียรภาพ สันติภาพ ความสามัคคีและพลวัตของอาเซียน สีของธง ได้แก่ น้ำเงิน แดง ขาว และเหลือง ซึ่งแสดงถึงสีหลักในธงชาติของบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด

น้ำเงิน แสดงถึงสันติภาพและเสถียรภาพ แดง บ่งชี้ความกล้าหาญและความก้าวหน้า ขาว แสดงความบริสุทธิ์ เหลือง เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง

รวงข้าวแสดงถึง ความใฝ่ฝันของบรรดาผู้ก่อตั้งอาเซียนให้มีอาเซียนที่ประกอบด้วยบรรดาประเทศทั้งหมดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผูกพันกันอย่างมีมิตรภาพและเป็นหนึ่งเดียว วงกลม แสดงถึงเอกภาพของอาเซียน

รายละเอียดของแถบสีที่ได้รับการรับรองสำหรับสีของธงอาเซียน ได้แก่

น้ำเงิน : แถบสี 19-4053 TC

แดง : แถบสี 18-1655 TC

ขาว : แถบสี 11-4202 TC

เหลือง : แถบสี 13-0758 TC

สำหรับสีที่ใช้ในการพิมพ์ รายละเอียดของแถบสี (ยกเว้นสีขาว) ให้เป็นไปตามสีของดวงตราอาเซียน ได้แก่

น้ำเงิน : แถบสี 258 หรือสีชุด 100C 60M 0Y 6K

แดง : แถบสี แดง 032 หรือสีชุด 0C 91M 87Y 0K

เหลือง : แถบสีชุดสีเหลืองหรือสีชุด 0C 0M 100Y 0K

สัดส่วนของความกว้างต่อความยาวของธงคือสองต่อสาม และรายละเอียดของขนาดของธงมีดังนี้

ธงตั้งโต๊ะ : 10 ซม. x 15 ซม.

ธงประดับห้อง : 100 ซม. x 150 ซม.

ธงประจำรถ : 10 ซม. x 30 ซม.

ธงภาคสนาม : 200 ซม. x ซม.

ภาคผนวก 2.4

ดวงตราอาเซียน

ดวงตราอาเซียนแสดงถึงเสถียรภาพ สันติภาพ ความสามัคคีและพลวัตของอาเซียน สีของธง ได้แก่ น้ำเงิน แดง ขาว และเหลือง ซึ่งแสดงถึงสีหลักในตราประจำชาติของบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด

น้ำเงิน แสดงถึงสันติภาพและเสถียรภาพ แดง บ่งชี้ความกล้าหาญและความก้าวหน้า ขาว แสดงความบริสุทธิ์ เหลือง เป็นสัญลักษณ์ของความเจริญรุ่งเรือง

รวงข้าวแสดงถึง ความใฝ่ฝันของบรรดาผู้ก่อตั้งอาเซียนให้มีอาเซียนที่ประกอบด้วยบรรดาประเทศทั้งหมดในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ผูกพันกันอย่างมีมิตรภาพและเป็นหนึ่งเดียว วงกลม แสดงถึงเอกภาพของอาเซียน

รายละเอียดของแถบสีที่ได้รับการรับรองสำหรับสีของดวงตราอาเซียน ได้แก่

น้ำเงิน : แถบสี 258

แดง : แถบสีแดง 032

เหลือง : แถบสีผสมแล้วสีเหลือง

สำหรับกระบวนการพิมพ์แบบสี่สี รายละเอียดของสีจะเป็น

น้ำเงิน : 100C 60M 0Y 6K (100C 60M 0Y 10K)

แดง : 0C 91M 87Y 0K (0C 90M 90Y 0K)

เหลือง : 0C 0M 100Y 0K

ให้ใช้รายละเอียดที่อยู่ในวงเล็บเมื่อการวัดใดๆ ของสีชุดนั้น ไม่สามารถทำได้

ในตัวจำลองแถบสีชุด ให้รายละเอียดเท่ากับ

น้ำเงิน : แถบสี 204-1

แดง : แถบสี 60-1

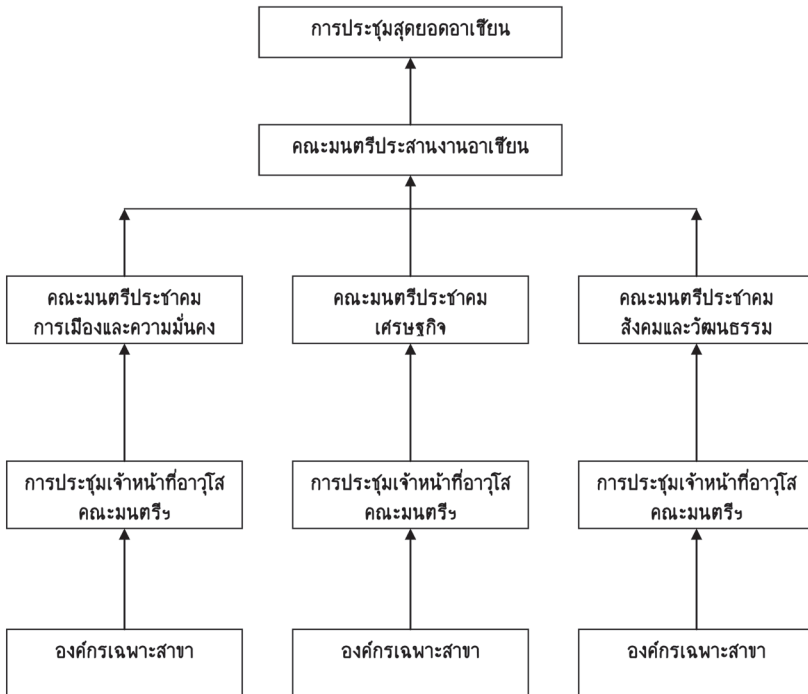
เหลือง : แถบสี 1-3

รูปแบบตัวอักษรที่ใช้สำหรับคำว่า “อาเซียน” ในดวงตราอาเซียน คือ Helvetica ตัวเล็ก หนา

ภาคผนวกที่ 3

โครงสร้างอาเซียนภายใต้กฎบัตรอาเซียน

ฐิติรัตน์ ว่องแก้ว

คณะมนตรีประชาคมการเมืองและความมั่นคง
เป้าหมาย
<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาคมที่มีกติกากาและการพัฒนาค่านิยมและมีบรรทัดฐานร่วมกัน 2. ภูมิภาคที่มีความเป็นเอกภาพ มีความสงบสุข ความแข็งแกร่ง พร้อมมีความรับผิดชอบร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงที่ครอบคลุมทุกมิติ 3. ภูมิภาคที่มีพลวัต มองไปยังโลกภายนอกที่มีการรวมตัวและมีลักษณะของการพึ่งพาซึ่งกันและกันมากยิ่งขึ้น

องค์กรเฉพาะสาขาภายใต้ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน
และหน่วยราชการไทยที่รับผิดชอบ

องค์กรเฉพาะสาขา	หน่วยราชการไทย ที่รับผิดชอบ
1. การประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงการต่างประเทศ
2. คณะกรรมการเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะกรรมการบริหารเขตปลอดอาวุธ นิวเคลียร์ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้	กระทรวงการต่างประเทศ
3. การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงกลาโหม
4. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านกฎหมาย การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	สำนักงานอัยการสูงสุด และกระทรวงยุติธรรม

องค์กรเฉพาะสาขา	หน่วยราชการไทย ที่รับผิดชอบ
5. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียน ด้านอาชญากรรมข้ามชาติ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสว่าด้วยเรื่อง ยาเสพติด การประชุมผอ.สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมการกงสุล	สำนักงานตำรวจแห่งชาติ สมช / ปปส / สตม และ กระทรวงการต่างประเทศ
6. การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือ ด้านการเมืองและ ความมั่นคงในเอเชีย-แปซิฟิก	กระทรวงการต่างประเทศ

คณะมนตรีประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
เป้าหมาย
1. ตลาดและฐานการผลิตเดียว 2. ภูมิภาคที่มีความสามารถในการแข่งขันทางเศรษฐกิจ 3. มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่เท่าเทียมกัน 4. รวมตัวอยู่ในเศรษฐกิจโลก

**องค์กรเฉพาะสาขาภายใต้ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
และหน่วยราชการไทยที่รับผิดชอบ**

องค์กรเฉพาะสาขา	หน่วยราชการไทย ที่รับผิดชอบ
1. การประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน คณะทำงานระดับสูงว่าด้วยการรวมกลุ่ม ทางเศรษฐกิจ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงพาณิชย์
2. คณะกรรมการเขตการค้าเสรีอาเซียน	กระทรวงพาณิชย์
3. คณะกรรมการเขตการลงทุนอาเซียน	กระทรวงพาณิชย์
4. การประชุมรัฐมนตรีด้านการคลังอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสธนาคารกลาง และการคลัง การประชุมอธิบดีศุลกากรอาเซียน	กระทรวงการคลัง
5. การประชุมรัฐมนตรีด้านการเกษตรและป่าไม้ อาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโสด้านเกษตร/ป่าไม้	กระทรวงเกษตร และสหกรณ์ กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
6. การประชุมรัฐมนตรีด้านพลังงานอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงพลังงาน
7. การประชุมรัฐมนตรีด้านแรธาตุอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม

องค์กรเฉพาะสาขา	หน่วยราชการไทย ที่รับผิดชอบ
8. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การประชุมคณะกรรมการด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี อาเซียน	กระทรวง วิทยาศาสตร์ และเทคโนโลยี
9. การประชุมรัฐมนตรีด้านโทรคมนาคม และสารสนเทศอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวง ICT
10. การประชุมรัฐมนตรีขนส่งอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงคมนาคม
11. การประชุมรัฐมนตรีท่องเที่ยวอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงท่องเที่ยว และกีฬา
12. ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาอาเซียน- ลุ่มแม่น้ำโขง คณะกรรมการระดับสูงด้านการเงิน	กระทรวงพาณิชย์/ สศช

คณะมนตรีประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน
เป้าหมาย
<ol style="list-style-type: none"> 1. การพัฒนามนุษย์ 2. การให้ความคุ้มครองและสวัสดิการสังคม 3. สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม 4. สิ่งแวดล้อมที่ยั่งยืน 5. การสร้างอัตลักษณ์ 6. ลดช่องว่างในการพัฒนา

รายชื่อองค์กรเฉพาะสาขาของประชาคมสังคมและวัฒนธรรม อาเซียน และหน่วยราชการไทยที่รับผิดชอบ

องค์กรเฉพาะสาขา	หน่วยราชการไทย ที่รับผิดชอบ
1. การประชุมรัฐมนตรีสารสนเทศอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กรมประชาสัมพันธ์
2. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านวัฒนธรรมและ ศิลปะ การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงวัฒนธรรม
3. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการศึกษา การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวง ศึกษาธิการ
4. การประชุมรัฐมนตรีด้านภัยพิบัติอาเซียน การประชุมคณะกรรมการด้านภัยพิบัติอาเซียน	กระทรวงมหาดไทย
5. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสิ่งแวดล้อม การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
6. สมัชชารัฐภาคีอาเซียนเรื่องมลพิษหมอกควัน การประชุมคณะกรรมการของสมัชชาฯ	กระทรวงทรัพยากร ธรรมชาติและ สิ่งแวดล้อม
7. การประชุมรัฐมนตรีสาธารณสุขอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวง สาธารณสุข
8. การประชุมรัฐมนตรีด้านแรงงานอาเซียน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงแรงงาน

องค์กรเฉพาะสาขา	หน่วยราชการไทย ที่รับผิดชอบ
9. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านการพัฒนาชนบท และขจัดความยากจน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงมหาดไทย
10. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านสวัสดิการสังคม และการพัฒนา การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงพัฒนา สังคมและความ มั่นคงของมนุษย์
11. การประชุมรัฐมนตรีอาเซียนด้านเยาวชน การประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส	กระทรวงพัฒนา สังคมและความ มั่นคงของมนุษย์
12. การประชุมอาเซียนว่าด้วยเรื่องข้าราชการพลเรือน	สำนักงาน ก.พ.
13. การประชุมอาเซียนด้านกีฬา	กระทรวงท่องเที่ยว และกีฬา

ภาคผนวกที่ 4*

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

แปลโดย รศ. นพนิติ สุริยะะ

เอกสารประกอบคำบรรยายวิชาสิทธิมนุษยชน

แปลโดย นพนิติ สุริยะะ

UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

PREAMBLE

คำปรารภ

Whereas recognition of the inherent dignity and of the equal and inalienable rights of all members of the human family is the foundation of freedom, justice and peace in the world,

โดยที่การยอมรับเกียรติภูมิประจำตัว ตลอดจนสิทธิซึ่งเสมอกันและไม่อาจโอนแก่กันได้ของสมาชิกทั้งปวงแห่งครอบครัวมนุษยย์เป็นรากฐานของอิสรภาพ ความยุติธรรมและสันติในพิภพ

* ภาคผนวกที่ 4 แนบไว้สำหรับผู้สนใจเรื่องสิทธิมนุษยชนและต้องการศึกษาปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ซึ่งอาจารย์นพ ได้แปลไว้ใช้ในการเรียนการสอนวิชาสิทธิมนุษยชน

Whereas disregard and contempt for human rights have resulted in barbarous acts which have outraged the conscience of mankind, and the advent of a world in which human beings shall enjoy freedom of speech and belief and freedom from fear and want has been proclaimed as the highest aspiration of the common people,

โดยที่การเฉยเมย และการดูหมิ่นเหยียดหยามสิทธิมนุษยชนได้ก่อให้เกิดการกระทำอันป่าเถื่อนโหดร้ายทารุณ ซึ่งได้ทำลายมโนธรรมของมนุษยชาติ และโดยเหตุที่ได้มีการประกาศปณิธานอันสูงสุดของสามัญชนที่จะให้บังเกิดโลกซึ่งมนุษย์จะมีอิสรภาพในการพูด ในความเชื่อ มีอิสรภาพจากความกลัว และความต้องการ

Whereas it is essential, if man is not to be compelled to have recourse, as a last resort, to rebellion against tyranny and oppression, that human rights should be protected by the rule of law,

โดยที่เป็นสิ่งจำเป็นที่สิทธิมนุษยชนควรได้รับความคุ้มครองโดยหลักนิติธรรม ถ้าไม่พึงประสงค์ให้มนุษย์ต้องถูกบีบบังคับ ให้หาทางออกอันเป็นที่พึงแห่งสุดท้าย โดยการจลาจลขัดขืนต่อทรวราชย์และการกดขี่

Whereas it is essential to promote the development of friendly relations between nations,

โดยที่เป็นสิ่งจำเป็นที่จะส่งเสริมการพัฒนาสัมพันธภาพฉันท์มิตรระหว่างบรรดาชาติ

Whereas the peoples of the United Nations have in the Charter reaffirmed their faith in fundamental human rights, in the

dignity and worth of the human person and in the equal rights of men and women and have determined to promote social progress and better standards of life in larger freedom,

โดยที่บรรดาประชาชนแห่งสหประชาชาติได้ยืนยันไว้ในกฎบัตรถึงความเชื่อมั่นในแก่นแท้แห่งสิทธิมนุษยชน ในเกียรติภูมิและคุณค่าของตัวบุคคล และในความเสมอภาคแห่งสิทธิของทั้งชายและหญิง และได้ตัดสินใจที่จะส่งเสริมความก้าวหน้าทางสังคมตลอดจนมาตรฐานแห่งชีวิตให้ดีขึ้นในกรอบแห่งอิสรภาพที่ขยายใหญ่ขึ้น

Whereas Member States have pledged themselves to achieve, in co-operation with the United Nations, the promotion of universal respect for and observance of human rights and fundamental freedoms,

โดยที่รัฐสมาชิกโดยการร่วมมือกับสหประชาชาติ ได้ปฏิญาณที่จะให้ได้มาซึ่งการส่งเสริมการเคารพ และการถือปฏิบัติโดยสากลต่อสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพขั้นมูลฐาน

Whereas a common understanding to these rights and freedoms is of the greatest importance for the full realization of this pledge,

โดยที่ความเข้าใจตรงกันในเรื่องสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้มีความสำคัญยิ่งเพื่อที่จะให้ปฏิญานี้สัมฤทธิ์ผลอย่างเต็มภาคภูมิ

Now, Therefore,

ดังนั้น บัดนี้

THE GENERAL ASSEMBLY

proclaims

THIS UNIVERSAL DECLARATION OF HUMAN RIGHTS as a common standard of achievement for all peoples and all nations, to the end that every individual and every organ of society, keeping this Declaration constantly in mind, shall strive by teaching and education to promote respect for these rights and freedoms and by progressive measures, national and international, to secure their universal and effective recognition and observance, both among the peoples of Member States themselves and among the peoples of territories under their jurisdiction.

สมีชชาจิงประกาศให้

ปฏิญานสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนนี้เป็นมาตรฐานร่วมกันแห่งความสำเร็จสำหรับประชาชนและประชาชาติทั้งปวง ด้วยจุดประสงค์ที่จะให้ปัจเจกชนทุกผู้ทุกนามและองค์กรของสังคมทุกหน่วย โดยการระลึกเสมอๆ ถึงปฏิญานนี้ พยายามสั่งสอนและให้การศึกษาในอันที่จะส่งเสริมการเคารพต่อสิทธิและอิสรภาพเหล่านี้ และด้วยมาตรการที่เจริญก้าวหน้าไปข้างหน้าทั้งในและระหว่างประเทศเพื่อให้ได้มาซึ่งการยอมรับและการถือปฏิบัติต่อสิทธิเหล่านั้นเป็นสากลและได้ผลอย่างกว้างขวางและถ่องแท้ ทั้งนี้ รวมถึงในหมู่ประชาชนของรัฐสมาชิกเอง และในหมู่ประชาชนแห่งดินแดนที่อยู่ใต้เขตอำนาจของรัฐต่างๆ เหล่านี้

Article 1

All human beings are born free and equal in dignity and rights. They are endowed with reason and conscience and should act towards one another in a spirit of brotherhood.

ข้อ 1

มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาด้วยความเป็นอิสระและเท่าเทียมกันในเกียรติภูมิและสิทธิ ทุกคนได้รับการประสิทธิประสาทเหตุผลและมโนธรรม และควรปฏิบัติต่อกันอย่างฉันท์พี่น้อง

Article 2

Everyone is entitled to all the rights and freedoms set forth in this Declaration, without distinction of any kind, such as race, color, sex, language, religion, political or other opinion, national or social origin, property, birth or other status.

ข้อ 2

บุคคลชอบที่จะได้รับสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่ระบุไว้ในปฏิญญานี้ ทั้งนี้โดยไม่มี การจำแนกความแตกต่างในเรื่องใดๆ เช่น เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเห็นทางการเมือง หรือทางอื่นใด ชาติหรือสังคมอันเป็นที่มาเดิม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นใด

Furthermore, no distinction shall be made on the basis of the political, jurisdictional or international status of the country or territory to which a person belongs, whether it be independent, trust, non-self-governing or under any other limitation of sovereignty.

นอกจากนี้ การจำแนกข้อแตกต่างโดยอาศัยเกณฑ์แห่งสถานะทางการเมือง ทางกฎหมาย หรือทางเรื่องระหว่างประเทศของประเทศ หรือดินแดนซึ่งบุคคลสังกัดจะทำได้ ทั้งนี้ ไม่ว่าดินแดนดังกล่าวจะเป็นเอกราช อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเองหรืออยู่ภายใต้ขอบเขตแห่งอธิปไตยอื่นใด

Article 3

Everyone has the right to life, liberty and security of person.

ข้อ 3

บุคคลมีสิทธิในการดำรงชีวิต ในเสรีภาพและในความมั่นคงแห่งร่างกาย

Article 4

No one shall be held in slavery or servitude; slavery and the slave trade shall be prohibited in all their forms.

ข้อ 4

บุคคลใดจะถูกบังคับให้เป็นทาส หรืออยู่ใต้ภาวะจำยอมใดๆ มิได้ การเป็นทาสและการค้าทาสจะมีไม่ได้ไม่ว่าในรูปแบบใด

Article 5

No one shall be subjected to torture or to cruel, inhuman or degrading treatment or punishment.

ข้อ 5

บุคคลใดจะถูกทรมานหรือได้รับการปฏิบัติหรือการลงทัณฑ์ซึ่งทารุณ โหดร้าย ไร้มนุษยธรรม หรือเลวทรามต่ำช้ามิได้

Article 6

Everyone has the right to recognition everywhere as a person before the law.

ข้อ 6

ทุก ๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการยอมรับว่าเป็นบุคคลในสายตาของกฎหมายไม่ว่า ณ ที่ใด

Article 7

All are equal before the law and are entitled without any discrimination to equal protection of the law. All are entitled to equal protection against any discrimination in violation of this Declaration and against any incitement to such discrimination.

ข้อ 7

ทุก ๆ คนต่างเสมอกันในกฎหมายและย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทุก ๆ คนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ อันเป็นการล่วงละเมิดปฏิญญานี้ และต่อการยุยงส่งเสริมให้เกิดการเลือกปฏิบัติเช่นนั้น

Article 8

Everyone has the right to an effective remedy by the competent national tribunals for acts violating the fundamental rights granted him by the constitution or by law.

ข้อ 8

บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลจากศาล ซึ่งทรงอำนาจแห่งชาติสำหรับการกระทำใดๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นมูลฐาน ซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือจากกฎหมาย

Article 9

No one shall be subjected to arbitrary arrest, detention or exile.

ข้อ 9

บุคคลใดจะถูกจับ กักขัง หรือเนรเทศโดยพลการมิได้

Article 10

Everyone is entitled in full equality to a fair and public hearing by an independent and impartial tribunal, in the determination of his rights and obligations and of any criminal charge against him.

ข้อ 10

บุคคลมีสิทธิเท่าเทียมกันที่จะได้รับการพิจารณาที่เป็นธรรมและเปิดเผยในศาลที่เป็นอิสระและเที่ยงตรง ซึ่งพิจารณากำหนดสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนข้อที่ตนถูกกล่าวหาใดๆ ทางอาญา

Article 11

(I) Everyone charged with a penal offence has the right to be presumed innocent until proved guilty according to law in a public trial at which he has had all the guarantees necessary for his defence.

ข้อ 11

(1) บุคคลซึ่งถูกกล่าวหาด้วยความผิดทางอาญา มีสิทธิที่จะได้รับการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าบริสุทธิ์จนกว่าจะมีการพิสูจน์ว่ามีความผิดตามกฎหมายในการพิจารณาโดยเปิดเผย ณ ที่ซึ่งตนได้รับหลักประกันต่างๆ ที่จำเป็นในการต่อสู้คดี

(2) No one shall be held guilty of any penal offence on account of any act or omission which did not constitute a penal offence, under national or international law, at the time when it was committed. Nor shall a heavier penalty be imposed than the one that was applicable at the time the penal offence was committed.

(2) บุคคลใดจะถูกถือว่ามีความผิดอันมีโทษทางอาญาใดๆ ด้วยเหตุที่ตนได้กระทำหรือละเว้นการกระทำใดๆ ซึ่งกฎหมายของประเทศหรือกฎหมายระหว่างประเทศ ในขณะที่มีการกระทำนั้นมิได้ระบุว่าเป็นความผิดทางอาญามิได้ และโทษที่จะลงแก่บุคคลนั้นจะหนักกว่าโทษที่ใช้อยู่ในขณะที่การกระทำความผิดทางอาญานั้นเกิดขึ้นมิได้

Article 12

No one shall be subjected to arbitrary interference with his privacy, family, home or correspondence, nor to attacks upon his honour and reputation. Everyone has the right to the protection of the law against such interference or attacks.

ข้อ 12

การเข้าไปแทรกสอดโดยพลการในเรื่องส่วนตัว ครอบครัว เคหะสถาน หรือเรื่องสื่อสารตลอดจนการล่วงเกินใดๆ ต่อเกียรติยศและชื่อเสียงของบุคคลนั้นจะทำได้ ทุกๆ คนมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายจากการแทรกสอด หรือการล่วงเกินดังกล่าว

Article 13

(I) Everyone has the right to freedom of movement and residence within the borders of each state.

(1) บุคคลมีสิทธิในอิสรภาพที่จะเคลื่อนย้าย และในที่อยู่อาศัยภายในเขตแดนของแต่ละรัฐ.

(2) Everyone has the right to leave any country, including his own, and to return to his country.

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะเดินทางออกจากประเทศใดๆ รวมทั้งของตนเอง และที่จะกลับเข้ามาสู่บ้านเกิดเมืองนอน

Article 14

(I) Everyone has the right to seek and to enjoy in other countries asylum from persecution.

ข้อ 14

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะแสวงหาและพักพิงในประเทศอื่นๆ เพื่อลี้ภัยจากการประหัตประหาร

(2) This right may not be invoked in the case of prosecutions genuinely arising from non-political crimes or from acts contrary to the purposes and principles of the United Nations.

(2) สิทธิดังกล่าวนี้จะกล่าวอ้างมิได้ในกรณีการฟ้องร้องคดี ซึ่งมีได้เกี่ยวกับความผิดทางการเมืองโดยแท้จริง หรือในกรณีการกระทำต่างๆ ที่ขัดต่อวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติ

Article 15

(1) Everyone has the right to a nationality.

ข้อ 15

(1) บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติฯ หนึ่ง

(2) No one shall be arbitrarily deprived of his nationality nor denied the right to change his nationality.

(2) การถอนสัญชาติโดยพลการ หรือการปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลใดนั้นจะกระทำมิได้

Article 16

(1) Men and women of full age, without any limitation due to race, nationality or religion, have the right to marry and to found a family. They are entitled to equal rights as to marriage, during marriage and at its dissolution.

ข้อ 16

(1) ชายและหญิงเมื่อมีอายุครบตามเกณฑ์ที่กฎหมายกำหนด มีสิทธิที่จะสมรสและที่จะสร้างครอบครัวโดยไม่มี การจำกัดเรื่องเชื้อชาติ สัญชาติ หรือศาสนา บุคคลย่อมมีสิทธิเท่าเทียมกันในเรื่องการสมรส ในระหว่างการสมรส และในการขาดจากการสมรส

(2) Marriage shall be entered into only with the free and full consent of the intending spouses.

(2) การสมรสจะกระทำได้อีกก็โดยความยินยอมอย่างอิสระเสรี และเต็มภาคภูมิของกลุ่มบ่าวสาวที่ตั้งใจจะกระทำการสมรส

(3) The family is the natural and fundamental group unit of society and is entitled to protection by society and the State.

(3) ครอบครัวเป็นกลุ่มหน่วยธรรมชาติและพื้นฐานของสังคม และมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองจากสังคมและรัฐ

Article 17

(1) Everyone has the right to own property alone as well as in association with others.

ข้อ 17

(1) บุคคลมีสิทธิทั้งในฐานะลำพังตนเอง ตลอดจนการร่วมกับผู้อื่น ในการเป็นเจ้าของทรัพย์สิน

(2) No one shall be arbitrarily deprived of his property.

(2) การยึดเอาทรัพย์สินของบุคคลใดไปเสียโดยพลการจะกระทำมิได้

Article 18

Everyone has the right to freedom of thought, conscience and religion; this right includes freedom to change his religion or belief, and freedom, either alone or in community with others and in public or private, to manifest his religion or belief in teaching, practice, workship and observance.

ข้อ 18

บุคคลมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความคิด มโนธรรม และศาสนา สิทธินี้ รวมถึงอิสรภาพในการเปลี่ยนศาสนา หรือความเชื่อ และอิสรภาพที่จะแสดง ให้ศาสนาหรือความเชื่อประจักษ์ในรูปของการ สั่งสอน การกระทำ กิจ การเคารพสักการบูชาสวดมนต์ และการถือปฏิบัติพิธีกรรม ทั้งโดยลำพัง ตนเอง หรือร่วมกับผู้อื่นในประชาคม ไม่ว่าในที่สาธารณะหรือที่ส่วนตัว

Article 19

Everyone has the right to freedom of opinion and expression; this right includes freedom to hold opinions without interference and to seek, receive and impart information and ideas through any media and regardless of frontiers.

ข้อ 19

บุคคลมีสิทธิในอิสรภาพแห่งความเห็น และการแสดงออก สิทธินี้ รวมถึงอิสรภาพที่จะยึดมั่นในความเห็นโดยไม่มีการแทรกสอด ที่จะแสวงหา รั้ง ตลอดจนแจ้งข่าว รวมทั้งความคิดเห็นโดยผ่านสื่อใดๆ และโดยมีต้องคำนึง ถึงขอบเขตแห่งดินแดนต่างๆ

Article 20

(1) Everyone has the right to freedom of peaceful assembly and association.

ข้อ 20

(1) บุคคลมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการชุมนุม และการสมาคมโดยสงบ

(2) No one may be compelled to belong to an association.

(2) การบังคับให้บุคคลเข้าเป็นสมาชิกของสมาคมแห่งใดแห่งหนึ่ง จะทำมิได้

Article 21

(1) Everyone has the right to take part in the government of his country, directly or through freely chosen representatives.

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะมีส่วนในรัฐบาลแห่งประเทศตนไม่ว่าโดยตรงหรือ โดยผู้แทนซึ่งผ่านการเลือกอย่างอิสระเสรี

(2) Everyone has the right of equal access to public service in his country.

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะใช้บริการสาธารณะในประเทศของตนเท่าเทียมกัน

(3) The will of the people shall be the basis of the authority of government; this will shall be expressed in periodic and genuine elections which shall be by universal and equal suffrage and shall be held by secret vote or by equivalent free voting procedures.

(3) เจตน์จำนงของประชาชน คือฐานแห่งอำนาจของรัฐบาล เจตน์จำนงนี้จะแสดงออกโดยการเลือกตั้งเป็นครั้งเป็นคราวอย่างแท้จริง ด้วยการให้สิทธิออกเสียงอย่างทั่วถึงและเท่าเทียมกัน โดยการลงคะแนนลับหรือวิธีการอื่นๆ ซึ่งมีอิสระเสรีในการลงคะแนนที่คล้ายคลึงกัน

Article 22

Everyone, as a member of society, has the right to social security and is entitled to realization, through national effort and international co-operation and in accordance with the organization and resources of each State, of the economic, social and cultural rights indispensable for his dignity and the free development of his personality.

ข้อ 22

ในฐานะสมาชิกของสังคม ด้วยความอุตสาหะของชาติ ตลอดจนความร่วมมือระหว่างประเทศและด้วยความสอดคล้องกับการจัดระบบและทรัพยากรของแต่ละรัฐ บุคคลมีสิทธิในความมั่นคงทางสังคม และขอบที่จะได้รับผลแห่งสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งจำเป็นต่อเกียรติภูมิและการพัฒนาบุคลิกภาพอย่างอิสระเสรีของตน

Article 23

(1) Everyone has the right to work, to free choice of employment, to just and favourable condition of work and to protection against unemployment.

ข้อ 23

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะทำงาน ที่จะเลือกการทำงานโดยอิสระเสรี ที่จะได้เงื่อนไขการทำงานที่ยุติธรรมและน่าอภิรมย์ และที่จะได้รับความคุ้มครองจากการว่างงาน

(2) Everyone, without any discrimination, has the right to equal pay for equal work.

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับค่าตอบแทนเท่ากันสำหรับการทำงานที่เท่ากันโดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใดๆ

(3) Everyone who works has the right to just and favourable remuneration ensuring for himself and his family an existence worthy of human dignity, and supplemented, if necessary, by other means of social protection.

(3) บุคคลผู้ทำงานมีสิทธิที่จะมีรายได้ซึ่งยุติธรรมและน่าอภิรมย์สำหรับตนเองและครอบครัว เพื่อเป็นประกันให้การดำรงชีวิตมีค่าควรแก่เกียรติภูมิของมนุษย์ และถ้าจำเป็นก็ชอบที่จะได้รับการคุ้มครองทางสังคมอื่นๆ เพิ่มเติม

(4) Everyone has the right to form and to join trade unions for the protection of his interests.

(4) บุคคลมีสิทธิที่จะก่อตั้งและเข้าเป็นสมาชิกสหภาพเพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ของตน

Article 24

Everyone has the right to rest and leisure, including reasonable limitation of working hours and periodic holidays with pay.

ข้อ 24

บุคคลมีสิทธิที่จะพักผ่อนและมีเวลาว่าง รวมทั้งการจำกัดเวลาทำงานที่ชอบด้วยเหตุผลและมีวันหยุดครั้งคราวเป็นระยะที่ได้รับค่าตอบแทน

Article 25

(1) Everyone has the right to a standard of living adequate for the health and well-being of himself and of his family, including food, clothing, housing and medical care and necessary social services, and the right to security in the event of unemployment, sickness, disability, widowhood, old age or other lack of livelihood in circumstances beyond his control.

ข้อ 25

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะได้มีมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับสุขภาพและความอยู่ดีของตนและครอบครัวรวมทั้งอาหาร เสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย การรักษาพยาบาลและบริการสังคมที่จำเป็นและสิทธิที่จะได้รับความมั่นคงในกรณีว่างงาน เจ็บป่วย ทูพพลภาพ เป็นหม้าย วัยชรา หรือการขาดอาชีพอื่นใดในพฤติการณ์ที่เกินความสามารถของตน

(2) Motherhood and childhood are entitled to special care and assistance. All children, whether born in or out of wedlock, shall enjoy the same social protection.

(2) มารดาและบุตรชอบที่จะได้รับการดูแลและความอนุเคราะห์เป็นพิเศษ เด็กทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นบุตรในหรือนอกสมรสย่อมได้รับความคุ้มครองทางสังคมเช่นเดียวกัน

Article 26

(1) Everyone has the right to education. Education shall be free, at least in the elementary and fundamental stages. Elementary education shall be compulsory. Technical and professional education shall be made generally available and nigher education shall be equally accessible to all on the basis of merit.

ข้อ 26

(1) บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา การศึกษาจะเป็นสิ่งที่ให้เปล่าโดยไม่คิดมูลค่าอย่างน้อยที่สุด ในชั้น

ประถมศึกษาและขั้นพื้นฐาน ชั้นประถมศึกษาเป็นการศึกษาภาคบังคับขั้นเทคนิคและขั้นประกอบอาชีพเป็นการศึกษาที่ต้องจัดให้มีขึ้นโดยทั่วไป และชั้นสูงเป็นชั้นที่ทุกๆ คนชอบจะได้ศึกษาเท่าเทียมกันตามคุณความสามารถ

(2) Education shall be directed to the full development of the human personality and to the strengthening of respect for human rights and fundamental freedoms. It shall promote understanding, tolerance and friendship among all nations, racial or religious groups, and shall further the activities of the United Nations for the maintenance of peace.

(2) การศึกษาจะมุ่งไปในทางพัฒนาบุคลิกภาพของมนุษย์อย่างเต็มที่ และเพื่อเสริมการเคารพต่อสิทธิมนุษยชน และอิสรภาพขั้นมูลฐานให้มั่นคง จะมุ่งส่งเสริมความเข้าใจ ความอดทนและมิตรภาพในระหว่างประชาชาติ กลุ่มเชื้อชาติหรือกลุ่มศาสนา และจะมุ่งขยายกิจกรรมของสหประชาชาติเพื่อ ชำรงไว้ซึ่งสันติ

(3) Parents have a prior right to choose the kind of education that shall be given to their children.

(3) บิดามารดามีปฐมสิทธิที่จะเลือกชนิดของการศึกษาสำหรับบุตร ของตน

Article 27

(1) Everyone has the right freely to participate in the cultural life of the community, to enjoy the arts and to share in scientific advancement and its benefits.

ข้อ 27

(1) บุคคลมีสิทธิอย่างอิสระเสรีที่จะเข้าร่วมการใช้ชีวิตทางด้านวัฒนธรรม ในประชาคม ที่จะพึงใจในศิลปะและมีส่วนร่วมในความคืบหน้าและผลประโยชน์ ทางวิทยาศาสตร์

(2) Everyone has the right to the protection of the moral and material interests resulting from any scientific, literary or artistic production of which he is the author.

(2) บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการคุ้มครองประโยชน์ทางด้านศีลธรรม และทางวัตถุอันเป็นผลได้จากการประดิษฐ์ทางวิทยาศาสตร์ วรรณกรรม และศิลปะซึ่งตนเป็นเจ้าของ

Article 28

Everyone is entitled to a social and international order in which the rights and freedoms set forth in this Declaration can be fully realised.

ข้อ 28

บุคคลมีความชอบธรรมตามระเบียบทางสังคมและทางระหว่างประเทศอันเป็นวิถีทางที่จะนำไปสู่การใช้สิทธิและอิสรภาพบรรดาที่ได้ระบุไว้ในปฏิญญานี้อย่างเต็มภาคภูมิ

Article 29

(1) Everyone has duties to the community in which alone the free and full development of his personality is possible.

(1) บุคคลมีหน้าที่ต่อประชาคมอันเป็นที่เดียวซึ่งบุคลิกภาพของตนจะพัฒนาได้อย่างอิสระเสรีและเต็มตามความสามารถ

(2) In the exercise of his rights and freedoms, everyone shall be subject only to such limitations as are determined by law solely for the purpose of securing due recognition and respect for the rights and freedoms of others and of meeting the just requirements of morality, public order and the general welfare in a democratic society.

(2) บุคคลอาจถูกจำกัดการใช้สิทธิและอิสรภาพของตนเพียงเท่าที่กฎหมายได้ระบุไว้ด้วยจุดประสงค์เพื่อให้ประกันว่าสิทธิและอิสรภาพของผู้อื่น

นั้นจะต้องได้รับการยอมรับและเคารพตามสมควรและถูกต้อง และเพื่อให้สอดคล้องกับข้อกำหนดอันยุติธรรมของศีลธรรม ความสงบเรียบร้อยของประชาชนและสวัสดิการโดยทั่วๆ ไปของสังคมประชาธิปไตย

(3) These rights and freedoms may in no case be exercised contrary to the purposes and principles of the United Nations.

(3) สิทธิและอิสรภาพเหล่านี้จะช่วยให้ขัดกับวัตถุประสงค์และหลักการของสหประชาชาติมิได้

Article 30

Nothing in this Declaration may be interpreted as implying for any State, group or person any right to engage in any activity or to perform any act aimed at the destruction of any of the rights and freedoms set forth herein.

ข้อ 30

ข้อความต่างๆ ตามปฏิญญานี้ไม่สามารถจะตีความว่าได้ให้สิทธิแก่รัฐ กลุ่มชนหรือบุคคลใดๆ ที่จะประกอบกิจกรรม หรือกระทำการใดๆ อันมุ่งต่อการทำลายสิทธิและอิสรภาพทั้งหลายบรรดาที่ได้ระบุไว้ในบทบัญญัติฉบับนี้.

อธิบายศัพท์บางคำ

ข้อ 2 “JURISDICTIONAL STATUS”

ณ ที่นี้ หมายถึง อำนาจทางกฎหมายซึ่ง “ประเทศ” หรือ “ดินแดน” มีอยู่เหนือบุคคล

โดยทั่วไปคำว่า “JURISDICTION” ในภาษาไทยมักแปลว่าเขตอำนาจ ซึ่งตามปกติ องค์ภาวะ (ENTITY) ซึ่งมีอำนาจนี้คือศาล “เขตอำนาจศาล” จึงได้แก่พื้นที่ซึ่งศาลมีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาความ

อย่างไรก็ดี องค์ภาวะอื่นๆ นอกจากศาลก็สามารถมี JURISDICTION ได้ เช่น รัฐมี “JURISDICTION” เหนือพลเมืองของตน หรือมหาวิทยาลัยมี JURISDICTION เหนือนักศึกษา

พลตรี พระเจ้าวรวงศ์เธอกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ราชบัณฑิต ทรงเห็นว่า JURISDICTION จะแปลว่า “อำนาจศาล” ดังที่เคยใช้กันมา ยังไม่เหมาะสม เพราะในภาษาอังกฤษอาจใช้ถึงอำนาจบังคับบัญชาทั่วไป คือทางฝ่ายบริหารด้วยก็ได้ จึงทรงให้ตั้งศัพท์ขึ้นมาใหม่ว่า ตุลาอาญา

ตุล “ต” แผลงจาก “ต” มาจาก ตูล, ตูลา, ตูลาการ หมายถึง ผู้พิพากษา หรือตราฐ

เครื่องหมายความยุติธรรม มีนัยโยงถึง กฎหมายได้

อาญา หมายถึง อำนาจปกครอง

ผู้เขียนเห็นว่า หากนำคำว่า JURISDICTION มาแยกออก

JURIS = ius = LAW = กฎหมาย

DICTION = dictio = DECLARE = ประกาศ, บอกให้ทราบ

รากศัพท์ภาษาลาติน อันประกอบเป็นคำ JURISDICTION นั้น น่าจะสื่อความหมายได้ดี เมื่อแปล “JURISDICTION” ว่า “ตุลาอาญา” ซึ่งหมายถึง “อำนาจในทางกฎหมาย” และสามารถจะใช้ได้โดยองค์ภาวะที่ต่างกันไป เช่น ตุลาอาญาศาล (COURT JURISDICTION) ตุลาอาญารัฐ (STATE JURISDICTION) หรือตุลาอาญามหาวิทยาลัย (UNIVERSITY JURISDICTION)

อำนาจที่รัฐหรือมหาวิทยาลัยที่ดี ที่ทั้งมีและใช้นั้นก็ล้วนเป็นอำนาจที่ก่อตั้งขึ้นโดยผลของกฎหมาย แม้จะเรียกว่าอำนาจปกครองหรืออำนาจบังคับบัญชาก็ตาม.

ภาคผนวกที่ 5*

อาจารย์ยบฐา-Liber Amicorum

วีรพัฒน์ ปริยวงศ์

อาจารย์ยบฐา อาจารย์ยบฐา หรือ อาจารย์ยบฐา ท่านว่าให้ใช้ คำใด?

ครั้งที่ผู้เขียนได้รับเกียรติให้ร่วมประชุมกับบรรดามวลมิตรนักวิชาการ และนักกฎหมายเพื่อร่วมจัดทำหนังสือบูชาพระคุณอาจารย์เล่มนี้ ได้เกิดคำถามในที่ประชุมว่า ที่ผ่านมามีผู้นำคำหลายคำมาใช้เรียกหนังสือลักษณะดังกล่าว ในหมู่นักกฎหมายเองก็เคยพิมพ์หนังสือโดยใช้คำว่า “อาจารย์ยบฐา” หลายเล่ม อาทิ “อาจารย์ยบฐา : หนังสือรวบรวมบทความทางวิชาการเพื่อเป็นอนุสรณ์แด่ศาสตราจารย์ไพโรจน์ ชัยนาม” หรือ “อาจารย์ยบฐา ศาสตราจารย์ ดร.อมร จันทรสุมบูรณ์” หรือ “อาจารย์ยบฐา ศาสตราจารย์ ดร.อรุณ ภาณุพงศ์” เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกันบรรดานักภาษาไทยและนักประวัติศาสตร์ก็เคยร่วมกันจัดทำหนังสือที่ใช้คำว่า “อาจารย์ยบฐา” อาทิ “อาจารย์ยบฐา (Acaryapuja) : สรรพสาระ ประวัติศาสตร์ ภาษาและวรรณกรรมไทย” ซึ่งจัดพิมพ์เป็นที่ระลึก

---

* ภาคผนวกที่ 5 นี้ เกิดขึ้นในการประชุมครั้งที่ 2 ที่ประชุมอภิปรายกันเรื่องจะเลือกใช้คำว่า “อาจารย์ยบฐา” หรือ “อาจารย์ยบฐา” พร้อมกับพิจารณาจากคำในภาษาต่างประเทศ เช่น ในภาษาละตินใช้คำว่า “liber amicorum” หรือ ในภาษาเยอรมันใช้คำว่า “Festschrift fuer” เป็นต้น สุดท้ายได้ข้อสรุปเลือกใช้คำว่า “อาจารย์ยบฐา” และ “Liber Amicorum for”

เนื่องในโอกาสที่ศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ณ นคร มีอายุครบ 90 ปี หรือหากจะเป็นวงการที่น่าจะใกล้ชิดกับภาษาบาลีสันสกฤตที่สุด ก็เห็นจะนิยมคำว่า “อาจารย์บูชา” อาทิ “อาจารย์บูชาท่านพุทธทาสภิกขุ” (หนังสือภาพปริศนาธรรมชุดเซ็น) ก็ว่า หรือกิจกรรม “อาจารย์บูชา 100 ปี ชาตกาลพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)” ก็มี ดังนั้น เมื่อนักกฎหมายมาประชุมกันเพื่อทำหนังสือเล่มนี้ก็ย่อมมีอาจอดถกกันว่า คำที่เหมาะสมใช้ประกอบชื่อหนังสือที่สุดแล้วควรใช้คำใด และในเมื่อเป็นนักกฎหมายระหว่างประเทศก็ย่อมต้องคิดว่าหากต้องการบันทึกข้อมูลบรรณานุกรมเป็นภาษาต่างประเทศจะแปลอย่างไร?

ผู้เขียนจึงได้รับมอบหมายจากที่ประชุมให้บันทึกคำอธิบายตามที่ได้ศึกษาและขอคำปรึกษาผู้อื่นมาดังนี้

ในขั้นแรก “อาจารย์บูชา” เป็นการนำคำว่า “อาจารย์” ซึ่งเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาสันสกฤตมาเชื่อมกับคำภาษาบาลี ว่า “บูชา” การเชื่อมคำ หรือ “สมาส” นี้เป็นความรู้ที่ทำให้นึกถึงพระคุณครูภาษาไทยตั้งแต่ก่อนผู้เขียนได้มาเรียนกฎหมาย ผู้อ่านก็น่าจะเข้าใจได้ทันทีโดยไม่ต้องแปลให้ยุ่งยากว่า “อาจารย์บูชา” นั้น หมายถึงการบูชาอาจารย์ แต่การสมาสคำดังกล่าว เมื่อออกเสียงแล้วอาจฟังไม่สู้จะไพเราะ เนื่องจากมีเสียงสระอะ สระอา ซ้ำกัน ฟังแล้วเสียงแบนเรียบไปหมด

หากพิจารณาถึงคำว่า “อาจารย์บูชา” ก็เป็นการใช้คำว่า “อาจารย์” ซึ่งเป็นคำที่ยืมมาจากภาษาบาลี แปลว่าอาจารย์ เมื่อนำมาสมาสกับคำที่ยืมมาจากภาษาบาลีอีกคำ คือคำว่า “บูชา” ก็แปลเหมือนคำแรกได้ว่าการบูชาอาจารย์เช่นกัน แต่หากใช้คำนี้ผู้อ่านบางท่านอาจจะไม่แน่ใจ เพราะอาจไม่คุ้นเคยกับคำว่า “อาจารย์” แม้ศัพท์คำนี้จะถูกบรรจุไว้ในพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานก็ตาม อีกทั้งบางครั้งหากออกเสียงโดยเร็วก็อาจฟังไม่สู้จะไพเราะ เพราะประหนึ่งกระซกเสียงตรงกลางคำ

มาถึงคำว่า “อาจารย์บุชา” ซึ่งผู้ทำหนังสือเล่มนี้เลือกใช้ คำนี้ประกอบขึ้นจากคำว่า “อาจารย์” ซึ่งไม่ปรากฏในพจนานุกรมใด แต่สันนิษฐานว่า นำมาจากคำว่า “อาจารย์” ซึ่งเป็นคำไทยที่เราแผลงขึ้นใช้เองในการเขียนร้อยกรอง ดังนั้น ถ้าใช้คำนี้ก็ยกข้อต่อสู้อันได้ว่าไม่ผิด แปลว่า อาจารย์ได้เหมือนกัน อันที่จริงความหมายที่ผูกอยู่ในรากศัพท์ก็มีได้ต่างกันนัก ดังที่พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานอธิบายว่า “อาจารย์” หรือ “อาจารย์” นั้นหมายถึง ความประพฤติดี จรรยา มรรยาท ธรรมเนียม แบบแผน ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าล้วนเป็นสิ่งที่อาจารย์พึงถ่ายทอดให้แก่ลูกศิษย์นอกไปจากความรู้อันทั่วไป

สามคำนี้จึงแปลได้ในทางเดียวกัน คำแรกดูจากรูปแล้วอ่านเข้าใจง่าย แต่ฟังแล้วเสียงอาจไม่เพราะ คำที่สองหน้าตาอาจเข้าใจยากและเสียงอาจกระซาก ส่วนคำที่สามแม้จะเสียงเพราะ แต่อาจมีผู้ติงว่าพจนานุกรมมิได้เก็บไว้ อาจเป็นเหตุให้หนังสือบางเล่มแก้ปัญหาโดยหันไปใช้คำอื่นแทน เช่น “อาจารย์ภาวันท์” ก็มี แต่หากประสงค์จะประดับคำว่าบุชาไว้แล้วจะปรับหลักใดมาใช้เพื่อเลือกคำ?

คำถามดังกล่าวทำให้ผู้เขียนนึกถึงเรื่องที่ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วิษณุ เครืองาม ครูกฎหมายของผู้เขียนอีกท่าน เคยเล่าให้ฟังเนื่องในโอกาสวันภาษาไทยแห่งชาติว่า ครั้งหนึ่งเคยมีโอกาสรอบบังคมทูลถามพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่า ตราประทับของพระเจ้าแผ่นดินบางครั้งเรียก “พระราชลัญจกร” บางครั้งเรียก “พระราชสัญลักษณ์” ฟังแล้วเหมือนตราคนละดวง จะโปรดให้เรียกอย่างไร? พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรับสั่งตอบทันทีว่า หลักมีว่าถ้าคำหนึ่งถูก คำหนึ่งผิด ให้ใช้คำที่ถูก แต่ถ้าถูกทั้งคู่ ฉันมีหลักว่าให้ใช้ตามความไพเราะ เวลาออกเสียงหรือเวลาที่ต้องการสัมผัส ลัญจกรนั้น ฟังเสียง “จะ” น่าจะไพเราะกว่า “ฉะ” จึงควรเรียกพระราชลัญจกร ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วิษณุ เครืองามได้ฟังแล้วจึงรับใส่เกล้าฯ นับแต่นั้นมา

เมื่อฟังได้ดังนี้ผู้เขียนจึงมีอาจขัดข้องหากคณาจารย์และมวลมิตร นักกฎหมายจะเลือกใช้คำว่า “อาจารย์บุชชา” เพื่อประกอบชื่อหนังสือเล่มนี้ (อันที่จริงในขณะที่ยังทำหนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนเองก็ได้รับเกียรติให้ร่วมเขียน หนังสืออีกเล่มแต่ศาสตราจารย์กิตติคุณ ดร.วิษณุ เครืองาม ซึ่งใช้คำว่า “อาจารย์บุชชา” เช่นกัน) แต่กระนั้นก็ยังคงมีคำถามต่อไปว่า คำว่า “อาจารย์บุชชา” นี้หากจะบันทึกเป็นภาษาต่างประเทศแล้วสมควรจะใช้คำใด?

เมื่อคำถามปรากฏขึ้นในที่ประชุม ผู้เขียนเองก็พลันนึกถึงอดีตขณะที่ เคยช่วยทำคดีในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศอันเป็นข้อพิพาทเรื่องเขตอำนาจ ทางทะเล ผู้เขียนในเวลานั้นก็ได้ค้นคว้าความรู้จากหนังสือเล่มหนึ่งชื่อ “Liber Amicorum Judge Shigeru Oda” ซึ่งลูกศิษย์และมวลมิตรนักกฎหมาย ร่วมกันเขียนเพื่อเป็นอาจารย์บุชชาแต่ท่านผู้พิพากษา Shigeru Oda นักกฎหมายระหว่างประเทศชาวญี่ปุ่นผู้เชี่ยวชาญกฎหมายทะเลซึ่งได้รับ เกียรติให้ดำรงตำแหน่งผู้พิพากษาในศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ หรือ ศาลโลกถึงสามสมัยเป็นเวลากว่าสี่สิบปี

เมื่อสืบค้นเพิ่มเติมก็พบว่าในวงวิชาการต่างประเทศ บรรดานักวิชาการ ก็นิยมผลิตตำราหรือหนังสือเพื่อร่วมบูชาอาจารย์ตนเช่นกัน โดยคำที่นิยมใช้ คือคำว่า *liber amicorum* ซึ่งเป็นภาษาลาตินที่แปลตามตัวอักษรได้ว่า หนังสือโดยมิตรสหาย หรือหากกล่าวให้ชัด ก็คือบรรดาลูกศิษย์และมวลมิตร นักวิชาการหรือสหายทั้งหลายที่ร่วมกันเขียนหนังสือเพื่อเป็นเกียรติแก่ อาจารย์หรือสหายของตนนั่นเอง คำว่า *liber amicorum* ในลักษณะนี้ มีความหมายลักษณะเดียวกันกับคำภาษาเยอรมันที่ว่า *Festschrift* ซึ่งนิยม ใช้กันเช่นกัน

ตัวอย่างหนังสืออาจารย์บุชชาในวงวิชาการกฎหมายระหว่างประเทศ ก็มีปรากฏอยู่หลายเล่ม เช่น หนังสือ “Liber Amicorum for the Rt. Hon.

Lord Wilberforce” ซึ่งเป็นหนังสืออาจารย์บุชาท่านลอร์ด Wilberforce เนื่องในโอกาสที่ท่านเกษียณอายุในตำแหน่งประธานสมาคมกฎหมายระหว่างประเทศ (International Law Association) เห็นได้ว่าจะมีคำว่า “for” เชื่อมหลังคำว่า *liber amicorum* ก็ใช้ได้อยู่ หรือจะไม่มีดังกรณี “Liber Amicorum Judge Shigeru Oda” ก็เป็นไปได้

กระนั้นหนังสือบางเล่มก็มีได้ใช้คำว่า *liber amicorum* เสมอไปหลายครั้งกลับใช้คำธรรมดาเป็นภาษาอังกฤษที่หมายถึงการรวบรวมบทความเพื่อเป็นเกียรติแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง อาทิ ครั้งที่ศาสตราจารย์ Ian Brownlie หนึ่งในปรมาจารย์กฎหมายระหว่างประเทศผู้จัดเจนการว่าความในศาลโลกได้เกษียณอายุจากตำแหน่ง Chichele Chair of International Law แห่งมหาวิทยาลัยออกซฟอร์ด บรรดามวลมิตรและลูกศิษย์ของศาสตราจารย์ Brownlie ก็ได้ร่วมทำหนังสือชื่อว่า “The Reality of International Law : Essays in Honour of Ian Brownlie” เพื่อเป็นอาจารย์บุชา ซึ่งแม้จะใช้คำภาษาอังกฤษว่า “Essays in Honour of” แต่หนังสือก็มีลักษณะคล้ายกับ “Liber Amicorum for the Rt. Hon. Lord Wilberforce” ซึ่งศาสตราจารย์ Brownlie เองนั้นก็เป็นหนึ่งในบรรณาธิการของหนังสือดังกล่าวเมื่อประมาณสิบเศษก่อนหน้านั้น

นึกได้แล้วก็พลันทำให้นึกต่อได้อีกว่า อันชื่อหนังสือที่ท่านจะเรียกเช่นใดให้สำคัญไฉน ก็มิน่าจะสำคัญไปกว่าการถ่ายทอดวิชาจากรุ่นสู่รุ่น อันมิใช่เพื่อบูชาอาจารย์ท่านหนึ่งท่านใดเท่านั้น แต่ยังเป็นการหมั่นถนอมจิตบริสุทธิ์แห่งวิญญาณวิชาการอย่างเที่ยงแท้.

คำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน

คำสั่งคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
ที่ 266/2554

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือครบรอบเกษียณอายุราชการ 65 ปี
รองศาสตราจารย์ นพนิติ สุริยะ

คณะนิติศาสตร์มีความประสงค์จะจัดทำหนังสือครบรอบการเกษียณอายุราชการ 65 ปี รองศาสตราจารย์ นพนิติ สุริยะ อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ สังกัดภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์ จึงจะจัดพิมพ์หนังสือเป็นที่ระลึก ดังนั้น จึงเห็นสมควรแต่งตั้งคณะกรรมการจัดทำหนังสือครบรอบการเกษียณอายุราชการ 65 ปี รองศาสตราจารย์ นพนิติ สุริยะ ดังมีรายนามต่อไปนี้

1. รองศาสตราจารย์ นพนิติ สุริยะ	ที่ปรึกษากรรมการ
2. รองศาสตราจารย์ ดร.พันธุ์ทิพย์ สายสุนทร	ประธานกรรมการ
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พิรุณา ดิงศภักดิ์	กรรมการ
4. อาจารย์ ดร.ชาติชาย เชษฐสูมน	กรรมการ
5. นางสาวนิภา บุญจันทร์	กรรมการและเลขานุการ

ให้คณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง ดำเนินการจัดทำหนังสือดังกล่าวจนแล้วเสร็จ และมีสิทธิได้รับค่าเบี้ยประชุมตามระเบียบมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ว่าด้วยหลักเกณฑ์และอัตราการจ่ายเงินของคณะนิติศาสตร์ พ.ศ. 2553

ทั้งนี้ นับตั้งแต่วันที่นี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ 8 กันยายน พ.ศ. 2554

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล)
คณบดีคณะนิติศาสตร์

แนะนำคณะทำงาน

ผู้ริเริ่ม

รศ.นพนธิ สุริยะ

ผศ.พิรุณา ดิงศภัทย์

รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร

อ.ดร.ชาติชาย เชษฐสูสมน

(สาขากฎหมายระหว่างประเทศ)

ผู้เขียน

ศ.ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ

ปัจจุบัน.. ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (Dr.iur.utr.)
Doctor iuris utriusque Ruprecht Karls
Universitaet, Heidelberg
ประเทศเยอรมนี

อีเมล : boonsrim@yahoo.com

รศ.มาลี พฤษพงษ์สาวลี

ปัจจุบัน.. รองศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนติบัณฑิตไทย
สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา L.L.M
(Yale University) ประเทศสหรัฐอเมริกา

อีเมล : malee_p@hotmail.com

ศ.ดร. จตุรนต์ ธีระวัฒน์

ปัจจุบัน.. ศาสตราจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา.. D.E.U.G., Licence en Droit Université
de Cean, Maîtrise en Droit, Diplôme
d'Etudes Approfondies, Doctorat en
Droit, Université de Paris II
(Panthéon-Assas)

อีเมล : jathirawat@yahoo.com

คุณวีรวัฒน์ ปรียวงค์

มิตรทางวิชาการด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

ปัจจุบัน.. นักกฎหมายอิสระ อดีตนักกฎหมาย
ในคดีศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง)
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
นิติศาสตรมหาบัณฑิต
(รางวัลทุนฟูลไบรท์และวิทยานิพนธ์
เกียรตินิยม) มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด

อีเมล : verapat@post.harvard.edu

เว็บไซต์ : <https://sites.google.com/site/verapat/>

อ.เบญญา วงศ์สุวรรณค์

ศิษย์อาจารย์นพนิตี ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

ปัจจุบัน.. อาจารย์ประจำบัณฑิตวิทยาลัยสาขา
นิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา นิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : benyawong@yahoo.com

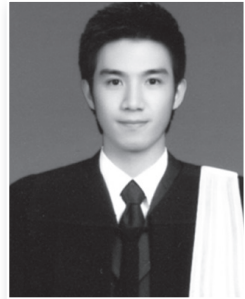
คุณปรากรณ์ สิริพรโอภาส

ศิษย์อาจารย์นพนิตี ในระดับปริญญาโท พ.ศ. 2551

ปัจจุบัน.. นักกฎหมายอิสระ อดีตเจ้าหน้าที่แผนก
กฎหมาย ประจำฝ่ายพัฒนาธุรกิจการค้า
ของบริษัทเซ็นทรัลรีเทลคอร์ปอเรชั่น จำกัด

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยพายัพ
และนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายระหว่างประเทศ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : prakorn.tum@gmail.com

อ.วิศรุต สำลีอ่อน

ศิษย์อาจารย์ณพนธ์ ทั้งในระดับปริญญาตรี
และปริญญาโท พ.ศ. 2551

ปัจจุบัน.. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยรังสิต

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ (2550) เนติบัณฑิตไทย
สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา (2553) นิติศาสตร
มหาบัณฑิต สาขากฎหมายระหว่าง
ประเทศ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553)

อีเมล : zero051@hotmail.com

คุณวิทยา ฟองวาสนาส่ง

ศิษย์อาจารย์ณพนธ์ ทั้งในระดับปริญญาตรี พ.ศ. 2537
และปริญญาโท พ.ศ. 2540

ปัจจุบัน.. รองกรรมการบริหาร บริษัทสำนักภาษี
เคพีเอ็มจี ภูมิภาค จำกัด (มีประสบการณ์
ทำงานด้านกฎหมายและภาษีเกี่ยวกับ
การลงทุนของธุรกิจข้ามชาติในประเทศไทย
และในต่างประเทศ)

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
เนติบัณฑิตไทย สำนักอบรมศึกษากฎหมาย
แห่งเนติบัณฑิตยสภา
และนิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : withaya@kpmg.co.th

คุณพอหทัย สิทธิยศ

ศิษย์อาจารย์พนพิธิ ในระดับปริญญาโท พ.ศ. 2549

ปัจจุบัน.. นักกฎหมายอิสระ

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต

มหาวิทยาลัยรามคำแหง (2548) และ

นิติศาสตรมหาบัณฑิต

สาขากฎหมายระหว่างประเทศ

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (2553)

อีเมล : p_sittiyot@hotmail.com

คุณฐิติรัฐ วงแก้ว

มิตรทางวิชาการด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

ปัจจุบัน.. นักการทูตปฏิบัติการ กลุ่มงานนโยบาย
กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ

การศึกษา.. ปริญญาตรีด้านกฎหมาย จาก Université
Paris II (Panthéon-Assas)

ปริญญาโทปีที่ 1 ด้านกฎหมายระหว่าง
ประเทศ (เกียรตินิยมอันดับ 2 Assez

bien) Université Paris II (Panthéon-
Assas) ประเทศฝรั่งเศส และปริญญาโทปีที่

2 ด้านกฎหมายการค้าระหว่างประเทศ
(เกียรตินิยมอันดับ 2 Assez bien)

Université Paris II (Panthéon-Assas)
ประเทศฝรั่งเศส

อีเมล : thitirat.wongkaew@hotmail.com

ผู้อ่าน

ศ. हरिरक्ष लोपठननन्ठ

มิตรทางวิชาการด้านกฎหมายระหว่างประเทศ

ปัจจุบัน.. รองคณบดีฝ่ายวิจัย บริการวิชาการ
และคุณภาพการศึกษา คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ประกาศนียบัตร
วิชาว่าความ สภานายความ และ
LLM. (INTERNATIONAL AND
COMMERCIAL LAW)
UNIVERSITY OF SHEFFIELD
จากประเทศอังกฤษ

อีเมล : harirak31@yahoo.com

คุณรัชนีกร ลากวนิชชา

ศิษย์อาจารย์ณพนธ์ ในระดับปริญญาตรี

ปัจจุบัน... นักศึกษาปริญญาเอก สาขากฎหมาย
ระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล
(Université Lille II) ประเทศฝรั่งเศส

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยม)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เนติบัณฑิตไทย
สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่ง
เนติบัณฑิตยสภา Master 2 สาขากฎหมายระหว่างประเทศ
(Mention Assez-bien) Université Lille II ประเทศฝรั่งเศส
ประกาศนียบัตรกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล
(The Hague Academy of International Law)
ประเทศเนเธอร์แลนด์

อีเมล : nekoholmes@gmail.com

อ.ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง

ศิษย์อาจารย์นพนิตี ทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

ปัจจุบัน.. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยพะเยา

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และนิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : chonina_29@hotmail.com

อ.กิติวรญา รัตนมณี

ศิษย์อาจารย์นพนิตี ทั้งในระดับปริญญาตรี
และปริญญาโท พ.ศ. 2548

ปัจจุบัน.. อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยนเรศวร

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และนิติศาสตรมหาบัณฑิต
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : kitiwaraya@hotmail.com

อ.อานนท์ ศรีบุญโรจน์

ศิษย์อาจารย์นพนธิ ทั้งในระดับปริญญาตรี
และปริญญาโท พ.ศ. 2551

ปัจจุบัน..อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยทักษิณ

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับสอง)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และนิติศาสตรมหาบัณฑิต
สาขากฎหมายระหว่างประเทศ
(วิทยานิพนธ์ดีเด่นสาขากฎหมายระหว่าง
ประเทศ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : popcorn_2526@hotmail.com

ผู้ประสานงาน

คุณบงกช นภาอัมพร

ปัจจุบัน.. เจ้าหน้าที่ฝ่ายความคุ้มครอง (เพื่อคนที่มี
ปัญหาสถานะบุคคล) สำนักงานข้าหลวง
ใหญ่ผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ (UNHCR)
นักวิจัย (อาสาสมัคร) โครงการบางกอก
คลินิกเพื่อให้คำปรึกษาด้านสถานะและ
สิทธิบุคคล ภายใต้กองทุนศาสตราจารย์
คณิง ภาไชย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์ และนักศึกษาปริญญาโท
ศูนย์สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาสังคม
มหาวิทยาลัยมหิดล

การศึกษา.. ศิลปศาสตรบัณฑิต (รัฐศาสตร์ ภาควิชาการ
ระหว่างประเทศ) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : tauneta@gmail.com

เว็บไซต์ : <http://gotoknow.org/portal/bongkotka>

คุณนิภา บุญจันทร์

ปัจจุบัน.. ผู้ช่วยภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศ
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา.. ระดับปริญญาตรี
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

อีเมล : nipabunjun@hotmail.com

คุณพวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์

ศิษย์อาจารย์นพนธิ ในระดับปริญญาโท พ.ศ. 2554

ปัจจุบัน.. ผู้ช่วยทางวิชาการของ รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์
กาญจนะจิตรา สายสุนทร นักกฎหมาย
อาสาสมัครโครงการบางกอกคลินิก
เพื่อให้คำปรึกษาด้านสถานะและสิทธิบุคคล
ภายใต้กองทุนศาสตราจารย์หญิง ภาไชย
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
และนักศึกษาปริญญาโทสาขากฎหมาย
ระหว่างประเทศ คณะนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

การศึกษา.. นิติศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับ 2)
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

อีเมล : puangrat.ch@gmail.com

เว็บไซต์ : <http://gotoknow.org/portal/redfruityr>

ความในใจ แด่.. ท่านอาจารย์พนิตี

“อาจารย์พนิตีเป็นอาจารย์รุ่นน้องของข้าพเจ้า อาจารย์พนิตีเป็นนักกฎหมายระหว่างประเทศที่เฉลียวฉลาด ใฝ่รู้ ขยันขันแข็ง เวลามีปัญหาทางกฎหมายก็จะนำมาปรึกษาหรือพูดคุยกับข้าพเจ้าเพื่อชวนขบคิดเสมอๆ ข้าพเจ้าเองเป็นหนึ่งในคณะกรรมการประเมินผลในคราวมอบตำแหน่งทางวิชาการให้กับอาจารย์พนิตี ซึ่งตำแหน่งทางวิชาการรองศาสตราจารย์ (ร.ศ.) คงได้แสดงให้เห็นถึงความสามารถทางวิชาการระดับสูงของอาจารย์พนิตีได้เป็นอย่างดี”

ศ. (พิเศษ) ดร.วิสูตร ตวยานนท์

“อาจารย์เอง เป็นเสมือนกับอาจารย์รุ่นน้องของอาจารย์พนิตี เพราะตอนท่านกลับจากศึกษาต่อต่างประเทศ อาจารย์ก็สอบเข้าเป็นอาจารย์ที่คณะนิติศาสตร์ อาจารย์พนิตีจะคอยสอนภาษาอังกฤษให้กับอาจารย์รุ่นน้องเสมอ และท่านไม่เคยเหนื่อยกับการตอบคำถามใดๆ อาจารย์ได้เรียนรู้อะไรหลายอย่างจากท่าน มีคำแนะนำจากท่านที่มีประโยชน์กับหน้าที่การงานจนถึงทุกวันนี้คือ การแนะนำให้เปลี่ยนจากการใช้แซ่อย่างของคนจีนเป็นนามสกุลเพื่อความสะดวกในการรับราชการ

อาจารย์พนิตีมักจะพาอาจารย์รุ่นน้องไปเยี่ยมบ้านท่านที่จังหวัดชลบุรีบ่อยครั้ง ทำให้เหล่าอาจารย์และภรรยาของท่านมีความสนิทสนมกันมาก ในระยะหลังอาจารย์ได้มีโอกาสร่วมเป็นกรรมการวิทยานิพนธ์เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนของผู้หญิงของนักศึกษาปริญญาโทนิติศาสตร์หลายเล่ม อาจารย์

นพนธิเป็นคนสุภาพและให้เกียรติกับคนรุ่นหลังเสมอ ท่านเป็นอาจารย์และเพื่อนร่วมงานที่ดี ความสัมพันธ์จึงเป็นไปเพื่อการสร้างสรรค์สิ่งที่ดีเสมอ”

รศ.มาลี พุทธิพงษ์สวัสดิ์

“ท่านอาจารย์นพนธิเป็นอาจารย์ในคณะนิติศาสตร์ท่านแรกที่ผมได้มีโอกาสร่วมงานด้วย ในฐานะที่ท่านเป็นหัวหน้าภาควิชากฎหมายระหว่างประเทศซึ่งผมเข้าสังกัดอยู่ตั้งแต่เริ่มรับราชการเป็นอาจารย์ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์เมื่อต้นปี พ.ศ. 2528 ท่านเป็นผู้ให้คำแนะนำที่ทรงคุณค่าหลายประการโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเป็นอาจารย์ที่ดีและรับผิดชอบ ซึ่งผมใช้เป็นพื้นฐานในการปฏิบัติงานจนถึงทุกวันนี้และยังได้ถ่ายทอดต่อไปยังอาจารย์รุ่นหลังเมื่อมีโอกาสอีกด้วย ตัวอย่างเช่น การปฏิบัติงานในภาระงานด้านต่าง ๆ ให้สมบูรณ์เพื่อส่วนรวม ทั้งในเรื่องการเรียนการสอนนักศึกษา การบริการสังคมและหน่วยงานอื่น ๆ การช่วยงานต่าง ๆ ของคณะฯ และมหาวิทยาลัย ตลอดจนการทุ่มเทให้กับงานวิชาการ

แม้ว่าท่านจะเกษียณราชการในปีนี้ก็ตาม แต่ท่านก็ยังแสดงให้เห็นจิตวิญญาณของความเป็นครูที่น่ายกย่องเป็นอย่างยิ่งและเป็นตัวอย่างที่ดีสำหรับอาจารย์ทั้งหลาย โดยยอมรับที่จะคงช่วยการเรียนการสอนต่อไป จนกว่าอาจารย์รุ่นใหม่จะพร้อมที่จะรับช่วงต่อ และยังคงช่วยทางมหาวิทยาลัยในการวางแผนไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการของประเทศไทย

จากบุคลิกของท่านอาจารย์ซึ่งเป็นคนเรียบง่าย มีอารมณ์ขันเป็นกันเองและสม่ำเสมอทำให้ทุกคนที่รู้จักคุ้นเคยท่านล้วนรู้สึกใจหายที่ท่านต้องพ้นจากสถานะอาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์ไป แต่ผลงานต่าง ๆ ที่ผ่านมารวมทั้งคำสอนของท่านก็ยังคงอยู่ในความทรงจำที่ดีเสมอ”

ศ.ดร.จตุรนต์ ธีระวัฒน์

“ท่านอาจารย์พนินิธิเคยเป็นอาจารย์ที่ปรึกษาของผม ในสมัยที่ผมยังเป็นนักศึกษาทั้งในระดับปริญญาตรีและปริญญาโทที่คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และเมื่อผมได้เข้ามาเป็นอาจารย์ที่คณะฯ ท่านอาจารย์พนินิธิได้พาอาจารย์ไปทัศนศึกษาที่บ้านพัก ณ จังหวัดชลบุรี ซึ่งยังคงเป็นความประทับใจสำหรับผมจนถึงทุกวันนี้ นอกจากนี้แล้ว ท่านยังให้ความเป็นกันเองกับเพื่อนร่วมงาน ในการสนทนากับท่านแต่ละครั้ง ผมมักจะได้แง่คิดจากประสบการณ์ที่หลากหลายของท่าน ในโอกาสที่ท่านอาจารย์มีอายุครบเกษียณรอบสองนี้ ผมจึงขอร่วมส่งบทความมาลงพิมพ์ไว้ เพื่อเป็นอาจริยบูชาด้วยหนึ่งบทความ”

ศ.ดร.บุญศรี มีวงศ์อุโฆษ

“แม้ไม่ได้เป็นลูกศิษย์อาจารย์พนินิธิในห้องเรียน แต่ก็ได้เรียนรู้สิ่งต่างๆ มากมายจากอาจารย์ในฐานะเพื่อนร่วมงานที่ pleasant ให้โอกาสในการเข้าสู่วิชา ทำงานด้วยแล้วสบายใจ ที่สำคัญคืออาจารย์พร้อมที่จะใช้เวลาแก่ลูกศิษย์ และเพื่อนร่วมงานเสมอ อาจารย์พนินิธิไม่หยุดที่จะเรียนรู้โดยเฉพาะเรื่องภาษาฝรั่งเศส มักจะมีคำถามแปลกๆ เสมอ

นับจากวันที่เริ่มสอนวิชากฎหมายระหว่างประเทศคู่กับอาจารย์มาจนถึงวันนี้ก็ 27 ปี แล้ว รวมถึงอีกหลายๆ วิชาในระยะหลัง...ใหม่คงจะเหงาและคิดถึงอาจารย์มากค่ะ”

ผศ.พิรุณา ดิงศภัทีย์

“ถ้าจะถามว่า รู้จัก อ.นพมานานแค่ไหนแล้ว ? ก็ต้องหยิบเครื่องคิดเลขมาคำนวณทีเดียว

อ.แหวนเริ่มเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปีการศึกษา 2519 และภายหลังการเปิดเรียนหลังจากการปิดเรียนเนื่องจากเหตุการณ์วันที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ก็ได้มีโอกาสรู้จัก อ.นพ ในร้านก๋วยเตี๋ยวเปิดตุนหน้าประตูท่าพระจันทร์ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ..... จากวันนั้นถึงวันนี้ ก็ 35 ปีแล้ว อ.นพในวันนั้นทำหน้าที่รองอธิการบดีฝ่ายการนักศึกษา ซึ่งทำหน้าที่ดูแลนักศึกษาธรรมศาสตร์ที่ค่อนข้างจะบอบช้ำจากเหตุการณ์ที่โหดร้ายที่เกิดในธรรมศาสตร์ในปีนั้น

อ.แหวนอาจจะโชคดีกว่าลูกศิษย์คนอื่นที่มีโอกาสเรียนรัฐหลายอย่างจาก อ.นพ เริ่มต้นจากวิธีคิดต่อความเรื่องร้ายๆ ที่กดดันนักศึกษาในปี พ.ศ. 2519 มาสู่การเรียนวิชากฎหมายระหว่างประเทศต่างๆ โดยเฉพาะสิทธิมนุษยชนทั้งในชั้นปริญญาตรีและโท แม้ในเวลาช่วงหลังที่กลับมาทำงานเป็นอาจารย์ที่คณะนิติศาสตร์แล้ว อ.แหวน ก็ยังมีโอกาสเรียนรู้จาก อ.นพ อย่างไม่ขาดตอน

ดังนั้น อ.นพ จึงเป็น “หนังสือที่มีชีวิต” เล่มหนึ่งของ อ.แหวน และเป็นหนังสือที่มีความรู้อันหลากหลายให้ค้นคว้า และเป็นหนังสือที่เดินมาหาเราได้อีกในยามที่เราจะคิดและทำอะไรที่ไม่เข้าท่า

แต่อีกสิ่งหนึ่งที่เราสังเกตได้ก็คือ เมื่อเราทำดี อ.นพ ก็จะมีคำชมให้เรา และมีของขวัญให้เราเสมอ แม้ในยามที่ลูกศิษย์คนนี้มีอายุ 50 กว่าปีแล้ว ก็ยังได้รับความดูแลจาก อ.นพ เหมือนนักศึกษาหญิงปีหนึ่งที่มีหัวใจเอียงซ้ายนิดๆ เอียงขวาไม่ตกฟาก และใส่กางเกงยีนส์มาเรียนคนเดิมเมื่อ 35 ปีก่อน”

รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ การญจะจิตรา สายสุนทร

“วันแรกที่ได้เรียนวิชากฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีเมืองกับอาจารย์พนิตี รู้สึกว่าโลกอีกด้านหนึ่งได้เปิดขึ้น โลกใหม่นี้ช่างน่าสนใจ น่าค้นหายิ่งนัก มีมุมมองที่แตกต่างจากสิ่งที่เคยเรียนเคยรู้มา คำถามที่เคยมีอยู่ในใจ ได้รับคำตอบในวันนั้นเองว่า นี่คือสิ่งที่จะทำต่อไปในอนาคต ... และแม้วันนี้จะมีโอกาสสอนหนังสือร่วมกับอาจารย์พนิตีในหลายวิชา อาจารย์พนิตียังคงเหมือนเดิมไม่ผิดแผกไป อาจารย์มีประเด็นน่าสนใจมาพูดคุย แลกเปลี่ยนในทางวิชาการ มีเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยมานำเสนอนอย่างสนุกสนาน ... คำว่า “ขอบพระคุณ” ดูจะน้อยกว่าสำหรับสิ่งที่ได้รับจากอาจารย์มากมายนัก”

อ.ดร.ชาติชาย เชษฐสุ่มน

“อาจารย์พนิตี สุริยะ เป็นนักกฎหมายระหว่างประเทศที่เชี่ยวชาญ เรื่องกฎหมายสนธิสัญญา โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นเรื่องความสัมพันธ์ กฎหมายภายในและกฎหมายระหว่างประเทศ โดยอาจารย์เป็นผู้ที่ให้ความสำคัญเกี่ยวกับถ้อยคำที่ใช้ในต้วบทกฎหมายว่ามีความหมายแคบกว้างเพียงใดและเป็นนักกฎหมายระหว่างประเทศที่ตั้งคำถามที่น่าขบคิดอยู่หลายเรื่อง กฎหมายเป็นเรื่องที่ต้องอาศัยการตรึงตรองอย่างละเอียดรอบด้าน คำถามที่อาจารย์พนิตีตั้งคำถามนั้นเป็นเรื่องที่ชวนให้อภิปรายได้เถียงกันทางวิชาการ เป็นอย่างยิ่ง”

รศ.ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช

“ครูคนแรกของครู ผู้สอน ผู้นำทาง สู่ประตูวิชาการกฎหมายระหว่างประเทศ”

อ.กิตติวัฒน์ จันท์แจ่มใส

“ในความคิดของลูกศิษย์คนนี้ อาจารย์นพนธิเป็นครูผู้อยากให้ความรู้แก่ทุกคนอย่างสม่ำเสมอ โดยไม่เคยแม้สักนิดที่จะคิดว่า ตัวท่านเองเป็นผู้เชี่ยวชาญ หรือเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านนั้นด้านนี้ อาจารย์มักพูดเสมอว่า ‘ผมเพียงแต่สนใจในเรื่องกฎหมายระหว่างประเทศและสิทธิมนุษยชนเท่านั้น’ ซึ่งเมื่อได้ยินอย่างนั้นแล้วก็เกิดความรู้สึกว่า ความรู้ทุกอย่างเกิดจากความสนใจใฝ่ใจได้ แล้วก็เป็นคนเก่ง เป็นคนที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งได้ไม่ยาก และไม่จำเป็นต้องอวดอ้างแต่อย่างใด ข้อคิดและคำสอน อ้อมๆ ของอาจารย์นพในวันนั้น เป็นข้อคิดที่ประทับใจอย่างมาก จึงยังได้นำความคิดนั้นไปใช้และเผยแพร่ออกไปในตอนที่ลูกศิษย์ของอาจารย์นพคนนี้ได้ทำหน้าที่เป็นอาจารย์อีกด้วย”

อ.เบญญา วงศ์สวรรค์

“ผมว่าการที่ให้เขียนความในใจถึงท่านอ.นพนธิเพียงแค่5บรรทัดนั้น ดูจะเป็นการทำร้ายกันจนเกินไป ผมเชื่อแน่ว่าทุกท่านคงมีความในใจที่อยากจะบอกกล่าวแก่อาจารย์เกินกว่านั้น อย่างแน่แท้ สำหรับผมนั้นท่านอาจารย์นพนธิดูมีค่ายิ่งเกินกว่าคำว่าศิษย์กับอาจารย์ เนื่องจากทุกครั้งที่ได้พบกับท่าน แวดตาของท่านนั้นมีประกายของความเอ็นดู ความห่วงใย ที่หลังสันออกมาจากสายตาคู่นั้น ยังให้เหล่าบรรดาลูกศิษย์นั้นอุ่นใจ และอึ้งใจอย่างเป็นที่สุดในทุกครั้งที่ได้เสวนาหรือพบกับ ‘ท่านอาจารย์นพนธิ’”

คุณปรากรณ สิริพรโอภาส

“ผู้เขียนเคารพรักอาจารย์นพนธิ (อาจารย์นพฯ) ในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีความเป็น ‘ครู’ อย่างเปี่ยมล้น และเป็นครูที่ให้ความรักความห่วงใยกับศิษย์

มาโดยตลอดไม่ว่าจะเป็นศิษย์ที่อยู่ในรั้วมหาวิทยาลัย หรือเป็นผู้ที่สำเร็จการศึกษาไปแล้วก็ตาม ยิ่งเมื่อผู้เขียนจะต้องเริ่มเดินไปในหนทางการเป็นอาจารย์ด้วยแล้ว ก็ซึ่งแกใจว่าการเป็นครูนั้นหนักและเหนื่อยเพียงใด แต่ก็อาศัยท่าน อ.นพข เป็นแรงบันดาลใจที่จะพัฒนาตนเองให้เป็น ‘ครูผู้ให้’ เหมือนอย่างที่อาจารย์เป็นให้ได้สักวันหนึ่ง รักอาจารย์นพข ครับ”

อ.วิศรุต สำลืออ่อน

“ผมจำได้ว่าท่านอาจารย์พนิตี เป็นอาจารย์ท่านแรกที่ทำให้ผมเห็นว่าการศึกษาในระดับมหับัณฑิตศึกษา หรือปริญญาโท สาขาวิชากฎหมาย ไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในห้องเรียนหรือห้องบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว ท่านมักจะชักชวนนักศึกษาในชั้นเรียนไปรับประทานอาหารกลางวัน หรืออาหารค่ำเพื่อหาโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความรู้ รวมทั้งได้ถามสารทุกข์สุกดิบของนักศึกษาอยู่เป็นนิจ สิ่งนี้ทำให้ผมตระหนักว่าท่านมีความเป็น “ครู” มากกว่าเป็นเพียง “อาจารย์” เพื่อการบรรยายในชั้นเรียนเท่านั้น ผมเชื่อว่าชาวนิติฯ ธรรมศาสตร์ทุกคนที่ได้มีโอกาสเป็นลูกศิษย์ของท่าน สามารถกล่าวได้อย่างเต็มภาคภูมิว่าท่านอาจารย์เป็นแบบอย่างที่ดีของการดำรงความเป็น “ครู” อย่างแท้จริง”

คุณวิทยา ฟองวาสนาส่ง

“ยังจำวันแรกที่เข้าเรียนวิชาสิทธิมนุษยชนกับอาจารย์พนิตีได้คะ ในภาคเรียนนั้นมีนักศึกษาลงทะเบียนเพียงสองคน แต่อาจารย์นพขของพวกเรา ก็ยืนยันว่าถึงอย่างไรก็ไม่ปิด Section แม้จะเป็นระดับปริญญาตรีก็ตาม จากนั้นอาจารย์ก็ย้ายพวกเราไปเรียนในห้องพักอาจารย์เพื่อช่วยประหยัดไฟของคณะนิติศาสตร์ ซึ่งดูเหมือนเป็นเรื่องเล็กน้อยแต่...ประทับใจเหลือประมาณ เพราะสัมผัสได้ถึงความรักและความเอาใจใส่ดูแลที่อาจารย์มีให้คณะนิติฯ ของ

เรา และถึงจะมีนักศึกษาเพียงสองคน อาจารย์นพก็ถ่ายทอดความรู้ให้เราอย่างเต็มที่ ด้วยวิธีการสอนที่แปลกใหม่สำหรับนักศึกษาปริญญาตรีในตอนนั้น อาจารย์สอนให้เราตั้งคำถาม คิด วิเคราะห์และหาคำตอบเองมากกว่าที่จะมานั่งฟังคำบรรยายจากอาจารย์ ทำให้กล้าเสนอความคิดเห็นและเกิดมุมมองใหม่ๆ เสมอ ...เมื่อนักศึกษาปริญญาโทของอาจารย์ไปศึกษานอกสถานที่ อาจารย์นพก็ให้โอกาสพวกเราไปเรียนด้วยทุกครั้ง อาจารย์นพใจดีมากคะ มีอารมณ์ขัน มีมุขที่คาดไม่ถึง มีวิธีการวัดผลที่ให้นักศึกษาประเมินตัวเอง และมีชมมอร์รอยๆ มาแจกด้วยคะ ความตื่นเต้นและหายใจไม่ทั่วท้องในช่วงแรกจึงค่อยๆ หายไปจนหมด และเปลี่ยนเป็นความทรงจำดีๆ ที่ประทับอยู่ในใจมาจนถึงทุกวันนี้”

คุณรัชนีกร ลาภวนิชชา

“อ.นพนธิ เป็นคนยิ้มง่าย เป็นคนมีวิสัยทัศน์ และเป็นอาจารย์ที่อบอุ่น วันแรกที่พบอาจารย์เป็นวันสอบสัมภาษณ์ เข้าเรียนในระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมายระหว่างประเทศ (อาจารย์พิรุณา ก็อยู่ด้วย) อาจารย์ถามว่า อยากทำวิทยานิพนธ์เรื่องอะไร เราตอบไปว่า อยากทำเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชน มาพบอาจารย์อีกในการประชุมนิเทศน์ หลังจากนั้นก็มาเรียนวิชาสิทธิมนุษยชน วิธีการสอนของอาจารย์น่าสนใจมาก เปิดโอกาสให้คิด ทำทนายให้หาคำตอบ และมักจะตามมาด้วยข้อคิดที่ดีเสมอ การเรียนกับอาจารย์จึงสัมผัสได้ถึงบรรยากาศของ “ครู-ศิษย์” และเมื่อต้องทำวิทยานิพนธ์ อาจารย์ก็กรุณารับเป็นอาจารย์ที่ปรึกษา ท่านสนับสนุน ชี้แนะ ว่ากล่าว ดักเตือน จนวิทยานิพนธ์สำเร็จลงได้ นับเป็นช่วงเวลาที่ให้คุณค่ามากที่สุด และเป็นเกียรติที่ได้เป็นศิษย์คนหนึ่งของ อาจารย์นพ”

คุณพอพหทัย สิทธิยศ

“ในโอกาสที่มีการจัดทำหนังสืออาจารย์บูชาแก่ท่านอาจารย์พนิตี สุริยะ ข้าพเจ้าในฐานะลูกศิษย์ของท่านอาจารย์ และลูกศิษย์ของลูกศิษย์ท่านอาจารย์ ที่มีโอกาสเรียนกับท่านในระดับปริญญาโท ในวิชาสถิติมนุษยชน และวิชาสัมมนาปัญหากฎหมายระหว่างประเทศชั้นสูง ไคร่ขอกกล่าวถึงท่านอาจารย์ ในฐานะที่ท่านเป็นบุคคลซึ่งดำรงตนเป็น “ครูที่ดี” เสมอมา กล่าวคือ ประการแรก ท่านอาจารย์ไม่เพียงแต่เป็นครูที่ค้นคว้าและสอนวิชาความรู้ทางวิชาการเท่านั้น แต่ท่านยังดำรงตนเป็น “แม่พิมพ์” ของศิษย์อย่างแท้จริง ดังจะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตประจำวันอย่างสมถะ การให้เกียรติกับลูกศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน การรับฟังและเคารพในเหตุผลทางวิชาการของลูกศิษย์ซึ่งบางคนอาจเห็นต่างไปจากท่าน ประการที่สอง ท่านเป็นครูที่มีวิธีการถ่ายทอดความรู้ที่ต่างจากครูท่านอื่นๆ กล่าวคือ เมื่อลูกศิษย์มีคำถามมาถามท่าน ท่านจะไม่ตอบในทันทีแต่จะใช้วิธีการตั้งคำถามกลับไปยังลูกศิษย์เพื่อช่วยกระตุ้นให้คิดหาเหตุผล จนกระทั่งได้คำตอบในท้ายที่สุด ประการที่สาม ท่านเป็นครูที่สอนการใช้ชีวิตในสังคมให้ลูกศิษย์ ดังจะเห็นได้จากปกติประเพณีหลังเสร็จสิ้นการเรียนการสอนในรายวิชาที่รับผิดชอบ ท่านจะเชิญผู้สอนร่วมและลูกศิษย์ทุกคนมารับประทานอาหารเย็นร่วมกัน นอกจากจะเป็นการสอนวิธีการเข้าสังคมแล้ว ยังถือเป็นกุศโลบายอันแยบยลที่ช่วยเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนและถ่ายทอดความรู้จากนักนิสิตศาสตร์รุ่นใหญ่สู่แก่นักนิสิตศาสตร์รุ่นใหม่ๆ อีกด้วย คุณลักษณะทั้ง 3 ประการ ที่กล่าวมานี้ ล้วนเป็นลักษณะเด่นของท่านอาจารย์ที่พียงนำมาเป็นต้นแบบของครูที่ดี ในโอกาสนี้ข้าพเจ้าใคร่ขอขอบพระคุณท่านอาจารย์พนิตี สุริยะ ที่กรุณาถ่ายทอดความรู้ทั้งในและนอกห้องเรียน ช่วงเวลาดังกล่าวถือเป็นช่วงที่มีคุณค่ายิ่งต่อข้าพเจ้า ข้าพเจ้าขอนำเอาความปรารถนาดีทั้งหลายนี้ถ่ายทอดต่อไปยังลูกศิษย์รุ่นต่อไป”

อ.กิตติวราญา รัตนมณี

“อาจารย์นพ “ของพวกเรา” ท่านเป็นอาจารย์ที่ใจดีมากครับ ท่านจะให้ความเป็นกันเองกับลูกศิษย์ของท่านทุกคน และมักจะถ่ายทอดคำสอนดีๆ ที่เราสามารถนำไปปรับใช้กับการทำงานและการดำเนินชีวิตให้กับพวกเราอยู่เสมอๆ จำได้ว่าครั้งหนึ่งเคยมีโอกาสดำเนินรถไปกับอาจารย์นพ (ท่านพาพวกเราไปเลี้ยงข้าวหลังจากจบ course วิชาสถิติมนุษยชน) ก็เลยถามท่านว่า “ทำไมอาจารย์ถึงได้มาเป็นอาจารย์ครับ?” อาจารย์ตอบว่า “ชอบ” แล้วผมก็ถามต่อไปว่า “แล้วเราจะรู้ได้ยังไงว่าเราชอบครับ?” อาจารย์ตอบว่า “หากเราสามารถอดทนอยู่กับสิ่งใดได้แม้จะเป็นช่วงเวลาที่ยืนยงที่สุด ยากที่สุด ลำบากที่สุด นั่นแหละเป็นสิ่งที่แสดงให้รู้ว่าเราชอบ”

อ.อานนท์ ศรีบุญโรจน์

“ครูผู้ทุ่มเทความรู้ ความตั้งใจในการสอน ต้องการให้ลูกศิษย์ประสบความสำเร็จ ยอมรับ และรับฟังความคิดเห็นของทุกคน เป็นผู้นำการสอนแบบโสเครติส ให้นักศึกษาและผู้สอนได้เรียนรู้ร่วมกัน

เปิดโอกาสให้ลูกศิษย์เติบโตอย่างสวยงาม”

อ.รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา

“แม้จะมีได้มีโอกาสเรียนกับอาจารย์นพโดยตรง แต่ก็ได้เรียนกับท่านผ่านหนังสือ Lecture Notes ตั้งแต่สมัยผมเริ่มเรียนกฎหมายระหว่างประเทศที่จุฬาฯ จำได้ว่าเป็นหนังสือที่รูปเล่มหน้าตาไม่น่ากลัวและอ่านเข้าใจง่าย ครั้งนี้ได้มาเจอตัวจริงครั้งแรกก็รู้สึกได้ทันทีว่าอาจารย์เป็นผู้ลึกซึ้งและมีวินัยในหลักวิชา ใส่ใจที่จะรับฟังผู้อื่น และเมตตาเอ็นดูลูกศิษย์อย่างเป็นกันเอง กล่าวคือเป็นนักวิชาการผู้มีคุณสมบัติเป็นแบบอย่าง จึงเป็นเกียรติอย่างยิ่ง

เมื่อคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กรุณาให้ผมมีส่วนร่วมในหนังสืออาจารย์บุชาเล่มนี้”

คุณวีรวัฒน์ ปริยวงศ์

“เป็นเรื่องที่น่าเสียดายมากที่ผมไม่มีโอกาสได้เรียนกับอาจารย์พน โดยตรง เนื่องจากผมไม่ได้เป็นนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ แต่ทว่าผมก็รู้สึกดีใจมากที่ได้รับโอกาสและได้รับเกียรติให้มาร่วมเขียนบทความสั้นๆ ในคู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชนเล่มนี้ เพื่อเป็นอาจารย์บุชา แต่อาจารย์พน ผมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า การมีส่วนร่วมเล็กๆ ของผมจะช่วยจุดประกายความสนใจในวิชากฎหมายระหว่างประเทศ หรือแม้กระทั่งช่วยก่อให้เกิดความรักและความศรัทธาในศาสตร์นี้ให้แก่ผู้อ่านเพื่อให้สมกับความตั้งใจและความทุ่มเทของอาจารย์พนในการมุ่งสร้างปัญญาชนที่มีคุณภาพ และสามารถนำเอาศาสตร์นี้มาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ไม่มากนักน้อยต่อสังคมไทยของเรา”

คุณฉัตรวิฑูรย์ ว่องแก้ว

“ข้าพเจ้าอาจจะไม่ได้มีโอกาสเรียนและทำความรู้จัก อ.พนนิตี เป็นการส่วนตัว แต่ข้าพเจ้ารู้สึกทราบดีว่าได้รู้จัก อ.พนนิตี ตลอดมาจากการบอกเล่าเรื่องราวรวมถึงความเป็น อ.พนนิตี จาก อ.แหวน (รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร) อยู่เสมอๆ อ.แหวน บอกข้าพเจ้าตลอดว่า อ.พนนิตี เป็นหนึ่งในอาจารย์ที่ท่านเคารพรักมากคนหนึ่ง และภายหลังที่ได้ร่วมงานกับ อ.พนนิตี จึงทำให้ข้าพเจ้าเข้าใจได้เองว่าทำไม อ.แหวน ถึงรักและเคารพ อ.พนนิตี มากเพียงนี้”

คุณบงกช ภาอำมพร

“อ.นพนธิ เป็นอาจารย์ที่น่ารัก อารมณ์ดี ยิ้มง่าย โหมโหมบ้างเป็นบ้างครั้ง แต่ท่านก็ไม่เคยโกรธนาน มีความเป็นกันเองต่อเจ้าหน้าที่ทุกคน พุดเล่นกับท่านไม่เคยถือตัว ท่านชอบเล่นมุกยังตามท่านไม่ทันเลย เจ้าหน้าที่ที่คณะนิติศาสตร์รักท่านทุกคนและไม่มีใครที่ไม่รู้จักท่าน”

คุณนิภา บุญจันทร์

“ท่านอาจารย์นพเป็นอาจารย์ที่น่ารักมากค่ะ แม้จะยังไม่เคยเรียนในวิชาที่ท่านสอน และเพิ่งมีโอกาสได้คุยกับท่านเมื่อไม่นานนี้ ประกอบกับได้เข้าร่วมงานอาจารย์บุษบาเพื่ออาจารย์นพเมื่อปีที่แล้ว ก็ทำให้รับรู้ได้สนิทใจมาก ๆ ว่าท่านเป็นอาจารย์ที่น่ารักในทุกด้านสมคำล่ำลือ ทั้งด้านองค์ความรู้ งานวิชาการ นิสัยใจคอ คุณธรรม สิ่งที่ได้สัมผัสและนับถือท่านมาก ๆ คือ ตัวอย่างของความเป็นครู อาจารย์ ...วันนี้รู้สึกดีใจมาก ๆ ค่ะ ที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในการทำหน้าที่เพื่อเป็นอาจารย์บุษบาแก่ท่าน หากมีใครถามว่าเป็นศิษย์ของท่านหรือไม่ คงจะตอบอย่างเต็มปากว่าเป็นลูกศิษย์ท่านอาจารย์นพค่ะ เพราะความเป็น “อาจารย์นพ” เป็นตัวอย่าง เป็นบทเรียน เป็นครูที่ดีและน่าประทับใจค่ะ”

คุณพวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์

ในฐานะที่เป็นนักศึกษาที่มีโอกาสได้รู้จักอาจารย์นพ ผมต้องยอมรับว่าผมกลัวมากในตอนแรกที่ได้ยินชื่อของอาจารย์ เพราะทราบว่าเป็นอาจารย์ผู้ใหญ่ ที่เข้มงวดกวดขันนักศึกษาเป็นอย่างมาก ยิ่งจนเรียกได้ว่าเข็ดขั้นของอาจารย์เป็นที่กล่าวขานกันในหมู่นักศึกษาเป็นที่ กว้างขวางว่าได้คะแนนยาก และเรียนหนัก แต่เมื่อผมได้มีโอกาสได้ทำความรู้จักกับอาจารย์นพ อาจารย์ก็กลับเป็นผู้ใหญ่ที่ใจดี มีมุขตลกสอดแทรกไปกับคำสอนที่เราต้องกลับมางั่งนึ่งอีกหลาย ๆ รอบทุกครั้ง

อาจารย์ เป็นผู้เสียสละทั้งร่างกายแรงใจที่จะสอนให้นักศึกษาเป็นผู้รู้ ด้วยเทคนิค พิเศษ คือให้นักศึกษาได้สร้างองค์ความรู้ของตัวเองขึ้นมา โดยที่อาจารย์เป็นเพียงผู้ชี้แนะ อาจารย์ให้เกียรติในความเห็นของนักศึกษาเป็นอย่างมาก และอดทนฟังความคิด ความเห็นของนักศึกษาสม่ำเสมอ และอย่างตั้งใจ จนทำให้ผมได้เรียนรู้ไปด้วยความกระหายในการหาคำตอบที่อาจารย์ตั้งคำถามใน ชั้นเรียนอยู่เสมอๆ

อาจารย์เป็นนักศึกษา และผู้รู้ที่ยิ่งใหญ่ เพราะอาจารย์ไม่ได้สอน แต่ยังอ่านเขียน เรียนรู้ เตรียมการสอนมาอย่างดีทุกครั้งที่มาสอน สังเกตได้จาก เอกสารประกอบการสอน และความคิดและความเห็นของอาจารย์ที่ตรงไปตรงมา ชัดตรงต่อหลักวิชา และทันสมัยอยู่เสมอ ผมต้องขอสารภาพว่าผมยังตามอ่านหนังสืออาจารย์อ่านไม่ทันเลย แม้จะเป็นหนังสือเล่มใหม่ๆ ก็ตาม

อาจารย์เป็นครูที่ไม่ได้สอน แค่เนื้อหาวิชา แต่ยังสอนและชี้แนะหนทางการดำเนินชีวิตได้อย่างน่าสนใจ เพราะอาจารย์ไม่ได้ชี้ให้เห็นแต่ความดีงาม แต่อาจารย์ยังชี้ให้เห็นความล้มเหลวที่ไม่ควรปฏิบัติ และไม่เคยบังคับให้ใครเห็นตาม แต่จะชี้ให้เห็นความจริงของชีวิตเสมอ ผมยังจำได้ดีจากที่อาจารย์ถามนักศึกษาทุกคนในชั้นเรียนวิชาสิทธิมนุษยชนว่า “โตขึ้นอยากเป็นอะไร” และอาจารย์ก็รับฟังและชี้แนะอย่างจริงจัง และตั้งใจ

ขอบพระคุณอาจารย์นพข ที่เป็นตัวอย่างดีๆ ในชีวิตให้ผมเจริญตาม ผมจะพยายามให้ดีที่สุด และผมจะไม่ทำให้แรงพยายามของอาจารย์สูญเปล่า “ผมภูมิใจที่เป็นลูกศิษย์อาจารย์นพข ครับ”

ขอให้อาจารย์มีความสุขมากๆ และรักษาสุขภาพดีๆ นะครับ

รักและเคารพเสมอ

เจตน์สฤกษ์ สหัสสระรังษี

รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนาวิชาการ

โครงการตรวจสอบสถานการณ์ด้านองค์ความรู้กฎหมายระหว่างประเทศ
 ตอนการสำรวจหัวข้อกฎหมายระหว่างประเทศที่จำเป็นต้องรู้
 สำหรับนักกฎหมายไทย
 เมื่อวันที่เสาร์ที่ 9 กรกฎาคม 2554 ณ ห้อง 221
 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
1	รศ.นพนธิ สุริยะ	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถ.พระจันทร์ กทม.10200 อีเมล nopsuriya@yahoo.com
2	ผศ.พิรุณา ติงศภัทิย์	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถ.พระจันทร์ กทม.10200 อีเมล pting@tu.ac.th
3	รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	หัวหน้าภาควิชา กฎหมายระหว่าง ประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถ.พระจันทร์ กทม.10200 อีเมล archanwell@hotmail.com
4	อ.ดร.ชาติชาย เชษฐสุมน	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง เลขที่ 248 หมู่ 2 ถ.ลำปาง-เชียงใหม่ ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190 อีเมล chetsumon@hotmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
5	อ.กัญญารัตน์ พัฒน์สีทอง	อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม	มหาวิทยาลัยสยาม เลขที่ 235 ถ.เพชรเกษม แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กทม. 10163
6	อ.กิติวรญา รัตนมณี	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย นเรศวร	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร 99 หมู่ 9 ถ.พิษณุโลก-นครสวรรค์ ต.ท่าโพธิ์ อ.เมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก 65000 อีเมล kitiwaraya@gmail.com
7	ดร.นิมมวล ผิวทองงาม	บริษัท สำนักภาษี และกฎหมาย เคพีเอ็มจี ภูมิไชย จำกัด	บริษัท สำนักภาษีและกฎหมาย เคพีเอ็มจี ภูมิไชย จำกัด ชั้น 48-51 ตึกเอ็มไพร์ทาวเวอร์ เลขที่ 195 ถ.สาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กทม. 10120 อีเมล nimnual@kpmg.co.th
8	อ.ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย พะเยา	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ถ.พหลโยธิน ต.แม่กา อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา อีเมล c.kaewrungrueng@gmail.com
9	อ.รุ่งรัตน์ ธนบดีธาดา	ผู้ประสานงาน หลักสูตร มหาวิทยาลัยเนชั่น	บริษัทเนชั่นมัลติมีเดียกรุ๊ปจำกัด (มหาชน) 1854 ถนนบางนาตราด กม. 4.5 เขตบางนา กทม. 10260 อีเมล roongrut@gmail.com
10	อ.วิศรุต สำลีอ่อน	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต อาคาร อุไรรัตน์ (ตึก 3) ชั้น 5 52/347 เมืองเอก ถ.พหลโยธิน หลักหก จ.ปทุมธานี 12000 อีเมล zero051@hotmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
11	อ.เบญญา วงศ์สุวรรณค์	อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสยาม	มหาวิทยาลัยสยาม เลขที่ 235 ถ.เพชรเกษม แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กทม. 10163 อีเมล benyawong@yahoo.com
12	อ.อิทธิพล ปรีดีประสงค์	อาจารย์ประจำ สถาบันแห่งชาติ เพื่อการพัฒนาเด็ก และครอบครัว มหาวิทยาลัย มหิดล	สถาบันแห่งชาติเพื่อการพัฒนาเด็ก และครอบครัว มหาวิทยาลัยมหิดล 999 ถ.พุทธมณฑลสาย 4 ต.ศาลายา อ.พุทธมณฑล จ.นครปฐม 73170 อีเมล archangoh@hotmail.com
13	คุณบงกช นภอำพร	นักวิจัย (อาสา สมัคร) โครงการ บางกอกคลินิกฯ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ Protection associate (Statelessness) UNHCR	เลขที่ 128/729 P.S.T ซิตตี้โฮม ช.นาคสุวรรณ ถ.นนทบุรี แขวงช่องนนทรี เขตยานนาวา กทม. 10120 อีเมล tauneta@gmail.com
14	คุณพอหทัย สิทธิยศ	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 1017 ซ.เพิ่มพระพร ถ.ตากสิน แขวงบুদ্ধโล เขตธนบุรี กทม. อีเมล p_sittiyot@hotmail.com
15	คุณปรากรณ์ สิริพรโอภาส	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 93 ถ.ราชวงศ์ ต.หัวเวียง อ.เมือง จ.ลำปาง 52000 อีเมล prakorn.tum@gmail.com
16	คุณวีรพัฒน์ ปริญวงศ์	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 16/2 หมู่ที่ 12 ถ.บางพรม เขตดลิ่งชัน กทม. 10170 อีเมล verapat@post.harvard.edu

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
17	คุณอานนท์ ศรีบุญโรจน์	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 31/435 ถนนพระราม 2 ต.นาดี อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000 อีเมล Popcorn_2526@hotmail.com
18	คุณพวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์	ผู้ช่วยทางวิชาการ ของ รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	เลขที่ 5/5 หมู่ 4 ต.แจรงาม อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี อีเมล puangrat.ch@gmail.com
19	คุณกริช อีโนนงค์	นักศึกษา (ภาคบัณฑิต) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 493 ถ.สามเสน 28 แขวงถนนนครไชยศรี เขตดุสิต 10300 อีเมล kriti@hotmail.com
20	คุณประไพพรรณ ปิยะจันทร์	นักวิชาการอิสระ	เลขที่ 11 หมู่ 2 หมู่บ้านอักษรา ซ.2 ถ.ทวีวัฒนา-กาญจนภิเษก เขตทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา กทม. อีเมล lawyee11@hotmail.com
21	คุณภาวีย์ ปิยะจันทร์	นักศึกษา (ภาคบัณฑิต) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 11 หมู่ 2 หมู่บ้านอักษรา ซ.2 ถ.ทวีวัฒนา-กาญจนภิเษก เขตทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา กทม. อีเมล jcab25199@gmail.com
22	คุณธีรศักดิ์ อ้อสมบุญณ์	พนักงานคดี ปกครองปฏิบัติการ สำนักวิจัยและ วิชาการ สำนักงานศาล ปกครอง	เลขที่ 66/67 ซ.นวมินทร์ 77 ถ.นวมินทร์ เขตบึงกุ่ม กทม.10240 อีเมล thirasakh@hotmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
23	คุณปณทวิชญ์ นิตรมงคลชาติ	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 9/2-6 หมู่ 8 ห้วยทราย อ.หนองแขว จ.สระบุรี อีเมล pundawish@windowslive.com
24	คุณวรรษาวรรณ นิวัตวงศ์	นิติกรอาวุโส ธนาคาร อาคารสงเคราะห์	เลขที่ 191 ม.ศานตินิเวศน์ ซ.8 ลาดพร้าว ช.115 คลองจั่น เขตบางกะปิ กทม. 10240 อีเมล n.wasawan@gmail.com
25	คุณบุษยามาน วิชานาค	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่1449/21 ซ.กรุงเทพนนท์ 43 ถ.กรุงเทพ นนทบุรี แขวงวงศ์สว่าง เขตบางซื่อ กทม. 10800 อีเมล fa_fanc@hotmail.com
26	คุณเจตษสฤษดิ์ สหัสรังษี	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 48/30 ซ.21 ถ.พุทธมณฑลสาย 2 แขวงศาลาธรรมสพน์ เขตทวีวัฒนา กทม. 10170 อีเมล jessyjames29a@hotmail.com
27	คุณเมทินี อารีย์	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 273/5 ซ.มิตรภาพ 15 ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000 อีเมล phakakubshaka@hotmail.com
28	คุณอำนาจ ช่างประดับ	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 257/32 ถ.สุเทพ ต.สุเทพ อ.เมือง จ.เชียงใหม่ 50200 อีเมล bongbankkub@hotmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
29	คุณบัวลิน ไชชนะวงศ์	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	พรานนก แขวงบางกอกน้อย เขตบางกอกน้อย กทม. อีเมล sboualin@yahoo.com
30	คุณขจรภพ ตันติพรสินชัย	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 4/99 หมู่บ้านสหกรณ์ ซ.5 ถ.เสรีไทย แขวงคลองสุข เขตบึงกุ่ม กทม. 10240 อีเมล khajohnphop@gmail.com
31	คุณกานต์ อิสริย์ณัฐรักษ์	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 70/5-6 ถ.แจ้งสนิท ต.โอบเมือง อ.เมือง จ.อุบลราชธานี 34000 อีเมล ka.toon955@gmail.com
32	คุณเผชญิวิษญ์ แสนดี	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 25 ซ.พระปิ่นเกล้า 2 แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กทม. 10700 อีเมล ting_owen@hotmail.com
33	คุณสุญานี บอดดำเนิน	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 22/5 หมู่ 1ต.ไม่งาม อ.เมือง จ.ตาก 63000 อีเมล lukchin15@yahoo.co.th

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
34	คุณรวีศ ชนชนะ	นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 219/96 ซ.งามวงศ์วาน 47/6 เขตหลักสี่ แขวงทุ่งสองห้อง กทม. 10210 อีเมล trdp_2@hotmail.com
35	คุณเนติมา คงแคล้ว	นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 116/2 ถ.บางขุนนนท์ แขวงบางขุนนนท์ เขตบางกอกน้อย กทม. 10700 อีเมล juney_memo@hotmail.com
36	คุณสุรพงษ์ จันทฤวัฒน์	นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	ร้านจันทร์กระจ่าง ตลาดทุ่งเกวียน หมู่ 6 ต.เวียงตาล อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190 อีเมล teenoy_club@hotmail.com
37	คุณคำพันธ์ หนองยาง	นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 42 หมู่ 3 ต.หนองลู อ.ลำปลายมาศ จ.บุรีรัมย์ 31130 อีเมล kp9399_ant@hotmail.com
38	คุณประเสริฐ แซ่เตีย	นักศึกษาปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 350 ซ.สมเด็จพระปิ่นเกล้า 7 แขวงบางยี่ขัน เขตบางพลัด กทม. 10700 อีเมล zhangprasert23@gmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
39	คุณณัฐพร บุญฮก	นักศึกษาระดับปริญญาโท คณะนิติศาสตร์ สาขากฎหมาย ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 6/173 ต.กะทู้ อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต 83120 อีเมล boonhoc@hotmail.com

รายชื่อผู้เข้าร่วมเสวนาวิชาการ

โครงการตรวจสอบสถานการณ์ด้านองค์ความรู้กฎหมายระหว่างประเทศ
 ตอนการระดมสมองของนักกฎหมายระหว่างประเทศ
 เพื่อสร้างสรรค์คู่มือกฎหมายระหว่างประเทศสำหรับประชาชน
 เมื่อวันที่ 13 สิงหาคม 2554 ณ ห้อง 221
 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

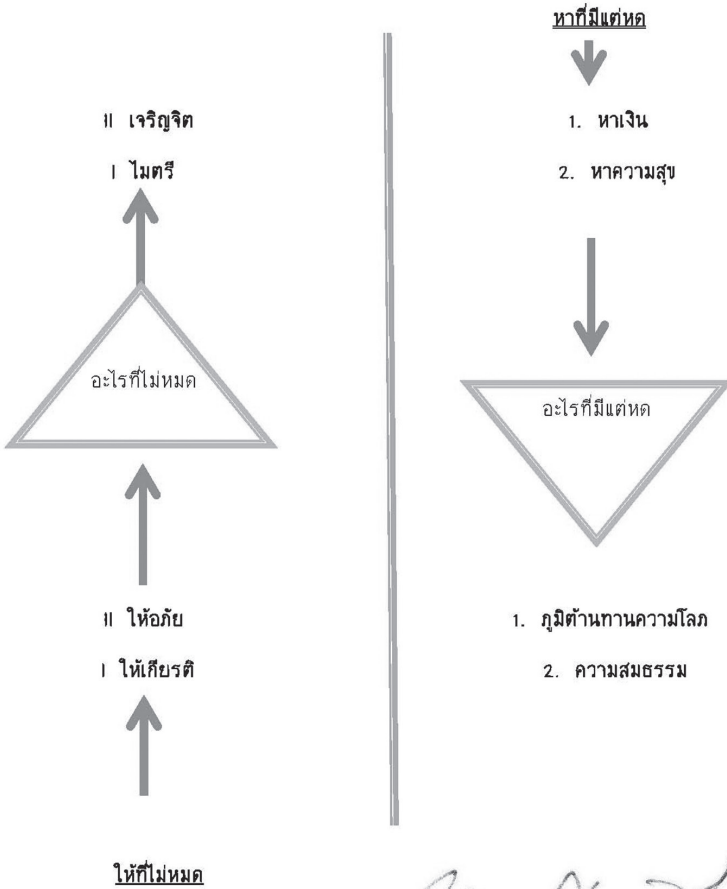
ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
1	รศ.นพนธิ สุริยะ	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถ.พระจันทร์ กทม.10200 อีเมล nopsuriya@yahoo.com
2	ผศ.พิรุณา ดิงศภักดิ์	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถ.พระจันทร์ กทม.10200 อีเมล pting@tu.ac.th
3	รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	หัวหน้าภาควิชา กฎหมายระหว่าง ประเทศ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เลขที่ 2 ถ.พระจันทร์ กทม.10200 อีเมล archanwell@hotmail.com
4	อ.ดร.ชาติชาย เชษฐสุนัน	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ศูนย์ลำปาง เลขที่ 248 หมู่ 2 ถ.ลำปาง-เชียงใหม่ ต.ปงยางคก อ.ห้างฉัตร จ.ลำปาง 52190 อีเมล chetsumon@hotmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
5	ผศ.หริรักษ์ โล่ห์พัฒนานนท์	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ 99 หมู่ 9 ถ.พิษณุโลก-นครสวรรค์ ต.ท่าโพธิ์ อ.เมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก 65000 อีเมล harirak31@yahoo.com
6	อ.เบญญา วงศ์สวรรค์	อาจารย์ประจำ บัณฑิตวิทยาลัย สาขานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย สยาม	มหาวิทยาลัยสยาม เลขที่ 235 ถ.เพชรเกษม แขวงบางหว้า เขตภาษีเจริญ กทม. 10163
7	คุณวิทยา ฟองวานาสง	รองกรรมการ บริหาร บริษัท สำนักภาษี เคพี เอ็มจี ภูมิภาค จำกัด	บริษัท สำนักภาษีและกฎหมาย เคพีเอ็มจี ภูมิภาค จำกัด ชั้น 48-51 ตึกเอ็มไพร์ทาวเวอร์ เลขที่ 195 ถ.สาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กทม. 10120 อีเมล nimnual@kpmg.co.th
8	คุณฐิติรัฐ ว่องแก้ว	นักการทูตปฏิบัติ การ กลุ่มงาน นโยบาย กรม อาเซียน กระทรวงการต่าง ประเทศ	กรมอาเซียน กระทรวงการต่างประเทศ ถ.ศรีอยุธยา กทม. 10400 อีเมล thitiratw@mfa.go.th
9	อ.ชลฤทัย แก้วรุ่งเรือง	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย พะเยา	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยพะเยา ถ.พหลโยธิน ต.แม่กา อ.เมืองพะเยา จ.พะเยา อีเมล c.kaewrungrueng@gmail.com
10	อ.กิตติวรญา รัตนมณี	อาจารย์ประจำ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย นครสวรรค์	คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครสวรรค์ 99 หมู่ 9 ถ.พิษณุโลก-นครสวรรค์ ต.ท่าโพธิ์ อ.เมืองพิษณุโลก จ.พิษณุโลก 65000 อีเมล kitiwaraya@gmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
11	คุณวีรพัฒน์ ปรियวงค์	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 16/2 หมู่ที่ 12 ถ.บางพรหม เขตตลิ่งชัน กทม. 10170 อีเมล verapat@post.harvard.edu
12	คุณพวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์	ผู้ช่วยทาง วิชาการของ รศ.ดร.พันธุ์ทิพย์ กาญจนะจิตรา สายสุนทร	เลขที่ 5/5 หมู่ 4 ต.แจรงาม อ.หนองหญ้าไซ จ.สุพรรณบุรี อีเมล puangrat.ch@gmail.com
13	คุณอานนท์ ศรีบุญโรจน์	นักกฎหมายอิสระ	เลขที่ 31/435 ถนนพระราม 2 ต.นาดี อ.เมือง จ.สมุทรสาคร 74000 อีเมล Popcorn_2526@hotmail.com
14	คุณนิมล เรื่องต่อ	สำนักพิมพ์ วิญญูชน	สำนักพิมพ์วิญญูชน 39/200-201 ช.วิภาวดีรังสิต 84 (กวีเหียนระวี) ถ.วิภาวดีรังสิต แขวงสนามบิน เขตดอนเมือง กทม. 10210 อีเมล r_nimon@windowslive.com
15	คุณประไพพรรณ ปิยฉัตร	นักวิชาการอิสระ	เลขที่ 11 หมู่ 2 หมู่บ้านอักษรฯ 2 ถ.ทวีวัฒนา-กาญจนานิกะก เขตทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา กทม. อีเมล lawyee11@hotmail.com
16	คุณภาวีนี ปิยฉัตร	นักศึกษา (ภาคบัณฑิต) คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยา ธรรมศาสตร์	เลขที่ 11 หมู่ 2 หมู่บ้านอักษรฯ 2 ถ.ทวีวัฒนา-กาญจนานิกะก เขตทวีวัฒนา แขวงทวีวัฒนา กทม. อีเมล jeab25199@gmail.com

ลำดับ	รายชื่อ	ตำแหน่ง	ติดต่อ
17	คุณศุภเดช เต็มรัตน์	นักศึกษาชั้น ปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 10/11 หมู่ 3 ต.บลิขิต อ.เมือง จ.ภูเก็ต 83000 อีเมล sthemrat@hotmail.com
18	คุณพัทธดนย์ เดชะไพบูลย์	นักศึกษาชั้น ปริญญาตรี คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์	เลขที่ 1108 คลองจั่น บางกะปิ ถ.แฮปปี้แลนด์ กทม. 10240 อีเมล Pattadon.TTU@hotmail.com

“มุมมองมิติ”

Source สุ/บ.

